

GUIA PER TREBALLAR CURTMETRATGES BASATS EN ALGUNES RONDALLES RECOLLIDES PER ENRIC VALOR

Enric Valor (Castalla, 1911 - València, 2000) fou un dels principals promotors de l'estandardització i normativització del valencià i va lluitar per la recuperació de la llengua col·laborant en la realització del *Diccionari català-valencià-balear*, dirigit per Francesc de Borja Moll. Recollí 36 rondalles valencianes i les va redactar amb un exquisit gust literari que avui de vegades es fa difícil per les noves generacions. Seria l'equivalent del que va fer Joan Antoni M. Alcover amb les rondalles mallorquines o Joan Amades amb les del principat

La productora audiovisual **Zootropo Studio**, va crear una sèrie de 26 episodis: **Catacric -catacrac**, basada en les rondalles d'Enric Valor per **À Punt**, canal de televisió Valenciana. [Temporada 1](#) - [Temporada 2](#)

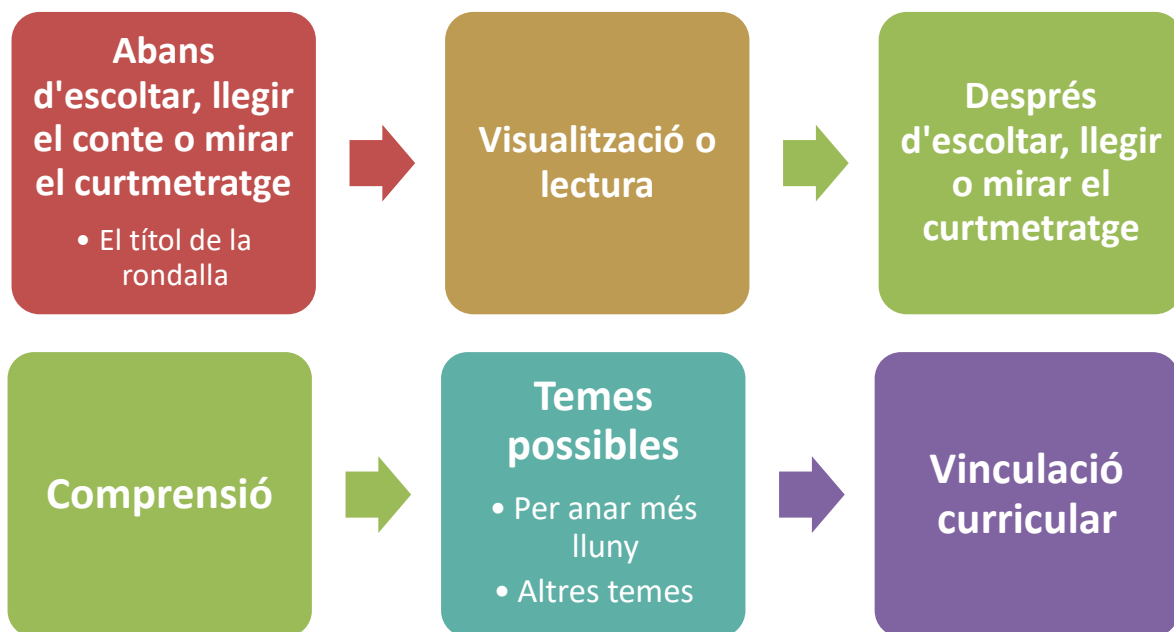
Director: **Felipe Villaplana**
Duració: **8-9 min (26 curtmetratges)**
Any: **2018**
Tècnica: **animació digital en After Effects**

Tal com diuen els creadors, es tracta d'una sèrie per a gaudir de la tradició oral: "Bussejaràs en el temps, coneixeràs costums perduts i viatjarem pel territori valencià".

* * *

Sobre aquesta adaptació en dibuixos animats hem confeccionat una guia per a cadascuna de les 26 rondalles.

L'esquema comú seria:

A la guia no hem fet una divisió de curts per primària o secundària. Creiem que tots es poden treballar a tots dos nivells. Però a l'aparell didàctic hem jerarquitzat algunes qüestions o activitats que són més adequades per a infants o per a adolescents. Per això assenyallem amb **el color blau** les propostes que creiem són més escaients per **secundària**.

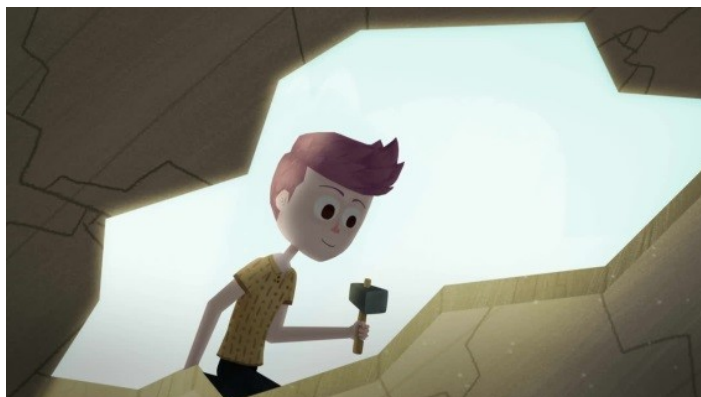
Els títols amb **negreta** indiquen que a la guia hi hem incorporat el conte escrit, sigui l'original o una adaptació i, per tant, les rondalles es poden tractar des de l'oralitat, la lectura o la pantalla. Els resums són per ajudar. Que cada ensenyant faci seva la proposta i en tregui el màxim profit.

Les cites sobre les rondalles d'Enric Valor corresponen a Edicions del Bullent.

JOAN ANTONI I ELS TROMPELLOTS Versió completa	Mitjans i fins / Mitjans i fins en el conte / Distintes habilitats
EL XIQUET (LA XIQUETA) QUE VA NÀIXER DE PEUS Versió completa	Dolenteria del rei Valent (a) Resoldre problemes
EL DARRER CONSELL Resum	Els consells / Els consells del conte Els refranys i els consells
LLEGENDA DEL PALLETER Versió completa	Estar sol / Defensa de l'ambició Tenir ambicions
EL CASTELL DEL SOL Resum ample	Les justes / Barallar-se / Acceptar i demanar ajuda / Necessitat d'ajuda
EL PRÍncep DESMEMORIAT Completa adaptada	Estar perdut / Recordar i oblidar Recordar i intentar recordar
LA MESTRA I EL MANYÀ Versió completa	Afalagar / Gelosia Remordiment
ELS GUANTS DE LA FELICITAT Versió completa	Llibertat / Robatori Felicitat
EL POLLASTRE DE FESTES Resum	Gola o llamineria Accions inapropiades
ABELLA Versió completa	Noms dels personatges / El monstre Complir la promesa / Promeses que ens fem
L'AMOR DE LES TRES TARONGES Versió completa adaptada	Els sentiments / Trist i avorrit Què és un mag?
ESCLAFAMUNTANYES Versió completa adaptada	Enganys i mentides / Dir la veritat o no dir-la No tenir por de res
NABET Resum	Lladres / Robar Suposar
HISTÒRIA D'UN MIG POLLASTRE Versió completa	Autoestima / Enfadar-se Perseverança
I QUEIXALETS TAMBÉ! Versió completa	Tenir por / Causants de la por Reflexionar sobre la por / Aparèixer
EL CASTELL D'ENTORN I NO ENTORN Resum	Obstinada i tosca / L'orgull Ressentiment
DON JOAN DE LA PANARRA Resum	Remordiment / Complir una promesa Revenja
ELS TRES PLETS DE PASQUA GRANADA Resum	Demanar i acceptar ajuda / Sobre la necessitat d'ajuda / Justícia
LES VELLETES DE LA PENYA ROJA Resum	Engany / El tot i les parts Coherència entre el tot i les parts
EL GEGANT DEL ROMANÍ Versió completa adaptada	Els estereotips / Tenir por Possible o impossible

EL REI ASTORET Resum	Teixó / Tenir valor i coratge Encanteris
JOAN-RATOT Resum ample	Curiositat / La mort / Sobre el plorar Explicacions causals
COMENCILDA, SECUNDINA I ACABILDA Versió completa	Llops / Rabosa / Confiança Engany
LA RABOSA I EL CORB Versió completa	Corbs i ocells / Engany Revenja
EL JUGADOR DE <u>PETRER</u> Versió completa	Les addiccions / Pacte o compromís Saber o no saber
LA MARE DELS PEIXOS Versió completa	Somnis Perill

JOAN ANTONI I ELS TORPALLS

Un diumenge dematí Joan Antoni va decidir anar a córrer pobles i comarques per a veure si hi trobava gent tan destrellada com ell. A Joan Antoni, l'esperen un bon cabàs de sorpreses, i això li farà aprendre que el món é ben ple de gent diferent.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

JOAN ANTONI I ELS TORPALLS

Versió completa

*Torpall en valencià vol dir maldestre, pocatraça, en castellà seria "torpe"

Això va anar i era... un home que vivia a Castalla i tenia la dona feta un torpall. La pobra no en pegava cap en terror: igual li socarrava l'olla un dia, com un altre li deixava crues les verdures; li posava pedaços de mil coloraines quan s'esqueixava els pantalons, i de feines del camp no cal ni parlar-ne...

—M'has eixit un torpall acabat, filla meua —solia queixar-se ell.

Tan i tan avorrit es va veure de la beneiteria de la seua muller, que un diumenge dematí, tot dient renecs, se'n va anar per un camí cap a sol ixent, a veure si trobava o no trobava pel món gent tan ximple com la seua dona. Si no n'hi trobava, es descasaria sense remei, i si hi anava trobant-ne, es consolaria i se'n tornaria a casa.

Caminant, caminant, va arribar a un poble net i enlairat on hi havia molta alegria.

Com que era cap a les dotze, Joan-Antoni sentia ja desmai; però, així i tot, es va posar a parlar amb un home vell sobre la gent del poble, els seus costums... per veure si hi havia molts torpalls per aquelles rodalies. Com que la conversa es feia llarga, va dir l'home:

—Passe, passe, germà i xarrarem assentats dins ma casa.

Així ho feren. I, en això, la muller de l'home vell va eixir de la cuina a dir al seu marit que tenia el dinar a taula.

—Escolte —féu llavors l'home vell—, ja que ha arribat tan a temps, dinarà amb nosaltres.

La muller saltà com un llucet:

—Quines coses tens, Jordi!... iSense dinar deu venir l'home!...

—Té raó la dona —va dir Joan-Antoni—. No he dinat; però és igual, perquè adés m'he fet un bon esmorzarot. I tornant, oncle Jordi, al que anàvem: ¿tots en el poble són tan llestos com la seua dona?

—Què, home! —respongué Jordi—. iSi jo m'he casat amb la més simple!

Joan-Antoni se n'isqué dient-se a mitja veu:

—Ja no cal que m'hi entretinga més! iAcí són llestos com a dimonis!

Se n'anà del poble i prosseguí la caminada.

Al fer-se poqueta nit, albirà al peu d'una serra un llogaret de cinquanta o seixanta cases.

Arribà a la primera casa i, al temps que espentava la porta, va dir:

—Ave Maria!

Isqué una dona jove a veure qui era i el féu passar a la cuina, on hi havia bastant personal.

—Què vol, germà? —li demanà el pare de família.

—Se m'ha fet fosc anant cap a la Marina, i, com que no sé si hi ha hostal, he tocat ací. Pagant i agraint, ¿m'hi podria quedar?

—És clar, home, és clar. I sense pagar-nos res. Això calia!

Joan-Antoni els donà les gràcies i començaren, com de costum en aquests casos, a fer-li preguntats, i tots amb la boca badada, a escoltar les coses que ell contava del seu poble.

Els xicons més petits jugaven per allí. En això digué un a un altre de més xicotet.

—¿Saps què ha dit la mare avui quan estava entreçant el sembrat?

—Què ha dit?

—Que a l'estiu comprarà un porcell.

—I què?

—Que el porquet creixerà, el pare el matarà i en farà un mullador, i jo hi mullaré i tu no hi mullaràs!

El petit, només sentir allò, es va tirar per terra i començà a plorar i a pegar bracillades. —Ai mare, ai pare! —deia a crits—. iQue Pep mullarà i jo no mullaré! S'alçaren tots i tot va ser clam i confusió.

—Fills meus, fills meus!

—Ai, pare, que no em deixa mullar!

—Vine ací, grandebades! —digué el pare tot agarrant el fill gran pel bescoll—. Et mana ton pare que el deixes mullar.

D'allí a un moment tota la família cridava:

—Bé, bé! Visca!

—A mullar, a mullar!

Joan-Antoni es quedava borrat de la imbecil·litat d'aquells muntanyesos que s'alegraven de deixar sucar d'un mullador del porc que encara no havien ni comprat. iAquesta gent en donaven cent i ratlla a la seua dona!

Quan es féu tard, es gità a la pallissa i, l'endemà, s'acomiadà d'aquells llogarencs, tot agraint-los la seua acollença, i féu camí cap a on devia trobar-se la mar.

Allà a mitjan matí, va fer cap en un poblet aixoplugat a l'entorn d'una superba església de pedra pi-cada.

Joan-Antoni entrà al poble i observà la cara d'albercocs que tenien quasi tots els veïns que hi trobava. En arribar a la plaça de l'església, s'exclamà admirat:

—Quina església més lletjota! iSi no té cap finestra ni cap finestral!

Va adonar-se que hi havia molta gent enmig de la plaça, tots amb garbells de batre a les mans. S'acostà a un rogle i va veure que posaven els garbells de cara al sol, se'l miraven ben mirat, escapaven a córrer i es ficaven dins l'església sense soltar els garbells.

—Què fan vostès?

—Calle, foraster, que tenim un disgust... Van fer l'església i els va eixir fosca, i ara, per manament del batle, estem arreplegant sol en els garbells per veure si li'l podem anar ficant dins. Però en passar del llindar, se'ns en fuig.

Joan-Antoni es posava les mans al cap i va pensar a guanyar-se uns dinerets...

—Jo els ho podria arreglar. Ara... que m'haurien de donar cent lliures.

El portaren a casa del batle i quedaren d'acord. Joan-Antoni va demanar tres escales de fer olives, les va empalmar i va pujar amb la picola a la mà, dalt la teulada, on va llevar amb dos grapats vuit o deu teules, i a picolades féu un bon botern.

De seguida, barrejat amb la pols i els algepsots, va entrar un bellíssim raig de sol dins l'esglesiota.

—És el Nostre Senyor! —deia la gent badant boca.

—Siga qui siga —conclugué el batle—. iAneu corrents, doneu-li els diners i que se'n vaja ell i el seu ferrament, que si li pega per amollar colps, en un dir Jesús ens derrocaria tot el poble!

Joan-Antoni se'n va anar rient, cada volta més aconhortat de la ximpleria de la seua dona. Agafà una costa avall i vinga xiular la tonada d'aquella cançoneta que diu:

Mare, vull casar-me;

mare, no sé amb qui.

Més val que no em case

i em quede fadrí.

Si em case amb una alta,

semblarà un gegant;

*no hi haurà prou roba
al moll d'Alacant.
Si em case amb xiqueta,
l'hauré de criar;
només que la toque
es posa a plorar.
Si em case amb beata,
pitjor que pitjor;
de matí va a missa,
de nit al sermó.
Si em case amb criada,
ja sé lo que fan;
d'amagat dels amos
es mengen la carn.
Si això fa amb els amos,
també ho farà amb mi.
Més val que no em case
i em quede fadrí.*

Fent-se també els seus raonaments i després d'haver-se entretingut a dinar a la vora d'una fonteta, va arribar a un poble blanc com una serrada de coloms.

Hi arribà foscantet; els carrers eren solitaris i les portes tancades.

S'acostà a colpejar-ne una i sentí dins la casa crits i corregudes. Anà a una altra i el mateix. A l'hostal va eixir-li l'hostaler amb els cabells estarrufats i un garrot a la mà.

—Passe, germà, passe... però és que tenim en tot el poble una desgràcia...

Entrà i li ho contaren tot fil per randa: es tractava d'una invasió de ratolins.

—Però això com és? —preguntà Joan-Antoni—; que no tenen gats?

—Gats? Això què és?

—Escolte el que li dic —féu Joan-Antoni—: si em deixen un cavall corredor, aniré, aquesta nit mateixa, on puga trobar aqueix animal que es diu gat. Els en duré una parella per tal que crien, i ells acabaran amb les rates i els ratolins.

I així es va fer. A la matinada ja tornava cap al poble. El batle el rebé en una sala de dalt de sa casa. Joan-Antoni va traure els gats del sac i aquests, només olorar els ratolins, aquest vull aquest no vull, qui sap les dotzenes que se'n menjaren. La casa del batle quedà neta en més poc que canta un gall.

Passats un parell de dies, quan ja els gats havien fet una mortaldat de ratolins, Joan-Antoni ja se'n volia anar i el batle li va dir:

—El poble està molt content, i, si et deixes els gats ací, et regalem el cavall que vas muntar i, a més, cent lliures. Et quedes satisfet?

—Sí, gràcies, senyor batle —respongué el castallut.

I embutxacant-se els diners, prengué comiat de tots els del poble i tirà cap avall. Encara no havia fet un quart de camí des del poblet, quan va sentir a la seua esquena una cridòria estranya. I entremig de la gatzara va poder distingir el seu nom:

—Joan-Antoni!!!!, Joan-Antoni!!!!

Es va aturar.

—Quèeeee!

—Quan s'acabaran les rates, ¿què haurem de donar a aqueixos animals que has portaaaat?

—Allò que menjareu vosaltreees! —cridà ell fent botzina amb les mans.

Però els d'allà avall entengueren: "Vos se menjarà a vosaltreees". I sense més ni més, arrancaren a córrer esglaiats cap al poble a matar la pobra parella de gats.

Joan-Antoni continuà el viatge. A la seua esquerra s'alçava el Puig-Campana com una muntanya màgica pel seu color de guspira i la seua forma perfecta. Massa bonic era allò per a tornar-se'n. Correria un poquet més; ara que duia el cavall...

Després de dormir en un hostal, l'endemà arribà a un poble famós per la torpalleria dels seus habitants.

A la plaça Major, enfront de l'església, hi havia un pilot d'homes. S'hi va acostar i va veure un regidor que donava ordes:

—Res, res; no caldrà més preocupar-se'n. Avui s'ha acabat per sempre la lletjor de la serralla.

"Què deu ser això de la lletjor de la serralla?", pensà Joan-Antoni parant l'orella el millor que podia.

Prompte va saber que es referien a una matota molt negra i lletja que creixia entre dues lloses del campanar.

—Sí, sí —prossequia el regidor—; ara lligarem, allà amunt, una corriola, i ací avall l'ase de Batistet l'Alficòs. Després passem la corda per la corriola, i... homes amb força! D'ací avall estirarem i l'apujarem on és la serralla. Ja sabeu que als ases els agrada molt l'herba. Se la menjarà!

Joan-Antoni no podia estar-se d'esclatar a riure.

A la fi, va veure com es duia a terme el pensament del regidor. L'ase fou hissat com un peix marraix.

L'animal anava enlairant-se arran de la paret del campanar. Com que el nu que havien fet era escorredor, la бага se li havia estret al coll, i el pobre començava a traure una llengua que feia temor.

—Ja llepa, ja llepa!

Què havia de llepar! El que passava és que l'ase s'havia ofegat.

El castellut no va voler veure més, i quan, tot decidit, es dirigia cap als afores del poble, va observar que nous veïns corrien cap a la plaça i va sentir de nou els crits i les ordes del regidor.

Joan-Antoni, encuriósit una altra volta, tirà cap a la plaça també.

—No se'ns en riurà la serralla de la guitza! —feia el regidor tot vermell—. iDugueu totes les botes del poble! En farem un carrell: dos fadrins s'hi aniran encamallant i arrancaran la matota.

I tots vinga de dur botes.

Passada una hora, quan ja el carrell arribava quasi a la campana, digué cridant algú:

—No en queden més!

—Doncs nosaltres no hi arribem encara —informaven els de dalt.

El regidor aleshores es pegà una palmada en el front:

—Que sou retorpalls, amics. iLlevem-la del capdavall i posem-la al capdamunt!
I així ho feren. Joan-Antoni, al sentir allò, tingué compte d'esperonar el cavall, i isqué del poble al galop, cap a un altre.

A la plaça ja podeu imaginar tot el que succeí: tot el carrell de botes se'n vingué de nassos, i els dos fadrins costà Déu i ajuda de davallar-los sans i bons.

Després de dinar a l'ombra d'un garrofer, el castallut arribà a un poble en festes: el cor se li va eixamplar amb el so del tabalet i la dolçaina.

A la primera casa, arrimat al brancal, molt capficat i trist, hi havia un home. ¿Què feia allí, tan consirós, quan tots devien estar a la plaça ballant?

—Li passa res, germà?

—No me'n parles, amic, que estic en un entreval... —Conte- m'ho, que al bo i millor encara té remei la cosa. —Passe, amic, i ens farem un colpet de moscatell... Es van asseure i l'home trist començà a explicar-se.

—Doncs el que em passa, germà, és que la meua dona se n'ha volgut anar disfressada a ballar la dansa i m'ha manat que pastàs jo, jo!, jo que encara no havia pastat en ma vida. Perquè apedaçar la roba, fer l'olla i escurar sí que ho he fet bona cosa de voltes, però pastar...

—No s'ho prenga així —intentà d'aconhortar-lo Joan-Antoni a punt de riure.

—Que no m'ho prenga! Mire, ella se n'ha anat ben bonica. Duia un giponet de "cos de podadora" que en diuen. I les mànegues... són d'allò més preciós. Es diuen "mànegues d'estral". Estava encisadora. Ai! Però quan he abocat la farina en el llibrell per fer la pasterada i li he barrejat el llevat, allò se m'ha fet un envisc que no me'l treia de les mans.

Passaren i va mostrar-li-ho. Joan-Antoni, que no va fer més que ficar-hi la mà, quasi es queda allí a l'acte enganxat com un passerell.

—Açò cal consultar-ho a la dona. Jo tampoc m'hi entenc.

—I com? —s'esglaià encara més el marit casolà—. Com vaig allí enmig de la dansa i li pregunte res?... A més, ella no vol que la coneguen. Per això porta màsquera.

—Calle, calle, que ja ho tinc —va dir Joan-Antoni—. Vostè se'n ve ara amb mi a la dansa, i quan la seua dona passarà per davant nosaltres repicant les castanyetes, vostè li diu:

Cos de podadora,

mànegues d'estral:

a això que m'has encomanat,

l'aigua li ha fet mal.

La cara de l'home trist s'il·luminà.

—Anem, anem, que no tenim temps a perdre!

Isqueren i d'un bot es plantaren en la plaça, que era una ascla d'or en aquells moments, tots disfressats amb carassetes, vestits i guarniments de bells colors.

L'home trist, quan la seua muller ja passava per davant d'ells per segona vegada, soltà amb veu forta la lliçó apresada:

Cos de podadora,

mànegues d'estral:

a això que m'has encomanat,

l'aigua li ha fet mal.

La dona, molt graciosament, es girà i va respondre tot acompanyant-se del so de les castanyetes:

Xacarracatxac, xacarracatxac.

Posa-li farina i s'endurirà.

Ja en sabien el remei. Se'n tornaren i afegiren farina a la pasta. I allò fou com posar oli en un gresol.

L'home volia fer-li un regal; però Joan-Antoni no li ho acceptà, cosa rara en ell, tan profitós sempre.

I és que tot aquest cas l'havia trastocat.

Mentre que s'acomiadava amb un "adéu", es va dir a si mateix en veu baixa.

—Uns no arriben i altres se'n passen. Ací, són les dones massa llestes, i estic veent pels meus ulls que potser val més que siguin torpalls.

En el nou poble al qual va arribar després, estava guaitant unes coses i altres quan li va cridar l'atenció una velleta que fregava i refregava un taulell i hi posava com un pegat.

—Es pot saber què fem, bona dona?

—Què haig de fer, jove? Que estic intentant llevar a aquesta post tan bonica de dur el pa al forn, un nuc que té en la fusta. Com que no sé com fer-ho, li estic posant un micapà dels que jo em pose quan m'ix un gra, a veure si se li reblaneix. Però de moment, no se li lleva, no...

—Ni se li llevarà mai tampoc, bona dona! —declarà Joan-Antoni meravellat de la ximpleria de la vella—. Açò de les posts no es lleva com els grans de les persones, però jo porte un ferrament que, en un bell en sec, li'l pot llevar.

Joan-Antoni tragué un ribot dels que gasten els fusters i deixà a la dona la post llisa com ella la volia.

—Què vol que li done en agraïment?

I, en aquells moments, es sentiren uns grans crits.

—Què passa, què passa? —preguntà el castallut.

—No res... és una boda —digueren uns veïns amb gran indiferència—. A la núvia ara li estant posant les mitges.

I sabeu què va veure? Era una fadrina ben bonica: l'apujaven dalt d'un balcó; baix, en el carrer, unes dones sostenien les mitges pel capdamunt, obertes, i la núvia era tirada daltabaix, dreta, per tal que encertàs a ficar un peu en cada mitja.

—Déu del cel! Aquesta gent està per a tancar a les gàbies —s'horroritzà Joan-Antoni—. Duguen, duguen, torpalls; jo li les posaré abans que la maten d'una baquinada —va oferir.

I llavors isqué el nuvi:

—Escolte, desvergonyit. Què és això de posar-li-les vostè?

—No malpense, jove. Només vull salvar-li la núvia. Done'm una mitja; jo me la posaré i els ensenyaré com es fa.

Quan va acabar d'ensenyar-los-ho, se n'anà cap a una altra vila; li feia por de quedar-se allí, no fos cosa que li fessen alguna barrabassada.

A la vesprada, va passar pel costat d'un bancal d'alfals, on hi havia sis dones que tallaven herba, ni més ni menys que amb unes tisoretetes d'aqueixes que es gasten per apanyar roba. ¡Es va quedar esbalaït!

—Escolten, dones; amb tisoretetes no es sega, es sega amb açò —i va traure una corbella que duia en el cabasset.

—Ui! —cridaren totes avalotades—. Això sembla una serp. Amague's aqueix animal!

Però, després, per tot i per tot, volgueren que els acompanyàs al poble. Allí el van presentar a molta gent i, per últim, prengué cartes en l'assumpte el senyor batle.

—Faça'm una demostració, germà —demanà a Joan-Antoni.

Aquests i molts veïns anaren a l'horteta del batle, i en un buf tota l'herba d'alfals que hi havia restà panxa en amunt, segada.

Després de pagar-li vint lliures, el batle li va dir:

—Germà, a vostè li donarem tot el que calga donar-li; però l'animal que porta, l'havem de cremar.

I manà fer una foguera enmig de la plaça i féu que Joan-Antoni llançàs la corbella en la brasilada.

El mànec es va fer fum a l'acte; però la fulla, és clar, només anà calfant-se i calfant-se.

—Aqueix animal no mor. Mireu com està de calent —assenyalava el batle. I li pegà un colp amb la punta de la vara; amb la qual cosa la fulla féu un bot, li saltà en el cap i el tocà amb la punteta en el mig del front, on li espolsà una bona cremallada.

Tothom pegà a fugir quan van veure que el batle retrocedia espantat dient:

—Se m'ha tirat, ja ho heu vist! ¡Se m'ha tirat a picar-me!

Aquella nit Joan- Antoni començà a pensar i repassar tot el seu llarg viatge per diferents pobles i comarques, convençut ja que per l'ample món hi havia també molta gent tan ximple i endarrerida o molt més encara que la seua estimada muller.

I a la llum de la lluna, emprengué el camí de tornada, barranc amunt, en direcció a la remota Foia de Castalla.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 6

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla

Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

En el cas d'aquesta Rondalla ens trobem amb dos títols, l'originari de la rondalla i el que han posat al curtmetratge. L'ús actual del vocable «tromptellot» està associat sobretot a una persona que fa les coses desgavelladament, sense orde ni concert. En aquest sentit vindria a ser una mena de sinònim de "torpall".

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Qui és Joan Antoni?
- Perquè la dona de Joan Antoni era "torpall"?
- Per què marxa de casa Joan Antoni?
- On va?
- Quantes aventures passa? Fes un llistat de les distintes aventures.
- Tens ben clar el sentit de "torpall" o "trompallot"?
- A quina conclusió arriba després del seu viatge?

TEMES POSSIBLES

Enfadar-se

Estar enfadat suposa estar en desacord amb fets i opinions que no ens agraden, que voldríem que fossin diferents. Enfadar-se és natural en la vida de les persones; el que ja no ho és tant és viure perpètuament enfadat. Enfadar significa enutjar, causar disgust o ràbia en una persona. La persona enfadada té un sentiment de decepció, però alhora està enfurismat, indignat. Però cal saber perdonar, reconèixer els límits, respectar els companys...són emocions i actituds molt lligades al fet d'enfadar-se. De vegades amb el temps ens passa, però de vegades dura molt, és aleshores que hem d'aprendre a desenfadar-nos.

Mitjans i fins

EXERCICI: FINS I MITJANS

Els fins són metes o objectius, coses a les quals aspirem. Els mitjans són les coses o els mètodes que fem servir per aconseguir els nostres fins. Per exemple: per arribar a l'escola, molts nens agafen l'autobús. El bus és un mitjà de transport; arribar a l'escola és l'objectiu o el fi. A més, els nens van a l'escola per adquirir educació. Així, adquirir educació és el fi, i assistir a classe és el mitjà. En els casos següents, pots distingir entre mitjans (M) i fins (F)? Hi ha coses que puguin ser alhora un mitjà i un fi?

	M	F	M/F	?
1a. Alcalde 1r: «Com podem millorar el transport entre les nostres dues poblacions?» 1b. Alcalde 2n: «Construïm un pont sobre el riu.»				
2a. Joan: «Quan fas solitaris, fas trampa?» 2b. Núria: «I tant! El que jo vull és guanyar!»				
3a. Llorenç: «Què en faràs, d'aquests dos euros?» 3b. Glòria: «M'agraden molt els xiclets!»				
4a. Eduard: «Per què treballes tant?» 4b. Lali: «Vull guanyar molts diners.» 4c. Eduard: «Per què vols guanyar molts diners?» 4d. Lali: «Em vull comprar un pis nou.»				
5a. Eduard: «Per què treballes tant?» 5b. Màrius: «Vull guanyar molts diners.» 5c. Eduard: «Per què vols guanyar molts diners? Per comprar-te un pis nou?» 5d. Màrius: «No. Sóc un avar.»				
6a. Gala: «On vas amb aquesta clau anglesa?» 6b. Vadó: «A arreglar les canonades del soterrani.»				
7a. Aprenent de lladre: «Aquest serà el robatori perfecte?» 7b. Mestre de lladres: «Sí, si portem guants i no deixem empremtes.»				
8a. Miki: «Explica'm un conte i me'n vaig a dormir de seguida.» 8b. El que fa de cangur: «De debò te'n vols anar a dormir? Per què no t'estàs aquí amb mi i mires la tele?»				

D'Ètica i convivència – Manual que acompanya Elisa¹

Els mitjans i fins en el conte

- Usant el llistat de les distintes aventures que explica el conte (o el vídeo), pregunta't: Quins serien els mitjans adequats per aconseguir les finalitats que es proposen en els episodis distints del conte?

Del vídeo:

- Llum a l'església
 - Fer fora els ratolins
 - Pastar bé la farina
 - Segar
-

¹ Al llarg de tota aquesta proposta trobareu alguns exercicis o plans de diàleg extrets dels Manuals que acompanyen els llibres del currículum Filosofia 3/18

Tenir distintes habilitats

No tothom té les mateixes habilitats, hi ha persones que tenen "bones mans", altres que són poc hàbils, maldestres. Però potser qui no és bo per arreglar un endoll és bo per alguna altra cosa. Es tracta de saber quines coses soc capaç de fer i per quines em cal ajuda.

- ✓ En quines coses diries que ets "torpall o trompallot"?
- ✓ Tots tenim les mateixes habilitats?
- ✓ Quines habilitats tenia Joan Antoni que els altres no tenien?
- ✓ Per quina raó no tenien aquelles habilitats?
- ✓ Coneixes persones que tenen habilitats que tu no tens?
- ✓ Tu, tens habilitats que altres persones no tenen?
- ✓ Podem aprendre de les habilitats dels altres?
- ✓ Si fos així, quina habilitat t'agradaria tenir?

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista. Si llegiu el conte podeu comentar la frase: "ací són les dones massa llestes i estic veent pels meus ulls que potser val més que siguen torpalls"
- c) Canvieu el conte i que Joan Antoni siga el torpall i la dona qui viu l'experiència del viatge.

Altres temes

Ser diferent
L'experiència

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Geografia:

Per les indicacions que ens dóna dels llocs, podríem identificar aproximadament l'itinerari de Joan Antoni?

Història:

Per les coses que passen podem identificar a quina època passa l'acció del conte?

Ètica:

La rondalla parla de persones poc hàbils. Sovint ens en riem, però en Joan Antoni els ajuda. No és millor aquesta manera de relacionar-se amb els menys hàbils?

EL XIQUET (LA XIQUETA) QUE VA NÀIXER DE PEUS

Una màgica va assegurar a un bon masover i a la seua dona que tindrien una xiqueta que naixeria de peus (dreta) i es casaria amb el fillastre del rei, però les prediccions no portaren més que problemes a Bernadeta, que des del seu naixement va ser perseguida pel monarca malvat.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL XIQUET QUE VA NÀIXER DE PEUS

Versió completa

*A diferència del conte original, en el curt la protagonista és una nena.

A la Foia de Castalla hi havia fa molts anys, moltíssims anys, vora les muntanyes del port de Biar, una casa de camp molt pobreta, que li deien el Maset. Allí vivia un matrimoni que no tenia fills.

Però vet ací que un mati de desembre que nevarsejava, van recollir una gitana que el masover s'havia trobat gelada de fred pel camp.

La masovera li va fer una bona tassa de brou, i, vora el foc, en un bell en sec me la van retornar.

—I per què va tota soleta pel mon en un dia com avui? —li preguntava la dona.

—Ai, perquè no tinc ningú que m'acompanye.

—Si vol es pot quedar amb nosaltres —li oferí aleshores el masover.

—No puc, no puc. Deu em té manat de caminar —respongué tota misteriosa la gitana.

L'endemà feia també un fred que raïa. Tanmateix, després d'esmorzar, la gitana va dir-los:

—Me'n haig d'anar ara mateix, ploga o neve.

No li ho pogueren llevar del cap, i així, menjada i vestida amb unes peces de roba abrigades que li havia donat la masovera, l'estranya dona s'acomia del matrimoni i tira cap a Biar.

L'home, encuriolit, la va seguir un tros de camí, unes quantes passes darrere, fins que la gitana es va girar i li crida:

—!Jordi, la teua dona tindrà un fill el dia de la Mare de Deu d'Agost! !I el tal xiquet naixerà de peus i es casarà amb la fillastra del rei!

Jordi es va quedar sense paraula, i la gitana va seguir el seu camí.

Al mes d'agost, dia per dia, com va pronosticar la gitana, la masovera infantia un xic ros i polit.

L'infant va nèixer de peus, i com que tots els que van assistir al naixement estaven borrats i confusos, Jordi no va poder deixar de contar allò que li havia dit la gitana.

Les veïnes ho van xerrar als homes i altres veïnes, i una blanca molt parladora que ho van sentir tot, ho va escampar per tota la rodalia.

—Jooooc! Jooooc! —feia la xafardera—. !El xiquet de Jordi ha nascut de peus! I es casarà amb la fillastra del rei.

La notícia va córrer lluny lluny i, pel seu temps, arriba a cal rei. I aquest, que era un reiot gros i destralejador, es va enfadar que feia por de sentir-lo.

—Casar-se amb la fillastra del rei! Casar-se amb la meua fillastra!

Quan es tranquil·litza, va fer comparèixer davant sa reial presència Xampeina, el guerrer més feréstec de la seua guàrdia, acompanyat del capità, que li deien el Tort, perquè ho era d'un ull.

El rei els va manar amb una veuota grossa com un barranc:

—Agafeu els cavalls, aneu a la Foia de Castalla, agafeu el xiquet que va nèixer de peus i li talleu el cap.

Quan devien ser les dotze de la nit, després de quatre dies de camí, arribaren, enmig d'una fosca com una gola de llop, al maset de Jordi.

Tot el que s'hi va esdevenir fou molt ràpid i molt esborronador. El Tort i Xampeina semblava que volien tombar la porta. Toc toc!

Jordi va eixir a obrir. I ells, a l'acte que el veren, me'l passaren amb les espases de part a part. La dona sent el crit de mort, ix corrents i mor també a mans d'aquella parella de criminals. Tot seguit entren dins la casa i van directes al bressol on dormia el xiquet. Xampeina me l'amanolla dels peus i anava ja a clavar-li la ganivetada, quan heus ací que el capità sent que el cor li fa un bot dins el pit.

—Alto! —crida tan fort com pot—. Espera't, espera't. Vull veure jo aquest xiquet abans de matar-lo!

El guerrer, tot sostenint-lo dels peus, li'l mostra, tan ros, tan grosset... I al capità el cor li feia bots sense parar. I es que al Tort, l'any anterior, se li havia mort el fill petit i ara sentia un entendriment que no se li estava be.

—Et mane que no mates el xiquet que ha nascut de peus!

—Es que el rei... —començà a dir el borinot de Xampeina.

—Ni rei ni roc! —escribassa el capità—. El ficarem dins una caixa i l'amollarem riu avall, i que Deu el porte per on vulga.

Així es va fer. El capità Tort en persona ajuda el guerrer a amanir un vell caixó de fusta que van trobar; hi ficaren el xiquet sobre un petit jac de palla, i damunt li posaren un tros de flassada per tal que navegàs abrigat. El caixó el dipositaren en el mateix naixement del riu de Castalla.

Allà, bastant lluny del port de Biar, vora el pantà de Tibi, hi havia en aquells temps un molí de farina molt famós que es deia el Molí Nou.

Els moliners hi treballaven nit i dia i no donaven abast a tanta de comanda com els portaven de tota la contornada.

I heus ací que allà a les vuit del mati de l'endemà dels fets que hem referit, en aquell molí es va parar la mola misteriosament.

Bernat —que així deien al molíner— va descobrir que la roda no rodava perquè, entre roda i parets de la cacau, hi havia empalancada una caixeta de fusta. I dins la caixeta se sentia el plor d'un xiquet!

Bernat es va quedar que veia llumenetes.

—Gerarda, Geraaardaa! Puja, puja!

La dona va pujar-hi. Entre tots dos, amb forces i gemecs, van aconseguir traure la caixeta de la cacau, i, a l'acte, la roda es va posar una altra vegada en moviment.

Al poc, alçaren les posts de la tapadora, llevaren el boci de flassada i van poder tots dos contemplar temorosos i esbalaïts d'admiració, el xiquet que havia nascut de peus.

—Reina Santíssima! —es va aclamar Gerarda.

—És un xic la cosa fina del mon —va reconèixer l'home.

Bernat i Gerarda se'l van afillar i li posaren Bernadet.

El xiquet va anar creixent molt, i els seus pares li van ocultar el seu origen, per por que no fos que un dia eixissen els de veritat i hi hagués un entreval. Tanmateix, ell els tenia per pares i ells per fill i pels anys Bernadet fou el seu orgull.

Molts anys després, una tardor, el comte de Cocentaina va convidar els personatges de la cort i el mateix rei a fer una caçada en les serres de la Carrasqueta i de la Penya Roja, puix que ell hi tenia un gran vedat ple de tota mena de caça de pèl i de ploma.

Un dia que anava el rei, el comte i molts altres senyors i criats caçant per dalt les carenes, els va sorprendre una forta tempesta en la mateixa Penya Roja. Tots escaparen a córrer i, quan va caure la nit, el rei es troba sol i perdut.

Es posa a cercar un abric i a la fi va trobar el Molí Nou.

Baixa del cavall i toca grans tocs a la porta. Dins el Molí, malgrat l'hora avançada, se sentia la remor de les moles.

El seu esbalaïment fou gran quan s'obri la porta i aparegué un jove amb un fanalet a la ma: el seu posat era tan noble...!

—Deu vos guard! —li va dir el fadri—. Passeu, gran senyor!

El rei contestà el salut amablement; després, va entrar al molí.

Bernat i Gerarda, que ja dormien, van comparèixer perquè els va cridar Bernadet en vista de l'arribada d'un tan alt personatge com semblava ser aquell.

Tots tres li feren tota mena d'oferiments i li donaren bon vi de la terra i un sopar esplèndid i casolà.

Quan ja el tingueren eixut de roba, ben menjat i ben begut, Gerarda li para la millor cambra del molí per a gitar-se.

En acabant de sopar, quan el rei els va dir: "Ja es hora que sapieu qui soc: soc el rei!", tots tres caigueren agenollats als seus peus.

—Senyor —va dir Bernat—, ací teniu tres vassalls que ja us estimaven sense conèixer la vostra majestat.

—I tu què dius! —va preguntar el rei a Bernadet.

—Que molt m'estime els pares i el molí; però, després de haver-vos conegut, gustós us serviria en el vostre palau.

És que aquell monarca de pocs escrúpols tenia tal cara de pasqües quan estava de bones, que li la pegava, al sol de migdia. Els va fer alçar, regracià amb bones paraules els seus mots, i se'n va anar a dormir.

L'endemà es va despertar ben tard.

Gerarda va preparar un esmorzar tan bo com el sopar. I després de menjar-s'ho tot, el rei va demanar-los, de sobretaula, que li explicassen qui eren i quina era la seua historia. I ells també l'obeïren en això.

—Com essent vosaltres tan poc agraciats de cara —va preguntar-los després, amb tot el poc trellat que tenia—, heu criat un fill tan formós i revingut?

—Senyor —informa Bernat tot seriós—, perquè no és fill, encara que el volem com a tal, sinó afillat.

—Com es això?

I, punt per randa, li ho contaren tot.

—I quan dieu que us el vau trobar?

—Fa mes de vint anys, senyor; pel mes de maig...

El rei no va dir res; però es quedà tot pensarós i ple de recel.

Després va tenir desigs de passejar tot sol per les engires del molí, i mentre ho feia anava dient-se:

—Si, si; em sembla que si. Quan vaig enviar a matar el xiquet que va nèixer de peus? Era pel maig. Si, i farà d'això denou o vint anys. I el capità Tort no em sabé donar raó de com havia mort el xiquet...

Que si ell... que si el guerrer... No hi ha cap dubte: el xiquet es Bernadet. I Bernadet es un jove valent i fort i vindrà per la meua fillastra, com deia la profecia! Per la fillastra del rei!

Pensat i fet. Se'n torna al molí, dina com un rei que era, i diu a Bernadet.

—Dóna'm ploma i paper. Vaig a escriure una carta, i tu t'encarregaràs de portar-la a València i donar-la al capità de la meua guàrdia en el palau reial.

El fadrí li va dur de tot, i el rei, en la mateixa taula de la cuina, va escriure una carta, la tanca i segella i la va donar a Bernadet, juntament amb una bossa de doblons.

—Açò per al viatge, i el que sobre, per a tu. A l'acte que seràs al palau, et presentes al capità i li lliures la carta. Ell et donarà la resposta sense perdre punt, i tu me la portaràs al palau comtal de Cocentaina.

El Tort feia anys que havia mort, i ara el rei tenia un altre capità, que li deien Menjacrus.

La carta que havia de dur Bernadet només deia que agafassen el jove portador, Bernadet del Molí Nou, i li tallassen el cap amb una destrat.

En això, es va sentir un gran aldarull vora el molí. Era que, per fi, havien trobat el rastre del rei i venien a cercar-lo. Quanta de gent, quants de vestits luxosos, quina de cavalls blancs, negres i rojos! Bernat, Gerarda i Bernadet n'estaven esbalaïts.

Aquell mati va ser memorable per al Molí Nou.

A la fi, el rei i els cortesans caçadors es van acomiadar i tornaren a la cacera, i Bernadet, en un bon cavall que li havia regalat el rei, se'n va anar fent el camí de la llunyana capital.

A Bernadet se li va fer nit fosca en els boscos espessos de la Covalta, vora la vall d'Albaida. S'havia desfermat un temporal de pluja fina i el jove es va veure negre.

Ja es veia ben perdut quan va creure albirar una lleu resplendor.

Descavalca d'un bot, lliga el cavall en una soca i es va acostar a la llum: era l'entrada d'una cova. Bernadet s'hi va ficar sense titubeigs.

—Qui hi ha aquí? —va preguntar en veu alta i sonora.

—Passa, passa qui sigues, que fa mala nit —li respongueren dins.

I ell va passar avant. La cova era immensa i mal enllumenada per una foguera que hi havia en un costat.

Allà hi havia una vella asseguda en un gros cantal que li feia d'escó. Bernadet s'hi va acostar i la saluda tot alegre com era ell.

Ella li va dir en un to tot natural:

—Assenta't, fadrí, a la vora del foc: descansa, sopa i després ja tindràs temps d'amagar-te.

Bernadet es va asseure en un altre cantal gros, i comença a eixugar-se la roba.

—Però amagar-me jo, ha dit?

—És clar, fill meu; t'hauràs d'amagar i no tardarà massa. Perquè t'has ficat en la cova dels Vents. Aquí descansen tots quan no bufen per l'ample mon. No passa nit que no en vingui un, o dos, o tres... I tots tenen uns geniots que fan por.

Es va posar a riure.

—Me'n fan a mi, que soc sa mare! —afegí.

—Així, que tenen mal geni els seus fills! —comentava el fadrí tot convençut—. Això es una bona cosa. La gent de mal geni m'agrada. Crec que hi faré bones miques.

—Ni pensar-ho! —s'aborronava la mare dels Vents—. A tu et convé gitar-te en un racó que jo et buscaré, i dormir tota la nit. Jo et despertaré a la matinada quan ells estaran torrats.

Bernadet reia, i li donava la raó:

—Bé, bé. Soparé, i a roncar!

Després de sopar xerraren una mica, i el fadrí li va contar qui era, com li deien i que anava al palau del rei a fer una raó.

Per fi, el vinet, el sopar i l'escalforeta de la llar li feren entrar son.

—Senyora, me n'hauré d'anar a dormir —va dir a la vella.

—Si, fill meu; vine en aquest racó.

I en un badall de penya, molt arredossat i calent, me'l va tapar amb una bona flassada, i, damunt, li posa un gran braçat de brosta seca d'olivera per tal d'ocultar-lo del tot. Bernadet es va adormir a l'acte com l'algeps. Després, en una mitja volta que pega, se li'n va eixir de la butxaca la famosa carta, de la qual se'n veia un cantell blanc.

La mare dels Vents es va recordar que, quan arribava Bernadet, havia sentit un cavall; el va anar a buscar i l'amaga bé.

Llavors tocaren les dotze; la pluja, fora, va parar de rondo, i es sentí una remor terrible. Era el Ponent que venia agranant-ho tot, fins i tot l'ample cel de la nit, que prompte es va veure ple de lluentes estreles.

Buum! Boom! Va entrar el Ponent a la cova udolant com un llop.

—Maree, qui hi ha ací?

—Entra i sopa, Ponentot. Qui vols que hi haja?

—Sent una estranya olor humana.

—Vinga, vinga, Ponent! Això son ganes de sopar!

El Ponent era grandíssim; tenia la cara fosca, els ulls d'un blau cel, clar i bonic. I quines manotes!

Sa mare li posa dos canters d'aigua en una gaveta, i ell en va donar compte en mes poc que canta un gall.

—Oh, també venia sec! —comenta tot content.

Després es va posar a sopar.

Ell, tot menjant, no parava:

—Aquesta olor de foraster, deu ser del sopar?

—Que pesat que et posaràs, Ponentet! —li deia tota amorosa la mare—. Ets un doc toreador que ja! Vols saber-ho?

—Si.

—Promet-me que no t'enfadares...

—Promès.

—Es un jove que porta una raó al palau del rei. Se li ha fet fosc ací; el teu germà Llevant enviava vent-pluig, i el xicot s'ha hagut de recollir en aquesta cova.

—Jo vull veure aqueix jove.

—Si, però no el despertes.

Sa mare el va dur on Bernadet estava adormit com un infant.

—I açò, què es?

El Ponent havia vist el bocí de carta que eixia entre la brosta. I a l'acte la va agafar.

Ell i sa mare tornaren al racó del foc. Allí llegiren la carta, i els cabells se'ls van posar tesos com a fusos al veure la maldat d'aquell rei que patien. De manera que el xic, ben confiat i content, anava a fer una raó a palau, i la raó era la seua mort!

—Açò si que es bo! —feu la mare.

—Sé ben cert qui es el rei; és un malvat com un tigre... Segur que Bernadet es un innocent com una casa. !Ara veuràs quina passada que faig al tirà!

Estant en aqueixes, es sentí un brum per fora; semblava una melodia fina, suau. Al moment, per la porta de la cova va entrar un gegant, alt com el Ponent, groc de cara, d'ulls mig clucs en un somris de bonhomia. Era el Vent de Xaloc, que venia de l'Egipte sec i misteriós.

—Bona nit, mare; bona nit, germà.

—A temps arribes! —li va fer el Ponent—. Estàvem tractant de solucionar un problema.

Li ho va contar tot en quatre paraules mentres que el Xaloc sopava.

—Si, ja ho veig —va resumir—; es tracta de falsificar la carta. No crec que em siga difícil...

Agafa la carta i va dir tot llegint-la:

—Si; es pot arreglar.

Sa mare li va dur tinta i una ploma d'ànec silvestre, i, en un dir Jesús, ell raspa les línies on es parlava de la mort de Bernadet i al seu lloc va escriure:

"A l'acte que arribe al palau el portador de la present lletra, el noble En Bernadet del Molí Nou, es disposarà tot el necessari i de seguida es casarà amb la princesa Carmesina, la meua amada fillastra."

Davall quedava el signe i l'encuny reial.

En acabant, la posaren amb molt de compte en la butxaca del fadrí, i tots dos vents i sa mare es retiraren cadascun al seu racó de cova.

A les cinc de la matinada, la dona desperta Bernadet i li va dir:

—Mira, ací tens una moneda de metall d'estrela. Si arribes a València i trobes les portes tancades, ofereix-la al guàrdia i te les obriran. Jas també aquesta flauteta. Si Menjacrus, el capità, vol tirar-te una ballestada abans que dones la carta del rei, toques la flauteta i et tractarà be.

Bernadet li dona mil gràcies, va pujar en el cavall, s'acomiada i va eixir al camp. El temps era quiet.

Com els vents dormien, no es movia ni un bri d'herba.

Per les seues jornades, camina que caminaràs, el fadrí va arribar a la capital. I —just i cabalet— se li havia fet de nit i les portes estaven tancades.

Descavalca i va fer dos trucs a la porta. Dalt en la muralla es va obrir una espitllera per on va eixir la cara barbuda d'un ballester.

—Qu'è voleu en aquestes hores? —va dir-li amb els pitjors modos del mon.

—Porte una moneda per al guàrdia major —retruca el xic.

—Passeu, passeu —li digué aleshores el guàrdia en persona, mentre que obria les portes.

Bernadet li dona la moneda i aleshores tot foren reverències.

El jove sopà i dormí molt be en un hostal, i l'endemà, a mitjan matí, se'n va anar a cal rei.

S'acosta a la guàrdia i digué que venia en nom del sobirà. Menjacrus n'era prop i va dir en un crit:

—Qui es aquest desgràciat?

—U que diu que ve de part del rei.

—Ha, ha! —va riure sarcàstic el capità—. Amolheu-li una bona fletxada!

Però, en aqueix moment, Bernadet feu sonar la flauta.

—Calleu —feu llavors Menjacrus—, que sent la contrasenya del nostre rei.

I canviant de to com de la nit al dia, deia a Bernadet:

—Passeu, passeu i perdoneu. Ja veig que sou de casa.

El fadrí va entrar en el palau i dona la carta a Menjacrus. !I que esbalaït es va haver de quedar el capità nomes llegir-la!

Amb gran respecte, el van dur a la presència de la reina i la princesa Carmesina.

—Alteses, aquest es el gran Bernadet del Molí Nou, de Tibi. Du una carta del rei nostre senyor ordenant que es case immediatament amb missenyora la princesa Carmesina.

Les dues s'alegraren molt per la presència del fadrí, i, És clar, qui mes contenta semblava fou Carmesina que, nomes de mirar-lo, se'n va enamorar.

El rei, mentrestant, seguia caçant en les propietats del comte de Cocentina. I, en la seua absència, ho disposaren tot en el palau i van celebrar amb gran pompa el casament de Bernadet i Carmesina.

Però la desgràcia no va tardar gens a arribar. Bernadet havia enviat un propi al Molí Nou per tal que explica la seua sort. Aquest es va trobar amb el seguici del rei i els ho xarra tot. !I allà va ser la grossa!

Quan la nova arriba al rei, aquest es posa com una fera i se'n torna corrents cap al seu palau per poder castigar aquell traïdor.

El propi feu per arribar-hi primer, i ho explica tot a la parella de novençans: que el rei cridava que Bernadet era un xiquet que havia nascut de peus i que en la carta que ell li donà en el Molí Nou no manava que es casés amb Carmesina sinó que Menjacrus el mates d'un colp de destrat.

La Carmesina, que també tenia un geni fort, va exclamar:

—Ara sabrà el meu padastre qui soc jo!

I feu venir a l'acte tota la seua guàrdia personal i sa mare la reina i els cortesans que, farts del rei, s'havien afectat ja a Bernadet.

Mentrestant, el rei entrava en el palau fet un bou. Quan troba la reina, aquesta li argüí. Ferma:

—Bernadet és un home llest, honrat i valent.

—És el meu marit i l'estime —resumia Carmesina; però el rei no canviava de parer.

En parlaren hores i hores, feren tots mala sang i no pogueren evitar que el tanca en un calabós.

Però dona i fillastra no pararen de porfidiar, i la ira del rei va anar cedint a poc a poc i l'endemà va manar que traguessen Bernadet del calabós i el feu dur a la seua reial presència, junt amb Carmesina.

Llavors va dictar el seu veredicte.

—Viureu junts i en llibertat... si tu, Bernadet, vas a l'infern i em portes els tres cabells d'or del dimoni.

—I encara argumenta: —Diuen que qui els tinga no es farà malalt mai.

Bernadet hi va estar d'acord i l'endemà se n'hi va anar molt dematí.

No sabia quin camí triar; així, que en va emprendre un arreu, un que menava cap a dins del país.

A dues hores de camí de la ciutat, va anar a demanar aigua per a beure en una petita barraca que hi havia vora una sèquia. Li va eixir a l'encontre un vellet, molt vellet.

—Què voleu?

—Aigua per favor, i fer-vos un preguntat.

Bernadet baixa del cavall i va beure d'una canterella que li tragué el vell.

—Gràcies, bon ancià... Veureu... la pregunta es que vaig cap a l'infern... per fer-hi una comanda. Però el cas es que no en se el camí.

El vellet si que el sabia i li'l va explicar. Bernadet li ho agrai amb unes monedes i reprengué la marxa.

Cap a mitjan mati del tercer dia de caminar, va trobar un poblet. Entra pel carrer major i es troba mig veïnat assegut en rotlle en la placa de l'església tots trists, sense dir paraula.

Bernadet va aturar el cavall i, animós com era, els va preguntar:

—Què us passa, que açò pareix un soterrar?

Un vell de barba blanca li contesta.

—Bon foraster, el que passa es que abans aqueixa font major que vos veeu ací davant era la nostra riquesa. Nit i dia brollava d'aquesta font un doll d'oli com una cuixa... I ara s'ha assecat.

—Jo vaig a l'infern, i, de seguida que hi arribe, preguntaré al dimoni que haveu de fer perquè torne a brollar.

I tric, trac, tric, trac, va seguir el seu camí.

Uns dies després va trobar un llogaret que també es trobava tot trist i silenciós. Hi cerca l'hostal i truca a la porta.

—Què voleu, bon foraster? —li va dir un home vell que va eixir a obrir-li.

—Vull dinar i descansar.

—Passeu, però no se que deu quedar-nos. Estem tots arruïnats.

Bernadet passa, i l'hostaler li explica el que s'esdevenia en aquell poblet, que es deia de la Fi del Mon.

—Mire, abans teníem, enmig de l'horta principal de la vila, una pomera grandíssima —la tenim!— que feia les pomes d'or. Cada setmana collia les pomes un veí, les venia en els pobles de l'altra banda del desert, i d'això passava ben be tot l'any. Així ens apanyàvem tots ben apanyats, perquè la pomera no parava de fer pomes.

L'hostaler no va poder contenir el plor, però a l'acte prosseguí:

—Doncs be... un mal dia, les fulles comencen a fer-se-li grogues, les pometes d'or paren de créixer, i, des d'allò, ja no n'ha tornades a fer.

Bernadet estava baldat com un lluc i s'adormia sense voler-ho.

—Ja li buscarem l'enfilador quan m'alçaré, bon hostaler —va dir-li. I es va deixar caure en el llit i dormí una hora profundament.

Al despertar-se, va dir al vell:

—Mire, germà, vaig cap a l'infern a fer una comanda. Preguntaré al dimoni què passa a la pomera, i en tornar els diré el que m'haja dit.

Una estona després, puja en el seu cavall i se n'anà.

Travessa una ampla serra, i la senda, de sobte, comença a davallar, a davallar, i el porta a un barranc fondíssim. Bernadet baixava, baixava sense parar al bon pas del seu corser.

A la fi s'acaba el barranc. Bernadet veié ara un pla enllumenat per una pàl·lida lluna. Un ample riu li barrava el pas.

Va descavalcar. Darrere una motada de vimers, va descobrir una barca, on hi havia un home d'edat mitjana, flac i esperitat.

Bernadet s'acosta a la vimenera i va lligar-hi el cavall, tot dient-li com si la bèstia el pogués entendre:

—Espera'm unes hores, que tornaré.

Després es va acostar a la barca.

—Em passareu a l'altra banda?

—Per a això estem —va dir el barquer.

Salta el jove àgilment a l'embarcació i començaren els colps de rem. Així anaren avançant silenciosament per mig les aigües lentes del riu.

Un quart d'hora després, eren ja prop de l'altra riba on, enmig d'una rastellera de penyes, es veia la boca de l'infern.

S'aproparen i Bernadet salta en terra, que era un arenal.

—Teniu —va dir al temps que donava a l'home una grossa moneda d'or.

—Escolteu, bon germà —feu el barquer des de la seua barca—. No se quin gest noble trobe en vos que m'anima a prendre'm la llibertat... Si parleu amb el dimoni, voldreu preguntar-li per què estic ací tota la vida, sense que ningú no em relleve?

—Li ho preguntaré, barquer. I si torne, com crec, ja us en donaré la resposta.

Bernadet travessa l'arenal i es para en la porta de l'infern.

Toc, toc!

—Qui és? —va sentir que preguntaven de dins.

—És ací cal dimoni?

—Si —li va respondre una vella des de l'espiera de la porta. Després li va obrir, i Bernadet hi va entrar.

Allí feia una calor de forn. Cap a dins hi havia un corredor tot vermell, ple de flames i guspies; a ma dreta, l'estatge de la vella, la qual era ni mes ni menys que la mestressa de l'infern.

—Us heu mort, vos? —li pregunta la vella, que no semblava mala dona.

—No... Això podíem fer! —va saltar el jove tot rient.

—Si que sou atrevit, així... El mestre està a punt d'arribar. Si us troba ací, us cremarà viu sense cap mena de compassió.

—Vaig a contar-vos-ho tot, bona mestressa. Es que em passa...

Li ho va explicar tot en quatre mots i la mestressa se'l va escoltar atentament.

—Mireu —digué tot seguit—, m'haveu caigut en grat. Us tornaré puça i us amagaré en els plecs de la meua falda. Ell, quan torna a l'infern, com que en el mon dorm en mals hostals i tracta amb gentola, vol que l'esplugue, perquè li pica tot. Jo procuraré llavors arrancar-li els tres cabells d'or que vol el vostre sogre i, alhora, li preguntaré les tres coses que voleu saber.

En això estaven quan sentiren que el dimoni rodava la clau, obria i entrava, pegant bufits.

—Torna't puça! —havia invocat ja la mestressa.

El dimoni venia mig nuet i renegant; duia la cua roscada i les banyes polsoses del viatge.

Es va asseure en una cadira de ferro alta al costat de la mestressa.

—Que tens tan esclafat?

—El mon, que fa agonia! No hi trobes mes que babaus i complidors del deure. S'acaba la gent de tro, mestressa! De sobte, olorant pels dos nassos feu:

—Ah! Ací ha entrat algú!

—Calla, home! Tu somies. Vine, gita el cap en la meua falda i et trauré els polls.

El dimoni la va obeir. La vella comença a esplugar-lo, i ell es va endormiscar de seguida. Aleshores, pem!, li pega estirada i li cull un cabell d'or.

—Que fas? —va escridassar l'animalot.

—No t'enfades... És que m'he adormit jo també i he tingut un somni...

—Quin somni?

Bernadet, fet puça, no perdia punt.

—Que hi ha una font en un poble del desert i, abans, aqueixa font rajava oli i ara no.

—Quins ases que son en aqueix poble! —va comentar rient el dimoni—. Si descobrissen l'alcavo de la font, hi trobarien una serp com la soca d'un pi, que es beu tot l'oli i no en deixa eixir ni gota.

Dit açò, calla, i, al poc, s'havia adormit de nou. La vella li torna a pegar estirada i li trau un altre cabell d'or.

—Calla, no t'enfades... És que m'havia tornat a adormir jo també... He somiat que hi havia una pomera que...

—Ho, hooo! —rigué el dimoni—. Si, ja ho sé; una pomera que feia pomes d'or en el poblet de la Fi del Mon.

—Ara no en fa.

—És clar —conclugué el dimoni—; mentre que no traguem un gripau gros com un carro que li rosegua les arrels, no faran res.

Es va tornar a adormir.

Quan li arranca el tercer cabell, el dimoni es va despertar.

—Ahhh! —va badallar i tot—. Em fa mal ací... com si tingues tres picades. Me'n vaig a pegar quatre furgades als condemnats.

—Ah... escolta; abans que te'n vages... Sempre que trac el nas a la porta veig el mateix barquer. Que no hi ha qui el relleve?

—Be s'ho te merescut per ignorant i servicial! Però no li digueu res. Si ell ho sabia... No te mes que donar, al primer que arribe, el rem amb la ma esquerra i que el viatger li l'agafe amb la ma dreta... Aquest es quedaria de barquer amb el rem apegat als dits.

Quan va desaparèixer pel corredor, va dir la dona:

—Ja pots tornar-te home.

I Bernadet recobra la figura humana.

—Gràcies, senyora; ho he sentit tot sense perdre'm res.

—Doncs jas els tres cabells d'or.

—Com us haig de recompensar tot el que heu fet per mi?

—Ja em trobe ben pagada amb... no sé... amb l'escalforeta que sent al cor.

Bernadet s'acomia i comença a peu el seu camí de retorn.

Quan arriba on era la barca, el barquer li digué:

—Oh, fadrí, quant que m'alegre de veure-us de tornada! Que us ha dit el dimoni? Li heu preguntat allò?

—Ben cert barquer. A l'altra banda del riu us ho diré.

En efecte, quan posa els peus en terra, li explica:

—Doneu el rem amb l'esquerra al primer que arribe, i ell que us l'agafe amb la ma dreta. Quedareu lliure.

Puja al cavall i costa amunt aquest corria mes que mai: era curiós!

Al fer-se de dia arriba al poblet de la Fi del Mon.

—Ja ha tornat de l'infern el foraster —deien xics i grans.

—Escolteu, bona gent —digué a la que s'havia congregat al seu voltant—, la pomera no fa pomes d'or perquè en les arrels té un gripau gros com un carro que li les rosega. Si el mateu, tornareu a ser rics.

Com era cert el que els havia dit, contents i satisfets li regalaren una talequeta d'or, i Bernadet, ben menjat i ben dormit, va seguir avant fins que va arribar al poble de la font de l'oli. Quan els va dir que dins mateix de l'alcavo hi havia un serp grossa com la soca d'un pi que es bevia l'oli, s'avalotaren tots i agafaren pics, destrals i garrots i la mataren. Després, agraïts, van fer acceptar a Bernadet un sac de joies i monedes arreplegades de totes les cases.

L'endemà, es posa una altra volta en camí amb les alforges del cavall farcides d'allò mes.

Quan arriba a València era mitjan mati. L'encontre amb Carmesina fou emocionant de veritat; quant al rei, el va trobar tan sever i altiu com ja podia imaginar-ho. Nomes veure el fadrí, li va espletar:

—Portes els tres cabells?

—Ací els teniu, sogre.

Quan veié també les alforges carregades d'or que portava un criat, pregunta encuriós:

—Això que es?

—Or de l'arenal que hi ha a l'altra banda del riu de l'infern.

S'alça del tron; l'enveja el rosegava; per fi va escriassar:

—Enretireu-vos tots!

La reina, Carmesina i Bernadet es quedaren sols amb el rei. I, aleshores, la reina, que era l'única persona que li parlava clar i ras, li va dir:

—Be; Bernadet ha complit; ja tens els tres cabells d'or del dimoni. Ara digues què han de fer ell i Carmesina.

—Què han de fer?... És clar... Bernadet, m'has vençut. Però ja que jo complís la meua paraula, m'has de dir per on es va a l'infern.

—És clar que us ho diré.

I li ho va explicar detalladament.

—Vull anar a buscar sacs d'or com el que tu te n'has dut... El tresor reial esta exhaurit —explicava amb tossuderia ingènua i amb avarícia.

—Senyor —parla Bernadet—, vos tot sol no podreu dur tant d'or. I si aneu acompanyat, els dimonis no us deixaran passar el riu.

—Mira, la meua gent m'acompanyaran fins al barranc i allí m'esperaran; jo aniré fent viatges al riu, fins que carregaré tot l'or que em faci falta.

L'endemà, el rei ambiciós va eixir al front de vint-i-cinc mules. L'acompanyaven soldats i patges.

El camí se'ls feu llarg i costós, però, per fi, veren l'entrada del Barranc de l'Infern. Després de davallar-lo durant dues hores i prop del capdavall, el rei va deixar el seu seguici i va continuar sol, barranc avall, fins al riu.

Es presenta al barquer amb el seu posat superb i ofensiu, i sense dir-li ni "bon dia" li ordena:

—Passeu-me!

I aquest va fer un somris i li respongué amb fingida humilitat.

—Si, gran senyor. Ara us passaré.

—Hi ha molt d'or a l'altra banda?

—Que si n'hi ha? A cabassos el podreu arreplegar —li mentí el barquer per engrescar-lo i que no se'n tornes arrere. I afegí tot melós:

—Permeteu-me, altesa —li ho havia notat per la capa d'ermíni i el capell de rei—; agafeu el rem si us plau per saltar millor dins la barca.

I li'l va allargar amb la ma esquerra. I el trompallot del rei l'aferra be amb tota la seua ma dreta.

Entrar ell en la barca i eixir-se'n el barquer com un coet, va ser tot u. El sobirà es va quedar esbalaït.

—Què feu, barquer del dimoni? —va dir en un bram.

Volgué eixir-se'n també ell, però el rem se li havia apegat com una llapassa en el palmell de la ma i els peus semblaven pesar-li centenars d'arroves: no els podia moure. L'exbarquer corria mentrestant, per l'altra vora del Riu de l'Infern, camí del mon i de la vida.

I el rei malvat es queda per sempre de barquer de l'infern.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 3

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Què havia pronosticat la dona que el va acollir?
- Perquè resulta tant estany que un infant naixi de peus?
- Perquè el rei s'enfada tant?
- Com descobreix el rei que el noi del molí podia ser el nen nascut de peus?
- Qui canvia el text de la carta?
- Què li passa al barquer?
- Com caracteritzen el dimoni?
- Què és el que perd al rei?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Dolenteria del rei

EXERCICI: ¿Quan ho dius, que una acció és lletja o que algú és dolent o desagradable? Tria la paraula que et sembli més apropiada:

- 1.** Si compres una cosa en una botiga i el dependent es nega a tornar-te el canvi, el dependent és (dolent) (gasiu) (desagradable) (injust) (barrut) (lleig).
- 2.** Si un dels teus companys de classe reparteix fulls per fer un examen i es nega a donar-te'n, el company és (dolent) (despistat) (gasiu) (poca-solta) (pocatraça) (poca-vergonya) (desagradable) (lleig).
- 3.** Si el mestre t'ha renyat per no haver fet el treball que t'havia encarregat, el mestre és (dolent) (injust) (just) (desagradable) (maco) (estricte) (lleig).

D'Admirant el món– Manual que acompanya Kio i Gus.

EXERCICI: Les expressions “no dolent” i “no bo”

Classifica els exemples següents entre aquestes possibilitats: acte no dolent, però persona no bona (ND-NB), acte no bo però persona no dolenta (NB-ND), acte no bo i persona no bona (NB-NB), acte no dolent i persona no dolenta (ND-ND).

	ND- NB	NB- ND	NB- NB	ND- ND	?
1. Tomàs: “Sempre ajudo el meu germà petit amb els deures; però ahir nit, quan m’ho va demanar, li vaig donar una puntada de peu.”					
2. Greta: “Mai no em queixo als meus pares; però ahir, quan es van oblidar de recollir-me després de l’escola, tal com havien promès, vaig plorar una bona estona només perquè sabessin que em sentia dolguda.”					
3. Bru: “Gairebé mai no tinc res de bo a dir sobre ningú, tant si s’ho mereix com si no; però la setmana passada vaig haver d’admetre que en Tomàs realment no havia copiat a l’examen, com alguns l’havien acusat de fer.”					
4. Brauli: “He de mantenir la meua reputació de gall de l’escola. Per això vaig pegar a la Greta quan no mirava, tot i que ella portava el braç enguixat.”					
5. Leonor: “És clar que vaig dir la veritat ahir, quan em van preguntar qui havia guixat els llibres nous. Jo sempre dic la veritat. Però ho faig, perquè ho he de fer, no perquè ho vulgui fer.”					

D’Admirant el món– Manual que acompanya Kio i Gus.

Valent (a)

El noi no es fa enrere davant de la proposta del rei. Tot i haver d’emprendre una aventura perillosa, accepta el repte.

▪ Comenta aquests pensaments:

- Cal ser molt valent per a reconèixer els errors propis, els aliens es reconeixen de seguida.
- La valentia consisteix a ser forta per a tot el que hi ha d’enfrontar en la vida.
- Ser valenta no consisteix a no sentir por, sinó a sentir-ho i així i tot continuar endavant.

- Ser valent és lluitar pel que creus
- Val més un covard viu que un valent mort

Resoldre els problemes

De vegades nosaltres tenim problemes perquè ningú no vol fer una determinada feina: endreçar les joguines o tenir l'habitació ordenada, per exemple. Com es pot resoldre un problema?

Busquem maneres de resoldre com parlar ordenadament de manera que ens escoltem i puguem parlar tranquil·lament enlloc de parlar tots alhora.

(Aquesta proposta és estàndard, però es pot canviar per algun conflicte que tinguem a l'aula, sobre les cadires, els llapis, les entrades o sortides, etc.):

- Com ho podem fer?
- Què ha de fer cadascú?
- Què hem d'aconseguir?
- Només hi ha una manera de resoldre els problemes?

Altres temes

Profecia o endevinació

L'infern

Avarícia

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Si partim del curt, et pots imaginar la rondalla essent el protagonista un noi?. Si partim de la rondalla escrita, et pots imaginar com seria si la protagonista fos noia?
- c) Rondalla molt adequada per a ser representada en forma de teatre.

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Llistar els mal noms que apareixen a la rondalla i completar la llista amb els que coneguin de l'àmbit familiar o del poble. Parlar de la carta com a element narratiu de la rondalla i inventar cartes a persones o personatges reals o imaginaris.

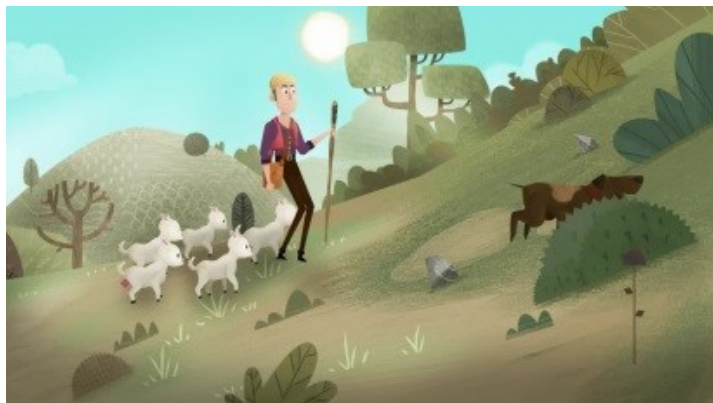
Ciències naturals:

Com neixen els infants. Coneixement bàsic de i sobre els vents: orientació, tipologia, força, etc.

Història:

Busqueu informació sobre el funcionament dels molins antics. Compareu les diferents formes d'escriure, des de la ploma d'oca fins a l'ordinador.

EL DARRER CONSELL

Andreu és un pastor dels bons que va ser segrestat per la tribu dels zenets per a cuidar del ramat del Seïd. Molts anys després recuperarà la llibertat i anirà a buscar la felicitat.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL DARRER CONSELL

Resum

Això va passar en aquells temps en què la Vall d'Albaida es trobava en el límit del domini musulmà. A les faltes del Benicadell, vivia en una caseta un jove matrimoni, Andreu i Vicenta-Maria. Ell era pastor. El tercer mes de matrimoni, la desgràcia va caure sobre la parella. L'horta va ser arrabassada per una forta avinguda d'aigua..., tot va ser arrabassat i deixat en la més gran desolació. L'Andreu va buscar pastures a les terres altres on fou capturat pels moros i el seïd el va retenir vint anys com a pastor. A punt de morir, el seïd l'allibera i li dóna tres consells. Torna a casa posant a prova els consells que li resulten molt beneficiosos i arriba sa i estalvi a casa seva.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol. La rondalla es diu *El darrer consell*, però n'hi dona tres? Ho pots explicar? Per què el "darrer"?

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, es pot proposar una tercera visualització per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Com era València en aquell temps?
- Perquè pujava dalt de la serra el pastor?
- Què vol dir ser captiu?
- Per què el vol el said?
- Quines consideracions li tenen a l'Andreu?

TEMES POSSIBLES

Els consells

La capacitat de donar consells forma part de la comunicació interpersonal i és l'art d'expressar el nostre punt de vista sobre el que li cal fer o pensar sobre el tema sense ofendre l'interlocutor.

- ✓ Et fies de tots els consells que et donen?
- ✓ Tothom pot donar consells?
- ✓ Què cal posseir per poder donar consells?
- ✓ És el mateix un consell que una ordre?
- ✓ És el mateix un consell que un advertiment?
- ✓ Serveixen els mateixos consells per a tothom?
- ✓ Com saber si el consell és l'adequat?

Els consells del conte

- Busca exemples de la teva vida en què es puguin aplicar aquests consells.

No preguntes mai sobre allò que no t'importa clarament	
No deixis la sendes velles per les novelles	
Si tens pensament de fer mal a algú, deixeu-ho per a demà.	

- Quin dels tres trobes més adequat per a tu?
- Inventeu un altre consell i afegiu una situació en què es pugui aplicar.
- Feu una llista dels consells més habituals que donen el pare o la mare.

Consells del pare	Consells de la mare

▪ **Consells per nois i noies**

Compareu si els consells o refranys que s'apliquen a les noies són iguals o diferents que els que reben els nois. I pregunteu-vos el per què.

Els refranys i els consells

Què és en realitat un consell? *Manifestació de parer sobre allò que altri ha de fer.* El refranyer popular està ple de dites i refranys que ens aconsellen allò que hem de fer, com actuar per viure millor i ja sabem que els refranys són pessics de saviesa popular.

Un **refrany** (del llatí *refringere*) és l'exposició en forma de sentència d'una idea, de la qual traspua una conclusió, ensenyament o norma de conducta que es diu sempre igual, no admet variacions. En compartim algun, llegiu-los i digueu que és el que aconsellen:

Al mal que no té remei és millor posar-hi seny.	
Al malfeiner cap eina li va bé.	
Bo i barat s'han de barallar.	
Boca muda mai no és batuda.	
Cada peu troba la seva sabata.	
Cadascú sap a casa seva on li plou.	
Càrrega que plau no pesa.	
Mai no és tard quan arriba.	
Mai plou a gust de tothom.	

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) El to dramàtic del final es presta a fer, - amb els alumnes més grans-, una adaptació radiofònica melodramàtica.

Altres temes

Ser capturat

Perdre la llibertat

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los) i buscar-ne el sentit o els sinònims.

Analitzar alguns refranys i veure quin és el consell amagat.

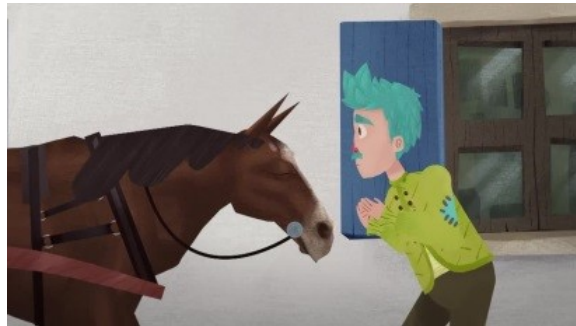
Geografia:

Busqueu on es troba Bèlgida

Història:

Època musulmana: "seure a la usança mora": analitzeu altres tipus d'usos socials, vestits, menjars, simbologia dels colors, olors, etc.

LA LLEGENDA DEL PALLETER

Era un palleter que venia fils i va anar a buscar beta al castell de Castalla. S'hi trobarà una elecció difícil: serà més ambiciós o serà prudent? Viurà una aventura per prendre una decisió.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

LLEGENDA DEL PALLETER

Versió completa

** NOTA. La paraula «palleter» és un derivat de «palleta», diminutiu de «palla». El «palleter», tal com explica el diccionari, era la 'persona que venia palletes o lluquets'. Els que exercien este humil ofici es dedicaven a retallar trossets de palla i untar-ne un extrem amb una porció de sofre per a fer-los servir després per a encendre el foc. El resultat d'esta operació eren les «palletes», l'antecedent directe dels «llumins». Sovint aprofitaven el trajecte per vendre altres coses, com vetes, fils i agulles. En l'actualitat, l'ofici és extingit.*

Per allà, pel vell camí d'Alacant, caminava el palleter darrere del seu carret, venia fils, vetes, agulles, i palletes de sofre; quan passava per davant de la casa de l'Alt va sentir que des del casalici li cridava la veu de una dona:

-Bon home! Eh, jove! Portes veta blanca?

-No, porte solament agulles i fil!- va cridar al seu torn.

Va sentir una raó confusa i el colp d'una finestra que es tancava amb certa violència.

-No res!- va murmurar-. No porte mai gens d'allò que em demanen! Sóc molt desgràciat! No em queden gèneres, no em queden diners per a comprar i pense que em trobe malalt....

Feia un ericàt dia d'hivern, i ell va prosseguir el camí cap a Castella. El paisatge gris i pensar en la seua pobresa irremeiable el van entristir irremeiablement.

-Senyor!- S'aclamava amb amargor-. I això que jo, d'ambicions, no en tinc! Amb un petit benestar m'acontentaria: tenir una casa modesta, una dona que es preocupara per mi, uns fills que m'alegraren la vellesa, i, sobretot, no haver d'anar mai més pel món...

En això, quan passava prop d'un pi solitari, anomenat el Pi de les Tórtres - per contar-se que un caçador n'hi va matar dotze d'un sol tret-, va decidir descansar una estona i encendre un foc.

Va agafar, doncs, uns arbustos secs, els va apilar i els va llançar damunt d'unes branques seques. Amb una palleta de les que venia, va encendre l'herba, i en alçar-se el fum es va posar a xiular una branca, el palleter va començar a espantar-se, ja que la xiulada era més forta, ensordidora per moments.

El palleter girà la vista al seu voltant cercant ajuda. Però no va veure ningú.

Així, no sabé fer més que conjurar aquella cosa estranya. I va preguntar:

-De part de Déu, què demanes?

Llavors va parar la xiulada poc a poc fins a extingir-se i enmig del fum va sorgir un home xicotet, de cap gran, ulls redons i alegres, tenia una barba blanca com la dels follets.

-Amic- li digué tot campant l'aparegut-, No em duries a Castella? Em canse d'anar a peu, ja veus, tant poder que semble tenir.

I el palleter meravellat va exclamar:

-Vostè és l'amo del meu carro. No hi cap més que un viatger perquè porte molt d'embalum, però aqueix viatger serà vostè... Anem-hi ja, si vols, que jo ja m'he cansat.

El vell va pujar en el carret i els dos van emprendre el camí de Castella.

-Ets bon home, tu. Ja t'he provat, ja- li deia el follet.

-Home- feia tot modest el palleter- així, així...

-Ja conec la teua història, ja! Però quina llàstima!

-Quina llàstima de què?- es va posar curiós.

-Home, que no hages estat una mica més ambiciós. No faràs gens així com vas, més que queixar-te de les teues poques desgràcies o de la teua poca sort.

-Vols dir?- s'esbalaeix més i més el marxant. Mare de Déu! Si jo em pensava que açò de les ambicions no estava bé...

-Escolta- el va interrompre el follet-. Si tu vols pegar pedrades a aquella au que hi ha damunt de l'ametler sec, on t'encararàs? Si tires a ell, pegarà la pedra sota l'arbre; en canvi, si li apuntaves quatre braços per dalt, allà tindríem la pedra damunt l'ocell. Ha, ha!- rigué-. I tot és així! Sempre hi ha forces que estiren cap avall, en aquesta vida. Tu apunta ben alt, i encara faràs curt i baix.

El palleter sentia un desfici estrany.

-Però és pecat l'ambició?- li deia justificant-se.

-Tenir-ne massa... tal vegada. Però tenir-ne poca o gens i no fer res perquè marxe el món i marxés tu alhora...això no té perdó!

Les paraules del follet causaven al pal·leter una impressió profunda, i el que no sabia era que el vellet anava a donar-li una darrera oportunitat per tal de provar-lo.

-Escolta'm ben escoltat- li va manar-. Tu veus aquell castell?

-Sí, el de Castella- respongué el venedor.

-Doncs bé: ara hi pujaràs per la cresta de la part de tramuntana i, una volta que hages entrat en el caminal i passes pel costat d'unes plantes, a mà dreta del sisè xiprer, troba un rebanc que té unes grans pedres i fes allò que et dicte la teua ambició de riquesa i felicitat.

A l'acte sentí de nou un xiulet i l'home del cap gros va desaparèixer.

El pal·leter va sacsejar al cavall i quan va entrar a Castella no es va entretenir mirant a ningú sinó que, malgrat el fred que tenia, va cavalcar per la dreta de les cases i, havent deixat a l'animal lligat en la riba del camí, va pujar amb una certa emoció per la cresta de roca viva.

Quan va arribar a la senda del Calvari, va començar a comptar els xiprers: un, dos, tres...sis. Es va girar i va veure prop d'ell una pedra massissa amb un forat, una xicoteta escletxa per on eixia una punta de veta blanca.

-Quin misteri! Vaja una veta bonica!- Va dir ell, mentre ho agafava amb els seus dits de bon coneixedor.

I estira allò que sembla ser un tros curt, i vinga a eixir veta de dins de la roca, del xicotet trau que quasi venia just.

N'estava meravellat! No l'havia enganyat el follet... o qui fos!

-Tanta com jo necessite!- Es deia ple de goig.

I no costava gens de traure. Així, amb tan poc esforç, sí que li agradava de fer-se ric!

-Qui i com la deu haver ficada dins la penya?- cavil·lava-. Açò deu ser-ne un cabdell enorme que s'està descabellant allà dins.

Estirava i continuava estirant i no s'acabava mai.

-Me n'ompliré el carro- repetia tot alegre el pal·leter mirant el munt que s'estava fent en la terra.

I continuava estirant i continuava eixint la blanca, suau i inacabable veta. Arribava un moment en què el pobre d'esperit ja estava dient-se:

-On vaig jo amb tanta veta?

Desgràciat! Ara que s'hauria pogut fer ric, encara que fos de veta! Un aventurer de veritat s'hauria dit: "Jo en trac fins que l'acabe. Després, ja veurem, ja cercarem la manera de vendre-la o aprofitar-la. Sempre són diners!". Però el pal·leter pensava... que es feia de nit, que el cavall, allà baix, se li despacientaria, se li podria congelar suat com estava. Bogeries! Tragué unes tisoretetes i, zec! va tallar per sota forat la misteriosa i pesada veta.

I tot d'una es va sentir un tro fortíssim que va fer tremolar l'animal i ell es va veure dins d'una flama vivíssima. I quan la ceguesa que li va produir tot allò se li va passar, va veure que el valuós munt de veta havia desaparegut. Aleshores es va sentir dins dels penyals una veu dolcíssima:

-Ai, que sóc la princesa encantada del castell! Ai, desgràciat de tu i jo! Tu, home esvelt, delicat i bé, si hagueres tret quatre dits més, m'hauries desencantat i m'haguera casat amb tu.

Ràpidament es va fer de nit i una amarga desolació va calar en el cor del fracassat pal·leter!

- Per no ser ambiciós! –deia queixant-se-. Qui ho havia dit!

Es va asseure al peu del penyal i va esperar una hora llarga. Però ja no va sentir gens més. Va descendir del castell perdent-se en la nit fosca i gelada.

Quan arribava al carro, enmig d'un vent gelat va començar a nevar. S'embolicà a la manta, es va asseure en la post travessera.

-Arri, cavall!

Així reprengué el seu camí, una altra vegada per l'ample món, pel tristíssim món d'un pal·leter, amb el cap tèrbol de fred i de desfici.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 6

VOCABULARI

Vetes(1): teixit en forma de cinta, de baix preu, de lli o de cotó, usat per a lligar, embenar o rivetjar.

Casalici(2): Casa molt gran o molt important.

Tórtors(3): Au de 28 cm de llargària, de plomatge gris i amb les ales de color castany i negre per damunt.

Follets(4): (donyet) esperit fantàstic, imaginat per la superstició popular, que habita en certes cases o en certs paratges, turmenta la gent durant el son i causa alteracions i desordres.

Embalum(5): Volum d'una cosa, especialment quan es molt gran o desmesurada.

Esbalaeix(6): Sorprendre intensament, meravellar.

Ametler(7): arbre de fulles lanceolades i dentades, i flors blanques o rosadenques, el fruit del qual és l'ametla.

Desfici(8): Agitació causada per un mal físic o moral, per una passió que despaciencia o per un desig violent.

Penya(9): Roca de grans dimensions de naturalesa pedregosa.

Cabdell(10): Bola obtinguda enrotllant un fil o un cordell sobre ell mateix.

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Què és un pal·leter?
- De què es lamenta el protagonista?
- Qui és el personatge que se li apareix amb el foc?
- Perquè creus que no acaba d'estirar la veta?
- Penseu oficis i treballs consistents en anar pel món que encara són vigents avui dia tot i que hagin canviat el carro pel cotxe o per l'avió.

TEMES POSSIBLES

Estar sol

El pelleter es lamenta de la seva vida solitària i itinerant, li agradaria " tenir una modesta casa, una dona que es preocuparà per mi, uns fills que m'alegraren la vellesa". Parlem de la solitud.

Pla de diàleg: Estar sol

1. ¿Hi ha vegades en què vols estar sol/a?
2. Voler estar sol, ¿és el mateix que voler intimitat?
3. ¿Pot ser que la gent t'agradi molt, però que vulguis estar sol?
4. ¿Pot ser que la gent no t'agradi gaire, però que no t'agradi estar sol?
5. ¿Pot ser que hi hagi gent que vulgui estar sola perquè vol plorar, com la Pimi al guarda-roba de la seva mare?
6. ¿Pot ser que hi hagi gent que vulgui estar sola perquè vol riure o ser feliç?
7. ¿Pot ser que hi hagi gent que vol estar sola perquè pot pensar amb més claredat quan està sola?
8. ¿Pot ser que hi hagi gent que vol estar amb altra gent perquè pot pensar amb més claredat quan pot parlar de les coses amb els altres?
9. ¿Què és el pitjor del fet d'estar sol?
10. ¿Què és el millor del fet d'estar sol?

De Buscant el sentit - Manual que acompanya Pimi.

Defensa de l'ambició

Analitzeu la defensa de l'ambició que fa el follet:

"Si tu vols pegar pedrades a aquella au que hi ha damunt de l'ametler sec, on t'encararàs? Si tires a ell, pegarà la pedra sota l'arbre; en canvi, si li apuntaves quatre braços per dalt, allà tindríem la pedra damunt l'ocell. Ha, ha!- rigué-. I tot és així! Sempre hi ha forces que estiren cap avall, en aquesta vida. Tu apunta ben alt, i encara faràs curt i baix".

- ✓ En quin sentit estàs d'acord amb aquestes paraules i en quin no?
- ✓ L'ambició és dolenta en si mateixa?
- ✓ L'ambició és bona en si mateixa?
- ✓ Quan pot ser bona una ambició i quan pot esdevenir dolenta?

(Recorda la rondalla: *El xiquet que va nàixer de peus*)

Tenir ambicions

a) Tenir ambicions

Els adolescents són molt sensibles a la qüestió de les ambicions. És fàcil de fer-los sentir culpables per ser massa ambiciosos o pel simple fet de ser ambiciosos. És molt difícil de saber on s'ha d'establir el límit quan es parla amb adolescents: si se'ls ha de donar l'encoratjament que necessiten per tenir ambicions i per actuar d'acord amb elles, o si convé no interferir quan han pres la decisió de no aspirar a grans èxits professionals.

Es podria convenir que el paper de l'adult en aquest camp consisteix a ajudar els nens a pensar per ells mateixos què volen ser, més que a intentar simplement adoctrinar-los amb els projectes que s'han fet els seus pares. Massa sovint els nens, en comptes d'examinar acuradament què és el que realment volen, el que fan és procurar satisfer els desigs dels adults, només per apaivagar-los. A més, s'hauria de tenir present que molts nens encara no han decidit què els agradaria fer o què voldrien ser. L'adolescència és un període en què els joves exploren amb la imaginació moltes possibilitats professionals, i ho fan tant pel seu compte com també comentant-ho amb els companys.

b) Pla de diàleg: tenir ambicions

1. Seria millor que la gent no tingués ambicions, per evitar així de quedar frustrada, si les ambicions no es compleixen?
2. Seria millor que la gent tingués ambicions exagerades, per poder així arribar a pactar una sortida realista?
3. Totes les ambicions es refereixen al treball, o bé es poden ambicionar coses no estrictament professionals?
4. Ser ambiciós comporta necessàriament ser competitiu?
5. Una persona competitiva podria tenir l'ambició d'esdevenir no competitiva?
6. Una persona hauria d'ambicionar l'èxit en un terreny per al qual no té gaire talent?

7. Pot ser que la majoria de la gent no sigui gaire bon jutge del seu talent i que sovint valori massa poc les seves capacitats?
8. Hi ha circumstàncies en què és un error que algú ambicioni l'èxit en un terreny per al qual té un gran talent?

D'Ètica i convivència – Manual que acompanya Elisa

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Si el final no us agrada, inventeu-vos-en un altre.
- c) Comenteu si trobeu algun aspecte de caràcter sexista.
- d) Teatre de mim.

Altres temes

Els follets

Les actituds positives

Benestar/Felicitat

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Geografia:

Camí vell d'Alacant direcció a Castalla...

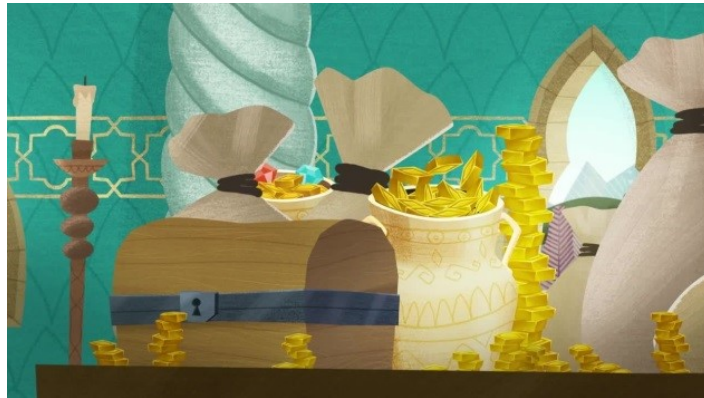
Socials:

Com devia ser el món quan hi havia palleters?

Literatura:

Sabeu contes on apareixen follets?

EL CASTELL DEL SOL

Entre les serres d'Aitana i Mariola hi havia antigament la fortalesa de Benillup, governada per Muhammad, però les seues bones terres eren desitjades pels reis veïns. El que no sabia ningú és que un perill major els esperava des del castell del Sol llunyà i misteriós.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL CASTELL DEL SOL

Resum ample

Entre les serres d'Aitana, Benicadell i Mariola hi havia un rei que tenia un xicotet reialme (regne), el regne de Benillup. Tenia una viuda i un sol fill, Muhammad. En morir, dos dels reis dels regnes dels costats volien que la seua viuda els lliurara el regne. Muhammad, fill del rei mort, va proposar que feren una lluita i el que guanyarà, dels tres, els dos reis i el fill del rei, es quedaria amb el regne. Si Muhammad ix vençut se li donarà una nova oportunitat: la de pagar 10.000 dirherms de plata en el terme de deu dies.

Muhammad va perdre la justa, per no perdre el regne calia que pagara 10.000 dirherms.

Una nit se li va creuar un home, l'Home del Sol, un mercader de joies que li va proposar deixar-li els 10.000 dirherms, però li'ls havia de tornar en un any, i havia d'anar molt lluny, al Castell del Sol.

El temps va passar, es varen arreplegar les collites, es va vendre tot allò que no fou indispensable. Amb els diners, Muhammad es va disfressar de mutzí pobre, amb els diners per tornar el deute i va partir cap al Castell del Sol.

En el seu camí, ja de nit va veure una casa on va tocar a la porta. Li varen dir que si era cristià tirara el rosari per sota la porta. Es tractava de Bartomeu, un ermità que no havia sentit parlar del Castell del Sol, però li va dir que visitara el seu germà Efraïm, també ermità, que podria haver sabut alguna cosa.

Efraïm li va dir que n'havia sentit parlar a gents que passaven pel camí reial, però que no sabia cert per on parava.

Efraïm li va dir que no es desanimara, que tenia un altre germà que vivia a tres jornades, que podia saber alguna cosa d'aquell castell.

Per fi va arribar a parlar amb Jeremies, home bastant vell, germà d'Efraïm i de Bartomeu. Jeremies el va portar dins d'una gran nau, una cova, on hi havia un passaitge sorprenent. Les parets estaven atapeïdes d'ocells negres.

Jeremies va fer preguntes als ocells negres, però no en sabien res de castells. Després va preguntar als ocells verds, que tampoc en sabien res. Per fi, va preguntar a un corb, el qual li va dir que sí que el coneixia i que ell el guiaria.

El corb li va dir que no era corb en realitat, sinó que era l'Ombra del Sol.

Quan va arribar al Castell del Sol, el va rebre l'home del Sol, però li va dir que no podia acomplir la seua paraula perquè havia arribat 7 hores tard. Tot i això li va tornar els diners, però l'Home del Sol li va dir que havia de pagar un any de presó al calabós del castell.

Muhammad no va estar-hi d'acord i l'home del sol li va proposar que en comptes d'això passara unes proves.

Primera prova: anar a un camp, fer una tanca i plantar rosers i clavellineres, per la nit calia portar el cistell ben ple d'aquestes flors.

L'Home del Sol tenia un talismà, un anell amb què feia bruixeries. Van pensar, ell i la seua dona, en apoderar-se del regne de Muhammad, però la filla xicoteta, que els va sentir, va decidir ajudar Muhammad.

Míriam, així li deien a la filla xicoteta de l'Home del Sol, havia après a fer bruixeries, es va convertir en formiga, va passar per baix de la porta on dormia Muhammad. Li va dir que l'ajudaria.

Míriam va fer màgia de forma que Muhammad va passar la primera prova.

Segona prova: al s'endemà Mohammad havia de collir tots els rosers i clavellineres de l'hort i plantar ceps de raïm.

Míriam va tornar a fer màgia i va superar la prova.

L'Home del Sol li va dir a la seua muller: "Aquest en sap més que nosaltres, no cal fer la tercera prova, ens caldrà matar-lo, però primer vull donar-li un turment i que signe la renúncia al tro de Benillup".

Míriam i Muhammad s'escapen a cavall cap a l'ermita de Jeremies, amb el talismà de son pare per fer màgia. A son pare li havien deixat una còpia del talismà, però que no tenia poder per fer màgia.

Míriam va fer màgia i va convertir Muhammad en un ermità, ella es va convertir en la Mare de Déu, i els cavalls en l'ermita i les campanes.

Son pare, l'Home del Sol, va parar a l'ermita i va preguntar si havien vist passar dos genets, però li varen dir que no.

En arribar li ho va contar a la seua esposa, la qual li va dir que eren ells disfressats. L'Home del Sol va tornar a agafar el cavall i va eixir a buscar-los.

Míriam va fer que els cavalls es tornaren tanca del bancal d'un hort ple de cols i que Muhammad fora l'hortolà.

L'Home del Sol va tornar a casa en no veure l'ermita, però la seua dona li va dir que serien ells. No va poder eixir de nou fins al s'endemà.

Ara va ser la Dóna del Sol qui va anar a per ells. Míriam va fer màgia fent que apareguera un riu. La Dóna del Sol els va tirar artefactes de foc, però se'n va anar horroritzada pel que li havia fet a la seua pròpia filla.

Muhammad i Míriam es van enamorar i es van casar. Van passar tota la seua vida i ni per bé, ni per mal varen tindre notícia dels habitants del Castell del Sol.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 2

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar el sentit de la rondalla i comprendre l'argument i. Després un segon passi, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Quina és la situació que es planteja
- Perquè vol el regne ?
- Per que el vol ?
- Què en diu la reina?
- Quantes i quines són les proves que ha de passar?
- Què és un talismà?
- Com acaba el conte?

TEMES POSSIBLES

Les justes

Una **justa o born** era un combat entre dos cavallers, muntats a cavall i armats amb llances. La paraula s'usava en plural: justes. Se sotmetia a unes normes precises. En principi, s'intentava evitar les ferides mortals dels justadors que hi participaven. Al segle xv, a les ciutats, esdevingueren un espectacle festiu. A Barcelona hom organitzava **justes** al Passeig del Born (Barcelona), indret que ha conservat el seu nom tradicional. A Mallorca passava una cosa semblant al Passeig del Born de Palma.

- Informa't sobre què i com eren les justes medievals. Pots trobar alguns vídeos molt il·lustratius.

Barallar-se

Les justes ara són un espectacle, però en el seu moment eren vertaderes baralles on la gent s'hi jugava riqueses, terres, honors, etc. Eren una manera molt peculiar de resoldre conflictes i de fer justícia: Guanyava qui havia estat beneït per Déu.

▪ **Pla de diàleg: barallar-se**

1. Què vol dir «barallar-se»?
2. Quines són les causes que provoquen baralles?
3. Són inevitables, les baralles?
4. Hauríem d'evitar les baralles alguna vegada?
5. Està bé mentir per evitar baralles?
6. T'has barallat alguna vegada?
7. Com t'has sentit després de la baralla?
8. Creus que haguessis pogut evitar la violència?
9. Per què no ho vas evitar?
10. Què caldria tenir en compte per no barallar-se (actituds, hàbits, etc.)?

D'Ètica i convivència – Manual que acompanya Elisa.

Acceptar i demanar ajuda

En dues ocasions hi ha una relació d'ajuda. En el primer cas Muhammad accepta els diners de l'home del sol per pagar el seu deute, amb la condició de tornar-los, i en el segon cas és Míriam qui decideix ajudar el noi.

PLA DE DIÀLEG: Acceptar i demanar ajuda

¿Qui hauries d'ajudar? ¿De qui hauries d'acceptar ajuda?

1. Has d'ajudar un company de classe a trobar un tema per una redacció?
2. Has de deixar que algú copii els deures que tu has fet?
3. Has de deixar que algú vegi la redacció que estàs preparant?
4. Has d'explicar a un company de classe com es fa una redacció?
5. Si el teu millor amic (o amiga) et vol copiar la redacció, ¿l'hi has de deixar fer?
6. La teva àvia t'ha donat 6 fotos per un treball de curs, i tu només en necessites 4. Has de donar les altres dues als teus amics?
7. Has de recollir notícies dels diaris i la teva mare te'n dona 10. ¿Les has d'acceptar?
8. T'assabentes que la teva tia ha de repartir, en nom de l'empresa on treballa, cent lots escolars de caramels. Li demanaràs que els doni a la teva escola? O a la teva classe? O que te'ls doni a tu per repartir?

De Buscant el sentit - Manual que acompanya Pimi.

Necessitat d'ajuda

Diu un vell refrany que la millor manera de fer un amic és demanar un favor. Que els alumnes –pel camí que sigui– rebin el missatge que ajudar-se pot ser el començament d'una confiança mútua, que contribuirà a un sentiment real de comunitat a dins de l'aula.

▪ Pla de diàleg: Sobre la necessitat d'ajuda

1. T'has trobat mai en una situació en què t'has sentit desvalgut?
2. Et sembla que les noies acostumen a estar més desvalgudes que els nois?
3. Hi ha situacions en què les noies estan més desvalgudes que els nois, i situacions en què els nois estan més desvalguts que les noies?
4. Et sembla que els joves acostumen a estar més desvalguts que els adults?
5. Hi ha situacions en què els joves estan més desvalguts que els adults, i situacions en què els adults estan més desvalguts que els joves?
6. Hi ha vegades que el professorat necessita l'ajut de l'alumnat?
7. Per què hi ha estudiants que troben que no està bé que altres estudiants ajudin els professors?
8. Per què hi ha estudiants que troben que no està bé demanar ajut a altres estudiants?

9. Si necessitessis ajut en alguna matèria determinada, i un alumne més gran d'un altre curs s'ofereís per ajudar-te, ho acceptaries?
10. Si necessitessis ajut en alguna matèria determinada, i un alumne més petit d'un altre curs –un alumne que fos molt bo en aquella matèria– s'ofereís per ajudar-te, ho acceptaries?
11. En general, penses que és millor que la gent faci les coses pel seu compte o que hi hagi ajut mutu?
12. Vols ser capaç de pensar pel teu compte o t'agradaria més que altra gent pensés per tu?
13. Quan els teus amics et parlen de les seves opinions, del que els ha passat o de com veuen el món, n'aprens alguna cosa?
14. Pots servir-te de les experiències de l'altra gent per aprendre a pensar pel teu compte?
15. Pot l'altra gent servir-se de les teves experiències per aprendre a pensar pel seu compte?

Adaptació de *Recerca filosòfica* – Manual que acompanya *La descoberta de l'Aristòtil Mas*.

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi o detall de caràcter sexista. Per exemple, per què no es pot fer càrrec del regne de **Benillup la vídua del rei mort?**
- c) Diferencieu el paper actiu de Míriam, en relació a d'altres "princeses".

Altres temes

L'ambició

El poder

Talismans

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Socials:

Relacioneu la rondalla amb el tema de l'època musulmana: religió, família, història, geografia, paper de la dona. És un bon document per estudiar aquell període.

Naturals: Recull de les plantes que apareixen a la rondalla.

Història:

Què són els regnes de Taifes?

EL PRÍncep DESMEMORIAT

La memòria jugarà una mala passada al príncep Girau, que viu al regne de la Terra Blanca. Allí hi haurà la valenta Oriolina, sempre disposada a socórrer el seu heroi. Als dos els esperen aventures divertides fins que puguin casar-se.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL PRÍncep DESMEMORIAT

Rondalla completa adaptada

Fa segles, hi havia un regne més petit que gran, prop de les costes de la Mediterrània, que es deia el regne de la Terra Blanca. La seua reina Brígida I tenia un sol fill, que es deia Girau. De xicotet, el príncep tenia poca memòria i, per això, era el noble marquès de Rotival, qui li ajudava a fer memòria en moltes ocasions.

Un dia, quan el príncep Girau, ja fet tot un jove fadrí, anava de cacera, seguint a cavall una llebre de les grosses, es va perdre de tots els seus companys. Una vegada es va endinsar en el bosc, va perdre també tot el sentit de l'orientació.

A les dotze de la nit va arribar per casualitat a una esplanada àmplia amb un edifici que semblava un castellet. Malgrat el misteriós aspecte de la mansió, Girau es va dir:

- Quina sort! Ací puc tindre un refugi!!

Baixà del cavall, tocà a la porta i li obrí una velleta que li preguntà:

- Què voleu, bon cavaller?

- M'he perdut en el bosc, m'agradaria dormir aquí. Sóc el príncep Girau de la Terra Blanca.

La vella el va fer passar fins a una cuina gran, on li va servir un sopar excel·lent. I, en acabant de sopar, el va conduir a una cambra de parets gelades que més semblava un calabós.

- I el vostre amo?

- El meu amo no hi és; si no, ell vos hauria fet els honors.

La velleta deixà sol Girau i tancà una porta gruixuda. El príncep va sentir que passava un forrellat sorollós per la part de fora, i tingué la impressió d'haver caigut en una aventura penosa. Però, com que ell era valent, deixà en un racó la ballesta i les fletxes, i només de posar el cap al coixí, es va quedar dormint profundament.

L'endemà, en despertar-se, va veure que la ballesta i les fletxes havien desaparegut. Aleshores, va sentir una desagradable rialleta que venia del finestró d'on va aparèixer una cara estranyíssima i d'expressió maligna:

- Hè, hè, príncep Girau.

- Qui ets? -preguntà enfurit el príncep.

- Sóc el baronet de Soterroni i vinc perquè em signeu un pergamí.

Aleshores Girau s'adonà que havia caigut en presó.

- Què aneu a fer de mi?

- Res, si signeu aquest document.

El baronet s'havia fet arrere per traure's el pergamí, i llavors, pel finestró, Girau pogué veure millor com era aquella persona tan maligna, que pareixia totalment un gnom. El curiós personatge li donà un document que deia:

"Jo, Girau, fill de la reina Brígida I i príncep hereu de la Terra Blanca, faig renúncia plena dels meus drets a la monarquia del dit regne a favor del baronet de Soterroni, del regne Migjornal. L'esmentat baronet entrarà triomfalment, com a rei de tota la Terra Blanca, a la mort de la meua mare".

Girau mudà de color i llançà el pergamí a la cara d'aquell baronet malvat.

- Abans mort! - Digué fermament el jove.

- Hi, hi. - Rigué encara Soterrani. - No cal morir per això! El temps tot ho madura! Esperarem. Ah! I no patiu, sereu ben tractat: la vella Margarida vos portarà cada dia els seus menjars excel·lents.

Aleshores, d'un colp, tancà el finestró, i Girau començà la seua trista condemna.

Tot va succeir com el malvat Soterrani havia ordenat, i així vingué l'hivern i la neu, que Girau sols veia per les finestres estretes. Arribà la primavera, i més tard l'estiu amb els cants de les cigales... i el cor del jove príncep plorant de desesperació. Però mai no pedria l'esperança.

Soterrani l'havia visitat sis vegades més i el noble jove no es dignava ni respondre-li.

Un dia, es va produir un prodigi: De sobte, entrà un oriol al calabós i es posà a volar per l'habitació. L'ocell xiuxiuejava sense parar. Girau l'imitava i l'oriol encara insistia més.

En això, el jove es va alçar i va donar uns trossets de fruita a l'oriol. Després de menjar-se'ls, va alçar el vol i desaparegué.

Dia arrere dia, l'oriol visitava el jove fins que un matí, aquest va entrar al dormitori però no revolotejava. Es va parar enmig de l'habitació, obrí les ales i es va convertir en una preciosa jove morena vestida amb un vestit blanc.

- Príncep Girau, t'he visitat durant molts dies i he conegut el bon coret que tens. Per això, vinc a ajudar-te.

- Però tu... - començà a dir ell.

- Sí, sóc de la casa de Soterroni; el baronet és el meu pare... Ell és màgic i jo també, però ell, dirigit per l'enemic diabòlic, utilitza el poder que té per satisfer les seues ambicions... Jo, que també he heretat aquest poder, l'utilitze per a les accions bones, seguint els consells de ma mare morta. Demà de matí anirà el meu pare a fer un llarg passeig pel bosc, així que estigues preparat, hem d'anar-nos-en abans que torne.

Quedaren d'acord. I el príncep molt content esperà el dia amb moltes ganes. La jove no tardà en aparèixer.

- No tenim temps per perdre! - digué ella radiant d'alegria. I li va dir també el seu nom, que era Oriolina.

Oriolina agafà la mà del príncep i van sortir del castell. Caminaren a bon pas. Aleshores arribaren aviat al regne de la Terra Blanca. Van comprar dos cavalls de bona raça a un pastor. Girau, emocionat davant dels paisatges que estava veient, va sentir que el cor li cremava i sabent que això era l'amor, es declarà a la dolça Oriolina. Aquesta li va donar un sí sincer i emotiu i quedaren que, en arribar a la capital del regne demanarien permís a Brígida I per a casar-se.

Era ja poqueta nit quan arribaren a les afores de la capital. Van parar al costat d'una font, van baixar dels cavalls i Girau va dir:

- Espereu-me aquí. Jo vaig al palau abans que tanquen les portes de la ciutat. Tornaré en la carrossa de ma mare, la reina; m'acompanyaran els criats i cortesans vestits elegantment, i així entrarà a capital la dona més bonica i extraordinària del món.

Ella s'assegué a la font i el va veure partir. Al moment, va sentir com la gent del poble cridava perquè el príncep havia tornat. Va passar una hora i Oriolina es va preguntar:

- Què deu haver passat?

Però no volia usar el seu poder per descobrir-ho.

Mentrestant, la reina es va trobar amb el príncep.

- Fill meu! - cridà la reina.

- Mare i reina! - cridà el fill abraçant la mare.

- Reina i mare, cortesans estimats. - diu per fí, millor dit, començà a dir -, amics... cortesans... vull dir-vos... vull dir-vos...

Tots es van estranyar. Pareixia que el príncep s'havia quedat en blanc.

- Què et passa, fill meu?

-Sé quin és el cant de l'oriol - començà a xiuxiuejar.

-S'ha desmemoriat! - cridà la reina.

-Pobret. - va dir Rotibal.

El príncep va estar gitat durant tres setmanes. Passat aquest temps, es va poder alçar. I ara, per fi recordava la seua increïble aventura en el castellet de Soterroni. Va tornar a la seua vida normal, jugant amb Andreu (el fill de Rotival) i un cosí d'aquest anomenat Tristany.

Com que Girau encara no podia ixir dels jardins del palau, els dos cosins anaven a passejar fora de la ciutat. Una vesprada, tornant del regne Migjornal, van veure alguna gent que ixia rient i cantant d'un edifici abans deshabitat. Aquest havia sigut transformat en un hostalet i l'atenia una cantinera d'una bellesa impressionant.

Tristany, que era molt enamoratís, es va atrevir a demanar un refresc per als dos cosins. Després els dos amics se n'anaren, i durant un parell de dies, no van tindre una altra conversa.

Tot allò, era obra d'Oriolina. Efectivament, la nit que Girau l'havia abandonada per haver perdut la memòria, ella va esperar desesperada fins a mitjanit. Ho va passar molt malament. A les dotze, es va posar drete, va acariciar el cavall i exclamà:

- Girau m'ha abandonat! L'esperada tornada als braços de la seua reina i mare, ha pogut més que el seu amor per mi.

I en el seu pit, nasqué un fort disgust i una terrible gelosia.

Si no torna abans de la mitjanit, ja veurà com es porta la seua salvadora, Oriolina de Soterroni!

En un tres i no res, aprofitant els seus poders màgics, transformà aquella vella casa en un hostel de camí amb cantina i tot.

Els dos cosins li van explicar la seua descoberta a Girau, per tal d'animar-lo un poc, el convencen per a anar durant tres dissabtes a proporsar-li a la bella cantinera de passar una nit sencera amb cadascun d'ells en l'hostal. Seguidament, van tirar a sorts i li tocà a Tristany anar a conquerir la jove el primer dissabte.

De nit, se'n va anar tot sol a l'hostalet i li va dir a Oriolina que estava molt cansat pel llarg passeig que havia fet i que si podia passar aquella nit a l'hostalet.

- Bé - diu ella -, però per aquesta nit tan sols perquè, com saps, ací no hi ha servei d'habitacions. Al fons, a mà esquerra, hi ha un dormitori per a un cas extraordinari i el pots utilitzar.

Ell, contentíssim i ple d'emoció, se'n va anar a l'habitació. Al moment, Oriolina el cridà:

- Com et dius? - li preguntà ell.

- Pots dir-me Fidelis.

- Doncs bé, Fidelis: ací em tens disposat a acompanyar-te les hores que vulgues i a dir-te com m'has enamorat.

- Perdona... - li tallà ella - em podries fer un favor?

- Demana'm el que vulgues.

- Es que tinc costum de netejar el fumeral cada dissabte quan ja se'n han anat tots perquè s'embruta molt i fa lleig... Si el neteges, tornaré per a parlar amb tu tot el que vulgues.

Tristany mai en la seua vida havia fet un treball semblant, però amb el pinzell que li havia donat Fidelis va començar a fer-ho. Aquell pinzell semblava estar viu!! En compte de pegar pinzellades, se les pegava ell mateix sense voler.

- Ai, ai, Mare de Déu!! Què burro que sóc! Auxili, auxili! El pinzell del dimoni no em pot caure de les mans!!

Ella, als crits, va acudir i, amb molta serenitat li digué:

- Què borinot que eres! Com que no eres prou home per a ajudar-me a res, hauràs de tornar-te'n al palau. Un acompanyant així, per a què el vull jo tota la santa la nit?

Aleshores, Tristany va notar que el pinzell li queia de les mans i aprofità per a agafar la capa i pegar a fugir.

L'endemà, diumenge, es va ajuntar amb els seus amics, però com que el seu fracàs fou tan dur, no va tenir cor per a confessar-ho tot.

Arribà el segon dissabte i hi va anar l'Andreu. Passà el mateix que amb Tristany fins que es queden els dos sols. Aleshores, Fidelis li va dir:

- Se m'ha oblidat pujar-me un got d'aigua fresca del pou, com faig cada nit.

- Dis-me on està el pou i tindreu de seguida l'aigua fresca que desitjeu. Digué Andreu tot content.

Ella el va portar a un pati descobert per mostrar-li on hi havia el pou.

- No vos costarà gens. Quan tingues el poal fora, ompli aquest got i fes el favor de pujar-me'l a la meua cambra.

Andreu, emocionat, clavà el poal dins del pou; però quan el va traure li relliscà i li caigué tota l'aigua damunt del peus.

- Que bajoca soc! - exclama irritat.

Trau un altre poal i, sense saber com, se l'aboca per la cintura. Tot seguit, es posa a estornudar. Ell, cabut, insisteix, i el tercer poal se'l tira per damunt del cap i queda completament banyat.

De sobte, sentí darrere d'ell la veu fresca de Fidelis:

- Què fas que no t'en vas al teu palau a canviar-te de roba?

L'endemà Tristany i Girau van trobar el seu amic al llit completament refredat. I encara li preguntaren:

- No li has pogut pegar un bes?

- Com? Si jo no parava d'estornudar.

El proper dissabte li tocava a Girau anar a l'hostal i hi va acudir a poqueta nit.

Ella, quan el va veure, va pensar: "què ullerós que està, però que bell i atractiu!". Ell, en canvi, no l'havia reconeguda, tot i que es va sorprendre per la seua bellesa.

Tot passà igual que tots els altres dissabtes, i, quan ja es quedà tota sola, ella cridà a Girau que es trobava a l'habitació.

- Oh, Senyor!, abans de posar-nos a conversar com desitgeu, em podries ajudar un poc?

- Estic al vostre servici, senyoreta.

- M'han dut aquest fetge fresquíssim i ara em vindria molt bé que el tallares a trossets i el guardares en aquell armariet d'enfront de la cantina. Ací tens un bon ganivet.

- Ho faré amb molt de gust.

Ella s'en pujà escales amunt i ell agafà el fetge per trossejar-lo, i aquell tros de carn començà a pegar bots com si estiguera viu; pegava bots per tot arreu i no se'l podia traure de les mans.

- Fidelis, Fidelis, per favor! - demanà ell auxili, sospitant que aquella dona devia tindre part en aquella estranya situació.

Aleshores, apareix ella a l'escala i diu ben fort:

- Fetge grandíós, no martiritzes més a aquest desmemoriat senyor!

Ell no hi va caure i se n'anà lliure ja del fetge. En arribar a la porta, encara va cridar:

- Com m'heu castigat, Fidelis, et confesse que jo no duia massa bones intencions.

- Ves-te'n! - va manar ella en to despectiu i el cor li sagnava.

En arribar al palau, la reina, veient l'aspecte del fill, li preguntà:

- Com dus tanta sang damunt, príncep de Terra Blanca? A qui has mort o amb qui t'has barallat?

- No em preguntes mare, no he fet cap mal a ningú si no a mi.

Aquella nit va dormir molt malament i a l'endemà cridà els seus amics i els ho contà tot. Andreu i Tristany, avergonyits d'haver mentit tan descaradament i davant la sinceritat del príncep, van dir tota la veritat.

Van acordar dir al consell reial l'ofensa que havien rebut d'aquella aventurera de l'hostal, sense confessar el que ells volien fer.

El consell va decidir que l'ofensora fóra detesa i que la seua cantina fóra destruïda. A més a més, va anar a la presó.

A mitja vesprada anà a l'hostalet tota una comitiva. Quan hi van arribar, Oriolina estava tan bella com sempre, braços arromangats, un bon escot i falda airosa.

- Anem a empresonar-te - li diu el jutge.

- Espereu, per favor! - I es dirigí cap al príncep -: senyor, heu estat salvat per mi una vegada i ara no em voleu salvar a mi?

El príncep es va quedar meravellat.

- Qui eres, hostalera misteriosa?

- Qui sóc, príncep desmemoriat? Ara ho sabreu.

I de la seua gola van eixir uns xiulets harmoniosos i tristos d'un oriol ocult en el fons d'un barranc. I de repent...

- Oriolina! - exclamà.

- Ho heu recordat tot, príncep meu? - Va preguntar ella amb una veu dolcíssima.

Ell es girà de cara al jutge i a tots els presents i digué:

- És la baronessa de Soterroni. Ella em va salvar d'una presó amarguíssima en terres del regne Migjornal.

Agenollat li va demanar perdó i després va cridar:

- La carrossa reial! Que vinguen tots els cortesans amb vestits de cerimònia i tots els seus criats amb torxes enceses!

Ella va dir:

- És encara de dia Girau, per a què voleu tanta torxa?

- Per poder entrar triomfalment com et vaig prometre.

Tot es va fer com el príncep desitjava. El casament, va ser acceptat per la reina Brígida I i se celebrà 8 dies després i es va recordar durant moltíssims anys. I conten les cròniques reials que Girau ja no va perdre mai més la memòria, per més emocions que passà al costat de la seua caríssima dona, la qual conservà sempre el cant melodiós de l'oriol.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 6

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol. És desmemoriat des de sempre o ha perdut la memòria?, podem fer conjectures.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com es diu el príncep?
- Per què es va perdre?
- Com canvia la sort del príncep?
- Per què perd la memòria?
- Quin paper fa la noia?
- Què significa l'episodi dels tres nois que volen passar la nit amb l'hostalera?
- Com acaba el conte?

TEMES POSSIBLES

Estar perdut

Un dels temes clau d'aquesta història és que el príncep es perd. La sensació de perdre's és una relació negativa amb allò desconegut. Els adolescents i els adults podem experimentar la sensació de perdren's, fins i tot quan saben on ens trobem físicament.

▪ **Preguntes:**

1. Algun cop t'has perdut?
2. Descriu els teus sentiments quan t'has perdut.
3. Podries estar perdut però saber on ets?
4. Podries estar perdut però feliç alhora?
5. Quina és la similitud i la diferència entre perdre's a classe i estar perdut al vostre barri o ciutat?
6. És el mateix experimentar una pèrdua que perdre's? Per què sí o no?
7. Què és el pitjor de perdre's? Què és el millor?

- **Activitat.** Al quadre següent, marqueu si creieu que l'exemple és bo per perdre's i per què o per què no. Afegiu els vostres propis exemples.

L'esdeveniment o l'exemple	Estàs perdut?	Per què sí o no?	En quin sentit estàs perdut
A un centre comercial no pots trobar els teus pares			
Els teus amics fan una festa sense convidar-te			
Estàs immers llegint el teu llibre preferit			
El teu millor amic parla una llengua que tu no saps			

Recordar i oblidar

"iNo te'n oblidis!", ens diem els uns als altres. I també: "iRecorda-te'n!" o "iPensa-hi!". Quan usem expressions com aquestes, testimoniem la nostra creença que podem controlar voluntàriament els records i els oblits, i que podem recordar o oblidar segons ens plagui. (...) Si recordar és, o no, una cosa sobre la qual tenim control, sembla ser una qüestió oberta, encara que tots hem fet l'experiència de procurar recordar a base de resseguir els nostres pensaments per trobar-hi pistes o indicis que ens portin a noves pistes, que després ajuntem com si fossin les parts d'un trencaclosques, fins que la imatge oblidada irromp davant nostre. I oblidar, ¿què és?

▪ **Exercici: Recordar**

Primera part: ¿Recordes

- a. quan vas començar a caminar?
- b. quan vas començar a parlar?
- c. quan et va caure la primera dent de llet?
- d. quan et va caure l'última dent de llet?
- e. quan vas travessar el carrer tota sola?
- f. el teu primer amic?

- g. el teu primer animal domèstic?
- h. el teu primer llibre?
- i. el teu primer dia a l'escola?
- j. la primera vegada que et van renyar?

Segona part: Repassa la llista anterior. Quan hagi respondut amb un no, ¿pots donar una raó del teu no? O sigui, ¿pots dir per què no pots recordar aquestes coses?

D'Admirant el Món – Manual que acompanya Kio i Gus.

▪ **Pla de diàleg: Recordar i oblidar**

L'avi diu: "No recordo haver passat por."

1. ¿Hi ha coses a la teva memòria que ara mateix no puguis recordar?
2. ¿Pots portar qualsevol cosa a la memòria, si ho intentes amb prou intensitat?
3. ¿Pots oblidar el que vulguis, si ho intentes amb prou intensitat?
4. ¿T'han passat coses que no puguis recordar i que no estiguin a la teva memòria?
5. ¿T'han passat coses que siguin inoblidables?
6. Si no pots recordar el teu primer aniversari, ¿pots explicar per què no?
7. ¿Recordes com si t'hagués passat alguna cosa que, segons la teva família, li va passar a algun dels teus germans?
8. ¿Recordes com si li hagués passat a un altre una cosa que, segons la teva família, et va passar, de fet, a tu?

D'Admirant el Món – Manual que acompanya Kio i Gus.

Recordar i intentar recordar

Evidentment, l'avi està intentant recordar el que va passar. ¿Què fem quan intentem recordar una cosa? ¿Cal molt esforç per part nostra? ¿Ens hem de concentrar molt per intentar recordar? ¿I què en podem dir, del recordar? ¿És fàcil? ¿És quelcom que simplement passa, sense cap esforç per part nostra? ¿Els records del passat ens inunden senzillament la ment? ¿On són els nostres records quan no estem ocupats recordant-los?

Quan discuteixis sobre recordar amb els alumnes, els estaràs fent fixar-se en un acte mental molt específic i familiar. Vols que analitzin què passa quan recorden, de quins altres actes mentals és radicalment diferent l'acte de recordar, si els agrada recordar coses, etcètera; faràs tot això, tal com, si parléssiu de cangurs, voldries que analitzessin els trets distintius dels cangurs i també allò que els cangurs tenen en comú amb altres criatures.

▪ **Pla de diàleg: Recordar i intentar recordar**

1. ¿Has intentat mai de recordar una cosa i no has pogut?
2. ¿Has recordat mai una cosa sense ni intentar-ho?
3. ¿Has intentat mai d'oblidar una cosa i no has pogut?
4. ¿Has oblidat mai una cosa sense ni intentar-ho?
5. Intentar recordar una cosa i acabar recordant-la, ¿és com intentar guanyar una cursa i acabar guanyant-la?
6. Intentar recordar una cosa i acabar recordant-la, ¿és com estudiar una matèria i acabar sabent-la?
7. Intentar recordar una cosa i acabar recordant-la, ¿és com intentar imaginar una cosa i acabar imaginant-la?
8. ¿Pots recordar una cosa que no t'hagi passat mai?
9. ¿Pots intentar recordar una cosa que no t'hagi passat mai?
10. ¿Pots oblidar una cosa sense recordar-la abans?
11. ¿Pots recordar una cosa sense haver-la oblidat abans?

D'Admirant el Món – Manual que acompanya Kio i Gus.

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves o canviar el final.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista. Aquesta és una rondalla en la qual la princesa és més activa i pren més protagonisme que el príncep, però alhora els nois es veuen en cor de desafiar l'honorabilitat de l'hostalera. Comenteu-ho!
- c) Feu un concurs d'imitació de cants d'ocells a la classe.

Altres temes

Robatori

Revenja

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los).

Naturals:

L'oriol. Trets i costums de l'ocell. També podem explorar les habilitats específiques d'algun altre ocell i feu un mural amb tota la informació recollida.

LA MESTRA I EL MANYÀ

A la vila d'Atzeneta vivia una mestra de molta astúcia i no molta bondat que es casà amb un manyà bajocot. Les filles mostren enveja, encara que les coses començaran a canviar gràcies a un gat cervical.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

LA MESTRA I EL MANYÀ

Versió completa

Açò que tot seguit us contaré, diu que va esdevenir-se a la Vila d'Atzeneta, que es troba en una de les parts més altes i boscoses de la vall d'Albaida. Les verdes ramulles dels pins toquen les teulades, i darrere mateix de les cases del poble s'encreспен les llomes alteroses que flanquegen el port i que, amunt amunt, com si anassen a tocar en el blavíssim cel de la contrada, se'n pugen a formar els amples i fermes tossals de la cadena del Benicadell.

En aquesta població callada i recòndita, que té història i nom de segles, transitada per antiquíssimes tribus contestanes i tal vegada per les centúries romanes d'Ontínius i Bucàrius, darrerament, en l'edat mitjana, per les cruelíssimes hosts musulmanes dels zenets, en aquesta bella Atzeneta dic, ja dins la plena dominació cristiana, fa moltíssims anys hi havia una mestra de

costura sabudíssima, de molta astúcia i de no gaire bondat, que es deia dona Irene.

Ella feia la vida en el dalt d'una casa solejada de la plaça, la qual casa tenia una peça amplíssima en el baix, on hi havia la costura o escola de xiquetes. Allí, durant tres hores del matí i altres tantes de la vesprada, es sentia una tabola de veuetes que constituïen una remor familiar i agradívola, com un abeller casolà. Aquelles "abelletes", sota l'ègida de dona Irene, aprenien a repuntar-se la robeta, a fer vestidets a les nines, punt de calça i també a llegir i escriure. Algunes, molt aplicades, arribaven a ensenyar-se a teixir una complicada i transparent randa en boixos.

Com era aquesta dona Irene? Ai, les xiquetes li tenien una gran admiració! Només pense dir-vos que elles mateixes tendien a fer-se els pentinats majestuosos de la mestra, la qual lluí una cabellera tan negra i brillant com aquell carbó que baixaven els carboners de la Covalta; unes vegades eren una robusta trena que ella entortolligava destrament pel seu cap ben conformat (i llavors els negres i grans ulls de dona Irene tiraven llums, llums dolçament agressives, tornassolades com ploma d'estornell); d'altres, ella s'arbitrava unes trenetes múltiples com a sogallets de glòria, que feien en els seus polsos dues carxofes simètriques i negríssimes, les quals emprastaven, no sabem ben bé per què, un caire sorneguer i picaresc a la seua boca ben perfilada... Les xiquetes tornaven a ses cases:

-Ai, mare! ¡Que fina que estava avui dona Irene! Mire... duia el cabell així i així.

-Sí -feia alguna mare envejosa-, ja ho sabem!

-Al bo i millor -comentava una altra de més assossegada-, si ets bona xiqueta, quan seràs fadrina estaràs tan bonica com la teua mestra.

A més, dona Irene feia rotle a l'anar a missa, el diumenge, al front d'aquell eixam de Valèncianetes prometedores; perquè icalia veure quina figura més digna, senyorívola i airosa la de la mestra!

I es va esdevenir que, entre altres xiquetes de costura, n'hi havia una també de moreneta com la mestra, molt boniqueta i graciosa, que li deien Beatriu. Beatriu era companyona, en el banc d'estudi, de la filla de dona Irene, Elvireta... Perquè se m'havia oblidat de dir-vos que, entre les engrescadores qualitats de la bella mestra d'Atzeneta, tenia també la de ser una viuda d'aqueixes que resulten més casadores que les xiques fadrines.

Tornant a Beatriu, era una xiqueta estudiosa i bencreguda, tenia uns sis anys i era filla del manyà del poble, home molt hàbil en el seu ofici, viudo, que li deien Marçal. L'Elvireta era rossa (tal volta semblava al pare mort), poc més o menys d'una edat amb Beatriu, i es manifestava ja orgullosa i malcreguda, potser per ser filla de la qui manava a l'escola. De lletja, Elvireta no ho era: creixia bonica i els seus ulls blaus i grans l'agraciaven prou; ara, que li enterbolia la gràcia el geni que tenia, que a tot el món soltava xarrades desficiades, no obeïa si no li semblava bé i sempre anava a la seua en jocs i treballs escolars.

La mestra, que feia ja uns anys que vivia a Atzeneta (ella hi havia vingut de lluny), va conèixer el pare de Beatriu quan aquest anà a dur-li el regal de Pasqua. Dona Irene el va trobar un home bastant jove encara (ell li portava deu

anys), de bona presència i fort i trempat, i tingué la idea, puix com tots dos eren viudos, de casar-se amb ell, idea que se li va reforçar ja com un disseny ineludible quan, per converses amb Beatriu, sabé que posseïa un mas devers el terme d'Albaida, en la fèrtil partida del Pansat.

-I què colliu per allà? -li preguntava un dia fent-se la desmenjada.

-De tot, senyora mestra: blat, oli, garrofes, ametla... I tenim fruita d'estiu més dolça!...

Qui us ho treballa? Perquè ton pare, amb l'obrador de manyà, prou deu tenir-ne amb fer panys i claus i estris per a cuina.

-Ben cert, dona Irene. Ens el porta un cosí d'ell, l'oncle Jordi.

"Així, que és un autèntic propietari", reflexionava la mestra.

Beatriu era agradosa, però resultava una criatura tristeta, perquè, havent perdut la mare quan tenia un parell d'anys, no podia recordar aquelles coses que ja no li digué ningú tan amorosament en la vida, i això fa trists els infants. Qui li havia de dir ara "sol de la casa", "perla fina de la mare", "àngel bonic" i altres dolceses d'aqueixes que se'n van i ja no tornen mai més? Per tot això, Beatriu semblava una doneta abans d'hora i parlava amb molt de seny.

La mestra prengué molt a pit les confidències serioses de la xicona.

D'aquell dia en avant, dona Irene va extremar les sol·licituds amb què tractava la seua deixeblla. Tot li ho trobava bé; l'ensenyava amb una atenció especial, i, de tant en tant, per qualsevol motiu, quan la xiqueta llegia al seu costat, li espolsava alguna que altra besadeta.

Un dia li va dir:

-Beatriu, ara que se n'aniran totes, tu queda't un poquet, que vull dir-te una cosa.

I, al trobar-se totes soles, dona Irene li va parlar d'aquesta manera:

-Beatriu: tu ets ja una doneta, vas a complir els set anys, i ja saps que jo t'estime molt, perquè ets estudiosa i ben manada. I com que ets una doneta, vaig a dir-te una cosa que no he dit encara a ningú i que pot ser molt bona per a tots.

La xiqueta mirava la cara bonica i somrient de dona Irene i estava tota curiosa.

-Quina cosa, senyora mestra?

-Mira, com que joestic molt sola amb la meua filla i ton pare molt solet amb tu, per què no es casa amb mi?

Va callar i es quedà mirant-se la deixeblla, que havia restat tan sorpresa que no li eixia la veu del cos.

-Tots quatre seríem molt feliços; tin-ho per segur! -va recalcar dona Irene amb càlida vehemència.

-Ja ho crec! -va poder articular la xicona.

La mestra li donà un bes, l'acomiadà i li va recomanar:

-No en digues res al pare! Això ha de nàixer d'ell.

A Beatriu, la veritat és que no li va semblar gens malament la idea de la mestra.

Ella arribà a casa, i encara li sonaven en les orelletes les darreres paraules de dona Irene. Però, com que aleshores ja l'entusiasmava el disseny de la mestra, es cregué per una volta en l'obligació de desobeir un advertiment, li faltà temps per a dir al pare:

-Per què no es casa amb dona Irene?

-Què dius, criatura? -saltà el manyà-. Això d'on ha eixit?

-M'ho ha dit ella.

Ell es posà tot seriós i malhumorat.

-Doncs li dius que, en ser que ploguen pans, em casaré amb ella.

Beatriu va dinar sense quasi obrir els llavis, i a hora se'n tornà a costura. I quan al final de la classe es va quedar sola amb dona Irene, aquesta li preguntà:

-Et veig molt trista. ¿Que ho has dit al pare, a pesar del que et vaig manar?

Ho deia contenta.

-Sí que li ho he dit -va confessar Beatriu.

-Ui, que mala cara que fas! -somrigué la mestra-. I què t'ha respost?

-Ai, senyora mestra!

-Digues-m'ho; no tingues por.

-No s'enfadarà?

-No m'enfadaré.

-Doncs m'ha dit que es casarà amb vostè quan ploguen pans.

Llavors la rialla platejada de dona Irene va ressonar esplendorosament per tota l'escola.

-Ha, haa! Té gràcia, això! Així, que quan ploguen pans...

-Sí senyora.

Beatriu se'n va alegrar. Toca, no s'ho prenia malament dona Irene! «Que bona que és», pensà. "Al bo i millor, és que ara s'estila alguna volta que ploguen pans..."

Era dilluns.

Dimarts, per seguir la taina, la mestra va fer una gran pasterada de pans, i quan va anar a costura a començar la classe de les cries, ja estava més que baldada. En la nit, anà a casa dels pares d'una xiqueta que vivien costat per costat de cal viudo Marçal. Ella tenia prou amistat amb aquella família per a dir-los:

-Amics, necessite que m'ajuden.

-Mane, mane, dona Irene.

-Em cal apujar avui a mitja nit un sac de pans al porxe, i demà a migjorn tornaré a venir ací per acabar certa feina.

Els es van estranyar molt de tot allò, però van dir que conforme, és clar, puix que per a això eren amics.

-Es tracta d'una innocentada -els va aclarir ella, per tota informació, a fi de tranquil·litzar-los.

A mitjanit, que no hi havia ningú pels carrers, es va presentar dona Irene amb el pa ficat dins un gran sac, se'n pujà al porxe i el va deixar en terra vora una finestra. L'endemà féu costura, com sempre, i, allà devers migjorn, d'esquitllentes que no la veessen ni Marçal ni la Beatriu, es cola dins la casa del

costat, se'n puja al capamunt i prepara els pans. Ella ho va calcular ben bé, i en ser que pare i filla estaven dinant en el menjador, que donava per un gran finestral al carrer, senten: pom, pom-pom, pom...

I el manyà i la filla vinga veure caure pans del cel!

-Això què és, pare?

-Mira, mira! -es posa a riure Marçal-. Ja plouen pans... com deia jo ahir!

Els pans, a parelles o solts, queien i es partien o redolaven sencers pel carrer. La xiqueta n'estava espardalitzada.

-És de veres, pare! I què haurà de fer, casar-se amb dona Irene?

Son pare es va entendre de la ingenuïtat i del candor de la seua boniquíssima filleta.

-No, Beatriu.

-Pare, és que sí que en plouen. I vostè va dir...

El pare es tornà seriós una altra vegada:

-Escolta, filla meua: per més pans que ploguen, i això deuen ser embolics de la teua mestra, el pare no vol donar-te madrastra, perquè el pare en té por per si es porta malament amb tu, puix totes les madrastrs (ja ho deus haver llegit en els contes de fades), totes les madrastrs es porten malament amb les fillastres.

Beatriu, tan acomboiada tothora per dona Irene, la qual ja veem que havia seguit una estratègia astuta, va dir tota innocentona:

-La mestra, qui més estima de costura és a mi!

-Que no, Beatriu -negà ell amb dolçor però amb fermesa.

En això, ja havien acabat de ploure'n, de pans.

Diumenge, dona Irene, que ja sabé per les mitges paraules de la deixeblla la decisió de Marçal, la qual ella jutjà provisional només, mig quart abans d'onze, que tothom era a la placeta de l'església esperant el darrer toc de missa per entrar-se'n a oir-la, va aparèixer amb un vestit atrevidíssim que havia acabat d'estrenar.

Allò era massa! Estava molt bonica, tant, que tots els homes que hi havia s'apartaren al seu pas emocionats i muts d'admiració. Darrere d'ella se n'entraren tots a missa; en acabant, n'eixiren fent els comentaris que podeu pensar-vos. A poc a poc, però, en unes hores es deixà de parlar del vestit de dona Irene.

Però la vesprada, el manyà se la va passar tot desficiós. I en la nit, al seu dessaborit llit de viudo, es deia: "És una dona molt refina; i una dona tan bonica de cara, amb aquell somriure tan alegre, i que sembla estimar-me (si no, iveges allò dels pans!), no crec que resulte una madrastra com aqueixes de les rondalles".

Neguitós tota la nit, pensant i sospesant les contres i els avantatges de l'assumpte, a la matinada, amb un mal de cap de repica'm el colze, es va poder quedar una mica endormiscat, que no dormint a plom i com calia.

I quan ell i Beatriu estaven esmorzant, ella per anar-se'n a costura i ell per baixar-se'n a la serralleria, va dir a la filleta:

-Mira, Beatriu: el pare s'ha repensat. Si tu dius que t'estima tant dona Irene... potser teniu raó: tu i jo estem massa solets d'ençà que la mare se'n va anar al cel...

La xicona, al sentir tant de preàmbul, va saltar:

-Li dic que sí, pare?

-Digues-li que sí.

Als quinze dies, la mestra i el manyà es van casar.

La mestra es deixà sa casa i se n'anà a viure, amb la seua filla Elvireta, a cal manyà, com és ben natural. I allò era una altra vida! Cànter nou fa l'aigua fresca! (Quina veritat més gran! Tots quatre, en els primers temps, vivien molt alegres... La taula estava animada, els menjars a punt, la roba més ben preparada que mai; tot eren flors i violes i rialles. I de l'amor que es tenien el matrimoni, no cal ni parlar-ne. Visca la felicitat! Dona Irene no cabia dins la seua pell tersa i avellutada, de la satisfacció.

Però el cor humà sempre vol més del que té. Ella, que posseïa l'amor sense reserves del marit, que en el fons era un babau, encara volia més. No era prou que Marçal s'esfreixuràs per ella en tota classe de mostres d'estima de la millor llei; la mestra volia que l'amor de pare que Marçal sentia per Beatriu, que també fos per a ella, per a la muller. Cada vegada agafava més forta gelosia contra la xicona. En canvi, bé que acomboiava cada dia més la seua repelosa i esguitosa Elvireta, que, conforme creixia, es feia més despòtica, egoïsta i destrellatada.

Quan van passar un parell d'anys, la mestra va veure que la fillastra es feia més bonica que la seua filla, puix la bellesa de l'ànima de Beatriu es reflectia en la que prenien a poc a poc la seua careta i el seu cos esvelt i ben format. "Es farà una dona alta i potser tan bonica com jo!», pensava dona Irene, tota plena de despit i incomprensible odi.

En resum: que va avorrir la xiqueta.

A costura, de mica en mica, ja no li feia tant de cas com abans; tocant a la fillastra, va relaxar el seu interès pedagògic, i Beatriu no avançava gens darrerament en els estudis; dins casa, li havia anat empegant, tan petita com era encara, totes les feines pesades.

D'aleshores en avant, Beatriu va esdevenir en certa manera la cendrellosa o venta-focs de la casa. Últimament, la madrastra li va prohibir d'anar més a costura, i la pobra xicona ja no fou sinó un ruc de treball.

Anaren passant els anys. Beatriu ja en tenia catorze i Elvireta havia fet els quinze. Elvireta era cada vegada més vanitosa i malcriada, que no tenia esmena, i quan estava alegre ho manifestava d'una manera que mortificava els altres; Beatriu estava sempre trista, per bé que seguia creixent normalment, puix havia tret la forta naturalesa del manyà, i es feia una dona, i dona ben garrida que seria! Dona Irene, que ja començava a decaure una mica en la seua extremada bellesa, ho veia, i sentia que li creixia l'animadversió contra la seua fillastra.

A tot açò, Marçal, embadocat per la seua afalagadora, astuta i bella muller, no s'adonava de res en absolut.

Fins que un dia, en vista que Beatriu no podia posar-se el vestit dels diumenges perquè no en tenia cap que no estigués vell i anat, i que Elvireta no

sabia quin posar-se, puix sa mare li n'acabava de fer dos de nous i flamants, la filla del manyà va dir a son pare:

-Jo vull anar-me'n d'aquesta casa.

Per a ell, allò va ser una sorpresa tan gran, que es va quedar parat:

-Xiqueta, això a quin cap trau?

Ella li contà, per si ell no ho havia vist amb els seus propis ulls, que era la venta-focs, i això un any rere l'altre, i que ell, son pare, estava orb i no veia més que pels ulls de la muller, i que allò s'havia acabat!

Estaven tots dos sols, dissabte a la vesprada, puix Elvireta i sa mare havien eixit a comprar.

-Al principi, ja t'ho deia jo! -es va defensar el manyà-. El pare, recorda-ho bé, no volia donar-te madrastra. Però ara és impossible... Dona Irene és la meua muller... Jo me l'estime... i... Mira, xiqueta: tu em poses entre l'espasa i la paret. Beatriu, ara que estava prop dels quinze anys, seguia cada volta més entenimentada, és clar, puix que la vida trista reforça el seny.

-Esperaré que passe l'estiu -va fixar-. I si la madrastra no muda de capteniment... em posaré en amo, me n'aniré de casa... siga on siga.

El manyà, home de poca voluntat, no sabent bé per quin mar navegava, va fer la becada de dir-ho a la dona. Fon en la nit, quan anaven a gitar-se.

-La teua filla és una desagraïda -retrucà dona Irene-. Sóc jo qui fa tota la feina de casa, a més de costura, i si li faig fer algunes coses com escurar, fregar el paviment, netejar el fúnebre i altres per un estil, és per averar-la a ser una dona com cal. A més -afegia-, com que ho fa tot malament perquè no en té gana, ho he de tornar a fer tot jo. Ai... l'única que m'aida de veres és Elvireta!

El bajocot del manyà, com que es passava el dia baix al taller i no veia res, s'ho colava tot gola avall. La bella Irene, si calia, li feia una manyagueria, li posava els braços al coll i... ja me'l tenia convençut!

-Sí jo estime la Beatriu com si fos filla meua..., deia a voltes la molt pèrfida torcant-se alhora una imaginària llàgrima-. Però les xiques d'avui en dia i que desagraïdes que solen ser!

Aquell estiu va ser cap de caps. La casa anava a orri: plors de Beatriu, falòrnies de la madrastra, desorientació creixent de Marçal... i satisfacció de la verinoseta d'Elvira. Mare i filla sempre estaven parlant totes dues soles tancades al dormitori, o a la cuina. Beatriu s'adonava que alguna en tramaven.

I, així, una nit, ja en el llit el matrimoni, diu la mestra:

-He pensat una solució per a Beatriu.

-Quina?

-Tu no has vist com està de groguillona?

-Sí, la veig ullerosa -assentí Marçal sense saber allò on anava a parar.

-Crec que el poble no li prova -proseguí la mestra-. A més, ella i Elvireta no s'avenen massa bé... I jo tinc molta quimera per la meua fillastra, puix si li esdevingués alguna cosa roïna, què diria de mi tot el poble?

-I què penses que hi cal fer?

-¿Tu no tens una caseta en el bosc, allà en els pinars del port d'Albaida?

-Ah, sí... massa que ho saps. Però allò és molt solitari.

-Té bones reixes?

-Sí.

-I bona porta?

-També.

-I ella ¿no t'ha dit que vol anar-se'n de casa?

-És clar: ja fa mesos que m'ho diu.

-Doncs anem a portar-la allà -proposà dona Irene.

-Com?

-Escolta: allò és un terreny molt sa; tu li hi portaràs bon quemenjar cada setmana, i ja veuràs com aquell silenci, aquells aires, l'aigua pura de la cisterna i la tranquil·litat, li tornen els colors i es fa una reial dona.

"Quant que me la vol!", pensava Marçal. I aprovà la desraonada i cruel proposta. Perquè el punt on tenia la caseta era molt perillós: en aquell bosc hi havia alguns llops, centenars de raboses i uns gats cervals terribles que eren capaços, si s'enfuriaven, de traure els ulls a un lleó. Aquella caseta millor que no casa, la tenia el manyà per si alguna volta volia anar a fer una caçada per aquells paratges amb els amics.

Quan li hagué tret el sí, aquella garjola de mestra es va adormir amb tota beatitud.

Però l'endemà, quan el manyà se'n va baixar al taller, ella va cridar Elvireta i van tenir la següent conversa tenebrosa:

-Per fi ens en desfarem, d'aquesta feixuga de Beatriu, que no ens deixaria mai l'ànima quieta.

-Com, mare?

-Sí. El teu padastre -l'explicà ella- portarà demà la Beatriu a la caseta del port, i la hi deixarà a passar una llarga temporada. Aquell bosc és ple de llops, raboses i cervals; però la casa té porta, finestres i bones reixes. Tanmateix -ací rigué la mestra-, jo, que hi vaig estar unes hores amb ton padastre, sé que hi ha al dalt un finestró que no en té, de reixa; al darrere, a més a més, hi ha un marge alt. Si ella una nit es deixa obert el finestró, ben fàcilment pot saltar-lo i entrar-li pel forat un animal feroç. I, de cert, que sentint l'oloreta del quemenjar, una nit o altra ho faran. La resta queda en mans... del dimoni -va concloure la pèrfida.

-Que bé que se li estaria! -va dir per tot comentari Elvireta.

La mestra es quedà penserosa. Ella, a la seua filla no s'atrevia a dir-li-ho clarament; però bé que entreveia que el fèrtil mas de la partida del Pansat, a la mort del manyà, si ja no existia tampoc la Beatriu, passaria sencer a ella i a la seua Elvireta. Marçal, altrament, hauria de morir deu anys abans que dona Irene, per llei natural.

A la darrereria de novembre, un dia fred que ja els alts del Benicadell tenien una bona ensucrada de neu primerenca, van eixir pare i filla camí de la caseta del port. Era a mitja vesprada; el poble es trobava solitari, puix que la gent era al camp sembrant o collint oliva, i no els va veure quasi ningú. Anava Marçal al davant, portant al muscle un saquet amb carn tendra, formatge, figues, panses, ametles, patates, una mica d'arròs i sal. Beatriu en duia un altre de més petit, amb cigrons, farina i roba. A la caseta, segons deia el manyà, hi havia algun

recapte, com oli, anous, un poc de raïm penjat, i també llits parats, llenya arreplegada i alguns altres elements que ell i els amics gastaven si hi anaven de cacera.

Beatriu marxava contenta de perdre de vista l'odiosa madrastra i l'antipàtica i contraïdora Elvireta; el fardell que portava no li pesava quasi, per la il·lusió que li feia una temporada fora de sa casa; ara ja havia acabat aquella esclavitud, tothora escurant, cosint i fregant rajoles... Així, que va trobar alegre el camp trist de la tardor.

A mà esquerra del camí que duïen, s'enfilaven els lloms i tossals reblits de pinedes; a la dreta, s'estenien els bancals de sembradura, que s'adornaven amb velles i corpulentes oliveres i amb els braços descarnats i dramàtics dels ametlers sense fulla. Les darreres pluges havien fet florir les petites mates estepàries amb humilíssimes i retillades inflorescències. ¡Que bonic que ho trobava tot aquella preciosa fadrineta!

-Pare, mire!

-Ah, sí! Això es el timó i el romer, que floreixen quan plou, puix han estat tot l'estiu assedegats.

-I aquestes flors tan amples i blavoses?

-Aqueixes són de l'estepa... Ai, si poguesses veure aquest barranc al maig! -feia el pare abeguinot, content de sentir-la una mica aconhortada. (I és que el remordiment no el deixava viure.)

-Ja ho crec que el veuré! Perquè m'estime més viure sempre ací dalt que estar de cendrellosa amb la meua madrastra.

(iDoneu-vos compte... una cosa tan contrària al temperament d'una fadrina, allò de recloure's del món en una caseta de muntanya!)

El manyà no va dir res; però va amollar un sospir fondo.

Llavors trencaren a l'esquerra, ja per la senda del port. I entre aquells tossals impressionants quallats de pins mil·lenaris, anaren pujant fins que feren cap a una petita casa situada en un cara-sol i vora dos xops gegantins, un a cada costat.

Allò, aleshores, acostant-se l'hivern, ja podeu pensar-vos com devia ser d'imponent, de tan agrest i solitari. Abans d'entrar a la casa, mentre que Marçal treia la clau de la butxaca, miraren a l'entorn: per un costat revolaven ocells de rapinya, dins el bosc ressonava recòndit algun udol de rabosa o de llop, al davant s'alçava la ingent barrera de la Covalta coronada per la llum d'un sol ja afonant-se en la posta.

Obren i entren a la peça que feia d'entrada i cuina. En un racó es veia la boca d'una cisterna amb la seua tapadora; més endins, hi havia una cambreta fosca que, per la porta entreoberta i dèbilment il·luminada per una finestra, apareixia mal pavimentada amb llambordes; des de la mateixa cuina, una pobra escala de graons duia al dalt, una cambra que ocupava tota la navada, amb un llit en un dels racons. Cada peça de la casa tenia finestra reixada que donava al camp, naturalment, excepte la cambra de dalt, molt fosca, que no tenia més que un finestró sense reixa, com la mestra sabia bé. Obrint-lo, es podia veure l'alta

margenada que hi havia al darrere de la casa, quasi a nivell, puix l'edifici era bastit en l'aiguavessant del tossal.

Marçal i Beatriu van córrer tota la casa.

-De dia -advertí aquell-, tu obre alguna finestra a fi que et passe l'aire. A la nit, ho tanques tot, no siga cosa que t'entre algun animal boscà.

-Bé, pare.

-Ací baix -prosseguí Marçal-, vora la cuina, tens un armari que et farà de rebost. Hi poses la carn, que, ara, com que fa fred, et durarà, i, si no, la friges. I, al costat, veus?, tens les escuradores.

Beatriu va dir a tot que bé, tota modosa.

-Ací tens una tauleta per a menjar-hi, i paleta, estenalles i bufador per al foc.

Anaren deixant el recapte en l'armari.

-I si toca algú a la porta -seguia aconsellant aquell home turmentat de recances-, ino li òbrigues, no siga un lladre!

Ella va dir que sí, que ho faria tot al peu de la lletra.

Per fi, ell es va disposar a tonar-se'n al poble.

-Jas la clau i rotlla-la per dins.

-Ho faré, pare.

Marçal la va abraçar repetides vegades, i després se'n va anar amb llàgrimes als ulls. La dona, aquella madrastra, mestra i muller gentil, el tenia com embuixat. Fer-li deixar la Beatriu allà en una caseta en el bosc, sent com era la filla una de les coses que mes s'estimava en el món, és cosa que esbalaeix.

La xiqueta començà així la seua solitària vida.

Només anar-se'n el pare, es va tancar la nit. Ella encén un cresol, li afegeix oli, i, llavors, veu que, vora la foraca, hi havia una bona garbera de llenya. I molt manyosa, agafa uns brotets de ramulla de pi seca, a tall d'encenall, i fa foc amb branqueta i ascles tedoses.

Quan s'hagueren fet bones brases, amb les estenalles i la paleta de ferro les va escampar, i s'hi rostí una poca de carn.

-Que bona que s'ha quedat! -va dir-se a mitja veu.

Es posà a sopar. De beguda, tenia una canterella de dos brocs plena d'aigua de cisterna. I a l'acabar-se la carn, que acompanyà amb una tallada de pa assaonat de la terra, es va menjar les darrerries i se'n anà a dormir, cresol en mà, a la cambreta contígua, que era el seu dormitori, i penjà el cresol en un clau de la paret, prop del llit. Aquest era gran, amb dues bones flassades, llençols i coixí nets; a l'estança hi havia també tres cadires de boga i una calaixera adossada a la paret del fons. El llit estava parat a l'esquerra de l'habitació, i a la dreta era la finestra, que donava a la part-davant de la caseta. Beatriu tingué por i no la va obrir, encara que li hauria agradat de veure la nit muntanyesa amb el seu misteri d'estreles i remors.

Durant uns dos o tres dies quasi no va eixir de la caseta. Però un dia sentí veus, guaità per una finestra i va veure, en uns bancals del fons del barranc, uns homes que treballaven vora les oliveres. Allò li va llevar la por. Rotllà la clau, obrí la porta i va eixir al davant del petit edifici a prendre-hi el sol, encara un poc temerosament. I com que hi havia molta xara, alguns pinatells i carrasques, els

homes dels bancals, molt allunyats altrament, no la van veure, ni ella ho desitjava tampoc.

El fred, en aquelles altures, va anar fent-se més viu, i una nit es féu sentir molt. Beatriu, com sempre, encenia foc; però aquella nit va armar una autèntica foguera a fi de calfar la casa. Tanmateix, una cosa la destorbava, i era el vent del nord que havia mogut i que, caent desplomat des de les altures d'Atzeneta, entrava pel fumeral i regolfava el fum per totes les habitacions.

-Què faré?

Pensà obrir una finestra; però la del dormitori li'l gelaria, i la de la cuina era massa prop i la gelaria a ella directament.

-Obriré el finestró de dalt.

Per l'escala, davallaria el corrent i entraria en el fumeral pel costat oposat a on era ella.

Puja al dalt, obre el finestró (l'únic que no tenia reixa, com massa sabem) i, efectivament, només obrir-lo, va pegar un crit esborronador, puix que un gat enorme, un gat cervical de posat agressiu, acabava de colar-se d'un gran bot dins la cambra.

Ella, què farem? Se'n davalla corrent a la cuina, i el gat li pega darrere. Bufant, miolant amb una ferotge i ferma veu; però no li feia res.

Beatriu, ja baix vora el foc, es gira, el mira, i el gat es queda quiet. Era quasi de la grandària d'un gos, gris a ratlles fosques, amb una cua llarga que acabava en un sedós plomalí negre. Que era bonic! I elegant de formes i moviments! «¿I si el que té és fam?", pensa ella. I li trau un bocí de carn de l'armari i li'l dóna. Beatriu tenia molt bon cor i s'agradava molt de la companyia dels gats.

El cervical comença a menjar-se la carn tot minso i fent un rum-rum de satisfacció que la deixà meravellada. I en ser que se l'acaba, ella li posa un perolet amb aigua, i ell se la beu fins a la darrera gota. Llavors, atrevida, li passa la mà pel llom. L'animal es deixà acariciar un moment, però, de sobte, pegà un bot i desaparegué escales amunt.

L'endemà, el passà Beatriu pensant i repensant en l'estranya visita del gat cervical, que s'havia portat tan mansoi. "Tan dolents que diuen que són!", pensava. I en la nit, per tal que no fes fum la xemeneia, deixa una altra vegada obert el finestró. Tal volta, sense confessar-s'ho, li havia resultat grata la companyia de la petita fera. I, és clar, a l'hora de sopar, se li va presentar el sopador de la nit abans. Així, per tres nits seguides.

La tercera nit, com si ell pogués entendre-la, mentre li passava la mà pel llom i ell feia aquell rum-rum que saben fer tots els gats quan estan contents, li deia:

-Gat cervical, estic molt soleta, i vull que vingues cada nit a fer-me companyia. Així, que m'has de prometre que tornaràs.

I oh meravella! El gat es fa arrere, arrere, se n'entra per la porta del dormitori, llavors es sent un tro, Beatriu hi veu una gran llumenada i, a l'acte, un elegant cavaller, com d'uns vint-i-cinc anys, que eixia i la mirava somrient.

-Vós qui sou?

-Jo sóc el senyor del Benicadell, Beatriu, i ho sé tot. No m'has de tenir por, puix que vinc a protegir-te. Només pel bon cor que tens, vaig a concedir-te uns dons: cada volta que parlaràs, el teu alè farà un suavíssim perfum de roses veres que encisarà tothom, i per cada paraula que pronuncies t'apareixerà una moneda d'or en la butxaca, mentre que no digues "prou".

Aleshores, sense temps a dir adéu i sense que Beatriu pogués ni donar-li les gràcies, va desaparèixer.

Als tres dies de succeït això que us hem contat, Marçal va anar a veure la seua filla i dur-li més recapte: embotit, formatge, costelletes de moltó, pa acabat de pastar... Truca, la crida de paraula (eren les deu del matí), i ella li obre:

-Ai, pare! -fa, i sent un lleugeríssim pes en la butxaca. (Eren dues monedes que li hi havien aparegut.)

-Quina olor més bona de roses, filla meua! -comenta el manyà mentre que entrava i tancava la porta.

-Prenga cadira, pare, i li ho contaré.

(Un grapatet de monedes més dins la butxaca.)

Llavors, Beatriu, s'asseu vora el racó del foc encès i fa misteriosament: "Prou". I és que ella no volia continuar acumulant en aquells moments monedes i més monedes d'or dins la seua butxaqueta. Més avant, ja veuríem!

-Conta'm, conta'm, filla meua. Com et va per ací amunt?, -diu el pare al seure.

-Pare, se m'ha aparegut un sant... o... Bé, no sé quina classe de senyor és.

Li ho relata tot fidelment. Açò i açò ha passat.

-Deu ser un enviat del Nostre Senyor, Beatriu. Tu t'ho mereixes, amb la resignació en què vius a pesar de la meua poca voluntat i de la mala voluntat de la meua muller.

(Era cas gros, aquell manyà. Ho reconeixia tot... però, ell, tretze són tretze!)

-No sé què dir-li'n, pare. Es jove, du barba, i va abillat amb un vestit finíssim, capell i una capa de gran senyor.

D'allí a una estona, com que feia bon matí, xarrant plàcidament, pare i filla feren un tomb per una senda plana que serpejava pintorescament enmig del bosc frondosíssim. Ella va collir floretes, boniques però mig corsecades per l'hivern avançat; també collí timó per fer-se'n alguna tassa de matí, uns brotets de romaní per a l'aigua... i, mentrestant, Marçal li arplegà un gran costal de secalls, que lligà amb un sogall fort i li dugué a casa per tal d'augmentar-li la garbera de llenya. També li collí estepes, argelagues veres i fenàs secallós que li servissen de bon encenall.

Després, al tornar, dinaren, i, a mitja vesprada, Marçal se'n va anar al poble molt aconhortat de veure que Beatriu tenia bons colors, estava contenta i, a més, havia obtingut aquells dons meravellosos, que, a ell, el desconcertaven. Però vegeu si estava dominat i recontradominat, que no s'atreví a entornar-se la filla sense parlar-ho primerament amb la tigressa de dona Irene!

Arriba a casa, s'open, es gita Elvireta, es fica el matrimoni en el dormitori, i llavors fou quan va contar Marçal a la dona el miracle de la caseta del port. Mare la mestra!... iTan bonica com era de cara, i no pugueu pensar-vos quines carotxes tan horroroses sabé fer! Els dimonis se l'enduïen.

Es posà a passejar de costat a costat de la cambra.

-Això no pot ser! Qui em va malaconsellar a mi -exclamà la desraonada- d'enviar la fillastra a la caseta del port? ¡Podia haver-hi anat la meua Elvireta, i ara seria dona perfumada i amonedada per tota la vida! ¡Amb prínceps l'hauria poguda casar!...

-No t'enfades, Irene. Tot s'ha fet per bé -la benavenia l'home-. Al capdavant, la sort de la meua filla cal que t'alegre si tant ens estimes com dius.

La mestra no atenia raons.

-Mira -digué, encara un poc forassenyada-, desperta ara mateix Elvireta, us tapeu ben tapats, llogues una haca a qui siga, i portes la meua filla a la caseta del port. ¡Ara, sense perdre punt! ¡La deixes allà i t'emportes cap ací la teua filla!

-Però, dona... en aquestes hores...

Vertaderament inexplicable: Marçal, home abans brau i trempat, ara, ja ho veu: estava fet un calçasses. Ell anà al balcó, va obrir-ne una ventalla i guaità cap a fora.

-Escolta, Irene; fa una nit de mil dimonis... ¡Crec que està nevarsejant!

-Bo, deixeu-ho estar! Però, demà, sense falta!

Es gitaren.

L'endemà feia sol, però hi havia més de mig pam de neu. Així i tot, Marçal llogà l'haca i va dur l'Elvireta al port per baratar-la per la seua Beatriu.

La filla de la mestra també s'havia fet molt fadrina, és clar, puix els anys no passen debades per a ningú, i no estava malament: era alteta, ben conformada i tenia uns ulls grans i expressius... però allò que expressaven era precisament el que més mal li parava, perquè era envejosa, com sabem, continuava augmentant el seu orgull malentés i... el seu geni mes torrat que una piula.

Marçal i ella truquen (era a mitjan vesprada) a la porta de la caseta.

-Qui és? demana des de dins Beatriu.

-Som nosaltres.

Ella coneix la veu i obre. I, a l'acte, als nassos de Marçal i d'Elvireta aquell fresc perfum de roses.

-Ui, quina olor de flors! -comenta tota esguitosa aquesta.

-No t'agrada? -que diu el padastre.

-A mi m'agrada més l'olor de les xulles rostides -respon la destrellada.

Entren, tanquen, s'acosten a la vora del foc i es calfen, que pare i fillastra venien enfredorits del vent que corria per damunt la neu. L'haca, la deixaren lligada a la reixa, allí al cara-sol.

-Mira, Beatriu -la informa Marçal-, Elvireta ve a quedar-se ací. Tu, te'n tornes amb el pare.

-Ai, que bé!

Ara, amb els dons que tenia, li feia un cert goig tornar al poble.

Ho arreglen tot, ho carreguen en l'haca, hi puja Beatriu, Marçal, a peu ell, se l'emporta muntada a Atzeneta. Elvireta es va quedar ben contenta, puix sa mare, per bé que amb por de trencar l'encantament amb una indiscreció, li va confessar abans d'anar-se'n:

-Escolta, filla meua: vas a quedar-te uns dies soleta a la caseta del port. Però és pel teu bé. Beatriu hi ha estat una temporada. Crec que si hi vas i ets bona, Déu et premiarà amb algun do que et permetrà casar-te, almenys, amb un baronet.

Elvireta, com s'estilava en aquells temps, també sabia fer-se el quemenjar, parar-se el llit i apanyar-se la roba. Marçal, abans de tornar-se'n a Atzeneta, li ho havia mostrat tot com féu amb la seua filla: cuina, llenya, cisterna, armari, atifells, estris del foc, dormitori, llit, calaixera i tot el restant. De manera, que ella atia el foc, féu una bona brasilada, s'hi rostí llonganisses, es fregí un parell d'ous, es llescà dues bones tallades de pa, es pelà una poma i una taronja i va fer un sopar com Déu mana. I, tot seguit, a dormir.

Així, aquella nit no es va esdevenir res de nou.

Però l'endemà en la nit, va començar el fumet a marejar.

-Ui, obriré una finestra. I va obrir-ne una de baix.

-Ai, ací em bade de fred! Què faré?

Com que no era babaua, ni de bon tros, recorregué la casa i va pensar que, deixar obert un badall del finestró del dalt, era la cosa més indicada. Ho féu, i ella se'n davallà a sopar al racó del foc, en la taula petita. I, tot d'una, sent dalt un colpet, i al moment baixa a la cuina l'amenaçador gat cerval.

-Ai, fuig, fuig, bèstia del dimoni! -cria la irascible Elvireta.

I m'agafa una bona branca.

El gat fa tot manyac i acariciador:

-Mèu, remèu!

I mirava la carn del sopar.

Elvireta no ho va dubtar un instant. Alça la branca i li espolsa brancada. I, més prompte encara, s'encén tota la cuina d'una flamerada blavíssima, i apareix el senyor del Benicadell, però no rialler i content com la vegada anterior, sinó groc com la paret i amb una mà en els renyons, que, de poc de poc, no sé com no li saltaren de la brancada.

-Aiii! -es queixà-. iNo m'ho podia pensar mai d'una fadrina ben criada!

Manifestava estar molt ofès i rancorós, un home tan fi i d'un posat tan aristocràtic.

Elvireta es va quedar paralitzada de la sorpresa, allí dreta al davant del personatge, bocabadada, com un estaquirot.

-Com que tens tan mal cor -va prosseguir ell-, et castigaré: cada volta que parlaràs, t'eixirà fum per la boca, que tothom haurà de fugir-te, i, en la teua butxaca, per cada paraula que diràs, t'apareixerà una pedra de rambla.

Ell desapareix.

Elvireta, quan es va reposar una mica de la sorpresa, es va asseure tota penserosa. Com que no era gens parladora i estava tota sola, no va dir ni pruna ja en tot el vespre. Va acabar de sopar, escurà, s'apanyà el llit i s'hi va colgar.

Als tres dies de trobar-se Beatriu a casa, dona Irene estava plena de desesperació. Totes les habitacions feien una tenuíssima olor de roses, i, a més, tenien ja arreplegades cinquanta monedes d'or, perquè la fillastra les donava totes a sos pares. I això que Beatriu contínuament estava dient "prou", perquè no era massa delerosa de riqueses.

-Pare -deia a Marçal en confiança-, jo crec que no s'ha de temptar Déu. Jo deixaré que m'apareguen monedes d'or quan de veres en necessitem i per a fer caritat. Molt de diner faria escandalós.

Son pare, desconcertat de comprovar a cada passa el seny d'aquella criatura de quinze anys tot just complits, a tot deia que bé.

Dona Irene anava a costura, ajudava Beatriu a endreçar casa i no feia més que cavil·lejar. D'ençà que sabé els dons de la fillastra, li tenia respecte, i, per allò de les monedes, procurava congraciarse amb ella i fer-li oblidar la seua antiga i injusta enemistat. La fadrineta no deia res; ella, tota natural, complia els seus deures de filla i de fillastra. Era poc parladora i només tocava tres o quatre monedes al dia.

A mitjan vesprada d'aquell tercer dia del retorn de Beatriu, quan dona Irene va tornar de costura, digué a l'home:

-Ja no puc estar! Demà de matí, ves per Elvireta.

-Bé.

Ell va llogar una haca, com sempre, i així es fa fer.

Arriba a la caseta del port i obre la porta. Ix Elvireta:

-Ai, pare! -exclama, i li brolla una glopada de fum.

(Ella li deia "pare", encara que era padastre, per manament de sa mare.)

-Reina santíssima! -s'aclama ell-. Mare de Déu del Remei! Quina antífona és aquesta?

-Ai, pare! Ara en eixir al camp, li ho contaré, perquè, si li ho dic ací dins, ens ofegaríem. ¡Ai, no podré parlar dins casa amb la mare!

Com que havia dit tanta cosa, l'entradeta es va omplir de fum.

-Ix-te'n al camp, que fa bo. I no parles! Després m'ho diràs -aconsellà el pobre Marçal.

Ell ho agafa i ho empaqueta tot, ho posa en els arganells de l'haca que havia llogat, tanca la porta, apuja la xica en l'haca, i ell, del ramal, cap a Atzeneta. (Entretant, ella, dissimuladament, tirava pedres de la butxaca.)

Llavors, fent fum a cada mot, li ho va contar tot com millor sabé, i el padastre li digué la sort de Beatriu.

¿I qui et mana ser tan maleita, dona? -la reconvingué el manyà-. A Beatriu també li va eixir el gat, ii uns bons dons que li ha dat el senyor del Benicadell!

La xicona plorava a llàgrima viva.

-Jo no ho tornaré a fer! -prometé desconhortada, i va tirar sis glopades de fum ben comptades. (En la butxaca li aparegueren sis pedrots.)

I, sort!, que aquell fum, com que era adquirit en els boscs del port d'Albaida, tenia una certa sentor de timó i de romaní que el feia una mica suportable. Però, és clar, aquella vida no podia ser.

Pel poble es va escampar, sense saber com, la notícia dels dons de Beatriu, i arribà a la cort de la vall. Amb la qual cosa, passat un mes, es presentaren dos o tres cavallers a demanar-la.

Mentrestant, la pobreta Elvira quasi no podia soltar mot, i, a més, sempre portava la butxaca plena de cantals, que de tant en tant havia de descarregar en un lloc o altre. Ella i sa mare estaven aterrides i disgustadíssimes. Dona Irene

sentia penediment i tot per la seua maldat estúpida, que es veia tan ben castigada. Però devia ser-hi massa tard.

Per fi, Marçal va concedir la mà de Beatriu a un jove molt agradós i aristocràtic que li deien el senyoret dels Alforins i era de la vila populosa d'Ontinyent. I durant tres o quatre mesos, tota la família, especialment la part femenina, es van lliurar bastant de ple a la preparació de les noces.

Elvireta, entretant, parlava tan poc com podia, pel fum i per les pedres; però les paraules s'enreden com les cireres, i se'n diuen més que es pensa fins quan quasi no parlem. Dona Irene, de la pena que allò li feia, anava perdent aquella ufana i bellesa que la distingien, i però a grapats! Marçal ho veia tot, i els remordiments i el neguit se'l menjaven. "Tota la culpa la tinc jo!", pensava amargament. Però, certament, no la tenia tota, ni la meitat tampoc. Tan disgustat estava, que fins havia oblidat d'anar a la partida del Pansat a veure les seues terres. No li feia goig res!

El dia anterior al casament, Irene va cridar la seua pròpia filla:

-Elvireta, la mare té molta pena del que et dirà, però és precis que t'ho diga. Tu no pots eixir de casa estant com estàs, ni tan sols venir al convit. Quan haurà passat tota la festa, cridarem un sacerdot, li ho contarem tot, anirem si cal a Roma, demanarem perdó dels nostres pecats de supèrbia i gelosia i veurem si Déu et lleva a la fi aqueixos càstics que t'ha donat el misteriós senyor del Benicadell.

La gent del poble s'hi anaven intrigant. És clar que dona Irene i Marçal s'ho duïen ben callat, tot el que tocava els dons i els càstics. Els veïns veïen a vegades eixir fum per les finestres o pels balcons de cal manyà; però, com que ell baix tenia el taller amb la fomal, no era cosa que estranyava gaire. El que sí que féu dienda és que, de tard en tard, Marçal llogava un carret i un ruc per tal de traure cabassos de pedralla de sa casa.

-A on anem amb tanta pedra? -li preguntaren un dia.

-És que estic fent una reformeta en el corral -replicà ell a l'acte, puix ja tenia amanida la resposta.

Arriba el dia de la boda de Beatriu, que estava bellíssima i sempre amb aquell alè tan finament perfumat, que era un atractiu més que encantava el promès quan estaven festejant.

Com que Marçal i Irene tenien moltes amistats, ell per la seua parròquia i ella com a mestra que era, hi va acudir molta gent mitjana i principal. Les monedes de Beatriu havien fet bullir l'olla, com vulgarment es diu, i allò, la casa aquella, estava feta una ascla d'or i el carrer enramat amb murta, fulla de xop i algun brotet d'alfàbega. Les campanes anaven al vol, que atabalaven massa i tot. Era primavera; soltaren coloms blancs a l'eixir la parella, ja casats, per la porta del temple; es tiraren piules i coets; en fi, una memorable festassa! Després de la cerimònia, el gran convit. Es féu en el local del taller, que havia estat ben agranat i era una peça grandíssima, on, retirades encluses i bancs i ferraments, es col·locà molta gent en una gran taula; i en acabant, el ball.

Mentrestant, Elvireta era al dalt, tancada amb pany i clau per no deixar-la eixir i que passàs una malesa. Els pares feren córrer que estava escotiflada... no

res, un poc de migranya. Per això, per la poca gravetat de la cosa, no calia trencar l'alegria de la diada. "iDemà estarà ja bona i encara menjarà pastes!" Així, guanyaven temps, i entretant ja veurien, els dies vinents, què s'havia de dir i què s'havia de fer.

Elvireta estava iradíssima. Ella no comprenia res, puix en aqueixa edat, l'ànsia i el deler de festa i de tabola no tenen llei. iLa pobra que sent baix els músics tocant una dansa, la Tirutitaina, que a ella li agradava fora mida! ... Comença a forcejar la porta. En això ou una remor al carrer, i allò, de moment, la va parar. Acudeix al balcó i, per un badall de la ventalla, veu un cotxe luxosíssim, amb dos elegants aurigues en el pescant i quatre cavalls blancs enganxats. I en aquell moment, la parella de novençans que pujaven al carruatge. I el rebombori: «Adéu, adéu! Visquen els novençans!" Trac-trac, arranquen els cavalls, i el cotxe prompte va desaparèixer de la seua vista, que abastava ben poc espai.

Torna Elvireta a la porta, la força d'una espenta, l'obre, i, com un bouet, però sense dir paraula, baixa corrents al taller on es feia el ball.

Mare de Déu Senyor! Allò va deixar els pares esborronats! La dansa Valenciana seguia:

*Taina, taina,
tiruti,
tirutitaina!
Taina, taina...*

No li diuen res. (Ella davallava bonica, ben abillada, amb el cabell llustrós d'oli de glans i pentinat i lluint un floc de colors.) Es posa en un cantó, sense dir ni pruna encara, i la trau a ballar un jove d'Atzeneta que ja de xics li tenia afecció. I ella, tota decidida, es fica enmig de la dansa.

-Us agrada? -que diu ell.

-Sí. (Glopada de fum.)

Revolta, revoltilla, pas, contrapàs.

-Què us passa que no em dieu res?

-Res! (Glopada de fum.)

-Què és això? Fumeu?

Elvireta va sentir una flamerada d'ira.

-Que sou impertinent, home del diantre! -no pot estar-se de dir.

I allò semblà un fúneral!

-Elvireta!

-Guitza, guitza, guitza! -comença ella a escriassar-. Sí, sí! Tire fum, en tire, en tire tot el que vull!! Fora d'ací de ma casa! Fora tots, fora, fora, fora!

Es va armar una fumaguera que s'hi ofegava tothom. Allà van anar el manyà i la muller:

-Elvireta, Elvireta, tin compassió de nosaltres! Calla, per Déu!

Però ella estava desesperada, i a posta deia mil bajanades i repetia les coses, només pel gust d'anar tirant fum i ofegar si podia tots els convidats de la festa.

-Obriu, obriu la porta! -cridà algú.

-Les finestres!

-Fugim!

Va ser com un terratrèmol, i tots van fugir en un veure-ho i no veure-ho. Es van quedar tots sols els pares i Elvireta.

De moment, quasi no s'hi veien de la fumaguera. En silenci, la fadrineta va anar traent i tirant en terra dues butxacades de les pedres corresponents a les paraules que havia pronunciat en aquell ball atziac.

Marçal i Irene, abraçats, aterrits, esperaven que s'aclarís del tot el fum, i, certament, no sabien què fer. Això sí: vessaven llàgrimes abundants i silencioses, que els cremaven les galtes com si fossen roentíssimes espurnes de la fornal de manyà. Per la porta, per la finestra, a poc a poc, se'n va eixir el fum, i llavors, Marçal, fent el cor fort, va acostar-se a la porta i la tancà. Després tornà a elles, que romanien com estàtues mudes, plantades al fons del taller, vora la porta que donava al dins de la casa.

-Què farem, marit? -va dir la dona tota compungida.

-Primer que res, crec que ens cal demanar perdó per les nostres culpes.

-Tens raó -atorgà la mestra-. Érem feliços i vam temptar Déu, sobretot jo, que sempre volia més i més felicitat per a mi sola.

Van caure tots tres agenollats, pare i mare ben penedit de tot. I començaren a pregar.

En aquells moments van veure un cavaller, dret enmig de l'obrador, que els mirava somrient. Ells cregueren, de primer, que era encara un dels del convit. Elvireta, però, sí que el va conèixer.

-El senyor del Benicadell!

I al veure que havia parlat i no havia tirat fum, es posà a riure com una boja.

-Esteu tots perdonats -va dir amb veu greu el cavaller-. Ara bé: s'han acabat els castics, però també els dons... I ja no em veureu mai més.

Va desaparèixer.

Passats uns instants, s'alcen pare, mare i filla (tot açò havia succeït agenollats tots ells) i s'abracen riallers i respirant fondíssim. Estaven salvats.

Però Elvireta... mireu si era!

-Mare -digué amb un poc de reguiny-, m'hauria agradat anar a Roma...

Conte contat, conte arrematat!

Per la ximenera se n'ha anat,

Cauen ametles i torrat,

I qui no s'alce, s'ha cagat!

Rondalles valencianes d'Enric Valor. volum 4

ABANS D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, proposem un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com és la mestra?
- Com són Beatriu i Elvireta?
- És possible que "ploguin pans"?
- Quin és el canvi que fa la mestra una vegada casada?
- Perquè vol marxar de casa Beatriu?
- Què és un "gat cerval"?
- Com reaccionen Beatriu i Elvireta?
- Com acaba el conte?

TEMES POSSIBLES

Afalagar

La rondalla diu: "dona Irene va extremar les sol·licituds amb què tractava la seua deixeblla. Tot li ho trobava bé; l'ensenyava amb una especial atenció, i, de tant en tant, per qualsevol motiu, quan la xiqueta llegia al seu costat, li espolsava alguna que altra besadeta". És a dir, mostrava una sol·licitud exagerada en dir-li coses agradables per guanyar-se la seva voluntat. De fet, no la tracta bé per deferència, sinó com un mitjà per arribar al pare.

EXERCICI: Afalagar

Afalagar és alimentar o encoratjar una virtut, una passió, un defecte, una mania. Amb l'afalac es vol afectar agradablement algú, i es fa amb demostracions d'afecte o de reverència. L'afalac, doncs, va més enllà que la lloança. La lloança pot ser merescuda. Però, quan lloem algú per damunt dels seus mèrits, llavors l'estem afalagant.

Digues si els casos següents són casos d'afalac (A) o no (NA):

1. Dan: "Només et diré una cosa sobre Alaska: és l'estat més extens de tots els Estats Units d'Amèrica! "
2. Lluís: "Anna, i has estat molt brillant descobrint que la paraula 'ortografia' té deu lletres! Ningú més, de tota la classe, no ho hauria pogut fer!"

3. Nina: "Lau, has arriscat la teva vida per salvar aquella criatura de dins d'una casa en flames. He de dir que ets un autèntic heroi!"
4. Mila: "Moli, no t'hi capfiquis, encara que tots et diguin que tens una veu xisclaire. Jo trobo que és molt musical i molt bonica."

De Buscant el sentit - Manual que acompanya Pimi.

Gelosia

A la rondalla, trobem una madrastra i una germanastra que estan geloses de la Beatriu. La gelosia és una emoció complexa que permet comparacions negatives entre un mateix i un altre. Té a veure amb l'enveja.

▪ **Preguntes per un diàleg**

1. Perquè està gelosa de Beatriu la germanastra?
2. Podem estar gelosos de....?
 - a. D'una persona que té èxit?
 - b. La nostra germana o germà?
 - c. El nostre professor o professora?
 - d. El nostre millor amic?
 - e. D'una estrella de la cançó?
 - f. D'un desconegut o desconeguda?
3. Pot ser que algú estigui gelós o gelosa de mi? Com ho sé?
4. Què puc fer quan em sento engelosit o engelosida?
5. Què puc fer si m'adono que algú està gelós de mi?
6. Què et sembla pitjor, sentir-te gelosia o actuar amb gelosia? Per què?
7. La gelosia és una sensació bona o dolenta? Explicita la resposta.

Remordiment

Remordiment

El remordiment és un sentiment moral de no haver fet una cosa que calia fer. És sentir nostàlgia de no haver fet bé una cosa o d'haver-la deixada de fer. En principi no és gaire greu, però hi ha casos en què pot ser un sentiment molt fort i dominant que fa sentir culpable l'individu. Moltes vegades el mot remordiment indica una mena de sentiment intens, constant i empipador com un mal de queixal persistent i incòmode. De fet està molt lligat al tema de la responsabilitat. Si hom no se sent responsable, no pot tenir remordiments.

▪ **Exercici: penediment o remordiment**

Escriviu un relat breu que tingui com a tema central el penediment o remordiment. Penseu en els contes infantils o en les faules.

D'Ètica i convivència -Manual que acompanya Elisa.

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Quins altres contes de fades coneixes on hi hagi madrastres?

Altres temes

Males intencions

Mitjans i fins

Demandar perdó

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

- a) Treballeu els prefixes: mal creguda, ben creguda; malparlat, benparlat; conhortat, desconhortat.
- b) Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)
- c) Busca altres imatges semblants a "Ploure pans". En anglès, quan plou molt, diuen: "it's raining cats and dogs". Comentar-ho.

Socials:

Les famílies. Formes de relació social. Tipologia, trets.

ELS GUANTS DE LA FELICITAT

Brunilda és una jove valenta i decidida que viurà un fum d'aventures fugint del tancament forçat en un castell, imposat per son pare. Correrà grans perills, però gràcies a un guant que ella tenia per perdut, la seua vida canviarà per sempre.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

ELS GUANTS DE LA FELICITAT

Versió completa

Hi hagué, fa molts segles, un poderós marquès castellà. El castell era damunt d'una muntanyola i estava rodejat d'un jardí amb moltes plantes i arbres. Als peus del castell reposava, tranquil·la població. El marquès, que es deia Bernat de Vilian, s'havia criat en perpètua guerra amb els moros i amb els cristians veïns.

La seua muller, morta feia quinze anys de sobrepert, li havia deixat una preciosa filleta que, segons creixia, es feia més i més bonica, amb uns cabells com la nit, suaus i onejats, i uns ulls negres que enamoraven.

La filla Brunilda era molt animosa i desperta, però estava sempre tancada al castell, perquè son pare, que se l'estimava moltíssim i creient protegir-la, li feia passar una vida molt trista i rodejada de avorriments. El seu pare, sols li permetia de passejar-se per l'hort acompanyada sempre per la Roseta, la seua vella dida, que se l'estimava també molt.

El seu pare tenia tanta por de que la seua filla s'enamorara i que finalment acabara com la seua mare.

Tanmateix, un matí, li agafaren moltes ganes de plorar, d'estar al llit i de morir. El marquès era aquell matí al seu gabinet de caça amb un criat. De sobte, va sentir trucar a la porta, i era Roseta.

–Què vols? Què succeeix?

–Senyor, Brunilda ha caigut malalta.

–Pare, vull anar-me'n on està la meua mare... vós em teniu en presó, i el meu cor necessita llibertat.

–Bé, Brunilda... No et caldrà anar al cel. Diumenge, dia de Pasqua, eixirem tots dos plegats a l'església.

Per fi, va arribar el diumenge de pasqua...

Eh, però abans haurem de contar tot el que va passar.

Tens raó, l'any anterior a tot açò, el marquès va tindre una petita guerra amb Raül de Mataplana, senyor de Penella i veí seu. No hi va haver vencedors ni vençuts; però quan Raül de Mataplana tornava cap al seu castell, muntat en un cavall, el feriren i morí allí mateix als braços del seu fill únic, en Carles.

Una vegada contat açò, tornem al Diumenge de Pasqua. En Carles de Mataplana s'enterà que la filla del marquès anava a eixir del castell. Aquest, disfressat de pobre, arribà a la població del Marquès de Vilian i els esperà a les portes de l'església. D'altra banda, Brunilda no parava d'escoltar comentaris de gent del poble com...:

–És fina, és ben bonica, es molta dolça.

Ja arribaven a l'església. Dring, drong, feia la campana. Brunilda mentre donava les monedes, es tallà en sec quan va veure, vora la porta de l'església, un jove que la va impressionar profundament pels seus ulls bells i imperiosos.

Acabada la missa, intranquil·la, volgué distraure's una mica més, i va dir al seu pare que volia anar al mercat. Ell, no quedant-li altre remei, ho consentí. Al mercat, Brunilda volia mirar-ho tot. Passaren per davant d'una tenda que exhibia petites joies barates, vidrets, amulets, collars... El venedor els digué amb seguretat:

–Senyora, senyor... passeu dins, si us plau, que tinc una cosa que us interessarà. Entraren i, a l'acte, Brunilda es va encapritxar d'uns guants fets d'un teixit finíssim en fil d'or.

–Bon gust teniu, gran senyora! Açò, no sols són uns guants luxosíssims i de gran valor material, sinó que tenen la propietat de conduir la persona que els usa a la més completa felicitat.

El marquès estava content ja que s'havia resolt el seu principal problema: el de la felicitat de la seua filla sense que fos necessari que ella es casàs. En conseqüència, ara ja no pensava traure-la més del castell, i donà ordres per tal que tancassen qualsevol finestra per on Brunilda pogués veure una altra vegada algun home en la flor de la joventut.

Carles de Mataplana, que no altre era el jove que, disfressat, havia quedat impressionat per la Brunilda a la porta de l'església, va quedar-se encara quinze dies més a la població de Vilian, per tal de tornar a veure de qui s'havia

enamorat seriosament. Per fi, un dia, abans de tornar-se'n al seu castell, decidí fer una prova arriscada. Eixa mateixa vesprada, Carles saltà als jardins del Castell del Marqués de Vilian. Estava convençut de que els déus dels enamorats els protegien.

Quina emoció quan veu la seua estimada, dolçament adormida...! Li mira les mans, i li'n veu una nueta i l'altra enfundada en un guant preciosíssim. I Tot seguit.. intrusos! iEls arquers! Presó o mort! Carles, sense pensar-ho, agafa el guant i es perd pel bosc.

Els arquers arriben a la placeta:

–Qui hi ha? Qui era? Hem sentit...

Roseta, que acaba de despertar-se va dir...:

–Heu sentit... heu sentit... iSomiant, que devíeu estar! Aneu-se'n!

–Prepara't, Roseta, que ens en anem! iJo no ho puc resistir més!

–A on anem, senyora?

–Fora del marquesat, on no hagi d'aguantar més al meu pare.

Després d'una llarga nit, muntanyes amunt, muntanyes avall... Serventa i senyora es trobaven la mar de tranquil·les, per bé que vivien una aventura arriscada per terres desconegudes.

No sabien massa bé cap a on adreçar-se i, a la fi, decidiren com a destí una població important. Cap allí anaven quan es trobaren als soldats del castell de Vilian. Brunilda fugí bosc endins i la pobra Roseta caigué en mans dels soldats.

Camina que caminaràs, va arribar a un punt on s'acabava el pinar. Allí, la despertà el so d'un tro. Brunilda es posà dreta fins arribar davant d'una caseta de llenyaters. Brunilda trucà fortament a la porta.

–Reina del cel! Passeu, passeu...!

Li digué una dona amb veu amorosa. La jove passà, tancaren i la dona la va fer seure al racó del foc.

–Qui sou, tan bonica, i on aneu en aquesta mala nit?

Brunilda li va explicar que anava perduda en busca d'un amo.

–Oh, bona criada fareu, tan fina com sou! En tres hores podreu ser a la Torre , on viu una senyora molt rica que està malalta i no troba criades.

–Com li diuen, a aqueixa senyora?

–La viuda dona Frederica.

Al matí següent, Brunilda féu cap a la Torre. Tocà a la porta de la Torre, que era un gran edifici antic.

–Què voleu, fadrina?

–No necessiteu una serventa per a la senyora?

–Passa passa, Preneu seient, filla meua. iÉs que no sé com explicar-vos...! No sé... La senyora Frederica és molt bona, i... està malalta... però no té criades.

–I com pot ser que no tingueu servici? ¿És que no en trobeu?

–Trobar-ne sí... però se'n van totes! Ai! I se'n van malaltes. No sé... em feu llàstima. Per això us ho dic... Aquesta casa està embruixada... Don Blai mateix va morir de por l'any passat.

–Vull veure la senyora.

El majordom la va conduir on era dona Frederica, una dama ja vella de setanta anys; a dona Frederica la jove li va caure en gracia, i Brunilda digué tota animosa:

–No us abandonaré; em quede amb vós.

I allí començà la seua nova vida. Cap a la mitjanit, un soroll va començar per baix, per l'escala. I cada vegada més prop, anava pujant i acostant-se a la sala gran.

–Ai, ai, Mare de Déu! –es queixava la senyora.

Ring rong, ring rong, comença a tremolar tot el dormitori. En això, Brunilda, asseguda al llit i tremolant, va dir tota decidida:

–Si és cosa de Déu, que parle i demane allò que vulga; però si no ho és, i que rebente d'una volta!

Dins la sala s'encengué una flama blava, i, al moment tot era en silenci. I allí ja no se'n cantà ni gall ni gallina en tota la santa nit. A partir d'ahí Dona Frederica es posà bona del tot en no passar ja por.

Ja feia dos anys i mig de l'arribada de Brunilda, sentiren grans trucs a la porta va resultar que era un soldat que venia des de castell de Mataplana. Armengol, (home de confiança de Carles) deia a la senyora i tia de Mataplana, el seu senyor estava ben malalt.

–Vaig a fer per ell un gran sacrifici! Li enviaré aquesta animosa fadrina, a qui vull com a una filla, per tal que li faci d'infermera.

–Gràcies, senyora. Per l'estima que tinc al meu senyor Carles, us dic que si aquest àngel és qui el posa bo, no entenc jo res en aquesta vida.

Eixiren als dos dies i en arribar al castell de Mataplana era evident que el amo estava ben malalt, ja que tot estava descuidat i brut. De seguida, la Brunilda va conèixer a l' Alberteta, la majordoma, una dona d'edat, la qual, després de haver-li donat sopar i mentre li mostrava la seua habitació, la va informar així:

–Filla meua, tu dormiràs ací prop meu. Al castell, tu i jo som les úniques dones, ja que el senyor els ha agafat mania i no en vol veure cap.

L'endemà, durant l'esmorzar, la majordoma acabà d'explicar a Brunilda el que havia ocorregut a Carles de Mataplana feia més de dos anys...

–Ara veuràs, fa ja dos anys va tornar d'un de tants viatges, arriba ací malalt, febrós, com si estigués boig. Manà que despatxàs totes les dones del castell perquè si en veia una altra, es moriria d'un atac... Ah... i gitat, sols feia que repetir:

– "Son pare l'ha morta! Son pare l'ha morta!".

–A més un dia, va dir el nom d'una dona.

–Quin?

–Brunilda... o cosa així.

Quina emoció en l'ànim de Brunilda! Per no fer-se sospitosa, va dissimular quant pogué i tot seguit es posaren a fer feina. A les deu del matí li explicaren a Brunilda:

–Bé, fins al dia d'avui heu anat vestida del que sou, és a dir, de dona. Però d'ara en avant –D'haureu de vestir de patge. Aneu a la vostra cambra i vestiu les robes que hi trobareu.

-D'acord

- Ah, una vegada canviada heu de fer un poc més ronca la vostra veueta, Consol si no, el nostre amo pot adonar-se de tot... Ah!, i haureu de canviar de nom. Què us sembla Salvador?

-Bo -i amb el nou nom entraren a l'habitació del malalt. Carles, tot demacrat, s'incorporà en el llit i li digué:

-Qui ets?

-Sóc Salvador... M'envia la vostra tia Frederica.

-Bé, doncs, Salvador... vegeu si em pots salvar.

Ell no havia notat res en aquell primer encontre; ella, de pensament, s'havia compromès a fer tot el que pogués per tal que aquell home recuperàs la salut. Alberteta, aquella nit, ja digué a Brunilda a l'hora de gitar-se:

-Ets una meravella! Per les teues dites i gràcies l'has fet menjar com mai fins aquest dia.

Brunilda s'enamorava cada vegada més d'aquell valerós i apassionat enemic de la seua casa. Moltes nits, en el seu dormitori, la jove reflexionava, asseguda al seu llit: "¿Quan li ho diré? Perquè ho he de dir, que sóc la filla del seu enemic el marquès de Vilian, aquella que va veure a la porta de l'església, la que ell creu morta".

-Brunilda, Carles ha demanat veure coses, això és que vol visitar el misteri de la cambra fosca.

-Quin misteri?

-Doncs, quan Carles va tornar de Vilian tan trastornat, abans de caure en el llit anà a la torre a tancar-se en una cambra fosca que hi ha, i allí s'estigué més de mitja hora. Després va prohibir l'entrada i la clau sols la tingué ell, sota el coixí, ben amagada.

-Què deu ser? -s'encuriosí Brunilda.

A mitjan matí Carles reclamà al patge per tal que l'acompanyàs a la cambra.

-Espera'm ací fora -manà Carles tot nerviós.

Passat un temps no massa llarg, va reapareixer. A penes si pogué tornar a la seua habitació.

Per altra part, Armengol (l'home de confiança de Carles) des del primer dia, va sentir una irresistible atracció per la bellíssima i seductora jove, i per por que ella s'enamorara del seu senyor, es va convèncer per buscar la perdició de la bona Brunilda. I així va ser, aquella nit mateixa, Armengol quan va aconseguir entrar a la misteriosa cambra i es trobà davant l'urna que contenia un guant, imagineu quina degué ser la seua sorpresa...

-Sembla un guant; és un guant... sí.

I aquella nit, Armengol s'amagà el preciosíssim guant. Carles, un matí, es va trobar amb prou forces per poder entrar de nou a la cambra. En entrar, es féu groguíssim, cridà el patge i començà a estirar-se els cabells, boig, frenètic, descompost i amb un dolor al cor que se'n desfeia.

-Senyor, senyor! iElla, morta i ara el guant desaparegut!

Brunilda, tota angoixada, començà a dirigir-li paraules tendres de consol.

-Ja el trobareu, senyor... Això té remei! iNo us féu malalt, per l'amor de Déu!

–Ella, morta i el guant perdut! iElla, morta i el guant perdut!

–Armengol , cal que registreu el castell de dalt a baix i que no n’isca ningú sota. iEl guant d’or ha d’aparèixer!

–Així serà fet, senyor!

–Tu no sospites de ningú?

–Senyor... no us ho volia dir; però ja que m’ho pregunteu... Sí, sospite del vostre patge.

–De Salvador?

–Vós, segons la majordoma, guardàveu la clau sota el vostre coixí. ¿I qui hi té accés?

–Sí... no hi ha més remei que admetre-ho. Tanqueu-lo al calabós

Alberteta i Brunilda esperaven fora en l’antesala. En això veren eixir Armengol, que preguntà:

–A on és el patge?

–Ací em teniu –contestà ella segura.

De seguit li diu a la Alberteta:

–Crec haver oït de boca del senyor la paraula calabós. Si a cas m’hi tancaven, com que ja no fa res el meu vestit de patge, feu el favor de portar-me al calabós la meua roba de dona.

–Així ho faré, filla de la meua vida! –assegurà Alberteta amb llàgrimes als ulls.

Al poc, Alberteta li dugué la roba i després se’n va anar a parlar per ella davant el seu senyor i fill de llet.

–Carles meu, senyor, vull que us repenseu...

–No el puc perdonar. No puc. Aquesta nit que s’encomane a Déu, perquè demà, en fer-se de dia, serà penjat al capdamunt de la torre.

–I quina prova teniu que ell ha furtat el guant?

–L’Armengol... –començà a dir ell.

–L’Armengol què sap? Sou vós qui ha de procurar saber-ne la veritat. A més, a ell ningú no s’ha atrevit tampoc a registrar-lo.

–Anem a registrar-lo, vine tu també, dida!

Alberteta i ell, a poc a poc, anaren al calabós. Al davant de la porta van trobar un arquer custodiant-la.

–Dóna’m la clau i ves-te’n –li manà el senyor.

Entraren. Els dos es quedaren bocabadats: plantada al mig de la peça hi havia una dona fina, alta, molt bonica, una morena d’ulls negres.

–I el patge? I el guant? Sou vós qui el teniu?

–Sí, jo, Carles- Li’l va donar i ell digué toquejant-lo:

–Però aquest no és l’esquerre.

–No; aquest és el dret. El que busqueu, me’l deguéreu robar vós en el meu castell de Vilian. D’altra manera, no s’explica res.

–Us reconec, Déu meu, us reconec! Va caure agenollat, Sou vós, sou vós la que jo creia morta!... El marqués, vostre pare, va fer córrer la cruel notícia...

–L’altre guant cal que el busqueu al dormitori d’Armengol.

Carles, immediatament, va fer detenir Armengol i que fora tancat.

D'allí en avant, Brunilda i Carles, enamoradíssims, passaren uns dies meravellosos explicant-se la llarga aventura que havien viscut.

La tia Frederica, en enterar-se dels noces del seu nebot i la seua estimada Brunilda, s'assegurà que feren les paus amb el marquès de Vilan. També va aconseguir que posàs en llibertat la Roseta, que feia anys vivia com una presa a les seues habitacions del castell.

Unes setmanes després, aplegaren tots a Vilian, on es van celebrar les noces de Brunilda i Carles.

¿I els guants? ¿Que va passar amb els guants?

Els guants... guardats i custodiats dins de la nova urna en la cambra nupcial. Es tornaren cendra a la vista de tots en el moment del naixement del seu primer fill.

"És clar, quan la Brunilda ja havia trobat tota la felicitat que una dona pot aconseguir en aquest món".

Rondalles valencianes d'Enric Valor. volum 2

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Per què el pare no deixava sortit Brunilda?
- Com desencisa el castell, Brunilda?
- Quina malaltia tenia Carles?
- Perque Brunilda s'hagué de disfressar d'home?
- Perquè va a la presó Brunilda?
- Com acaba la història?

TEMES POSSIBLES

Llibertat

La noia està privada de llibertat al seu castell perquè el seu pare la vol protegir de totes les malures del món. Però ella troba a faltar ser lliure.

▪ **Exercici: llibertat**

Estàs d'acord (A) o estàs en desacord (D) amb els enunciats següents?
Digues per què sí o per què no.

	A	D	?
1. Som lliures si ningú no ens diu com hem de viure			
2. Som lliures si inventem i seguim les nostres pròpies regles sobre la manera de viure.			
3. Som lliures quan res no s'interposa en el nostre camí.			
4. Som lliures si pensem que som lliures.			
5. Som lliures quan podem fer el que considerem millor.			
6. Som lliures si tenim salut			
7. Som lliures si som intel·ligents.			
8. Només som lliures quan tothom és lliure.			
9. Som lliures si som nosaltres mateixos.			
10. Som lliures quan es combinen tots els enunciats anteriors.			

▪ **Pla de diàleg: què significa la paraula «llibertat»?**

El diàleg sobre el concepte de llibertat es pot desenvolupar de moltes maneres. Independentment de la manera que comenci, cal animar l'alumnat a buscar interpretacions de llibertat que siguin alternatives i que tinguin sentit. El teu objectiu és ajudar que, en aquest tema tan sensible i complex, el seu pensament esdevingui més ben fonamentat i més madur.

Els nens tenen sovint la tendència a veure la llibertat com a llibertat de totes les limitacions, com si es tractés de no tenir cap obligació, com si es tractés de fer fora com més coses millor. Aquest és un concepte negatiu de llibertat. Per bé que és apropiat en certes circumstàncies, anima els alumnes a veure que també hi ha interpretacions positives de la llibertat: llibertat per fer coses que volen fer, llibertat per ser productius o creatius o útils.

▪ **Exercici: significats de la paraula «llibertat»**

Marca clarament les teves respostes. (Recorda que n'hi pot haver més d'una de possible).

1. Quan fas una cosa lliurement, la fas (1) voluntàriament, (2) espontàniament, (3) naturalment, (4) de les tres maneres anteriors, (5) de cap de les maneres anteriors?

2. Quan et sents incapaç d'actuar lliurement, et sents (1) determinat, (2) constret, (3) petrificat, (4) de les tres maneres anteriors, (5) de cap de les maneres anteriors?
3. La persona que té dret a votar, és una persona (1) lliure, (2) adulta, (3) emancipada, (4) amb ciutadania, (5) obligada a votar?
4. Si un riu corre lliurement cap al mar, (1) no hi ha d'haver dics en el seu curs, (2) no el travessen ponts de peatge, (3) corre sempre muntanya avall?
5. Si es trenca la corda d'un globus d'heli, el globus queda llavors (1) lliure, (2) desfermat, (3) portat pel vent, (4) flotant, (5) immòbil?
6. Si es trenca la corda d'un estel, l'estel queda llavors (1) lliure, (2) desfermat, (3) portat pel vent, (4) flotant, (5) immòbil?
7. Si s'abolissin totes les lleis de manera que poguessis fer el que volguessis, però fossis paralític, series (1) lliure, (2) captiu, estaries (3) determinat, (4) estabilitzat, (5) incapacitat?
8. Si fossis un pres i algú t'obris les manilles, series llavors (1) lliure, (2) més lliure, (3) encara captiu?
9. Si fossis un bus a sota l'aigua i algú et desenganxés la bombona d'aire, quedaries llavors (1) lliure, (2) desconnectat, (3) més lliure, (4) sense llibertat, (5) menys lliure?
10. Si descobrissis que tens poders que desconeixes, et sentiries (1) lliure, (2) més lliure, (3) més competent, (4) sobrehumà, (5) vanitós?

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Robatori

▪ **Robar**

Robar, mentir, matar, són grans temes de l'ètica. Aquí ho tractarem intentant de matisar i no tant per arribar a conclusions definitives i úniques, sinó per fer tornar sensibles els estudiants respecte a un tòpic que en un món com el nostre no és tan clar.

▪ **Exercici: robar**

Els exemples següents són exemples de robar? Prepara't per donar una raó a la teva resposta.

	Robar	No Robar	?
1. Agafes alguna cosa en préstec i t'oblides de tornar-la.			
2. Et deixen alguna cosa que no tens intenció de tornar mai.			
3. Fas servir coses d'algú sense demanar-les.			
4. Agafes alguna cosa que saps que l'amo ja no necessita.			
5. Regales alguna cosa que és d'algú altre.			
6. Fas trampa en un test copiant el que fa el veí.			
7. Trobes alguna cosa que ha perdut algú de la teva classe i te la quedas.			
8. Agafes alguna cosa d'algú altre pensant que és la teva.			

▪ **Exercici: per què és dolent robar?**

Sembla acceptat, en una societat com la nostra, que robar està malament. Potser, però, no ens hem preocupat mai de preguntar-nos per què. Dona'n raons:

Robar és dolent...

- a) perquè va contra la llei.
- b) perquè els lladres porten problemes.
- c) perquè la gent honrada no ho fa.
- d) perquè els lladres no mereixen confiança.
- e) perquè si tothom robés, el món seria un caos.
- f) perquè robant perjudiques les altres persones.
- g) perquè en una societat estable les lleis s'han de complir.
- h) perquè cal respectar el dret a la propietat privada.

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Felicitat

Alguns filòsofs han pensat que la felicitat és una de les millors coses que poden aconseguir-se. D'altres han pensat que ser bona persona és millor. I encara altres van pensar que "ser bo és l'única manera de ser feliç". Escollir com ser feliç implica un judici -un judici sobre interessos a llarg termini, desig comprensible. La "felicitat" és un estat de satisfacció completa. Es pot definir des de dos punts de vista:

- a) com a estat de satisfacció de totes les tendències i necessitats orgàniques;
- b) en sentit moral, com a conformitat entre el que fem i el que pensem, és a dir, la tranquil·litat d'ànim.

La qüestió és saber què entenem cada un de nosaltres per ser feliç.

Ser feliç relacionat amb l'autoconcepte

En dues files encarades cada alumne diu al de davant allò que el fa feliç (una qualitat seva que hagi apreciat, una cosa que admira d'ell o ella, algun detall que hagi tingut, etc.). Cada un ha de pensar en alguna acció que pugui fer feliç a una persona estimada al pare, la mare, un company, etc.

▪ Què et fa feliç i per què?

Quines coses entre les següents et fan feliç i per què ?

Parlarem de quines coses fan feliços els altres, buscarem en la memòria algun fet que l'última setmana ens hagi fet feliços.

	Et fa feliç Per què?	No et fa feliç Per què?
1.Menjar un gelat		
2.Anar a la platja		
3.Jugar amb un amic		
4.Dibuixar		
5.Parlar amb un amic o amiga		
6.Cuidar flors		
7.Mirar el mar		
8.Dormir		
9.Llegir contes		
10.....		

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi o situació de caràcter sexista.
- c) Usar les mans i guants per a il·lustrar la rondalla pot resultar molt suggerent!

Altres temes

Fidelitat

Traïció

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los).

Socials:

Feu un mural gran amb totes les parts d'un castell descrites a la rondalla; podeu afegir-ne d'altres com espitlleres, merlets... Completeu el treball amb la visita a un castell.

Literatura:

Recordeu obres literàries en les quals els protagonistes superen proves abans de trobar-se.

EL POLLASTRE EN FESTES

Cada vegada que la llépola Rosa intenta visitar les seues filles amb la companyia del seu marit, la trobada acaba en disgust per culpa de l'afany de menjar dolç de la dona. Testimoni de les seues malifetes és un pollastre que acompanya el matrimoni i que potser és menys innocent del que sembla.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL POLLASTRE DE FESTES

Resum

A Bèlgida vivia la tia Rosa, una dona molt deseixida, casada amb Joanet de Repic. Tenien tres filles, que es casaren amb tres fadrins de la rodalia: un de Benigànim, un altre d'Albaida i un tercer de Carrícola. Un any arribaren les festes de Benigànim, i la filla, Maria la sabatera, va convidar-hi els seus pares. Arribat el dia, Rosa i Joan baixaren al corral, agafaren el pollastre i se n'anaren. Ella tenia molta gana de menjar confitures i pastes, que sabia que la filla tenia costum de fer i en veure que no n'hi donaven s'aixeca a la nit i en no trobar-ne diu a l'home de marxar, no pas sense fer un desgavell. Al cap d'uns mesos va a la festa del poble de la filla mitjana, on també la traeix la seva llepoleria. I a la tercera, la cosa s'embolica encara més.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 7

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol. El curt es diu "El pollastre en festes" tot i que el conte original porta el títol de "El pollastre de festes". Quina diferència hi trobes?

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Per què es diu el pollastre en festes?
- Quin problema té la tia Rosa?
- Què passa la primera nit?
- I la segona?
- I la tercera?
- Quin paper fa el marit i pare de les noies?
- Diries que se n'arrepenteix o dóna la culpa als altres?
- Com acaba?

TEMES POSSIBLES

Gola o llamineria

El terme **addicció** és utilitzat en un ventall ampli de contextos per a descriure una inclinació, una obsessió, una obligació o una **dependència** física o psicològica excessiva.

Totes les addiccions tenen algun aspecte negatiu. Són incontrolables i fan fer coses que no faríem sense la pressió additiva. Això és el que li passa a Rosa. I lluny d'arrepentir-se'n sempre sembla que és culpa de les filles per no treure res de dolç.

• **Pla de diàleg**

- Coneixes algú que sigui addicte (al joc (ludopatia), al tabac, a l'alcohol, a l'ordinador, a la pornografia, al menjar, o d'altres?
- Saps si li comporta algun trastorn a la vida ordinària?

- Quines conseqüències té la seva addicció a l'estudi o a la feina?
- la seva família i amics se'n ressenten?
- Diries que tu ets addicte a algun producte o acció?
- Creus que tens algun tipus d'inclinació que podria esdevenir addicció?
- Alguna vegada has fet coses empès per l'addicció?
- Fins a quin punt ets dependent?
- Què pots fer per reduir o minvar el pes de l'addicció?

Accions inapropiades

▪ **Exercici: accions inapropiades, inconsistències i absurditats**

De vegades passen coses que semblen senzillament ridícules o absurdes. Es pot tractar d'una seqüència esbojarrada d'esdeveniments, d'una juxtaposició de coses absolutament improbable, o del sentiment que la sòbria rutina diària que un segueix és completament insensata. Però hi ha altres vegades en què allò que passaria de manera normal o regular es veu alterat espectacularment i per una raó o altra. (Exemple: et raspalles els cabells amb el raspall de dents.) Això seria una acció *inapropiada*.

Considera els casos següents i discuteix si els classificaries com a accions inapropiades (Ip), inconsistències (In) o absurditats (A):

	Ip	In	A
1. Tanques la finestra i una ventada et fa volar tots els papers de l'escriptori.			
2. Trenques un ou i fregeixes la closca.			
3. Et mires al mirall i hi veus una altra persona.			
4. Espetega el tub d'escapament d'un cotxe al carrer i un dels nois de la classe s'agafa fort ell mateix i exclama: «M'han tocat!»			
5. Toca el timbre de la porta, i tu et poses l'abric i te'n vas.			
6. T'eixugues les mans amb una tovallola i després te les rentes.			
7. Visites el vestuari del teu equip de futbol preferit, i te'ls trobes tots fent mitja.			
8. T'aixeques de la cadira, el teu gat s'hi asseu, i la cadira s'esfondra.			
9. Decideixes menjar el bistec amb cullera.			
10. Esperes el llum vermell per travessar el carreró.			
11. Poses el peu dret sobre un tamboret per cordar-te la sabata, i et cordes la sabata del peu esquerre.			
12. Vas a l'hospital i descobreixes que tots els pacients són metges i tots els metges, pacients.			

13. Treus el despertador a fora i dones corda al gat.			
14. Algú et pregunta l'hora, i tu dius: «Els ocells molls no volen mai cap al sud.»			
15. Un noi que sempre té cites amb rosses té una cita amb una noia pèl-roja.			

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Per anar més lluny

- Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- Comenteu si trobeu algun aspecte de caràcter sexista: el paper d'homes i dones està marcat en les parelles dels pares i també de les filles?
- Donat que hi apareixen molts personatges, aquesta és una rondalla apta per ser representada: si convé es poden ampliar els diàlegs en relació amb les festes, els pobles o diferents oficis dels gendres.

Altres temes

Ser impacient

Pares i fills

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

- Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)
- Inventeu malnoms o renoms per a cada gendre i filla de la mateixa manera que el sabater es diu Joanet de Repic perquè havia estat campaner.
Suggerim: Boques de pinyó, boca de calaix, No obrir boca, Tenir el cor a la boca, Té una llengua desastrosa, Tenir el morro fi, Tenir bon paladar, Tros de pa.

Socials:

A la rondalla es descriu molt bé l'ofici de sabater d'abans. Aproveiteu per descriure també altres oficis comparant-los amb d'altres de l'actualitat.

Geografia:

Situar els pobles de l'acció i reproduir els itineraris.

ABELLA

Abella és una jove valenta i espavilada per qui senten una gran gelosia les seues germanastres Murgulina i Girgolaina. Per ajudar son pare, va acabar tancada en un palau amb un monstre. Es deixarà enganyar Abella per l'aparença de la fera?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

ABELLA

Versió completa

Això va anar i era un matrimoni que vivien a l'enlairada vila de Banyeres, en la serra de Mariola.

Tenien tres filles. A l'home, li deien Jaumet de la Barcella i era un comerciant de teixits. Havia anat a més a força d'estretors i estalvis, i també de feina: ara tenia tartaneta per a anar a Alcoi i Ontinyent a comprar faixes i roba, i a voltes mes lluny, llunyíssim... a València.

La dona de Jaumet, Roseta, s'havia casat amb ell quan era viuda i amb dues filles, Girgolaina i Murgulina.

Els n'havien tinguda una altra, Abella, rossa de cabells i nacrada de pell.

Les germanastres no eren, ni de bon tros, tan boniques com Abella, i conforme anaven creixent li agafaren una gran gelosia.

Una vegada, quan ja Abella havia complert els quinze anys, a Jaumet li va eixir dins la mateixa vila de Banyeres un competidor fort, que instal·là una botiga de

robes davant mateix del seu comerç. Un mati, la Roseta va entrar tota astorada a casa seua i va dir a l'home:

—Jaumet, ix i veges pels teus propis ulls la tela que Genís ha posat penjada com a mostra a la porta de la botiga. Es meravellosa i ací no tenim mes que antigors...

Jaumet va eixir i comprova que Roseta tenia raó.

Aquella mateixa nit varen decidir que s'havia d'anar a València a comprar teles de seda i de vellut.

De bon mati, després d'haver-ho preparat tot, Jaumet es va acomiadar de la filla i les fillastres:

—Filles meues, digueu-me que voleu que us porte de València.

—A mi, una capa de pells ben blanques i sedoses —digué Girgolaina.

—A mi, un vestit de brocat de llentilletes d'or —va demanar Murgulina.

Abella, trista per la marxa de son pare, abaixava els ulls i no deia res.

—No tinc mes remei que anar-me'n, Abelleta. Diques: tu també has de demanar un record de València.

Quan l'home, ja dalt la tartana, anava a dir arri, va sonar la veueta d'Abella:

—Pare, a mi porte'm una rosa.

Jaumet, tric-trac, va anar fent camí cap a la capital del regne.

—A València, qui no va no ho pensa —repetia ell el vell refrany de les muntanyes amb el cor ple de goig.

Per les seues jornades, Jaumet va fer cap a la ciutat un mati de maig i se n'anà dret a l'Hostal de Sant Vicent, on va deixar tartana i haca i va encomanar un dinarot principesc.

A la vesprada, se'n va anar per les botigues del Trenc i la Bosseria a cercar teles rares i precioses. Hi va trobar sedes tan transparents que diríeu que les neus de la Mariola, els sols d'Elx i les llunes de València havien servit per a teixir-les.

Jaumet de la Barcella n'estava satisfet.

—Ara —es va dir— descansaré un dia sencer, després compraré les comandes de les filles i, tot seguit, cap a Banyeres...

I dit i fet: en la mateixa tenda on es servien les dames principals del palau del rei va comprar la capa de Girgolaina i el vestit de Murgulina, i en dir els noms de les filles, el mestre de taulell que l'atenia va comentar:

—Girgolaina... Murgulina...! Noms de princeses tenen aqueixes dames.

!No sabia l'ignorant ciutadà que gírgoles i múrgoles son uns bolets gustosos que es crien per les ombres dels pinars!

L'endemà, a l'alba, va eixir de la ciutat. Camí de Catarroja, de sobte, el va esglaiar un record.

—Abelleta! He oblidat la teua rosa! Xo, haca!

Atura la tartana i en davalla.

—Escolte, bon germà —digué a un home en saraguells que cavava una horteta—, sap on podria trobar una rosa de pètals ben vermells?

—Una rosa? Ah si, mire —i amb el brac li mostrava un casalici de caire misteriós—. Al Palau de Ningú-em-veu trobarà molts rosers de roses blanques i vermelles.

Jaumet lliga l'haca en una soca de morera i, al girar-se a donar les gràcies al llaurador, aquest havia desaparegut.

Senda avant, feu prompte cap a les portes dels horts de la mansió, que eren obertes i mig juntes.

—Ave Maria! —va cridar Jaumet.

Res: silenci.

Llavors, un poc temorenc, espenta una porta i va entrar-hi.

Anava internant-se en els jardins, però no hi veia roses. Les plantes de tota mena hi eren tan abundants que no veia la mansió ni veia res.

—Em sembla que m'he perdut —feia tot temorós—.

I ací no hi ha ningú: ni habitants, ni ocells, ni anima viventa.

En això va descobrir una clarura del parc on creixien mes de cent rosers. Totes les roses eren boniques, però prompte va divisar-ne una de preciosa.

—La rosa d'Abella! —digué. S'hi acosta i colli la flor.

A l'acte sona un tro esgarriador i ben prop sentí una veu terrible:

—Ah!, desgràciat! M'has tallat la millor rosa!

Es va girar. Vora seu hi havia un negre, un negre alt i fornit.

—Miserable! —li va dir mentre l'agafava fortament del brac—. Vas a morir a l'acte pel teu atreviment.

—Jo... és que la volia per a la meua filla Abella...

—Abella? Com es la teua filla?

—Ah, senyor! Si la vèieu...! Tan boniqueta, bona i afectuosa...

—Be —trona el negre—. Si es així, et perdone la vida... però m'has de portar ací aqueixa filla teua!

Jaumet es queda un moment sense paraula i després gosa dir:

—Això no!

—Me la portaràs!

Jaumet tenia un deliri per Abella, però era covard i fluixot. Així, que va cedir i li jurà que, si el deixava anar de franc, li portaria la filla.

Llavors, enmig d'una curta llumenada, el negre desaparegué.

Jaumet es queda tot sol amb la rosa entre els dits.

Després comença a caminar buscant l'eixida del parc temible.

Al cap de cinc dies de marxa, tot pensarós, va arribar a la vila de Banyeres.

La dona i les filles eixiren alegres a la porta quan sentiren la tartana, i tot foren aldarulls i rebombori de goig.

Descarregaren les robes; les germanastres es provaren la capa i el vestit i Jaumet donà a Abella la rosa. Quan ella el va besar, aquest no pogué més i esclatà en plors i sanglots.

—Què li passa, pare? —digué Abella tota confusa.

—Què li ha agafat ara? —feren les germanastres.

Jaumet, com pogué, s'engolí les llàgrimes i no els en va dir res.

Però, a la nit, quan ja estaven sols a la cambra, la muller li ho feu abocar tot:

—Quina promesa ni quina banya de caragol! —escriassa Roseta—. !Això podríem fer, donar-li la nostra filla...!

—Ho he jurat! —insistia ell.

L'endemà es posa cadascun d'ells a fer la seua feina. Però en aquella casa no hi havia felicitat. Jaumet es va fer tan malaltós que un bon dia no es va poder alçar.

—Quin horror! —digueren Girgolaina i Murgulina en saber-ne la raó—. Per aquesta germanastra nostra no podem consentir que se'ns morgia el pare. Que li la duga al negre!

—No, no, esteu boges! —va fer Roseta.

Abella, que ho sentia tot, va dir tota resolta:

—No, mare, no hem de permetre que el pare es morgia de quimera per faltar al jurament. Jo aniré a València, parlaré amb el negre i res no em passarà. Després la xica preguntava a son pare:

—Com es el negre? Te blanques les dents?

—Sí.

—Té la pell neta i brillant?

—Sí, però molt negra.

—Té la veu dolça?

—Sí, Abella estimada, tot i que també és forta.

La xicona conclogué:

—M'agrada aqueix negre. No tingueu por.

El pare s'anà recuperant i al cap d'uns quants dies es posaren en camí.

En arribar a les portes del palau misteriós, sentiren com un lleu batre d'ales de colom i veren per l'aire dues mans negríssimes que venien a set pams damunt terra pel mig del gran camí. Jaumet es va abraçar a Abella.

—No hi entres!

—Sí, pare, es precis! Adéu i no passeu pena—. I dient això, la jove se n'entra pel caminal. Les manetes, sempre enlaire, tancaren les portes al seu darrere i pegaren davant la fadrina.

L'entrada del palau era una meravella, com les altres cambres on anà entrant precedida sempre per les mans negres, que li ho obrien i li ho facilitaven tot.

Per fi, entrà en un menjador sumptuós, al mig del qual hi havia una taula parada amb tretze coberts i tota classe de menges boníssimes.

Les mans misterioses li apartaren la cadira i Abella s'hi va asseure sense cap titubeig.

—No vindrà ningú a esmorzar amb mi? —va dir tot rient.

Però res, el silenci per resposta.

Ella, malgrat això, va fer un reconfortant esmorzar i després dormí un son tranquil. Les mans havien desaparegut, però quan una hora mes tard va despertar-la un rellotge de paret i ella va dir "pegaria un volt pels jardins", van aparèixer a l'acte i la precediren pels ombrosos caminals vorejats de cedres, pins, roures i xiprers.

Quan tornà al menjador, va trobar-hi com abans els tretze coberts amanits. Després observa esbalaïda com s'omplien i buidaven misteriosament, com si allí hi hagués autèntics i invisibles convidats i no menys invisibles servidors. Certament —es deia—, allò era el Palau de Ningú-em-veu.

Sopà com havia dinat; va recórrer per entretenir-se una bona estona luxosos dormitoris i sales de pintura, de musica... Així se li van fer les onze de la nit i Abella va dir-se:

—Ja es hora de gitar-me.

Les mans misterioses la conduïren llavors a una cambreta retirada. Era una estança molt ben endreçada i Abella s'hi trobava molt be; així, que es despullà i es va colgar en el llit.

A les dotze de la nit, quan dormia plàcidament, la va despertar una remor. Ring, rong, ring rong!...

Es va asseure en el llit. Un soroll de cadenes seguia cada volta mes fort i pròxim. Abella es va arribar a esglaiar.

—Manetes! —crida tota esporuguida—. Manetes, enceneu llum!

Es va encendre la llàntia. En aquell moment, el rebombori de cadenes entrà en l'habitació. !Era el negre! Un negre que avançava arrossegant una llarga cadena que li lligava els turmells. I era grandíssim, negríssim, fortíssim, lletgíssim.

Abella, però, al veure-se'l davant, s'animà i va somriure.

—Abella, no em tens por?

—Jo? Per què te n'havia de tenir? Seu i fes-me companyia.

En la fosca cara del negre va lluir un llampec de felicitat.

—Jo no et faré cap mal, Abella.

Ella es va alegrar de sentir-lo i li va proposar tota afectuosa:

—Escolta, negre; per què no menges amb mi i m'acompanyes?

—No puc, Abella. Es un secret terrible... Per ara, sols puc veure't a les nits.

Raonaren una bona estona. A la una, el negre es va alçar. S'apagà el llum i ressonà llargament l'arrossec de cadenes pels corredors. Després, una altra vegada el silenci.

Així van passar els dies i les setmanes. El negre apareixia a les dotze en punt i després desapareixia, sense acomiadar-se.

Ja portava sis setmanes en el misteriós palau quan un matí, al despertar-se, senti una terrible enyorança per Banyeres i sa casa.

—Abella, et veig trista —li digué el negre aquella nit.

—És clar, amic meu; pensa en els meus i en Banyeres. M'hi deixares anar?

—Si; però m'has de jurar que en tornaràs als tretze dies i que no diràs a ningú com hi has anat.

Abella li ho va jurar tot.

—Jas, doncs, aquell anell. Quan jo me n'aniré a la una, col·loca'l damunt d'aqueix cofre on tens la roba; gita't una altra vegada, adorm-te i demà et despertaràs a Banyeres.

Ella ho va fer tot al peu de la lletra.

Unes hores després, quan va obrir els ulls, estava gitada en el seu llit de tota la vida.

—Mare, pare! —comença a cridar—. Soc ací. Ja podeu imaginar-vos quina se'n va armar en aquella casa.

Ella els ho va contar tot, fil per randa, llevat de com havia vingut. Els pares insistien, i tant i tant van porfidiar i tanta quimera deien tenir si els ocultava tot allò, que Abella va acabar per desobeir el negre i els va dir el secret de l'anell.

En això arribaren les germanastres i besaren Abella amb afecte simulat com agraint-li els obsequis que els havia portat.

Se'n varen eixir de l'habitació i tingueren aquesta conversa:

—Has sentit de darrere la porta aqueixa història de l'anell?

—Ja ho crec que l'he sentida!

—!Jure pel dimoni que no pararé en torreta fins que no li procura la perdició! Tu què en dius?

—Jo t'ajudaré a castigar la molt hipòcrita.

I així van quedar.

Van passar els dies i va arribar el que feia dotze. Quan es feu de nit, ja a la seua alcova, Abella obri el cofret, en tragué l'anell màgic i el col·locà damunt la tapadora, com s'havia de fer. Després es va gitar.

Quan Abella es despertà tot esperant trobar-se en la seua sumptuosa cambra del palau, estava encara gitada a la seua habitació de Banyeres.

Salta del llit, va acostar-se tota temerosa al cofret, i —just i cabal!— damunt no hi havia res: l'anell havia desaparegut. Vist això, començà a plorar desconsoladament.

Sa mare entra corrents i li va dir tota astorada:

—Encara ets ací, filla meua?

—Ai, mare, que desgraciada que soc! !No he arribat al palau i el negre em matarà!

—Xica, a quin sant t'ha de matar el negre! No dius que és tan bo?

—Si mare; però ja sap vostè que li he fet traïció xarrant això de l'anell.

Després d'això, dies i setmanes van transcórrer malenconiosament. L'anell, malgrat totes les recerques, no apareixia.

Un mati, Abella va sentir un estranyíssim cant de gallina que feia:

Ponc i ponc i ponc i vaig descalça...

i el gall retrucava:

Si no soc sabater que vols que faci?

—Vull que em poses en l'altra poteta un anell com aquest que porte.

—No puc donar-te'n un altre —explicava ara el gall— perquè Girgolaina no n'ha tirat cap mes al fem.

!De manera que havia estat la seua germanastra!

Va baixar i va entrar al corral, com cada dia amb la pasterada de segó. Va anar guaitant i al final va veure que la gallina tova portava a guisa de polsera el seu anell. Me l'agafa i li'l trau d'una revolada.

A la nit, quan les germanastres ja s'havien retirat, va dir a Jaumet i Roseta:

—Pares, aquesta nit me n'aniré, perquè ja tinc l'anell.

Devers les vuit del mati, nota que una llum clara li pegava en els ulls closos. Els obri i es troba davant les grans portes de ferro de l'entrada, que eren obertes. Les manetes negres no havien eixit a obrir-les però tampoc no varen

comparèixer a tancar. El palau tenia una aparença més misteriosa i desolada que mai.

—Mare de Deu! —es va exclamar Abella—. Què deu haver passat ací?

A l'atzar va encaminar-se cap als roserars que tant l'encantaven. Quan hi arriba, comprova que els rosers eren secs i que els pètals de les roses jeien per terra com una immensa serrada de papallones mortes.

—Ai! Què deu haver estat del negre? Negreee! Negreeee! A on ets?

La seua veu ressonava estranyament en el bosc.

Anant, anant quasi d'esma, perquè les llàgrimes li enterbolien la vista, Abella corria caminals i horts i va arribar al tros on creixien els fruiters. Davall un magraner mig sec, hi havia una llarga figura estesa.

Era el negre. I estava... mort!

—Pobret! Negre bo! —va escridassar Abella, plena de compassió.

Ella va reaccionar de seguida. Va córrer cap al palau i al poc en tornava portant una safata plena d'aigua de roses i una tovallola.

—Negre bo! —deia sense parar de rentar-li braços i cara—. Jo et pagaré la teua bondat i la companyia que em feies a la mitjanit.

Quan li abocà un bon doll d'aigua damunt el rostre, va sonar un tro espantós, seguit d'un esclat de musiques i cants d'ocells. El negre havia esclatat en una flamerada, i al seu lloc, esvelt i somrient, hi havia davant Abella un príncep agradabilíssim que li prengué la maneta.

—Abella de la meua vida! La teua bondat, el teu valor, la tendresa immensa del teu cor, m'ha desencantat.

Jo era el príncep del Regne de València que havia estat víctima de l'odi d'una maligna fada. Començaren a arribar els músics, les dames, els cortesans, i formant una gran comitiva van anar-se'n tots cap al palau.

—Abella, si us plau, sereu la meua muller... —va dir-li el príncep en l'arribar al gran saló del tron.

Abella va dir que si, però que volia dir-ho als seus pares que eren a Banyeres.

—A Banyeres? —pregunta rient el príncep, i li assenyala els seus pares, que avançaven cap a ells, tots mudats i contents.

Els pares besaren Abella, saludaren el príncep i atorgaren de tot cor el permís que els demanaven.

—I les meues germanastres? —va preguntar Abella.

Aleshores el príncep els ho conta tot: Girgolaina i Murgulina havien pagat amb la seua vida les malifetes comeses i ara havien quedat convertides en estàtues de marbre a la porta del parc.

Hi anaren tots a veure-les.

—Perdona-les que jo ja les tinc perdonades. !Al cap i a la fi tu i jo ja he trobat la felicitat! —li suplicava Abella.

—Doncs, per mi també queden perdonades!

Les estàtues, sense perdre punt, es convertiren altra vegada en Girgolaina i Murgulina i davallaren els seus pedestals i abraçaren els pares, la germana, el príncep i tots els qui se'ls clavaven per davant.

L'endemà es van celebrar les noces d'Abella i el príncep, i d'allí en avant visqueren tots en aquella deliciosa mansió i es feren tots vellets després de molts anys de pau i tranquil·litat.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 5

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Qui són els protagonistes de la rondalla?
- Que tenen en comú els noms de les filles?
- On va el pare?
- Diries que Abella és valenta?
- Quines converses tenien Abella i el monstre durant les nits?
- Per què no torna com havia promès?
- S'ha fet amiga del monstre?
- Quines converses tenien Abella i el monstre durant les nits?
- Com s'acaba?

TEMES POSSIBLES

Dels noms dels personatges

Intentarem esbrinar si els noms dels personatges tenen alguna relació amb el seu paper:

- Girgolaina
- Murgulina
- Abella

El monstre

S'apareix al pare un monstre negre, alt i fornit. Se suposa que el monstre ha de fer por.

El que inicialment apareixia com "l'altre", com a aliè i inacceptable, es transforma en un amic i, finalment, en un ésser que s'adona que estima profundament. Pot generar algunes preguntes i reflexions sobre com allò que al principi sembla estrany i desconcertant pot aparèixer de manera molt diferent després de conèixer aquest ésser.

▪ **Preguntes pel diàleg:**

1. Perquè el pare té por del gegant?
2. Té aparença humana?
3. Té comportaments humans?
4. Per què li tenen por a l'inici? Pot ser perquè els éssers que semblen molt diferents de nosaltres són vistos amb por, per desconeguts?
5. Què es pot fer per trencar aquest marc de sospites i recels?

Complir la promesa

El monstre li fa prometre que tornarà. I ella ho vol fer, però no pot perquè no troba l'anell.

▪ **Intenció de complir. Fer una promesa**

Una promesa és el compromís de fer una cosa. L'Elisa pren una decisió, es fa una promesa a si mateixa, «en el futur seré més considerada abans de fer o dir alguna cosa que pugui ferir els sentiments dels altres».

▪ **Exercici: incomplir una promesa**

Imaginem-nos que en Pimi diu: «Vaig prometre a la Isabel que diumenge aniria amb ella al cinema. Però diumenge, sense cap raó especial, vaig incomplir la promesa.» Aquest cas d'incompliment d'una promesa s'assembla a alguns dels casos següents?

1. Sònia: «El meu amic Bru em va preguntar si 15 per 3 feien 45, i jo li vaig dir: "Doncs, sí i no".»
2. Ionas: «La Trini i jo vam anar al cine amb uns quants amics. Ella es va passar l'estona repartint-nos cacauets a tots. I és curiós perquè, a la pel·lícula, els membres de la banda es passaven l'estona repartint cacauets a tothom.»
3. Grau: «Tinc molts dubtes sobre les coses. Si algú em fa una pregunta, primer contesto: "Sí". I un instant després dic: "Vull dir que no".»
4. Rita: «És clar que et vaig demanar diners. Però mai no vaig prometre que te'ls tomaria, oi que no?»
5. Glòria: «És cert que no sempre faig el que dic que faré, però em dic interiorment: "Mai no incompliré una promesa!"»

▪ **Exercici: què és una promesa?**

En quins casos es fa una promesa (P) i en quins no (NP)?

	P	NP	?
1. Artur: «Promet-me que sempre m'estimaràs.» Gertrudis: «Ho faré.»			
2. Oriol: «Sempre sortirà el sol?» Olga: «Sí, sempre sortirà, t'ho prometo.»			
3. Barba-rossa: «M'estimaràs sempre?» Esposa: «Tot el temps que visqui, t'ho prometo.»			
4. Carlota: «Faràs el favor d'estar-te quieta?» Esther: «Miro d'estar tan quieta com una rata.»			
5. Sra. Picó: «Nens, heu tret la pols tal com us vaig dir que ho féssiu?» Nens: «No, hem fet una passadeta i hem promès de tomar-hi.»			
6. Tia: «Vas prometre que em tornaries els diners que et vaig deixar, i una promesa és una promesa.» Lluc: «No ho vaig pas prometre. Vaig predir que t'ho tornaria, i em vaig equivocar.»			
7. Alí Babà: «Em deixaràs venir amb tu en el proper viatge que facis?» Soldat de Llauna: «Heus aquí el perfum. Prometo que demà et portaré la lluna.» Simbad: «Si et portes bé.»			
8. Pretendent: «Quan em diràs si et casaràs amb mi?» Noia: «Demà.»			
9. Ballarina: «Promet-me el que vulguis, però dóna'm una ampolla de perfum car»			
10. Aladí: «T'agradaria que em casés amb la teva filla?» Soldà: «És una amenaça o una promesa?»			

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Promeses que ens fem

▪ **Exercici: les promeses que ens fem**

Probablement en alguna ocasió ens hem promès alguna cosa a nosaltres mateixos. Que cadascú pensi i digui amb veu alta alguna promesa que s'hagi fet en alguna ocasió. Per exemple, aprofitant que fem anys, o a començament de curs o a final d'any, hi ha persones que es fan promeses respecte de certs hàbits: deixar de fumar, estudiar més, anar al gimnàs, no fer tard, no menjar més dolços, etc.

- Les complim?
- Com ens sentim quan les complim?
- Com ens sentim si no som capaços de complir alguna de les decisions que hem pres?

Fem una anàlisi dels nostres sentiments quan ens adonem que no complim el que ens havíem promès a nosaltres mateixos. Aquí no intervé la censura dels altres, es tracta de saber com ho vivim nosaltres i quin sentit té aquest sentiment de frustració, d'impotència, i la manera de superar-lo.

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Per anar més lluny

- Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.

Altres temes

Gelosia
Jurament
Valentia/Valor

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Socials:

Les comarques, els plànols i els mapes.

Geografia:

Intentar refer el recorregut des de Banyeres a València en aquella època.

Ètica:

Caldria insistir en el caràcter tan decidit, valent i dolç alhora d'Abella, tan diferent del paper passiu de moltes protagonistes de contes i rondalles.

L'AMOR DE LES TRES TARONGES

El príncep Dalmau ix a buscar l'amor de les tres taronges només amb l'ajuda d'un canteret de llet, tres graneres i un cabdell de llana amb què s'enfrontarà a una serp, una bruixa i un terrible gegant, però la seua gran aventura l'espera disfressada de bella princesa.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

L'AMOR DE LES TRES TARONGES

Adaptació de Rosa M. Serrano

Hi havia una volta un rei vidu que tenia un sol fill. Aquest es deia Dalmau, estava sempre trist i malaltós i no volia més que quedar-se al llit. Tenia vint anys. El rei, no sabent ja què fer per distraure Dalmau, disposà que s'obris enmig de l'hort una bassa de poca fondària i que l'omplissin del finíssim oli de la terra; després, va fer crida: que tots els pobres que ho volguessin, que podien anar a poar oli a la basseta. Ell pensava que això servia de distracció al delicat joveçà. El príncep, del mateix llit estant, veia la bassa nova. La guàrdia, quan tot estigué a punt, un matí va obrir les portes reixades i aleshores començà la desfilada de pobres amb setrills. El príncep, a primeries, no en féu massa cas; però, a poc a

poc, s'interessà per la gràcia i l'espontaneïtat popular, i en uns dies tant i tant es divertí de sentir-los que es trobà milloradíssim. Pel seu temps, el nivell de l'oli anà baixant i va arribar un dia que no en quedava més que un culet al sòl del safareig. El rei havia dit que omplissin la basseta, però no havia dit encara res de tornar-la a omplir. El fill del rei continuà enfortint-se, i ja no feia llit sinó per a dormir. Un matí, es va alçar a les deu; Baldiri, el seu criat, li obrí la gran finestra i Dalmau es va asseure i guaità cap a la bassa. Com que no hi quedava oli i la gent s'ho sabia, no hi havia arribat ningú. De sobte, Dalmau va veure que arribava a l'hort una velleta molt velleta amb l'aspecte de ser una dama empobrida que venia ara que sabia que la concurrència s'havia acabat.

—Però on va aquesta pobra dama, ara que no hi queda oli?, es deia Dalmau tot intrigat. I amb gran sorpresa, va veure que s'acostava al safareig, setrill en mà, que treia un drapet blanc i que començava, tota abocada, a refregar-lo pel sòl de la bassa i a escórrer-lo gota a gota dins el setrill. Pensar que la dama arruïnada menyspreava la companyia dels pobrets li féu sentir animadversió envers ella i, consentit i capritxós com era el príncep, li volgué gastar una mala passada. Cerca per l'habitació unes nous de ballesta amb què jugava quan era infant, i en llança una a la velleta; però no li pega. Li'n llança una altra i tampoc. A la tercera es va oir: cliiiiinc!

— Ai Mare de Déu! —s'aclamà la vella. El setrill havia saltat en tres trossos i el preciós i escàs líquid li regallava per braços i mans.

— Qui m'ha tirat? La velleta va sentir una rialla, alçà la vista i va distingir el príncep, entre les branques de les acàcies, guaitant pel finestral. I en aquell moment li va llançar indignada aquest conjur: Fill de rei nasqueres i tu rei seràs... Però L'Amor de les Tres Taronges no la sabràs. Tots els ocells callaren en oir aquells crits. El príncep, penedit, digué amb veu forta enmig del silenci:

— Bona senyora!... No se'n vaja, no se'n vaja! Jo li regalaré un cànter d'oli! El criat del príncep va anar per ella, l'agafà de la mà suaument i la conduí a la cambra de Dalmau.

— Us demane perdó per la feixuga broma que us he fet, i, a més, el meu fidel Baldiri us portarà un cànter d'oli a la vostra casa. En un bell en sec canvià l'humor de la dama, i el príncep ho aprofità i va parlar així:

— Ja que ens hem fet amics, expliqueu-me què haig de fer per abastar l'Amor de les Tres Taronges, puix el cor em diu que, el dia que la trobaré, s'haurà acabat la meua estranya malaltia.

— Bé dieu i bona intuïció teniu- assentí la dama-, perquè sé ben cert que vós no patiu una altra cosa més que una llarguíssima set d'amor.

— I què hi haig de fer?

— Jo us ho diré —proseguí l'anciana-. Però us previnc que és en un país remot, lluny del reialme del vostre pare, i que molts, abans que no vós, han perdut la vida en l'aventura. Dalmau tenia el cor inflammat.

— No m'hi detindrà res! Prosseguiu.

— Doncs heu d'amanir, per a un llarg viatge, el vostre millor cavall; després us proveireu d'un canteret de llet, d'un anyell i de tres bones graneres de canya ferma i fina palma.

- I què més m'haig d'endur? -indagava Dalmau.
- Açò que us done jo—somrigué la senyora. I ficant la mà per una obertura del vestit, tragué una diminuta capseta i un cabdell de fil com mig puny de gros.
- La capseta són unes pólvores que heu de posar a la llet perquè no es faça roïna, i el fil, després us ho diré. Dalmau alçà les dues coses i la vella encetà una llarga explicació:
- ...Prop de la ratlla de l'horitzó del desert, destriareu com una taca fosca, que no és més que un ombrós oasi de més de vint mil palmeres. Al centre d'aquell oasi, hi ha el palau del Taronger de l'Amor. Dalmau, que no havia perdut mot, va fer un ample somris.
- Total, una setmana de viatge -comentà-. I quina falta em fan, la llet, l'anyell i les tres graneres?
- Quan fareu cap a l'oasi, topareu tres sendes al davant vostre. Vós agafeu la del mig, que mena directament al palau. En arribar-ne prop, ja veureu unes portes reixades; no us hi acosteu; heu d'esperar que toquen les dotze del dia en el campanaret de la mansió, i aleshores notareu que es van obrint soles; passeu-les de pressa, puix en tocar la repetició es tanquen, i, si quedeu dins l'hort atrapat, sou home mort. El príncep, tot orelles, no perdia punt. Tan bon punt hàgeu passat les portes, sentireu el rugit d'un lleó; quan se us acostarà tot ferotge, doneu-li l'anyell i us deixarà passar. Tot seguit, us eixirà una serp molt grossa. Baixeu ràpid del cavall, destapeu el canteret de llet i li la doneu. Ella us deixarà passar també. Munteu i continueu. Aleshores eixirà de l'edifici una bruixa de cara horrorosa i maligna; no la mireu per res del món, puix si ho féieu, quedariu petrificat. Amb els ulls baixos, tireu-li als peus les tres graneres, ella les agafarà i se n'entrarà al palau. És el moment de pegar la volta a la mansió, perquè darrere mateix, enmig d'una replaceta, hi ha el famosíssim Taronger de l'Amor.
- Per fi! -va sospirar Dalmau.
- Al peu de l'arbre -continuà la dama -,veureu un negre gegantí. Fixeu-vos-hi bé! Si té els ulls oberts, és que està dormint; si els té tancats és que està despert. Si dorm, colliu les tres taronges que pengen de l'arbre, i, si no, pegueu a fugir, puix si no ho féieu, us mataria sense remei amb el seu alfange descomunal.
- I haig d'abandonar així la partida?
- Ca! Tornariu l'endemà, car el lleó, la serp i la bruixa us reconeixerien com a amic.
- I el cabdell?
- Si el negre us pega darrere per matar-vos, tireu el cabdell en terra i es tornarà un filat enredat per tots els troncs de les palmeres i farà impossible que us atrape.
- I jo, què faré de les tres taronges? -va preguntar Dalmau. Però la dama no contestava.
- Digueu-me, senyora...—insistí el príncep-.
- Què en faré per trobar-hi l'Amor? Amb gran esbalaïment de Dalmau, la dama va anar canviant de color, el seu vestit es féu quasi blanc i, al final, tota ella

desaparegué. Dalmau no es va desencoratjar. L'endemà se sentia molt bé; així, disposà el cavall, el cànter de la llet amb les pólvores dissoltes, el be i les tres graneres, i després d'acomiar-se i rebre la benedicció del seu pare isqué muntant el seu cavall i amb el seu bagatge estrafolari. El príncep, sens dubte, seguí en tot al peu de la lletra les indicacions de la dama misteriosa i tot va eixir com li fou anunciat. Per fi, es trobà davant la tàpia de l'hort del palau. Malgrat estar esperant-les, el van sobtar les primeres campanades de les dotze. Dalmau hi arribà el cavall i, a través del badall que anava obrint-se, penetrà a bon pas dins l'hort. A l'acte se li presentà el lleó i, a les deu passes, la serp! Després li tocà el torn a una endiablada bruixa. Dalmau, ulls baixos, li llançà als peus les tres graneres, ella les arplegà, canvià de cara i digué tota riallera:

– Gràcies, bon cavaller; ja en tinc per a tres dissabtes! El jove seguí fent el que calia i per fi es va veure davant del llegendari taronger, al qual li penjaven tres úniques taronges d'una redonesa perfecta. al peu de l'arbre hi havia el negre més gegantí i feréstec que pugueu imaginar-vos. Dalmau no es desconcertà. Tot seré, li mirà els ulls. Quina sort, Déu meu. Els tenia oberts! Ràpidament, s'acostà a l'arbre, cull les tres taronges i sense baixar del cavall, se les fica al si, vora el cabdell, fa girar cua al cavall i emprèn una veloç retirada.

– Bruixa, petrifica'l! –sonà de sobte la veu del negre.

– No, que m'ha regalat tres graneres –se sentí la contesta de la diabòlica criatura.

– Serp, escanya'l.

– No, que m'ha atipat de llet! –xiulà el ser infernal.

– Lleó, destrossa'l amb les teues urpes!

– No, que m'ha regalat un anyell tendríssim! –va rugir el rei dels animals. Dalmau continuava la fugida a galop desenfrenat, però el gegant, amb les seues llargues cames, se'ls acostava perillosament. El príncep es va girar, tragué el cabdell i el va llançar en direcció al negre. I al moment s'enterbolí l'aire, mentre que el cabdell, saltant de tronc en tronc, teixia amb celeritat una xarxa espessa i ferma. Ell no es detingué més. Cavalcant a bon trot, no va tardar gaire a eixir del bellíssim oasi. Ja devien ser les tres tocases quan el príncep albirà al seu davant un grup de palmeres.

– Allà descansarem un poc– murmurà. El príncep es recolzà en una soca de palmera i començà a pensar què havia de fer de les tres misterioses taronges. Ni ho imaginava. Dinà del poc recapte que li quedava, però no pogué beure res perquè no li quedava ni una gota d'aigua. Prosseguí el viatge ja una mica descansat, però, és clar, amb molta set. Li havia vingut el pensament de menjar-se una taronja: mitigaria la set i potser esbrinaria una part del misteri. Sense saber com, va tenir força per a refusar aquesta temptació. El sol continuava torrant-lo, així que d'allí a mitja hora, s'aturà a l'ombra d'unes altres penyes i ja no va poder resistir-ne més el desig: s'incorporà, tragué una taronja, li feu un tall amb l'espasa i, clooof!, de dins hi va sorgir una dona de vint anys, d'elegant figura i d'una notable bellesa. Dalmau, esbalaït, es posà dret i va fer-li una pronunciada reverència. Ella, tota deseixida, li preguntà:

– Cavaller, teniu aigua per a llavar-me?

- No, senyora; d'on?
 - Teniu pinta per a pentinar-me?
 - Tampoc.
 - Teniu pólvores per a empolverar-me?
 - No.
 - Doncs me'n torne al meu taronger! –clamà ella imperiosament. I fent un gest de disgust va desaparèixer. Dalmau esguardà tot al voltant el camp i, després de preguntar-se sense trobar resposta qui era aquella bella i joveníssima dama, va reemprendre la marxa. Quan es féu de nit, cercà un altre refugi, feu una mossada i amb la boca seca s'adormí. L'endemà tornà a cavalcar penosament fins a trobar una petita ciutat on s'aturà a comprar recapte, adquirir una pinta d'ívorí i una capseta de pólvores perfumades, i a passar-hi la nit. Després d'haver desdejuntat i fet un home nou, va eixir, l'endemà, de la ciutat. Va arribar un moment que se li acabà la paciència respecte al misteri de les taronges, i, sense encomanar-se a Déu ni al dimoni, baixa del cavall, s'asseu en un marge, trau una taronja, hi fa un tall de l'espasa i, cloof!, n'ix una fadrina que s'apressa a preguntar:
 - Teniu una pinta per a pentinar-me?
 - Sí, tingueu-la—respon tot satisfet Dalmau.
 - Teniu pólvores per a empolverar-me?
 - Prengueu-ne.
 - Teniu aigua per a rentar-me?
- El príncep va fer sonar les cantimplores una darrere l'altra i les tenia buides. Quin descuit!
- No... però us en portaré de seguida.
 - Me'n torne al meu taronger! – féu ella tota estufada. I va desaparèixer com una boireta quan la toca el sol. Lògicament això el va posar de molt mal humor, però l'endemà, quan faltaven només unes hores per a arribar a casa del seu pare, es va asseure a descansar vora una font. Sense pensar-s'ho gens, trau la taronja que li queda i li fa un tall.
 - Teniu aigua per a llavar-me? preguntà la fadrina que n'havia eixit amb aspecte de princesa.
 - Darrere teniu tota la que voldreu – digué Dalmau pel de joia.
 - Teniu pinta per a pentinar-me?
 - Aquesta d'ívorí que guardava per a vós.
 - Teniu pólvores per a empolverar-me?
 - Sí, senyora: jaseu-les. Aleshores Dalmau posa genoll en terra i se li presenta així: – Sóc el príncep Dalmau del regne de les Serres Altes.. I prenent com a testimoni aquesta capa del cel, aquesta aigua pura de la font, sigueu qui sigueu, us demane per muller! La bellíssima jove, després d'uns segons, li fa:
 - Jo sóc la princesa Silvana, del regne de les Aigües Aturades, i vaig ser segrestada pel màgic del Palau de les Taronges de l'Amor. Estava escrit que vindria dels regnes de tramuntana un jove decidit a deslliurar-me... i que em casaria amb ell.

Ell, ple de goig, proposà avançar-se i tornar després per ella en un carruatge ple de flors. Mentre rebien el príncep a palau amb grans mostres de satisfacció i alegria, Silvana patí un nou i lamentable encanteri. Una bruixa que aparegué per allí amb aspecte de velleta, s'oferi a pentinar-la entre dolces paraules. Aprofitant la ingènua confiança de la princesa, li clavà una llarga agulla d'orella a orella. La jove, a l'acte, es va transformar en una tova papallona. Després començà la transformació de la bruixa que, a la fi, quedà convertida en una grotesca còpia de la bella princesa.

– No estic malament del tot... Si Dalmau no té massa bona memòria...

La papallona, mentrestant, no s'allunyava gaire de la bruixa. Per fi, arribà la comitiva a la font. El fill del rei avançà tot emocionat, agafà de les mans la simulada princesa i digué en forta i tremolosa veu.

– Amics meus: heus ací la meua promesa, la princesa Silvana, del regne de les Aigües Aturades!... Salutacions, reverències, oferiments... i el príncep vinga de mirar-la. I vinga. Ella, que era més llesta que la mateixíssima fam, diu amorosa:

– Príncep meu, què veieu ara en mi que tant de fit a fit m'esguardeu?

– No sé... no sé –titubejà Dalmau

– Jo sí que ho sé –rigué la falsària- Em trobeu colrada pel sol i pel vent! I és que heu tardat tant, amor meu...!

Prompte es posaren en marxa i, a la setmana justa, se celebrà la cerimònia de noces amb luxe i vistositat. A la pregunta:

—Vols aquesta dona per muller?ll, el príncep respongué:

—Síll, i aleshores aparegué revolant damunt de l'altar una grossa papallona que féu algunes passades vora ells.

– Quina paloma més fina! –s'estranyà la gent. Se sent un crit de ràbia. Era de la núvia, que tirà grapat a l'animalet quan aquell s'havia parat al muscle de Dalmau. A mitjan banquet nupcial tornà a aparèixer la papallona; i a la novençana li agafà un altre atac d'ira mal dissimulada.

La bestiola revolava mentre els joves esposos i la bruixa princesa li tirà un plat que anà a estavellar-se contra el pit d'un cortesà. El rei feia esgargamellant-se:

– Calma, calma, nora meua. Una palometa no fa por; és un bell insecte inofensiu! Els invitats feien en veu baixa:

– Quin mal geni que té la princesa! El bell i blanquíssim animalet, es va parar una altra vegada al muscle de Dalmau.

– Mata-la d'una volta!

El príncep, tanmateix, agafà curosament la papallona i digué:

– Pobreta! Com he de matar una cosa tan bonica, Silvana? En aquell mateix moment, el príncep que acariciava l'insecte, féu un crit:

– Aquest animalet té una agulleta en el cap! Amb gran esbalaïment de tots els presents, el novençà agafà el finíssim cap de l'agulleta i, amb compte, l'extragué del cabet de la papallona, que romania quieteta. S'olí un cloof! semblant a quan obria les taronges màgiques, brillà una llum vivíssima, i la vertadera Silvana aparegué amb tota la seua bellesa i el seu autèntic vestit, en els braços de Dalmau. Instantàniament, la simulada Silvana es tornà la vella bruixa de la font i emprengué la fugida cap al balcó obert.

– Agafeu-la!
– És una bruixa! –tronà la veu de Dalmau
– Que no agafe cap granera que li puga servir de cavall volador. Molts guardians tragueren les espases i li corregueren al darrere. La vella isqué a la balconada i, no trobant cap granera, pujà a la barana, es llançà a l'abisme invocant el nom de Satanàs i s'estavellà damunt les llambordes.
La gent, després, la colgaren de llenya i punxaren foc a la garbera, i , de la bruixa, no en va quedar ni la cendra. Quan tres mesos després vingueren els pares de Silvana des del seu remot regne de les Aigües Aturades, es tornaren a celebrar les noces de Dalmau, que en les primeres no havia quedat ni casat, ni fadri, ni vidu. Ara sí, ara es casà per tota la vida amb la princesa que visqué en la taronja i també en una papallona. De la malaltia malenconiosa de Dalmau, no se'n recordava ningú, i menys que ningú ell mateix de tan feliç com fou.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 6

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Quina deu ser la causa de la tristesa del príncep?
- Què fa el seu pare per distreure'l?
- Com estableix relació amb la velleta?
- Quantes proves ha de passar?
- Què li passa cada vegada que obre una taronja?
- Perquè marxa sense la noia?
- Què fa la bruixa?
- Quin és el desenllaç?

TEMES POSSIBLES

Els sentiments

Els sentiments són estats d'ànim complexes produïts per causes d'ordre intel·lectual, moral o afectives: simpatia, admiració, ressentiment, orgull, vergonya... Es tracta d'una disposició d'ànim que impregna la meua vida. No hi ha ni un instant neutre, sempre, constantment sento i passo d'un estat a l'altre sense adonar-me'n massa. Gràcies als sentiments el món se'm presenta ric de promeses, inquietant o amenaçant, pren una significació i un valor. Si no tinguéssim sentiments res no tindria importància, tot ens seria indiferent.

▪ Quins mots es refereixen a sentiments?

Alegria	tristesa	felicitat	calma
Avorriment	goig	llibertat	plaer
Dolçor	esperança	prudència	melangia
Horror	fàstic	satisfacció	ràbia
Ressentiment	angoixa	pau	benestar

▪ Hi ha ocasions en què les persones se senten tristes? Podem posar exemples?

Quan algú està trist se li nota?
Quina cara fem quan estem tristos?
Quin posat tenim quan estem tristos?
Què solem pensar quan estem tristos?
És el mateix estar trist que estar pansit?

▪ Com dibuixaries el sentiment de trist i pansit?

▪ Poema sobre la tristor

Proposar de crear un poema que comenci amb trist i pansit?

▪ Quines coses em fan estar trist o alegre?

1. Menjar un gelat
2. Anar a nedar
3. Jugar amb un amic/ga
4. Fer un dibuix
5. Cantar
6. Cuidar flors
7. Mirar el mar
8. Dormir
9. Rebre regals
10. Mirar contes

▪ Com és la tristesa?

Has estat mai trist/a?

Quin posat tenim quan estem tristos?

Quins mots diem quan estem tristos?

Quin color té la tristesa?

De *Persensar*, manual que acompanya *Pèbili*

Trist i avorrit

Analitzem un xic els sentiments del protagonista, posant-nos una colla de preguntes:

Quan estem avorrits estem tristos?

Quan estem tristos estem avorrits?

Com em sento quan estic trist/a)?

Com em sento quan estic avorrit/da?

Saps detectar quan algú està trist?

Saps detectar quan algú està avorrit?

És el mateix estar trist que estar avorrit?

El príncep està més trist o més avorrit?

Què és un mag?

PLA DE DIÀLEG: ¿Què és un mag?

1. Fan màgia els mags?

2. *Simulen* fer màgia els mags?

3. Un mag és simplement un mestre de la ficció?

4. Existeix realment la màgia?

5. Els mags fan que passin coses *com si fos* per art de màgia?

6. Quan diem que una cosa passa com si fos una altra cosa, estem fent una analogia?

7. Diem que certes coses són màgiques perquè no tenim cap explicació per aquelles coses?

8. Si trobéssim que una criatura estranya viu en el fons d'un llac, i no tinguéssim cap explicació per la seva estada allà, diries que hi ha anat per art de màgia?

9. Si algú et digués que agafessis una carta d'un piló de cartes, i després t'endevinés la que havies agafat, diries que és màgia això?

10. Si un mag no fa realment el que ell afirma que fa, ¿està mentint?

11. Un mag és com un actor que representa un paper, tot i que potser no cregui personalment en cap de les coses que diu?

12. Quina és la diferència entre un pallaso i un mag?

De *Buscant el sentit* - Manual que acompanya *Pimi*

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Compareu quina estratègia fa servir l'heroïna d'aquesta rondalla amb la de "El rei Astoret". De quina altra manera hagueren pogut desemmascarar la bruixa usurpadora?
- d) Pot ser interessant anar a explicar la rondalla a una altra classe.

Altres temes

Valentia

El risc

Confiança

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

- a) Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)
- b) Els conjurs, sentit i formulació.

Naturals:

Estudi del taronger: arbre i fruits. Països del món on se'n troben.

Aprendre sobre papallones

ESCLAFAMUNTANYES

Esclafamuntanyes és un jove valent i de cor noble que haurà de desencantar tres joves princeses encisades per un màgic i després enfrontar-se al seu poder en un duel d'espases. Però els seus problemes tot just han començat...

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

ESCLAFAMUNTANYES

Versió completa adaptada per Josep Franco

* **Esclafamuntanyes** és un personatge mític de la cultura popular de València, del qual hi ha diverses versions i opinions. En les rondalles d'Enric Valor apareix com un dels quatre germans de Penàguila (Esclafamuntanyes, Passaponts, Arrancapins i Plegallanes) que volen canviar la seua vida i destí. Hi ha autors que consideren que aquest personatge és una mena de parent de la zona de Xixona de l'heroi català Joan l'Os, que també té tradició a Castella amb la figura de Juan del oso o en la zona de Castelló en el personatge de Tombatossals. En les rondalles de Enric Valor, Esclafamuntanyes seria una mena de Prometeu popular.

En temps antics, hi havia un castell enlairat al cim més alt d'una serralada abrupta, que era propietat del comte Ramon de Sarrià. Un dia, quan les primeres flors dels ametlers anunciaven la primavera, el comte Ramon se'n va anar a la guerra i, en tornar, amb les primeres fredorades de l'hivern, li donaren la notícia que la seua dona havia tingut un fill però havia mort en el part. Trastornat pel dolor, el comte mai no va estimar aquell xiquet que, a pesar de viure sense amor ni atencions, creixia sa com una poma i fort com un roure.

Al castell de Sarrià, com arreu del món, hi havia intrigants que mai no trobaven res ben fet i que només eren feliços quan els altres sofrien. I el més verinós de

tots era el baró Felip d'Otos, cosí del comte, que no va parar de malcorar-lo fins que el va convèncer que la comtessa l'havia enganyat amb un altre home i, per a eixir de dubtes, li aconsellà que consultara una bruixa molt poderosa que vivia en un dels llogarets del comtat. La bruixa, a qui havia subornat l'escuder de Felip, li va dir que aquell xiquet no era fill seu, li assegurà que només li donaria maldecaps i el va advertir que, si no s'espavilava, li faria la pell.

Aquella mateixa nit, Ramon de Sarrià, amb les seues pròpies mans, va deixar una serp ben gran al bressol de la criatura; però l'endemà de matí, quan la dida va anar a donar-li de mamar, va veure la serp morta als peus del bressol i el xiquet, adormidet com un àngel. En saber-ho, el comte Ramon va creure que l'havien traït una altra vegada, perquè no podia imaginar que aquell xiquet tan tendre haguera ofegat la serp amb les mateixes manetes que, ara, s'aferraven als pits de la mare de llet.

Així, convençut que algun enemic protegia la criatura amb la intenció d'usurpar-li el comtat i convertir-se en senyor del castell, les terres i els súbdits, Ramon de Sarrià va convocar dos dels seus homes de confiança, malcarats i barbuts, i els va dir, amb la veu tremolosa de ràbia i de follia:

-Heu de saber, i heu de mantindre el secret a costa de les vostres vides, que el fill que ha dut al món la meua dona no és meu, i la bruixa m'ha dit que, si no el mate jo ara, em matarà ell el dia de demà... Per això vull que us l'emporteu ben lluny, que el mateu i que me n'ensenyeu el cor en prova que heu fet bé el meu encàrrec.

-Així ho farem, senyor -van respondre el dos sicaris com un sol home i morirem abans de revelar el secret.

Però ni l'ànima més negra del món hauria fet mal a una criatura que somreia amb tanta dolçor i mirava amb tanta innocència; l'un per l'altre cap dels dos sequaços no va ser capaç de matar el xiquet i es confabularen per a abandonar-lo al peu d'una alzina. Després, van matar un cérvol jove, li arrancaren el cor i li'l portaren, bategant encara, al comte de Sarrià, que no va sospitar l'engany.

Poques hores després, en fosquejar, Mateu el carboner tornava a casa i va sentir uns gemecs; estranyat, s'endinsà en el bosc i acabà descobrint el xiquet al peu de l'alzina, tremolant de fred, mort de fam, però somrient. Quan el va portar a casa, ben segur que ningú no l'havia vist, Maria, la muller, el va acollir amb tot l'amor que no li havia pogut donar sa mare perquè, encara que feia més de tres anys que eren casats, els carboners no tenien fills. Com que era gran i fort, el batejaren amb el nom de Cristòfor i el criaren, sempre, com si fóra fill seu, perquè no van dir mai que l'havien trobat al bosc.

Com que eren feliços, els anys passaven volant i Cristòfor creixia com les carabasseres; aviat va aprendre l'ofici dels pares i, sempre que podia, guanyava algun jornal picant pedra per a fer bancals, amb una maça grossa com el cap d'un bou. Per això li posaren Esclafamuntanyes, perquè la gent d'aquells indrets tenia el costum de posar malnoms a les persones, bé fóra pel caràcter, bé per l'aspecte.

Totes les fadrines de la rodalia sospiraven per Cristòfor: un home alt, fort i ben fet de cos, amb cara d'àngel i tracte cordial, que sempre duia un somriure als

llavis. Els seus pares, no cal dir-ho, estaven que no cabien en la pell i el volien tant que ja havien oblidat que no era de la seua sang. I és que no hi havia home més treballador que Cristòfor sota la capa del cel: quan es posava a fer llenya, en tallava més en un dia que Mateu en un mes de patiments; es carregava vint arroves de carbó a l'esquena com si no portara res i, ara que els pares anaven fent-se vells, els llevava la faena de les mans.

També al castell de Sarrià havien passat els anys, però la felicitat no havia pogut travessar les muralles de la fortalesa i tot anava riu avall des que el comte Ramon havia mort delirant, deien que enverinat. El senyor del castell, de les terres i de les persones era ara Felip d'Otos, a qui tots coneixien amb el malnom Cornegre, perquè era cruel i sanguinari, traïdor i molt avar. Els tributs i les càrregues que imposava als súbdits eren cada dia més abusius i la gent del comtat n'estava molt descontenta, però ninguna gosava queixar-se'n perquè tots temien els sequaços de Felip: un escamot d'homes violents que, quan no podien cobrar en moneda o en espècie, cobraven amb la virtut de les dones del camp i, de vegades, amb la vida d'algun home audaç que els desafiava.

L'any que Cristòfor n'havia de fer vint no tingué tardor; l'hivern va començar a traïció, amb nevades a la serra i un fred que pelava a les valls. Com sempre que l'hivern era molt cru, els homes no gosaven eixir als camps ni transitar pels camins perquè s'havien vist rondar llops per aquells paratges, i encara que els carboners havien treballat molt, anaven més curts que llargs perquè la gent no tenia amb què pagar i ells no es veien amb cor de deixar-los sense carbó.

Però l'avarícia de Felip d'Otos no atenia raons i, vespres de Sant Tomàs, va enviar els seus sequaços a cobrar els tributs, com tots els anys, a pesar que la fam amenaçava el comtat. El dia que arribaren a la carboneria, a cobrar la llenya que tallaven dels boscos per fer-ne carbó, Mateu i Maria hi estaven sols perquè Cristòfor, animat pels veïns, havia pujat a la serra per veure si li eixia algun llop. Quan els homes de Felip Cornegre comprovaren que Mateu no tenia una aguileta per a pagar-los i que no li podien furtar res de trellat, decidiren emportar-se'l al castell, on va ser jutjat a l'acte i condemnat a set anys de presó o de treballs forçats: un per cada càrrega de llenya que devia.

Aquella nit, Cristòfor tornà a casa carregat amb les pells de cinc llops i molt content perquè en podia traure uns bons diners, però hi trobà Maria sola i desfeta en llàgrimes.

-Els sicaris de Cornegre s'han emportat el pare –li va dir, perquè no hem pogut pagar els tributs que li devem...

-No passe ànsia, mare –la va confortar Cristòfor-, que ara mateix pujaré al castell i li promet que no tornaré a casa sense el pare.

Esclafamuntanyes es carregà les pells a l'esquena, agafà la maça i es posà en camí cap al castell. Amb aquell oratge, un home normal hauria tardat almenys dos dies a fer el viatge, però ell va albirar les muralles de la fortalesa quan els dits rosats de l'aurora apartaven el vel negre de la nit. Amb les pells i la maça, el jove carboner tenia un aspecte tan impressionant que els guàrdies l'acompanyaren directament, sense fer preguntes, al dormitori de Felip d'Otos,

que l'esperava rodejat d'homes armats, perquè ja n'havia sentit parlar, d'aquell jove.

-Véns a portar-me les pells dels meus llops? -li preguntà, amb ironia i menyspreu.

-Vinc a pagar el deute de mon pare i a traure'l de la presó -va respondre el jove, seré, mentre deixava caure les pells als seus peus-. I em pensava que seríeu vós qui em pagaria, per haver matat els llops...

-Has mort tu -li va preguntar, incrèdul-, amb les mans, cinc animals salvatges i furiosos?

-No senyor -va assegurar Esclafamuntanyes-; amb les mans no, amb la maça.

I quan la va mostrar, els soldats de la guàrdia tremolaren; però Felip, més al·larmat que curiós, li demanà que explicara com ho havia fet i el carboner va dir que, en fosquejar, quan ja tornava a casa decebut, perquè no havia trobat cap rastre de llop, va sentir, al cor del bosc, una remor de branquetes que cruixien; alerta, es va posar d'esquena contra una roca, just un instant abans que, des del boscatge, com una aparició de l'infern, l'escometerà un llop negre i enorme. Ràpid com un llampec, Esclafamuntanyes va assestar un cop mortal, amb la maça, al cap de l'animal. Però, encara no s'havia refet de l'ensurt, que un altre llop, més gran i més ferotge, l'atacà. Esclafamuntanyes va fer volar la maça, les barres de la fera cruixiren i un altre llop va eixir de la foscor amb la boca oberta, erigada d'ullals esmolats.

-Quan tenia cinc llops morts als peus, ja no n'eixiren més -acabà el seu relat el carboner- i, després d'escorxar-los, vaig tornar a casa.

En sentir-lo contar amb tanta calma com s'havia enfrontat a cinc bèsties ferotges, una idea malèvola passà pel cap de Cornegre. Ell convidava sovint el príncep Pere de Vistabella a passar uns dies a muntanya, amb la intenció de demanar-li en casament la seua filla Rosamar; però el príncep sempre li posava excuses perquè el devia considerar poca cosa per a una princesa. Felip sabia, com tots els qui el coneixien, que el príncep Pere era un home impressionable i que li agradaven molt els regals, les reverències i els acataments... I Esclafamuntanyes podia fer coses que no podien fer els altres mortals.

-Si tot això que contes és cert -va dir, després d'un llarg silenci, amb els ulls encesos de cobdícia-, deus ser un home únic... I com que avui estic magnànim, he pensat que podem fer un tracte: jo necessite algú que em faci uns encàrrecs en poc de temps i tu vols que ton pare isca de la presó...

-Vós direu què he de fer -va respondre, sense dubtar, el jove.

-Em faràs set treballs, que són els anys que hauria passat ton pare a la presó -li ordenà Cornegre-, i el primer serà portar-me, demà abans del migdia, el senglar dels ullals esmolats que té el cau a Segària.

El carboner no sabia res d'aquell senglar amb uns ullals com el braç que, quan tenia fam, arrasava collites o es menjava un xiquet; però Felip d'Oros estava segur que, si li'l portava com un regal, el príncep Pere es posaria ben content, perquè aquell animal no el deixava viure; per això, mentre caminava a bon pas cap a Segària, Esclafamuntanyes anava pensant com podria atrapar l'animal i quines coses necessitaria; però quan arribà a la cova on vivia el senglar, duia

una pala, una xarxa, una corda gruixuda i un bon sopar, perquè algunes persones bones que havia trobat pel camí l'havien ajudat.

Abans de fer-se de nit, va cavar un clot, ben fondo i ben ample, davant de la boca de la cova; després va preparar la xarxa, es va posar la corda entre les cames, va sopar i va seure a esperar. En sentir la remor del senglar que s'hi acostava, Esclafamuntanyes es preparà per afrontar l'envestida; però l'animal, enorme i negre com el carbó, llevat dels ullals blancs, el va olorar, va girar cua i va fugir, cames ajudeu-me, fent tremolar la xarxa amb les peüngles de ferro.

Esclafamuntanyes va perseguir el senglar a la llum de la lluna per prats i canyars, fins que l'animal, esgotat, volgué fugir per un fangar però s'hi quedà atrapat, sense poder moure's, i començà a enfonsar-se a poc a poc. Ell li va tirar la xarxa com un expert i l'atrapà, el va traure del fang a força de braços i, quan el va desenganxar de la xarxa, l'animal estava tan cansat que li va poder nugar la corda al coll com si fóra el porquet de sant Antoni.

D'aquella manera, amb el senglar caminant mansament al seu costat, tornà Esclafamuntanyes al castell de Sarrià. En veure'l, Cornegre no s'ho podia creure i es fregava les mans, pensant en els beneficis que li reportaria aquell tracte abusiu que havia fet amb el jove carboner.

-Demà -li va ordenar, sense deixar-lo ni descansar ni visitar son pare, aniràs a Vistabella i portaràs el senglar al príncep Pere, de part meua. Però això no t'ho comptaré com un treball, perquè el segon servei que m'has de fer és espantar un estol, diuen que immens com no se n'ha vist d'altre, d'estornells que es mengen les olives del meu futur sogre.

L'endemà de matí, després d'haver deixat el porc senglar als estables del palau de Vistabella, Esclafamuntanyes s'encaminà a l'oliverar on li digueren que feien nit aquells animals que pareixien dimonis amb ales. I mentre caminava a bon pas, no s'adona que, des d'una finestra del palau, els ulls negres de Rosamar el miraven amb curiositat, admiració i una miqueta de por.

La princesa temia que aquells pardals, que no eren estornells de cap de les maneres, feren perdre la raó a Esclafamuntanyes, com els havia passat ja a molts cavallers que havien intentat allunyar-los d'aquells paratges. I els temors de Rosamar no eren infundats perquè, a mesura que s'acostava a l'oliverar, Esclafamuntanyes anava sentint una remor de xiulets i piuladissa que, a quasi mitja llegua de les primeres oliveres, era ja un calvari per a les seues orelles.

El jove carboner cavil·là molt abans de decidir-se a fer alguna cosa: pensà, fins i tot, a cremar l'oliverar, però no li veia el trellat a aquella eixida. També va córrer, cridant amb veu poderosa, tot al voltant dels pardals i, de tant en tant, colpejava alguna soca amb la maça; però els ocells només abandonaven els jocs per uns segons, s'enlairaven com un núvol inquiet que enfosquia el cel nocturn i tornaven a ajocar-s'hi de seguida.

Per fi, en fer-se de dia, tornà a un poblet que havia deixat arrere pel camí, on havia vist un campanar modest, però molt airós. Va despertar el senyor rector de la parròquia i, com aquells pardals eren una cosa maligna, no s'hagué d'esforçar gens per convèncer-lo que l'ajudara. Amb la cera tèbia d'un ciri, el capellà li va

fer uns taps molt ben ajustats a les orelles, mentre Esclafamuntanyes baixava del campanar la campana grossa.

Armat amb la campana i amb la maça, i amb les orelles ben protegides pels taps de cera, Esclafamuntanyes s'endinsà en l'oliverar i, a cada maçada que pegava a la campana, mil pardals d'aquells alçaven el vol... Va passar tot el dia i bona part de la nit tocant la campana, però, a l'alba, un núvol immens de pardals foscos va fugir per la mar, camí de l'Àfrica, per no tornar mai més.

Per a fer front al tercer treball que li manà Cornegre, Esclafamuntanyes no va necessitar només imaginació, sinó també coratge i força. Segons alguns rodamóns i alguns viatgers misteriosos, al bosc d'Oriola hi havia un cérvol de bellíssima estampa que, en aquella època de l'any, lluia una cornamenta de tres vares. Era un animal esquerp i poderós, sense enemics capaços de fer-li front, si no eren homes engegats per la cobdícia, perquè aquell cérvol tenia les banyes d'or.

-Vull que me'l portes viu –el va advertir Cornegre–, perquè així tindrè or cada any, quan canvie la cornamenta.

I allà que se'n va anar el jove carboner, camina que caminarà, amb la maça, unes cordes i una destal. Mentre viatjava, guanyava algun jornal fent de llenyater perquè tenia la intenció de comprar un carret per a portar el cérvol viu al castell de Sarrià. També ajudava les persones necessitades sempre que podia i, sense voler, va trencar els cors d'unes quantes donzelles.

Un dia, mentre caminava pel bosc d'Oriola buscant algun rastre d'aquell cérvol, Esclafamuntanyes va sentir un bram esborronador, infernal. Per instint, es va protegir darrere d'un roure i, a l'instant, un terratrèmol anuncià l'aparició d'un animal de més de cent arroves que el va envestir com un bou, mirant-lo amb uns ulls que resplendien com les flames de l'infern. Quan el cérvol passà com una riuada pel seu costat, Esclafamuntanyes va veure com lluien les banyes d'or, encara que el primer estel de la nit ja parpellejava en el cel del vespre.

Sense donar-li temps a pensar, el cérvol va girar en redó i tornà a envestir lo amb males intencions; Esclafamuntanyes va pegar un bot de tres brases, es va repenjar en una branca del roure i les banyes li passaren a un dit de les soles; el cérvol, cada volta més furiós, tornà a girar, però ell ja l'esperava amb la maça en la mà. Quan la va deixar caure, l'animal va gemegar d'una manera molt lletja i va caure a terra, tan immòbil que es pensà que l'havia matat. Però encara respirava i Esclafamuntanyes li va lligar les potes amb una corda i va córrer a buscar el carret que havia comprat per a carregar-lo.

El viatge de tornada va ser un calvari perquè el carret era menut, el cérvol, gran, i plovia a bots i barrals. Quan ja s'albirava el castell de Sarrià, el carro va lliscar i va caure costera avall. Esclafamuntanyes reaccionà a temps, va tallar la corda amb un colp de destal i va veure com el cérvol corria com el vent a refugiar-se; però, abans d'arribar al bosc, una fletxa li va travessar el coll. A empentes i redolons, Esclafamuntanyes arribà a temps de veure com el cérvol agonitzava en una clariana, travessat per mitja dotzena de fletxes.

-Quin exemplar, senyor! –va sentir que cridava la veu d'un dels sequaços de Cornegre.

S'amagà darrere d'una carrasca i, de seguida, el va veure arribar, a cavall i amb la ballesta preparada. A continuació, anaren arribant els seus homes de confiança, que el felicitaren per la peça, mentre Esclafamuntanyes plorava per la seua mala sort. I feia bé de plorar, perquè Cornegre no li va perdonar aquella falta, va declarar que el treball no valia perquè el cérvol l'havia caçat ell i, sense consentir que descansara ni visitara son pare, li ordenà que es dirigira immediatament a la serra de les Agulles.

-Mentre tu anaves pel món -li va dir, amb menyspreu, des de dalt del cavall-, una serp amb set caps, grossa com el tronc d'una palmera, ha aparegut per aquelles terres que, algun dia, seran el nord del meu comtat... Mata la serp, dusem-n els caps i, com dius que tens un carro, passa per l'hort de Barba-roja, en tornar, i porta'm una arrova de taronges d'or, ja que m'has fet perdre les cornamentes del cérvol.

Esclafamuntanyes, per amor a son pare i perquè no oblidava la promesa que havia fet a sa mare, va fer el cor fort i, amb la maça i la destral, perquè el carret s'havia fet estelles, es posà a caminar sota la pluja cap a la serra de les Agulles, on arribà l'endemà, quan el crepuscle tintava d'or la carena. En fer-se-li de nit per aquells paratges, notà que refrescava i volgué refugiar-se en una cova que havia vist darrere d'un romaní gran com una figuera.

Però així que va entrar a la cova, va sentir uns xiulets sinistres i, a pesar de la foscor, endevinà que era la serp. Va eixir d'aquell cau com una fletxa i, mentre es preparava per a fer-li front, va sentir com arrossegava el ventre, com cruixien les escates dels set colls i com es queixava el romaní. De seguida la va veure eixir i notà que els catorze ulls el miraven amb set de sang.

Com que estava més avesat a fer servir la maça, aventà un colp mortal al cap que tenia més a la vora i es va sentir un xof repugnant; a l'instant, li'n va tallar un altre amb la destral, i el cap sense vida va caure a terra, enmig d'un bassal de sang. Però quan Esclafamuntanyes estava a punt d'esclafar el tercer cap, va veure com els dos primers renaixien i enverinaven l'aire amb el seu alè, més vius que mai.

-Açò és cosa del dimoni -va pensar, i es retirà, prudent, a una distància des d'on podia vigilar els moviments de la serp.

A la llum de la lluna, les escates de la serp lluien amb una claror d'ultratomba que, per sort, la feia visible i permetia que, de tant en tant, veloç com una centella, Esclafamuntanyes li tallara un cap, que li tornava a créixer en l'acte. Aquell combat desigual va durar tota la nit i hauria pogut durar fins al dia del judici perquè ni la serp moria ni Esclafamuntanyes es cansava de tallar-li caps.

En aquell moment, bé perquè la fresca de l'alba l'espavilà, bé perquè la llum del dia l'ajudà a veure les coses més clares, s'adonà que la serp es deixava tallar els caps dels costats però es protegia amb astúcia el cap del mig. Es va concentrar en els ulls injectats de sang d'aquell cap, però la serp esquivava tots els colps i, a voltes, es deixava tallar un coll o esclafar un cap, sempre que conservara indemne el del mig. Convençut que havia descobert el secret que la feia indestructible, Esclafamuntanyes botà sobre el llom de la serp, amb la maça en la mà, i la descarregà amb totes les forces contra el cap del mig. Els altres sis

caps volgueren reaccionar: la serp girà els colls i va obrir sis boques que deixaven veure uns ullals com ganivets, però el cap del mig no tornà a créixer i els altres van caure, a poc a poc, a terra, xiulant com un mal vent.

Esclafamuntanyes recuperà la destrat i va tallar els set caps de la serp, els va guardar en un sac que es carregà a l'esquena i va emprendre el camí cap a l'hort de Barba-roja, l'únic lloc del món on creixien aquelles taronges d'or li havia demanat Cornegre. Ell sabia, perquè la fama d'aquell hort inconeixia fronteres, que el vell Barba-roja era dur de pelar; a pesar que tenia més anys que Matusalem, era ferotge, valent i entès en màgia. Però si aquelles taronges havien d'estalviar un any de presó a son pare, ell era capaç de carregar-se el món als muscles per aconseguir-les.

Quan arribà a l'hort, a mitjan matí, va comprovar que estava rodejat per una paret de pedra, ampla i altíssima, que pareixia obra del dimoni i que les úniques portes, de ferro i fusta massissa, estaven tancades amb pany i clau. Esclafamuntanyes provà d'obrir-les de mil maneres, però no es movien ni a maçades perquè estava més clar que l'aigua que eren màgiques i, com passa sovint amb les coses màgiques, aquelles portes tenien una peculiaritat: només s'obrien, elles soles, a migdia. De manera que, a migdia, les portes s'obriren de bat a bat i Esclafamuntanyes va recollir el sac amb els caps de la serp, la maça i la destrat i entrà en l'hort a peu pla, més ample que llarg.

Però quan tornaren a tocar les dotze en un campanar llunyà, les portes es tancaren i Esclafamuntanyes, que ja s'havia endinsat en l'hort per un caminet, es va quedar tancat dins d'aquella fortalesa inexpugnable. A l'instant, va sentir un lladruc infernal i, en girar-se, va veure un mastí, enorme i negre com la nit, que l'atacava amb la boca oberta, com si haguera passat un any en dejú.

Aquell animal era tan ràpid i tan àgil que la maça no el tocava ni de casualitat; però ell sí que mossegava ara i adés les cames i els braços de l'enemic. Al cap d'unes quantes hores d'escomeses i retirades, en comprovar que el gos no es cansava, Esclafamuntanyes volgué posar a prova l'arma que ens fa superiors als animals: la intel·ligència. Amb la punta del peu, va obrir el sac, abocà els caps de la serp i es posà enmig perquè sabia que, per a protegir-se contra les forces del mal, no hi havia res millor que el mal mateix.

En veure els caps de la serp, amb aquells ulls oberts i les llengües fora, el mastí negre va retrocedir, gemegant com un gosset faldiller; va lladrar, amb els pèls del llom erigats, i va desaparèixer de la faç de la Terra entre un núvol de fum.

A mitjan vesprada, després d'haver-se rentat les ferides amb l'aigua d'un pou, Esclafamuntanyes va trobar, enmig de l'hort, una bardissa esporgada d'una manera molt estranya i com que, mentre recorria l'hort, havia vist cirerers, pruneres, bresquilleres, pomeres, pereres i albercoquers, però ni un mal taronger, va imaginar que aquella bardissa devia protegir les taronges d'or. Deixà el sac amb els caps de la serp, ben lligat, a l'entrada d'aquell laberint de vegetació, s'hi endinsà i, poques hores després, s'adonà que s'havia perdut.

Desconcertat, passà la nit al ras i, l'endemà de matí, amb més fam que un esmolet, va decidir tirar al dret: amb la destrat, talla que tallaràs, va anar obrint-se pas entre les branques fins que arribà al centre del laberint on, en efecte, va

poder admirar el taronger, ben carregadet de fruits daurats. Però, recolzat contra la soca, hi havia un vellet d'aspecte fràgil i venerable que anava vestit amb una roba dels anys de la picor i becava amb una espasa a l'abast de la mà.

Esclafamuntanyes hauria volgut collir les taronges sense molestar-lo i anar-se'n per on havia vingut; però el vellet tenia mal dormir i el cruixit d'una branca el va despertar. Va obrir els ulls i, decidit a fer front al lladre, s'incorporà amb més pena que glòria i empunyà l'espasa.

-No em furtaràs les taronges, bergant! -va dir, i va caure als peus de Cristòfor perquè, amb aquells bracets com canyes, no podia amb el pes de l'espasa.

L'intrús l'ajudà a incorporar-se i l'espolsà, i el vellet li va donar les gràcies, tornà a recolzar-se contra la soca i, quan va recuperar l'alè, va dir:

-No sé com has escapat del gos però, mira, com has arribat al taronger, emporta't tantes taronges com vulgues i, en canvi, no digues a ningú que Barba-roja s'ha fet vell...

S'havia fet molt vell, en efecte, i havia perdut el vigor i l'audàcia dels anys joves però no la mala idea. Perquè, amb aquell oferiment tan generós, pretenia enfonsar el lladre sota el pes de l'avarícia. Es pensava que voldria collir tantes taronges que no se les podria emportar mai; però ell carregà, a ull, l'arrova que li havia demanat Cornegre, donà les gràcies a Barba roja, que ja tornava a becar, i se'n va anar pel forat que havia obert amb la destrat.

Quan arribà al castell de Sarrià amb els caps de la serp i l'arrova de taronges d'or, Cornegre ni li donà les gràcies ni el va deixar parlar amb son pare, encara que Cristòfor li ho va suplicar.

-Has de traure el fem dels estables del castell i deixar-los com una patena -li va dir, en un to molt desagradable-, perquè despús-demà vindran a visitar-me el meu futur sogre i la dona que s'ha de casar amb mi: la princesa Rosamar. De manera que espavila't, perquè si els estables no estan nets quan arriben, acabaràs fent companyia a ton pare.

Esclafamuntanyes havia començat a perdre la paciència però, per amor als seus pares, es va dominar i se n'anà als estables, que eren vells i molt grans. En veure que hi havia dos pams de fem i que de cap de les maneres el podria traure en un dia, va estar a punt de claudicar, respirà fondo i es posà a passejar, cavil·lós, amunt i avall. Aleshores va sentir, en el silenci del crepuscle, la remor d'un torrent que baixava impetuós del cim de la muntanya, més o menys a un quart de llegua del castell.

Pensà que si poguera desviar aquell corrent d'aigua cap als estables, els netejaria en poques hores; però es va espolsar del cap aquella idea tan atrevida, es va donar per vençut i tornà al castell, disposat, si calia, a arrancar de pedra en pedra les parets de la presó.

-Qui és? -preguntà, des de la foscor, la veu d'un soldat.

-Sóc Cristòfor el carboner -va respondre ell, amb la veu tremolosa dels derrotats-; 0, si voleu, Esclafamuntanyes.

-Això creus tu! -digueren, quasi alhora, els dos guàrdies, que eren els mateixos que l'havien portat al bosc feia més de vint anys.

En poques paraules, perquè eren gent de guerra i no de conversa, aquells dos homes li confessaren que sempre havien sospitat que el fill de la carbonera era el xiquet que havien abandonat i que, ara, tenien la certesa que ell era el comte de Sarrià: l'hereu legítim del difunt Ramon i de la seua desgraciada esposa.

-Fes tants treballs com vulgues per a Cornegre -va rematar la història un dels sequaços-, però tingues ben present que el castell hauria de ser teu...

-I les terres -va afegir l'altre-, el bosc i la presó on estan tancats ton pare i molts altres homes rebels i honrats...

Aquelles veritats, tan grans com les muntanyes que esclafava i li donaren fama, li feren cremar la sang dins de les venes. Però com que era un home de paraula, Esclafamuntanyes s'enfilà, costera amunt, fins al naixement del rierol i, empentant una roca per ací, partint-ne una altra per allà, es posà a desviar el curs del torrent. Treballà tota la nit i, l'endemà de matí, era cosa de veure com pujaven a ajudar-lo els veïns dels pobles i de les alqueries: els uns amb pic i pala, els altres amb cabassos.

Aquell dia va acabar amb una festa que durà tota la nit i, en eixir el sol, els estables del castell de Sarrià estaven nets i llustrosos. Esclafamuntanyes es presentà davant l'usurpador i li pregà que li manara l'últim treball; però en aquells moments, el camarlenc anuncià l'arribada de la princesa Rosamar. Cornegre es va sentir inspirat i, per demostrar que tenia molt de poder, va dir, a crits:

-Ja sé què faràs! Porta'm el collar de perles de la Reina de la Mar... Estic segur que no el trobaràs mai i et perdré per fi de vista...

-Si que el trobarà -va dir la veu més dolça que Esclafamuntanyes havia sentit mai-, perquè és el que jo porte posat, en memòria de ma mare, que me'l va regalar quan jo era una xiqueta i se l'emportaren els àngels.

La mateixa princesa Rosamar es llevà el collar i el va deixar en les mans tremoloses de Cristòfor que, roig com una tomaca, li va donar les gràcies, s'acostà a Cornegre i li va dir:

-Ací teniu el collar de la Reina de la Mar... Ara ja he fet tots els treballs que us devia i us he pagat el deute de mon pare: deixeu-lo en llibertat i tornarem a casa sense fer pols ni remolí.

-Això creus tu! -el tornà a menysprear Felip d'Otos, que ni es resignava a perdre aquell esclau ni havia deixat d'observar les mirades enceses de passió que intercanviaven Esclafamuntanyes i la princesa-.

- Guàrdies: tanqueu-lo amb son pare per a tota la vida! -ordenà.

Però els soldats no es van moure i Cornegre, furiós, volgué posar fi ell mateix a aquella humiliació. Va empunyar l'espasa, es va llançar a l'atac i Esclafamuntanyes l'esquivà amb un moviment àgil; el baró es va girar, morat de ràbia, tornà a aixecar l'espasa i, de sobte, va caure a terra fulminat perquè la seua mala sang l'havia enverinat.

En saber, per boca dels sequaços que l'havien abandonat, que Cristòfor era l'hereu legítim del comtat, la princesa Rosamar va mirar son pare a la cara i quan el príncep Pere li donà, sense parlar, la seua aprovació, respirà alleugerida i es deixà posar el collar de perles per les mans del jove carboner.

Aquell mateix matí, els presoners foren alliberats, Mateu el carboner a poder abraçar per fi el seu fill, tornà a casa amb Maria i, poc de temps després, Esclafamuntanyes, comte de Sarrià, va prendre per esposa la princesa Rosamar i les noces es recordaren durant molt de temps; el comtat de Sarrià tornà a prosperar i, amb els anys, vingueren els fills, les alegries i algun pesar, perquè la vida no és un conte de fades, sinó que té dies lluminosos i dies foscos com els cors dels malvats.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 5

TEXT COMPLET

<https://lenguasap.files.wordpress.com/2010/10/esclafamuntanyes1.pdf>

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individual o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Per què vol matar l'infant el comte Ramon de Sarrià?
- Com es diu de veritat el personatge principal? Com és que el seu "pare" acaba a la presó?
- A quantes proves s'ha d'enfrontar?
- Quina de les set proves t'ha semblat més difícil?
- Guanya sempre per la força o la intel·ligència hi té també un paper?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Enganys i mentides

En aquesta rondalla hi ha una bona colla d'exemples d'enganys i mentides. Parlem un xic d'aquests dos conceptes.

▪ **Enganyar**

Enganyar és una forma de mentir, d'amagar la veritat. (...) Enganyar, segons el diccionari de l'IEC, és induir a error, enredar, mancar a la fidelitat sigui empresarial o conjugal, estafar, ensarronar, etc., en definitiva mentir.

▪ **Exercici: Engany**

Digues quin sentit donaries a l'ús que es fa de la paraula engany en aquests casos:

1. Els antics s'enganyaven creient la Terra immòbil.
2. T'ha enganyat la semblança, el color, l'olor.
3. Va trobar una manera d'enganyar el comprador.
4. Què n'acabes traient d'enganyar-lo amb mentides?
5. La teva parella t'ha enganyat.
6. Anaven xerrant per enganyar el temps.
7. Beu per enganyar les penes.
8. He estat enganyat en les meves esperances.
9. Si la vista no m'enganya diria que són més de deu.
10. Enganyar és d'humans!

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Dir la veritat i no dir-la

▪ **Pla de diàleg: Diferència entre dir la veritat i no dir-la.**

En aquest exercici prenem l'engany com a mentida i ens preguntem quina és la diferència moral entre dir la veritat i no dir la veritat.

1. Què passaria si habitualment les persones ens enganyéssim les unes a les altres?
2. Què passaria si tots nosaltres tinguéssim identitats falses i en les qüestions públiques no fossin fidels a la veritat?
3. Què passaria si poguéssim dir el que volguéssim, tant si fos veritat com si no?
4. Els ciutadans esperen que les persones amb càrrec públic –com ara presidents o diputats– siguin sinceres amb ells sobre la situació del país. Què passaria si es descobrís que els presidents i diputats deien mentides en lloc de dir la veritat?
5. Què passaria si els periodistes presentessin les notícies des del punt de vista dels afectats, de les víctimes, sense preocupar-se de si són vertaderes o no?
6. Què passaria si els periodistes presentessin les notícies des del punt de vista dels botxins, dels qui tenen el poder, dels qui manen, sense preocupar-se de si són vertaderes o no?

▪ **Exercici: Mentir és justificable de vegades?**

A) Considera cadascun dels casos i indica una situació en què la conducta presentada seria incorrecta; una altra situació en què la mateixa conducta seria correcta, i una altra en què aquella conducta no seria ni correcta ni incorrecta.

1. Hilari: «Sempre porto amb mi la ràdio portàtil, i la poso ben alta.»
2. Rosalia: «M'agrada estirar-me a terra i llegir el suplement del diari del diumenge»
3. Quico: «Dono tot el que tinc»
4. Melcior: «Em quedo tot el que puc agafar»
5. Helena: «Critico molt perquè trobo moltes coses malament»
6. Ton: «Aquesta nit espiaré els meus veïns»
7. Kiki: «Demà portaré a matar el meu gat.»
8. Llorenç: «Els meus pares m'han dit que, d'ara endavant, m'espavili pel meu compte»

B) Pots posar alguns casos en què mentir és nefast i uns altres en els quals mentir sigui positiu?

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

No tenir por de res

▪ **¿Es pot tenir por de no res?**

Molt sovint tenim terror del desconegut. Aquesta por no és simplement intel·lectual; també és fisiològica. Tant és que ens diguem a nosaltres mateixos que allò desconegut existeix com que ens diguem que no existeix. En cert sentit, la por d'una cosa no-existent és pitjor que la por d'una cosa existent: si existeix, almenys et pots imaginar formes de tractar-hi. Aquesta és una de les raons que explica que estiguem tan fascinats per la ciència-ficció: posa en qüestió les assumpcions que ja hem fet sobre què és existir. És l'ocasió d'intercanviar informació sobre les pors i les creences. Voler evitar tractar aquests temes del tot podria donar una dimensió desproporcionada de la seva importància.

▪ **Exercici: ¿Pot algú tenir por de no res? (p. 42, 8-9)**

En els casos següents, digues si els personatges tenen por de no res (P) o no tenen por de res (NP):

	P	NP	?
1. Biel: "No m'agrada estar-me en habitacions grans i buides"			
2. Sara: "No m'agrada estar-me sola a la nit"			
3. Bru: "No hi ha res en el món que em faci por"			

4. Lluís: "Tinc por del no-res"			
5. José: "Tinc por de coses que fan soroll a la nit"			
6. Marisa: "Tinc por dels dracs"			
7. Bibi: "Tinc por de tenir por"			
8. Eduard: "Tinc por de trobar-me jo mateix en el buit"			
9. Gina: "L'única cosa que em fa por és la felicitat"			
10. Llúcia: "Tinc por de l'argot burocràtic"			

D'Admirant el món - Manual que acompanya Kio i Gus

Per anar més lluny

- Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.

Altres temes

Secrets

Estratègies

Possible o impossible

Tirania

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llenguatge:

A la rondalla es pot llegir que Esclafamuntanyes " creixia sa com una poma i fort com un roure". Parlem de les comparacions i símls.

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los).

Naturals:

Treball de grups a partir d'aquesta pregunta: Quins arbres poden formar un bosc a part dels pins i les alzines? Com es diran aquests boscos?

NABET

Nabet és un jove xicotet com un nap, però agosarat i molt intel·ligent. La seua astúcia li permetrà enfrontar-se als dos lladres més perillosos de la comarca, el Tort de Planes i Miquel de la Mateua. N'eixirà victoriós?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

NABET

Resum

Adrià i Maria-Agnes es casaren a Bèlgida i el que més desitjaven era tindre fills que els ajudaren. Però passava el temps i no venien.

-Jo voldria un xiquet, encara que fóra petit com un nabet!

Així va ser. Era tan menudet com un nap, i li posaren, precisament, Nabet. El que li faltava de grandària ho tenia d'espavilat i de valent. Un dia sent unes veus i dins de les orelles de l'ase i fa fora uns lladres, tot quedant-se els diners.

Un dia els lladres reconeixen el pitxer ple de monedes que s'havia endut Nabet i volen entrar a la casa per agafar-lo. Nabet que els sent, els prepara una trampa i els enxampa.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individual o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- On passa l'acció?
- Saps què és un nap?
- Com és Nabet físicament?
- Com és Nabet de caràcter?
- Com fa fora els lladres Nabet?
- Com ho fa Nabet per enxampar els lladres?
- Saps d'altres contes d'infants que són molt petits?
- Com acaba el conte?

TEMES POSSIBLES

Lladres

Els lladres de la rondalla qui sap on han robat, però Nabet s'endú els guanys. És robar, prendre allò que ja ha furtat un lladre? Vegem alguns aspectes i sentits de robar.

▪ Pla de diàleg: Robar

La majoria de la gent creu que robar és dolent. Però, a vegades, hi ha circumstàncies que fan sentir a la gent una certa simpatia per la persona que roba.

1. Creus que hi pot haver ocasions en què robar aparegui com l'única cosa factible?
2. Quin sentiment tindries envers un lladre que robés cent milions d'euros d'un banc?

3. Quin sentiment tindries envers un lladre que robés vint mil euros de la botiga de comestibles de la cantonada?
4. Quin sentiment tindries envers algú que s'esmunyís a l'autobús sense pagar bitllet?
5. Quin sentiment tindries envers algú que agafa una cosa que no li pertany perquè la necessita?
6. Quin sentiment tindries envers algú que agafa una cosa que no li pertany perquè està enfadat?
7. Segons tu, robar pot ser més o menys dolent pel fet que la víctima sigui un desconegut?
8. Sincerament, et pots imaginar alguna situació en què robar pugui ser correcte?

▪ **Exercici: Robar. Donar raons**

Els exemples següents, són exemples de robar? Prepara't per donar una raó per la teva resposta.

	Robar	No robar	?
1. Agafes alguna cosa en préstec i t'oblides de tornar-la.			
2. Et deixen alguna cosa que no tens intenció de tornar mai.			
3. Fas servir coses d'algú sense demanar-les.			
4. Agafes alguna cosa que saps que l'amo ja no necessita.			
5. Regales alguna cosa que és d'algú altre.			
6. Fas trampa en un test copiant el que fa el veí.			
7. Trobes alguna cosa que ha perdut algú de la teva classe i te la quedas.			
7. Agafes alguna cosa d'algú altre pensant que és teva.			

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Robar

▪ **Exercici: buscar principis. per què és dolent robar?**

Usarem el tema del robatori per buscar raons, o millor, bones raons per justificar algunes de les frases que aportem:

- Robar és dolent...
- ...perquè va contra la llei.
- ...perquè els lladres porten problemes.

...perquè la gent honrada no ho fa.
...perquè els lladres no mereixen confiança.
...perquè si tothom robés el món seria un caos.
...perquè robant perjudiques els altres.
...perquè en una societat estable les lleis s'han de complir.
...perquè cal respectar el dret a la propietat privada.

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

▪ **Pla de diàleg: robar**

La majoria de la gent considera que robar és dolent. De vegades hi ha circumstàncies que, encara que no converteixin robar en una acció bona, fan que el lladre ens faci certa compassió.

1. Creus que hi pot haver ocasions en què robar pugui semblar l'única solució possible?
2. Com et sentiries si tinguessis al davant un lladre que ha robat mil milions d'un banc?
3. Com et sentiries davant d'un lladre que hagués robat en un supermercat uns 60 euros?
4. Què et semblaria un individu que no pagués l'autobús?
5. Què opinaries d'un individu que ha agafat alguna cosa perquè realment la necessitava?
6. Què pensaries d'algú que agafa una cosa d'una persona amb qui s'acaba d'enfadar?
7. Segons la teva opinió és pitjor robar a un conegut o a un desconegut?
8. Consideres que hi ha alguna ocasió en què robar sigui correcte?

D'Ètica i convivència -Manual que acompanya Elisa

Suposar

Nabet fa una suposició: els lladres entraran per la xemeneia. Aquest es una forma del pensament creatiu. Quan fem una suposició, imaginem que una cosa és un fet, encara que potser no estiguem del tot segurs. Suposar és un acte mental important en la pràctica filosòfica.

▪ **La paraula "suposar"**

Sentits de "suposar":

- ✓ Presentar com a real o autèntic allò que hom sap que no ho és
- ✓ Comportar, implicar
- ✓ Admetre com a cert o real allò que hom imagina com a tal
- ✓ Admetre quelcom com a ver només per als efectes d'una argumentació
- ✓ Tenir com a conseqüència

▪ **¿Quin és el sentit de “suposar” en les oracions següents?**

1. *El fum suposa foc.*
2. *Suposem que això sigui cert: no per això és menys veritat el que t’he dit.*
3. *Aquest premi suposa un gran esforç.*
4. *Aquells diners suposaven molt per a ella.*
5. *Jo suposo que ja deuen haver arribat.*
6. *Les riuades suposen una gran pèrdua.*
7. *Viure en un palau suposa riquesa*

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Recordar altres narracions en les quals els protagonistes es caracteritzen per ser molt menuts: Cigronet, Patufet, Alícia, Gulliver, etc.

Altres temes

Ser petit o menut
Estratègies

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Els diminutius. Sentit i ús.

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

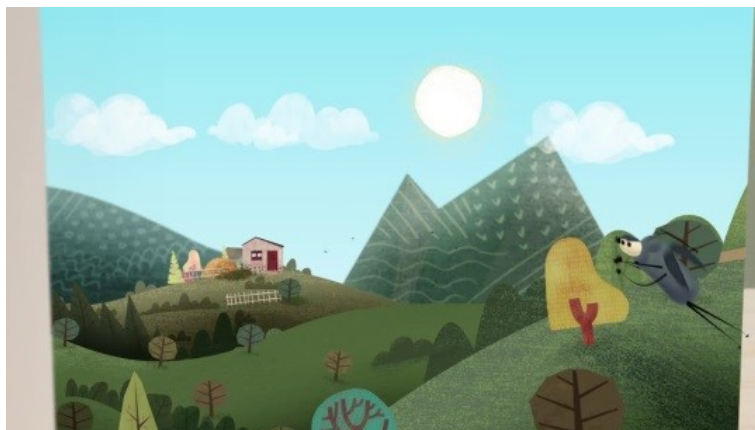
Naturals:

1. Conreus del camp: segar, arreplegar olives, ensacar Corrofes, descimalar, entrecavar, calçar les soques de la dacsà. També es poden treballar les ferramentes.
2. Fer un mural sobre el calendari de les feines del camp que es fan en el teu entorn i sobre les eines utilitzades per a realitzar-les. Parleu amb els avis i que us conten com ho feien antigament.

Geografia:

On és i com és Bèlgida, el poble de Nabat.

HISTÒRIA D'UN MIG POLLASTRE

Això va anar i era un mig pollastre molt afinat i valent que es troba un dineret en un femeret. El seu desig és casar-se amb la filla de rei, però primer ha de superar els entrebancs del camí i aconseguir transformar en aliats els seus enemics.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

HISTÒRIA D'UN MIG POLLASTRE

Versió completa

Açò va anar i era un mas on vivia un vell matrimoni sense fills, que es dedicava a la cria d'aviram: gallines blanques i negres, descomunals gramantols, estovades lloques... era allò que sovint es veia voltant el maset.

La velleta coneixia cadascun dels animalons que criava.

Un dia de maig va eixir la velleta a donar-los en l'era uns grapats de dacsa i una bona pasterada de segó cuit, com solia fer cada dia a la mateixa hora.

—Pull, pull, pull —va anar cridant.

I heus ací que la va sorprendre: hi havia un mig pollastre, molt vistós i afinat, que no s'arrimava al tropell que formaven tots els altres.

—Que fas tu que no menges? —s'estranya la vella mentre que l'auixava cap al tropell. Però el mig pollastre va fer un 'coc, coc' molt enraonat i encara es va separar mes dels seus congèneres.

—I açò quin pollastre és? —va demanar-se a si mateixa la dona—. Aquest animalet no és meu!

Era de veres: no l'havia vist mai abans.

Li va donar menjar a banda i després va preguntar en els masos dels voltants si se'ls havia perdut algun pollastre a mitjan fer, ni poll ja ni pollastre encara, es a dir, el que allí solen anomenar un mig pollastre. I ningú no li'n va saber donar raó.

El mig pollastre va passar així algunes setmanes buscant-se-la ell tot sol quan tenia fam. Un mati, a la punta de l'era, es va posar a gratar en un petit femer. Gratant i furgant, la seua poteta tragué a reluir un boci de metall. Amb el bec l'espolsa una miqueta. Aleshores va veure que es tractava d'un diner.

—Quic-químiques!— va cantar alçant la cresta tot quant podia:

*!Jo soc un mig pollastret
que gratant un femeret
s'ha trobat un dineret!*

I sense més ni més, es fica la moneda en el seu papet, diu adéu al maset, i cap a la cort s'ha dit. Tira senda avant i vinga de fer camí cap a cal rei. De tant en tant, soltava un sorollós "quicquiriquic" i cantava la següent cançó:

*Vaig a casar-me amb la filla del rei,
puix soc mes ric que no ell,
que gratant un femeret
m'he trobat un dineret.*

En això, arriba a uns plans tapats de boscs i herbassars i topa amb el riu, el qual, nomes que el veu, li pregunta:

—On vas, mig pollastre?

*Vaig a casar-me amb la filla del rei,
puix soc mes ric que no ell,
que gratant un femeret
m'he trobat un dineret,*

li contesta cantant el mig pollastre.

—Això si jo et deixe passar —fa el riu amb la seua veuota.

—Entra pel meu bec! —li mana el mig pollastre.

I zzzuummm!, comença a engolir aigua, vinga d'engolir-ne i ja té tot el riu dins la panxa.

Saltant i botant continua el seu camí fins que va topar amb una maca que només feia que pegar macades.

—On vas, mig pollastre?

Ell va respondre:

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

i la resta de la cançó.

—Això si jo et deixe passar —li adverteix la maca—, perquè em venen intencions d'esclafar-te d'un colp.

—Entra pel meu bec! —crida el mig pollastre. I allà tens la maca, que fa per l'aire: zumm!, i desapareix pel bec de l'animaló.

I ell vinga cantar i vinga fer camí, cap a la cort. Prompte arriba a un espès alzinar, i d'un cau li ix la rabosa, els ulls de la qual rellampeguen de tant bona berena com se li presentava.

—On vas tu per ací? —li pregunta al temps que obria la boca per menjar-se'l.

Vaig a casar-me amb la filla del rei,

puix soc mes ric que no ell...

fa el mig pollastre. I ella l'interromp:

—Això serà si jo et deixe passar i no et pegue mos.

—Entra pel meu bec! —crida ell de nou. I la rabosa, zzuumm!, com qui es tira un capbussó, estén les potetes, i cap a dins del bec s'ha dit! A la fi arriba el mig pollastre, mes alegre que un gos amb un os, a la cort reial, i a cal rei de seguida. Res no se li coneixia del molt que portava dins.

D'una revolada s'enfila damunt del reixat que té la gran porta principal.

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei,

puix soc mes ric que no ell,

que gratant un femeret

m'he trobat un dineret.

El rei, que s'estava passejant pels horts del palau, prop de la porta, el sent i s'ompli d'indignació.

—Mireu el mig pollastre...! —crida a la guàrdia—. Agafeu-lo i tanqueu-lo en el corral dels pollastres gramantols, i ells tan grandots i arrogants el mataran de seguida...

El pobre mig pollastre no va tenir escapatòria. Un soldat me l'agafa per fi, i de cap al corral! Quan el mig pollastre es va veure tan sol, i que els enormes gramantols se li anaven a tirar tots damunt, va dir a la guineu que portava dins:

—Ix, rabosa, que ara es la teua!

Ix la rabosa, i calculeu que faria: aquell vull, l'altre no vull, en un bell en sec els va tenir tots degollats.

I quan es va cansar de menjar-ne, trenca el filat i pega a fugir. El mig pollastre, a qui la rabosa no havia fet cap mal, pel respecte que li feia, se'n va eixir pel mateix forat.

I passejant, passejant molt ufanós pels horts del rei, torna a plantar-se damunt el reixat de la porta principal:

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

El rei que el sent una altra volta, tot rabiós crida la guàrdia:

—Agafeu-lo... aquest mig pollastre del dimoni! Que no se us torne a escapar. Tireu-lo dins la gerra de les morques.

Entre tots els soldats es fan amb ell i se l'enduen als cellers de cal rei i el tiren dins una gerrota grandíssima: allí era precis que morís el dissortat mig pollastre ofegat en les pestilents i olioses morques.

Però ell, quan sent que els soldats tapen la gerra amb la tapadora, diu corrents:

—Maca, ix; ara es la teua!

Ix la maca i, pim-pom, de dues macades trenca l'enorme gerrota i el mig pollastre s'escapa. Les morques s'escampen per tots els cellers reials, que queden fets una llàstima.

D'allí a cinc minuts, ja cantava ell la cançó que sabem una altra vegada damunt la porta:

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me...

I el rei, que torna a perdre la paciència.

—Guardia, a mi! !Feu una garbera de llenya en la placa, me'l nugueu damunt i me'l cremeu viu!

Correu, que no se us escape!

Aquesta volta tampoc no pot escapar-se l'animal.

I fan ban que anés tot el poble a la plaça a veure cremar viu un mig pollastre que pretenia ni mes ni menys que casar-se amb la filla del rei.

Ell, nugat ja, anava sentint els comentaris de la gent que es congregava al voltant de la garbera:

—Ben be que se li està! !Per voler ofendre el nostre rei!

—Diu que diuen que deia que anava dient que és més ric que el nostre monarca.

—Com s'anava a casar amb la filla del rei un animaleu així que quasi no se li veuen els esperons?

El mig pollastre els deixava dir, i no obria bec ni per fer "quic-quiriquic!". I els criats acabaven d'endomassar el cadafal per al rei i la seua cort, que ja venien tots mudats a presenciar l'execució.

Quan el rei, la reina i la princesa prengueren seient, un soldat que porta una torxa a la ma s'acosta a la llenya i bota foc a l'encenall. La garbera comença a esclafir per totes bandes, clix-cleix, mentre la gentada crida amb la boca oberta:

—Ooooooh!

Enmig dels esbufecs de la foguera, s'ou la veueta del mig pollastre, que ordenava:

—Riu, fes ara la teua!

I el riu ix pel bec de l'animaló i apaga la foguera mes prompte que canta un gall i arremet contra el cadafal del rei, i de seguida hi ha aigua per mitja cuixa de tots els presents i allà se'n va el riu per totes bandes arrasant hortes i camins.

El mig pollastre, tranquil, es deslliga en un dir Jesús i mira la placa, que havia quedat mig deserta, i sols hi veu el rei, la reina i la bella princesa, que estaven al damunt del cadafal com en l'arca de Noè.

Quic-quiriquic!

Vaig a casar-me amb la filla del rei...

comença a cantar, però el monarca no el deixa continuar; el crida i li diu:

—Mig pollastre, no hi ha mes remei; m'has vençut i pots casar-te en voler amb la meua filla.

L'endemà es feu el casament en l'església major de la ciutat.

Totes les campanes anaven al vol i una enorme gentada s'arremolinava davant el temple per veure l'eixida dels novens.

Quin entusiasme! El mig pollastre, dreçant-se tant com podia i donant en lloc del braç una ala a la muller, avança amb solemnitat i desimboltura. I saludava tothom, que es meravellaven que una princesa tan bonica i esvelta s'hagués pogut maridar amb un senzill mig pollastre, per cantador i arriscat que fos.

Ja de nit, quan els nuvis es retiren a la seua cambra nupcial, la princesa comença a passar-li la ma pel cabet acariciant-lo. De sobte, nota que, entremig de les plomes, darrere la cresta, te un petit gra dur.

Li l'escorcolla i veu amb sorpresa que es una cosa brillant.

Mentrestant, el mig pollastre quietet sense dir res.

I la princesa agafa amb temptet allò que resulta ser un cap d'agulla i estira, estira... i va eixint aquesta del graciós cabet de l'animal. I quan acaba d'eixir tota, pom!, se sent un tro i ompli l'estanca una flamerada blavosa, i el mig pollastre es torna un príncep guaridíssim que li diu amb veu emocionada:

—Princesa meua: gràcies et done per haver-me desencantat. Soc el fill del rei de les Aitanes i soc també el teu espòs, si es que ara que reprenc la meua figura d'home, confirmes el reial sí que em donares quan era mig pollastre.

La princesa, És clar, es va alegrar molt del fabulós canvi i visqueren molts anys de plena felicitat.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- D'on surt el mig pollastre?
- Què significa mig pollastre?
- Què passa amb el riu?
- Què passa amb la maça?
- Què passa amb la guineu?
- Què passa amb el rei?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Autoestima

Entenem per autoestima els sentiments que una persona té respecte de si mateixa. Quan un ésser humà posseeix alta vitalitat, determina totalment la seva vida i té un profund i ampli coneixement de si mateix, experimenta bàsicament tres sentiments: ser significatiu, ser competent i ser agradable. Són tres vessants que constitueixen l'anomenada autoestima. Tant per a nosaltres mateixos com pels qui ens envolten és important assolir un cert nivell d'autoestima.

Síntomes d'una autoestima negativa

Quan una persona té la seva autoestima baixa:

- Menysprea les seves habilitats
- És influenciable
- Es frustra fàcilment
- Se sent impotent
- Actua a la defensiva
- Culpa als altres de les seves debilitats
- Menteix freqüentment

Síntomes d'una autoestima positiva

- Confiança en les seves capacitats
- Bon concepte d'elles mateixes
- Sentit de pertinença a un grup, relacions socials
- Atribució correcta de responsabilitats
- Assertivitat i optimisme
- Capacitat d'assumir els canvis a la pròpia vida, sensació de control
- Interpretació acurada dels missatges aliens
- Sentiment d'ésser estimat
- Autoconeixement i acceptació de la pròpia personalitat

- **Fes una autoanàlisi** i defineix la teva personalitat segons una visió positiva i una visió negativa. Podeu obrir un diàleg sobre com tractar els símptomes negatius i com enfortir els positius.

Enfadar-se

Estar enfadat suposa estar en desacord amb fets i opinions que no ens agraden, que voldríem que fossin diferents. Enfadar-se és natural en la vida de les persones el que ja no ho és tant és viure perpètuament enfadat. Enfadar significa enutjar, causar disgust o ràbia en una persona. La persona enfadada té un sentiment de decepció però alhora està enfurismat, indignat. Però cal saber perdonar, reconèixer els límits, respectar els companys.... De vegades amb el temps ens passa, però de vegades dura molt, és aleshores que hem d'aprendre a desenfadar-nos.

- **Maneres de mostrar que s'està enfadat.**

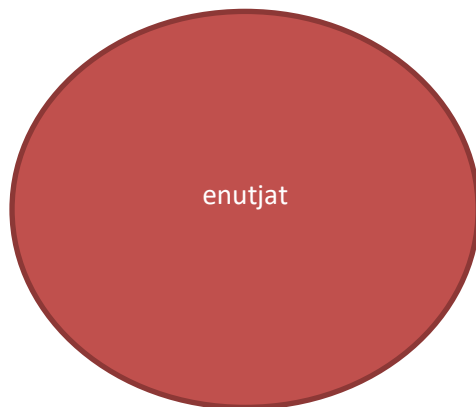
Curiosament hi ha moltes maneres de mostrar que hom està enutjat, que està disgustat, com ara:

- . Fer cara de pomes agres
- . Fer morros
- . Llençar coses per terra

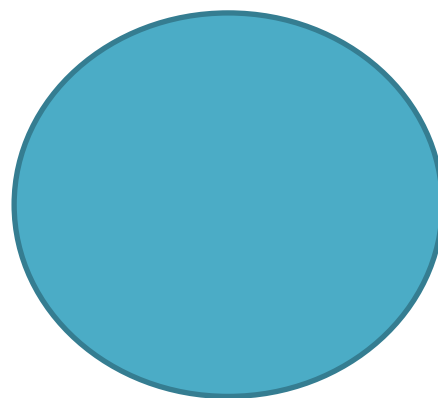
Completeu la llista fins a 10 expressions

- **Mapa conceptual d'"enfadat"**

Col·locar els adjectius de sota a la rodona que correspongui:

ENFADAT

NO ENFADAT

Joiós atipat amable enutjat encantat complaent cremat indignat
 irritat exasperat ressentit assossegat enfurismat emmurriat rabiós
 calmat incomodat alegre empiulat empipat irat plàcid forassenyat
 disgustat estufat destrossat frenètic satisfet importunat furiós
 molest cansat tranquil rabiüt reposat vexat furibund quiet ofès arborat
 emprenyat mortificat aïrat gentil xeringat desansiat colèric exasperat
 content amoïnat serè felló fastiguejat estarrufat arravatat enrabiāt

▪ **Com desenfadar-se?**

Entre tots podríem idear algun mètode que funcioni per desenfadar-se? Estar enfadat és natural i sa, però també molest, així que com més aviat ens traiem aquest sentiment negatiu del damunt, podrem tornar a l'equilibri emocional.

Perseverança

Si una qualitat té el mig pollastre és la constància i tossuderia d'anar endavant malgrat les dificultats que va trobant pel camí. Una vegada ha trobat la moneda, s'ha fixat un objectiu i no es rendeix

- Quin dels sinònims de perseverança creus que va més a la mida de l'actitud del mig pollastre?

constància, tenacitat, persistència, resolució, resistència, insistència, diligència, zel, determinació, fermesa, dedicació, devoció....

- Quins són els trets que descriurien una persona perseverant?
- Diries que és una qualitat que posseeixes?

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Afegiu una nova seqüència narrativa amb un animal nou i una acció nova.
- c) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista: Obrir un diàleg sobre l'actitud de la princesa.
- d) Recordeu altres contes amb fragments repetitius que faciliten la memorització: aquest conte és molt apropiat per ser explicat amb diversos narradors.

Altres temes

Fora de lloc

Actitud del rei

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los).

També es pot tractar l'ambigüitat del llenguatge: mig pollastre pot ser un pollastre no ben acabat del tot, és a dir un pollastre jove (com és el cas el conte), però també un pollastre partit per la meitat, etc...

Música:

Contes amb cançons incorporades.

I QUEIXALETS TAMBÉ!

En este episodi, en fer-se de nit, l'antic llavador de pedra de Penàguila amaga un misteri esborronador. Però la coratjosa Toneta no fa cas de l'advertència dels pares

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

I QUEIXALETS TAMBÉ!

Versió completa

Això va anar i era un cas que va passar en la vila de Penàguila. Un cas gros i esgarrifador, per cert.

Cal dir-vos de bestreta, que aquesta vila és un racó de món. Un bell racó, això sí, enmig d'intricades, ombrienques i encinglerades muntanyes. De vora el poble, davalla una costera vorejada d'oms gegantins i frondosos, i al capdavant hi ha una font abundantíssima, que trona pels seus vint-i-tants canonets de bronze. I el llavador, on fan les dones la bugada. De dia, hi ha grans rastres de dones llavant; però les nits, d'ençà que ve la tardor, soledat i misteri; sols la remor de l'aigua i l'udol del vent en els oms de la baixada.

— No aneu de nit a llavar a la font! — aconsellen les mares a les filles.

Perquè una volta, quan era joveneta, una nit de desembre que hi havia més d'un pam de neu gelada i relliscosa, Toneta la de les Alcoies no va creure sa mare i va voler anar-hi a rentar una flassada i un llençol.

Eren les deu de la nit; tot era fosc com la gola de llop, i, quan va eixir del poble, encara queia alguna volveta de neu. A l'arribar al primer om de la baixada, li semblà que, entremig de la fressa que feia el vent en les branques despallades, sentia gemegar un infant.

—Això és un xiquet que plora per ací! —va dir-se tota estranyada.

—Eeeeh, Eeeeh! —s'oïa en la fosca.

Sí que plorava un criancó, i ben prop.

Davall a pleret entre els oms. Se'l va sentir a la vora.

—Eeeeh, eeeeh!

A l'esmortida claredat d'un fanal d'oli penjat a mitjan costera, va entreveure, a la soca d'un dels oms, una coseta blanca. Toneta deixà la bugada en terra i agafà l'abandonat.

— Pobret, pobret! Quina mala ànima et deu haver deixat per ací? Si açò encara no té un any, i tot solet damunt la neu!

Ella es compadia de tot car de l'infant, i ja pensava d'endur-se'l a sa casa.

En això, seguint avall cap a la font amb el xiquet en braç i la bugada en l'altre, va arribar davall del fanal d'oli penjat a mitja costera, i, com que el petit plorava, li va veure blanquejar dins la boqueta.

— Oh, si te dentetes! —exclama admirada la fadrina.

— I queixalets també!! —retrucà el xiquet amb una veuarra d'home granat, ronca i formidable. I obrint una gran bocassa, li mostrà dos queixals llargs i grandots, mig corcats, corbats com els de un porc senglar. Així quedà, amb la boca oberta i mirant la Toneta amb uns ulls diabòlics plens d'impudícia i de maldat.

— Aiii!

La xica, esborronada i mig morta de por i de fàstic, el deixà caure en terra, i es sentí una gran tamborinada. El xiquet havia desaparegut, i en l'aire quedà una forta sentor de socarrim.

Però Toneta era coratjosa —i desobedient també!—. Ressonaven encara en les seues orelles com qui diu les paraules de sa mare: "No vages de nit a la font!" Però cà!...

Això que, malgrat l'encontre amb el diabòlic criancó, va seguir la costera avall i arribà a la vora de la font. Un altre esmortit fanal d'oli enllumenava el safareig. Ella s'hi va posar a llavar de pressa de pressa, tota temerosa, però dominant-se la por.

I de sobte, sense haver-la sentida arribar abans, va veure al seu costat una dona endolada, alta, flaca, molt flaca, que es va posar a plorar furiosament. Duia al cap un mocador negre, molt caigut a la cara; els seus vestits eren vells i espentolats i llavava en silenci, vinga, vinga, sense girar-se.

A poc a poc, Toneta, que la guaitava de reüll, anava perdent serenitat. Minuts després, tremolava ja tota.

Qui era aquella dona? No la coneixia per la figura; semblava forastera.

—Escolta, bona dona— digué Toneta sense poder estar-se'n.
 La vellarda no va respondre, com si no l'hagués oïda.
 —Quin fred que fa aquesta nit!— que va prosseguir Toneta.
 Res, la dona alta acotava el cap i llavava tota furient.
 —Escolta, escolta, bona dona! Sap què m'ha passat venint?
 La dona alta tampoc no responia a açò, vinga de fer sabonera amb unes mans llargues i sarmentoses! Toneta tremolava cada volta més; els seus peus, damunt la neu, se li gelaven, i alhora sentia una estranya suor que li corria per tot el cos.
 —Escolte, escolte— cridava ja anguniosa —He trobat un xiquet, un xiquet lletgíssim. No tenia encara un any i ja parlava... i m'ha mostrat uns queixalots!...
 La dona alta, per fi, es va girar, i en la seua cara, tota d'ossos, la fadrina va veure uns ulls horribles, com a brases. Aleshores, li parlà l'endolada amb una veu que gelava la sang:
 —Són com aquestos?— preguntà.
 I es quedà mirant-la amb la boca esbarrellada, i li mostrava dos queixalots llargs, horrorosos, com els del xiquet!
 Així com si tota la neu de la serra se li n'entràs en el pit, Toneta va sentir una terrible gelor que la corglaçava; el vell fanal començà a enfosquir-se-li, i una tela negra ho va tapar tot.

Quan retornà, era a casa seua gitada al seu llit i voltada de tota la família. Encara tenia febre. Unes dones matineres l'havien trobada feta un gel, mig colgada en la neu, a la vora dels safareig de la font.

Rondalles valencianes d'Enric Valor. volum 2

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.
 I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?

- Què li diu la mare?
- Quins són els elements que fan por?
- Quina és la resposta física de Toneta?
- Trobes que és un cas esgarriador?
- Com acaba el conte?

TEMES POSSIBLES

Tenir por

Tenir por significa sentir-se insegur, percebre un perill, saber-se en situació de risc, i, per tant, és un sentiment desagradable, i pot arribar a ser paralitzant i negatiu.

En general, tenim pors diferents i de moltes classes: por d'un accident, de la mort, de separar-nos dels nostres éssers estimats, del fracàs, del rebuig, de no caure bé... La llista seria interminable. Per a alguns estudiosos, la felicitat s'identifica amb l'absència de por. Sentir por és un estat anímic confós i turbulent que ens afecta quan ens trobem davant d'un perill real o imaginari: la por del que desconeixem, o la por d'allò conegut i que no ens agrada. Significa témer que ens passi res de mal. Intentem evitar-la, però difícilment la podem foragitar, hem de conviure-hi per poder assolir una certa harmonia i equilibri. Tenir por, temor, païra, basarda, o fins i tot terror o pànic, són maneres diferents del fet de tenir por.

▪ **Exercici: situacions de por**

A) En quines situacions creus que tindries por i per què. Justifica la resposta.

1. «Si em quedés sola en una habitació desconeguda gran i buida.»
2. «Si m'he d'estar sola a la nit.»
3. «Si un gos salta una tanca amb un rètol que diu "Gos ferotge" i m'envesteix»
4. «Si algú m'amenacés amb una arma.»
5. «Si em pesquen havent dit una mentida.»
6. «Quan vaig a recollir una prova mèdica.»
7. «Si em toca parlar en públic.»

B) Amb quina d'aquestes frases et sents més identificat? Digues per què.

1. «No hi ha res en el món que em faci por.»
2. «Tinc por del no-res.»
3. «Tinc por de coses que fan soroll a la nit.»
4. «Tinc por dels vampirs.»
5. «Tinc por de tenir por.»
6. «Tinc por de mi mateix.»
7. «Tothom diu que soc de por.»

De Recerca filosòfica, manual de La descoberta de l'Aristòtil Mas

Causants de la por

- **Primària.** Feu una enquesta entre els alumnes sobre les coses, situacions o els animals als que tenen por i veure si saben per què.

Reflexió: De quines coses tenim por nosaltres?

Després de plantejar aquesta pregunta, donarem un temps per pensar-hi i qui vulgui participará en una roda de respostes que anirem anotant a la pissarra. Veurem si les pors són del mateix tipus i les classificarem. Un criteri podria ser pors externes i pors internes. Després, podríem valorar argumentant quines són pors col·lectives o pors personals i també quines pors són raonables i quines són absurdes. La por, a vegades, fa referència a coses inexistents, allò que pot esdevenir un perill, coses o accions que són perilloses en potència, a més de llegendes, coses que només existeixen dins la ment, i que pertanyen a la consciència col·lectiva, car es transmeten de persona a persona per anècdotes i històries de fantasmes o monstres. Penseu quins d'aquests ítems són propicis a generar-vos por i per què, i afegiu-ne algun altre que ens hàgim deixat:

- Situacions noves i imprevistes,
- Possible pèrdua d'una cosa molt valuosa
- Pèrdua d'un ésser estimat,
- Criatures amenaçadores, monstres, criminals,
- Alguns animals com gossos, serps, ...
- Situacions associades al dolor, a la malaltia
- Altres persones desconegudes,
- El rebuig o menyspreu dels altres.

▪ **Pla de diàleg: reflexionar sobre la por**

Realitzem un diàleg a classe a partir d'algunes d'aquestes preguntes:

1. La por és un sentiment evitable?
2. La por és un sentiment desitjable en algun moment?
3. De què serveix tenir por?
4. Què és el contrari de tenir por?
5. Tenir por és ser un covard?
6. És possible tenir por i alhora ser valent?
7. És possible no tenir por i alhora ser un covard?
8. És possible que tinguem pors que no coneixem?
9. És possible que tinguem por i no ens n'adonem?
10. Quines conclusions podem treure sobre la por?

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Aparèixer

La Gus diu que les coses només apareixen a la gent que s'hi veu. Una persona que s'hi vegi farà observacions com ara "La lluna ha començat a aparèixer per darrera els núvols." Farà l'observació perquè ha començat a veure la lluna. Però una persona que toca una patata difícilment dirà que la patata ha començat a aparèixer. Potser només sigui una qüestió de llenguatge, però normalment tampoc no parlem d'olors que apareixen o de sons que apareixen.

▪ **Exercici: ¿quan usem el terme "aparèixer"?**

Pots triar entre dues paraules per completar cadascuna de les oracions següents. Subratlla la que triïs. Si et sembla que hi van bé totes dues, subratlla-les. Si cap no és adequada, encercla el número de l'oració.

1. La lluna (apareixerà) (sortirà) a les 7 del vespre.
2. El detectiu va dir: "Encara no (ha aparegut) (hem trobat) l'arma del crim."
3. "(M'apareixerà) (em semblarà) molt malament que arribis tard."
4. El famós actor (apareixerà) (arribarà) públicament aquesta nit.
5. La seva mare va dir: "Quan va brut (apareix) (pareix) un porquet."
6. "Aquesta gallina cada matí (apareix) (estarrufa) un ou."
7. El presoner ha (d'aparèixer) (de comparèixer) davant el jutge.
8. "Vam netejar la brutícia amb una mànega, i (va aparèixer) (vam descobrir) un nen petit."
9. "A la meva tia, se li (apareix) (encamina) l'esperit de la seva mare".

D'Admirant el món - Manual que acompanya Kio i Gus

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun aspecte o episodi de caràcter sexista.
- c) Podeu aprofitar aquest conte de por perquè les nenes i nens n'expliquin altres de semblants.

Altres temes

Ment i cos

Diferents tipus de por

Les històries d'horror

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los). Podeu aprofitar tots els aspectes de l'escenografia que descriuen un ambient de por. Vocabulari que comporta misteri o terror: esgarriador, ombrívol, intricat....

Història:

Compareu les formes de vida antigues i actuals a partir de l'anècdota de rentar roba.

EL CASTELL D'ENTORN I NO ENTORN

Teresa, la filla d'un pastor, és una jove obstinada i tossuda: pensa que tots els nobles són malvats. Un fadament fa que conega el príncep Bernat i passe mil aventures fins que entén que l'amor ho supera tot.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL CASTELL D'ENTORN I NO ENTORN

Resum

Fa segles, Teresa, que era bona xiqueta però obstinada i caparruda, vivia en una cabanya de la serra amb son pare. Un dia, cosia a la porta i va veure venir cap a ella un pobre alt i flac, amb una barba i cabellera blanca i llarga, que duia a l'esquena unes alforges. Teresa li va traure un plat de calent i quan el vell se'l prengué, buscà en les alforges i tragué un llibrot, de velles tapes i fulls de pergamí. A la nit, començà, a mitja veu, a llegir les estranyes paraules de la primera pàgina, que deien: «Faig – aixac –abrac – cadabrac»...

Rondalles valencianes d'Enric Valor. volum 4

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui de manera individual o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Quin és el problema que planteja?
- Quines són les paraules màgiques que llegeix Teresa?
- Quins reptes que ha de superar?
- On envia a Teresa la reina Tomanina?
- Com se'n surt de l'encàrrec?
- Què passa en tornar al Castell?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Obstinada i tosca

Ser obstinat significa ser tossut, caparrut, repatani, entossudir-se. Ser inflexible i no canviar ni les opinions ni les determinacions. En positiu també significa persistent, constant, tenaç.

- Posa dos exemples en els que ser obstinat o tossuda poden ser positius i dos en els que tinguin connotacions negatives.

L'orgull

▪ ¿Què és l'orgull?

La qüestió de l'orgull és molt complexa. De vegades sentim dir que "l'orgull entrebanca", és a dir, que l'orgull excessiu esdevé arrogància. Però, d'altra banda, l'orgull no ha de ser necessàriament excessiu. No sembla pas que estigui malament, sinó que sembla ben legítim, el sentiment d'autoestima, de respecte per un mateix i de valoració positiva de la pròpia persona. Hi ha un altre sentit d'"orgullós" relacionat amb el fet de tenir molta força, molt d'esperit, i una certa altivesa; és així com parlem d'una "euga orgullosa". Encara apareix un altre sentit de la paraula "orgull" quan ens referim a persones que no demanen ni més ni menys que allò que els és

degut. Això implica més que autoestima, ja que suggereix que un té una comprensió objectiva i precisa de la pròpia vàlua, i que està decidit a obtenir allò que es mereix. [En general, i almenys referit a les persones, podem distingir entre l'orgull de l'arrogància i l'orgull de l'autosatisfacció i la dignitat legítimes, si respectem la distinció que fa la llengua catalana entre "ser orgullós" i "estar orgullós".] (...) La importància d'aquesta discussió amb els teus alumnes rau en el fet que és rellevant per abordar una pregunta que potser es facin alguns membres de la classe: si ells tenen dret a estar orgullosos de si mateixos i, en cas afirmatiu, en què es basa el seu dret.

▪ **Pla de diàleg: sobre l'orgull**

1. ¿De quines coses que fas estàs orgullós?
2. ¿De quines coses que tens estàs orgullós?
3. ¿De quines coses que hagi fet amb les mans estàs orgullós?
4. ¿De quins pensaments que hagi tingut estàs orgullós?
5. ¿De quins sentiments que hagi tingut estàs orgullós?
6. ¿Es pot ser massa orgullós?
7. ¿Es pot ser massa feliç?
8. ¿Es pot estar orgullós i ser feliç al mateix temps?
9. ¿Es pot estar orgullós i avergonyit al mateix temps?
10. De les coses que fas, ¿n'hi ha que et fan feliç, però no et fan sentir orgullós?
11. De les coses que fas, ¿n'hi ha que et fan sentir orgullós, però no et fan feliç?
12. ¿Estàs orgullós de fer les coses ben fetes?
13. ¿Estàs orgullós de fer bones accions?
14. ¿De què estàs més orgullós: de fer una bona acció, o de fer una cosa ben feta?
15. ¿De què estàs més orgullós: de raonar bé, o de sentir que et diuen que raones bé?

D'Admirant el món - Manual que acompanya Kio i Gus

Exercici: En què consisteix ser orgullós?

En el passatge següent, omple l'espai amb un sinònim de la paraula que hi ha entre parèntesis. No usis cap paraula més d'una vegada. Pots triar els sinònims de la llista de paraules següent, o bé pots triar qualsevol altra paraula: orgullós, valent, tremend, terrible, galant, magnífic, imponent, arrogant, altiu, noble, presumit, sublim, coratjós, poderós, valerós, alterós, grandios, majestuós, gran, esplèndid, vanitos, elegant, bonic.

«Hi havia una vegada un rei (galant) que vivia en un castell (majestuós), juntament amb mil cavallers (audaçs) El fill gran del rei era seriós i (distingit), però el fill petit era dolent i (arrogant) Un dia, el rei i cinc-cents dels seus cavallers van fer vela amb tres vaixells (esplèndids), i van anar a buscar l'illa perduda d'Atlàntida. El fill petit (presumit) va ser nomenat capità d'un dels vaixells. A la mar es va desencadenar una tempesta

(poderosa) i el vaixell del fill petit –amb les veles (grandioses) onejant i reinflades– va ser empès a través d’una mar (espantosa) durant tres dies. Llavors va venir una onada (formidable), i el vaixell es va partir per la meitat. I cap dels supervivents no va saber que el vaixell (esplèndid) va trobar el seu últim lloc de repòs en el cor del (gran) imperi submarí d’Atlàntida.»

Ressentiment

Potser una bona manera de parlar sobre el ressentiment seria seguir la proposta de diàleg que hi ha a continuació d’aquestes ratlles. Una de les coses que podries fer en aquest diàleg seria ajudar l’alumnat a entendre què passa quan tenen un sentiment tan complex com és el del ressentiment. Per exemple, el seu origen pot estar en l’enuig que experimento amb mi mateix, però es pot manifestar fent-ho pagar a algú altre. Hi ha una estreta connexió entre el ressentiment i el fet de trobar un boc expiatori. La gent ressentida sovint no accepta la responsabilitat de les seves accions, de manera que busca de donar-ne la culpa a algú. També hi ha altres formes de ressentiment: ocasions en què estem ressentits per la nostra situació a la vida o bé perquè ens sentim tractats injustament.

Com que les situacions que evoquen ressentiment per part dels joves poden implicar les seves famílies, hauries de tenir cura de no animar-los a fer recitals de lamentacions domèstiques. Hi ha qui sempre està a punt de tenir aquesta mena de converses, però la classe de filosofia no és el lloc adient per mantenir-les. Els pares es podrien sentir molestos (podrien estar ressentits), i amb molta raó, per aquesta violació de la seva intimitat.

▪ Pla de diàleg: ressentiment

1. Quan estàs fent cua esperant alguna cosa, et molesta que algú et passi al davant?
2. Quan algú et passa al davant, et molesta que sigui una persona jove, però no que sigui un adult?
3. Et molesta que algú et digui que t’has equivocat, encara que ja ho sàpigues, que t’has equivocat?
4. Et molesta que el teu millor amic o amiga et digui que t’has equivocat, fins i tot quan saps que t’has equivocat?
5. Si fossis el «protegit» d’algun professor, et molestaria que els altres et prenguessin el pèl? Què faries aleshores?
6. Et molestes amb qui presumeix d’espavilat? Per què?
7. Et molestes amb qui sempre vol manar? O bé això et fa enfadar?
8. Quina és la diferència entre el ressentiment i l’enuig?
9. Hi ha ocasions en què és correcte enfadar-se?
10. Hi ha ocasions en què és correcte ofendre’s?
11. Hi ha ocasions en què és correcte tenir enveja?
12. Hi ha ocasions en què és correcte tenir gelosia?

13. Només et molesten les persones o bé poden molestar-te alguns animals o coses? (Per exemple, podries sentir-te molest amb un arbre o amb un ase?)
14. Et molestaries amb algú que tingués més amics que tu?
15. Et molestaries amb algú que semblés que s'ho passa més bé que tu?

▪ **Exercici: ressentiments**

En Tomàs i en Pau eren bons amics. La Berta i l'Àlícia també eren bones amigues. Al cap d'un temps, la Berta es va prometre amb en Pau. Però, després, la Berta va deixar de sortir amb en Pau i es va prometre amb en Tomàs. La Berta i l'Àlícia van continuar sent amigues, però l'amistat entre en Tomàs i en Pau es va trencar.

1. Pot ser que en Pau estigués gelós d'en Tomàs?
2. És probable que en Tomàs estigués gelós d'en Pau?
3. Et sembla que l'Àlícia podria haver estat ressentida amb la Berta?
4. Et sembla que en Pau podria haver estat ressentit amb la Berta?
5. És probable que en Tomàs estigués indignat amb en Pau?
6. Pot ser que en Pau estigués indignat amb en Tomàs?
7. Pot ser que l'Àlícia tingués enveja de la Berta?
8. És probable que la Berta tingués enveja de l'Àlícia?
9. Tenia cap dels quatre una bona raó per estar gelós?
10. Tenia cap dels quatre una bona raó per tenir enveja?
11. Tenia cap dels quatre una bona raó per estar indignat?
12. Tenia cap dels quatre una bona raó per estar ressentit?

De Recerca filosòfica - Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu l'actitud dels nois respecte a l'hostalera. La seva juguesca té a veure amb el fet de ser noia?. Penseu de quines altres maneres s'hauria pogut defensar la noia si no hagués posseït arts màgiques?

Altres temes

Ser dolent

Males intencions

VINCULACIÓ CURRICULAR LLENGUA

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los). Les famílies d'ocells.

Socials:

Formes de vida dels pastors, tipus de treball, jornada laboral, distraccions, coneixements, etc.

DON JOAN DE LA PANARRA

Joan de la Panarra, un jove bafaner i malfaener, es convertix en l'heroi de Finestrat en matar cent mosques de colp i saber llaurar-se la fama. Per a mantindre la bona reputació s'ha d'enfrontar a monstres, bandolers i un rei sense paraula.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

DON JOAN DE LA PANARRA

Resum

Una contalla de Finestrat d'un home que li d(e)ien Don Joan de la Panarra. Era fill de forners i de xicotet el van mal criar els seus pares i els clients que anaven al forn. Quan tenia sis anys sa mare volia que l'ajudara un poc i el va enviar a casa del vicari dient-li:

- Joanet, du aquesta panera de pans a cal vicari.

Però allò Joanet fent-se de tots els colors li va dir:

- No, no! No vull portar la panarra!

- Joanet!

- La panarra no! La panarra no!

Les dones que eren a comprar van esclafir a riure i ho van contar a casa, i d'ací en avant començaren a dir-li "Joanet de la Panarra".

De major donave molts disgustos als seus pares, feia poca faena i era un vividor. En l'any de la pesta van morir els seus pares i va vendre la fleca i el forn

pensant que amb eixos viuria quatre o cinc anys i després ja seria Don Joan de la Panarra i ja aplegarien mes diners.

Uns anys després el dia de la Mare de Déu del Carme estava berenant tot sol a la Font de l'Alcàsser i no corria cap mica de vent i les mosques se'l menjaven. Damunt d'un tros de boníto(l) van caure un muntó de mosques que d'una manota[d]a van morir i començà a cridar i a riure com un boig i al acudir uns xiquets els va dir:

- Compteu-les!
- Cent redones, senyor Joan
- Hala aneu al poble i conteu-*ho* tots

I els va cantar lo següent:

*"Don Joan de la Panarra,
fill de Finestrat
n'ha mort cent d'un colp
i res no li ha passat"*

Els xiquets anaven cantant i primer eren mosques, després eren falcons i finalment en altres pobles eren lladres i els havia mort un cavaller de Finestrat. Don Joan es va comprar un cavall i es va llançar al món a buscar aventures. De poble en poble anava fent esglai algun xarrador, ajudant els que ho necessitaven... I així van passar casos el del Grandot del Mas, que en realitat no era un grandot sinó un *nano* deforme, el del Rei Periolant i la serp del Castell d'Alcalà, aventures com la del cavall salvatge, els lladres de la Safor.

A canvi de tots eixos èxits devia rebre la mà de la princesa Retolina, però esta no el volia i a la fi el van recompensar amb un saquet d'or.

Don Joan va tornar a Finestrat i va recomprar la fleca que havia estat de sos pares. Volia deixar de ser cavaller de l'aventura i fer-se flequer de la tranquil·litat.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui de manera individual o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença el conte?
- Perquè li diuen Joan de la Panarra?
- Amb quantes aventures es troba el protagonista?
- Com aconsegueix sortir-se de les diverses aventures?
- Diries que és valent o enginyós?
- Per què no el vol la princesa ratolina?
- Com es revenja?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Remordiment

El remordiment és un sentiment moral de no haver fet una cosa que calia fer. És sentir nostàlgia de no haver fet bé una cosa o d'haver-la deixat de fer. En principi no és gaire greu, però hi ha casos en què pot ser un sentiment molt fort i dominant, que fa sentir culpable l'individu.

Moltes vegades el mot remordiment indica una mena de sentiment intens, constant i empipador, com un mal de queixal persistent i incòmode. De fet està molt lligat al tema de la responsabilitat. Si hom no se sent responsable, no pot tenir remordiments.

- **Exercici: penediment o remordiment**

Escriuiu un relat breu que tingui com a tema central el penediment o remordiment. Penseu en els contes infantils o en les faules.

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa

Complir una promesa

El rei promet la mà de la princesa a Don Joan. Però té la intenció de complir-la?

- **Intenció de complir. Fer una promesa**

Una promesa és el compromís de fer una cosa. L'Elisa pren una decisió, es fa una promesa a si mateixa, «en el futur seré més considerada abans de fer o dir alguna cosa que pugui ferir els sentiments dels altres».

- **Exercici: incomplir una promesa**

Imaginem-nos que algú diu: «Vaig prometre a la Isabel que diumenge aniria amb ella al cinema. Però diumenge, sense cap raó especial, vaig incomplir la

promesa.» Aquest cas d'incompliment d'una promesa s'assembla a alguns dels casos següents?

1. Sònia: «El meu amic Bru em va preguntar si 15 per 3 feien 45, i jo li vaig dir: "Doncs, sí i no".»
2. Ionas: «La Trini i jo vam anar al cine amb uns quants amics. Ella es va passar l'estona repartint-nos cacauets a tots. I és curiós perquè, a la pel·lícula, els membres de la banda es passaven l'estona repartint cacauets a tothom.»
3. Grau: «Tinc molts dubtes sobre les coses. Si algú em fa una pregunta, primer contesto: "Sí". I un instant després dic: "Vull dir que no".»
4. Rita: «És clar que et vaig demanar diners. Però mai no vaig prometre que te'ls tornaria, oi que no?»
5. Glòria: «És cert que no sempre faig el que dic que faré, però em dic interiorment: "Mai no incompliré una promesa!"»

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

TEMES POSSIBLES

Remordiment

El remordiment és un sentiment moral de no haver fet una cosa que calia fer. És sentir nostàlgia de no haver fet bé una cosa o d'haver-la deixat de fer. En principi no és gaire greu, però hi ha casos en què pot ser un sentiment molt fort i dominant, que fa sentir culpable l'individu. Moltes vegades el mot remordiment indica una mena de sentiment intens, constant i empipador, com un mal de queixal persistent i incòmode. De fet està molt lligat al tema de la responsabilitat. Si hom no se sent responsable, no pot tenir remordiments.

▪ **Exercici: penediment o remordiment**

Escriuiu un relat breu que tingui com a tema central el penediment o remordiment. Penseu en els contes infantils o en les faules.

D'Ètica i convivència, manual que acompanya Elisa

Complir una promesa

El rei promet la mà de la princesa a Don Joan. Però té la intenció de complir-la?

▪ **Intenció de complir. Fer una promesa**

Una promesa és el compromís de fer una cosa. L'Elisa pren una decisió, es fa una promesa a si mateixa, «en el futur seré més considerada abans de fer o dir alguna cosa que pugui ferir els sentiments dels altres».

▪ **Exercici: incomplir una promesa**

Imaginem-nos que algú diu: «Vaig prometre a la Isabel que diumenge aniria amb ella al cinema. Però diumenge, sense cap raó especial, vaig incomplir la promesa.»

Aquest cas d'incompliment d'una promesa s'assembla a alguns dels casos següents?

1. Sònia: «El meu amic Bru em va preguntar si 15 per 3 feien 45, i jo li vaig dir: "Doncs, sí i no".»
2. Ionas: «La Trini i jo vam anar al cine amb uns quants amics. Ella es va passar l'estona repartint-nos cacauets a tots. I és curiós perquè, a la pel·lícula, els membres de la banda es passaven l'estona repartint cacauets a tothom.»
3. Grau: «Tinc molts dubtes sobre les coses. Si algú em fa una pregunta, primer contesto: "Sí". I un instant després dic: "Vull dir que no".»
4. Rita: «És clar que et vaig demanar diners. Però mai no vaig prometre que te'ls tornaria, oi que no?»
5. Glòria: «És cert que no sempre faig el que dic que faré, però em dic interiorment: "Mai no incompliré una promesa!"»

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Revenja

La revenja és una forma de reciprocitat. És un intercanvi de mal per mal. En aquest punt es planteja aquesta qüestió: si la revenja és una forma de reciprocitat, és justa? Hauríem d'intercanviar mal per mal tal com intercanviem béns per béns o diners per béns? Hauríem de seguir la regla «ull per ull i dent per dent»?

Alguns alumnes potser assenyalaran que si algú et roba alguna cosa, tu no t'hi tornes pas i li robes alguna cosa, però que, en canvi, el denuncies a la policia i suposes que les autoritats assumiran el dret que tens que se'l castigui. Per tant, encara hi ha reciprocitat.

Ara bé, si algú et fa mal amb les seves murmuracions, o enganyant-te, o marginant-te d'un grup, o ferint els teus sentiments, o tractant-te com si fossis una cosa, llavors se't planteja si li hauries de fer el mateix, a aquella persona. Hauries de mantenir la reciprocitat?

▪ **Pla de diàleg: tornar-s'hi (estar en paus)**

1. Si el teu amic et demana cent euros i després te'ls torna, esteu en paus?
2. Si el teu amic explica coses teves i tu li retires la paraula, esteu en paus?
3. Si el teu amic és desagradable amb tu i després l'atropella una bici, esteu en paus?
4. Si el teu pare et renya i tu no li passes un encàrrec telefònic que ha arribat per a ell, esteu en paus?

▪ **Exercici: què faries si...**

1. El Nadal passat vas enviar una felicitació a un amic de l'escola. Ell no te'n va enviar cap. Que faràs aquest Nadal?
 - a. Enviar-li malgrat tot una felicitació, perquè t'agrada enviar felicitacions.
 - b. Enviar-li una felicitació, perquè potser ell te n'enviarà una aquest any.

- c. No enviar-li cap felicitació, perquè ell no te'n va enviar cap l'any passat.
- 2. La teva germana petita torna plorant de l'escola perquè la germana gran de la seva companya de taula l'ha pegat. La raó d'haver-la pegat és que, el dia abans, la teva germana petita havia pegat la seva companya de taula. Immediatament aniràs a buscar la nena que ha pegat a la teva germana per:
 - a. Pegar-la i així estar en paus.
 - b. Veure si pots discutir amb ella com es podria posar fi a aquest problema entre les respectives germanes.
 - c. Mirar de calmar-la, de manera que no torni a pegar més la teva germana.
- 3. És la vigília de l'aniversari de la teva mare, i la teva mare està acostumada a rebre un regal teu. Però tu acabes de tenir una enganxada molt forta amb ella i estàs molt, molt enfadada. La veritat és que no et vegens de gust fer-li un regal. Decideixes:
 - a. Fer-li un regal lleig, perquè sàpiga que no l'has perdonat.
 - b. Mirar d'oblidar les vostres diferències i fer-li un regal, perquè se sentiria molt dolguda si no l'hi fessis.
 - c. No fer-li cap regal, perquè no seria sincer fer-ho si no és de cor.

▪ Si algú et fa una mala passada

Quan una persona sent que s'ha de venjar perquè li han fet mal, la pregunta que realment s'ha de fer és: «M'he de venjar?» Si és que sí: «Quin tipus de venjança? Quin serà el cost per a mi i per als altres? Quins mitjans faré servir?» Si els alumnes s'adonen que, en casos com els esmentats (fer mal als altres, murmurar, marginar, tractar com a coses), hi ha el veritable problema de si és correcte tornar-s'hi, llavors els has d'ajudar a verbalitzar de quina manera els sembla, a ells, que han de tractar aquestes situacions quan les experimentin. Per exemple, a en Tomàs li fan la traveta. El seu sentit de dignitat ha quedat tocat. Troba que venjar-se és una qüestió d'honor. Però en Tomàs potser s'hauria d'aturar i pensar per què li ha fet la traveta aquell noi. Potser es tractava només d'una broma i el noi ni va pensar en les conseqüències que podria tenir per a en Tomàs i per a la seva autoestima. Llavors apareix la pregunta: valia la pena començar una baralla que, a la llarga, podria causar moltes més rancúnies i més dolor a totes dues bandes? D'altra banda, potser els alumnes voldran considerar situacions en què creuen que tornar-s'hi és adequat. En tant que la filosofia és entesa com una recerca d'alternatives, ja es veu que implica una investigació de les línies d'acció alternatives en qualsevol situació donada. La filosofia ens hauria d'ajudar, com a mínim, a reflexionar tant sobre el tipus de criteris que faríem servir per prendre la decisió de venjar-nos o no, com sobre els mitjans que utilitzaríem i sobre les conseqüències de l'acte. El que els alumnes haurien d'arribar a veure és que les conseqüències de cada acció vénen marcades amb el caràcter dels mitjans que utilitzem en aquella acció. Per exemple, si tries d'utilitzar la repressió, la humiliació, la intimidació, l'adoctrinament o la violència com a instruments, el tipus de món que en resultarà estarà determinat pels mitjans que has utilitzat. És veritat que, molt

sovint, les persones venjatives aconseguixen tornar-s'hi. La qüestió, però, és saber a quin preu per a ells mateixos i per als altres.

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.

Altres temes

Herois o valents

Desafiaments

Planificació

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Geografia:

Situeu els distints escenaris de la rondalla

ELS TRES PLETS DE PASQUA GRANADA

Blai, pare de cinc fills, pobre i malastruc, és demandat pel germà ric per no tornar-li una vaca. Però no serà l'únic. Degut a la mala sort, és denunciats tres voltes més. El dia del juí, el batle reial repartix justícia equànime i donarà als presents tota una lliçó de dret.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

ELS TRES PLETS DE PASQUA GRANADA

Resum

Fa molts anys, a la bellíssima i alterosa Castalla, habitava un ric burgés. Li deien Joan el de la Capa Gran i era d'estatura mitjana, fi i de bones maneres. Curiosament, tenia un germà més jove, Blai, que era tot el contrari: baixotet, forçudot i bast. Tenia dona i sis xiquets, i era treballador com el qui més; no tenia ni casa, i vivia humilment en una barraca. Un any es presentà un hivern molt cru, i l'única opció que Blai tenia era anar al germà a demanar-li diners amprats...

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 7

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja de manera sigui individual o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Amb quins problemes es troba en Blai?
- Quin és el primer plet?
- I el segon?
- I el tercer?
- Com se'n surt?
- Creus que el jutge és just?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Demandar i acceptar ajuda

Blai necessita ajuda, tots en algun moment hem ajudat o ens ha calgut ajuda. Pensa-hi una estona.

Pla de diàleg: Acceptar i demanar ajuda

Qui hauries d'ajudar? De qui hauries d'acceptar ajuda?

1. Has d'ajudar un company de classe a trobar un tema per una redacció?
2. Has de deixar que algú copii els deures que tu has fet?
3. Has de deixar que algú vegi la redacció que estàs preparant?
4. Has d'explicar a un company de classe com es fa una redacció?

5. Si el teu millor amic (o amiga) et vol copiar la redacció, ¿l'hi has de deixar fer?
6. La teva àvia t'ha donat 6 fotos per un treball de curs, i tu només en necessites 4. Has de donar les altres dues als teus amics?
7. Has de recollir notícies dels diaris i la teva mare te'n dóna 10. ¿Les has d'acceptar?
8. T'assabentes que la teva tia ha de repartir, en nom de l'empresa on treballa, cent lots escolars de caramels. ¿Li demanaràs que els doni a la teva escola? ¿O a la teva classe? ¿O que te'ls doni a tu per repartir?

De Buscant el sentit - Manual que acompanya Pimi.

▪ **Pla de diàleg: tu, com ajudes?**

1. Tens algunes feines assignades a casa?
2. Qui les ha decidit, tu o els pares?
3. Les fas de gust o per obligació?
4. Quan pots deixes de fer-les?
5. Quan les deixes de fer tu, qui les fa?
6. Què passaria si tothom deixés de fer la tasca que ha de fer?
7. Creus que és just que tinguis alguna responsabilitat?
8. T'agradaria més tenir una altra tasca?
9. Quines coses penses que podries fer més i millor i que no fas?
10. Consideres que la col·laboració ajuda a crear un ambient millor a casa?
11. T'han qüestionat el teu paper dins la família aquestes preguntes?

D'Ètica i convivència - Manual que acompanya Elisa.

Sobre la necessitat d'ajuda

▪ **Pla de diàleg: sobre la necessitat d'ajuda**

1. T'has trobat mai en una situació en què t'has sentit desvalgut?
2. Et sembla que les noies acostumen a estar més desvalgudes que els nois?
3. Hi ha situacions en què les noies estan més desvalgudes que els nois, i situacions en què els nois estan més desvalguts que les noies?
4. Et sembla que els joves acostumen a estar més desvalguts que els adults?
5. Hi ha situacions en què els joves estan més desvalguts que els adults, i situacions en què els adults estan més desvalguts que els joves?
6. Hi ha vegades en què els professors necessiten l'ajut dels alumnes?
7. Per què hi ha estudiants que troben que no està bé que altres estudiants ajudin els professors?
8. Per què hi ha estudiants que troben que no està bé demanar ajut a altres estudiants?
9. Si necessitessis ajut en alguna matèria determinada, i un alumne més gran d'un altre curs s'ofereís per ajudar-te, ho acceptaries?

10. Si necessitessis ajut en alguna matèria determinada, i un alumne més petit d'un altre curs –un alumne que fos molt bo en aquella matèria– s'ofereís per ajudar-te, ho acceptaries?
11. En general, penses que és millor que la gent faci les coses pel seu compte o que hi hagi ajut mutu?
12. Vols ser capaç de pensar pel teu compte o t'agradaria més que altra gent pensés per tu?
13. Quan els teus amics et parlen de les seves opinions, del que els ha passat o de com veuen el món, n'aprens alguna cosa?
14. Pots servir-te de les experiències de l'altra gent per aprendre a pensar pel teu compte?
15. Pot l'altra gent servir-se de les teves experiències per aprendre a pensar pel seu compte?

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas.

Justícia

Quines situacions d'injustícia trobeu en aquesta rondalla? Pensem en algunes situacions i reflexionem sobre la justícia.

▪ Pla de diàleg: Justícia

Digues per què penses que aquestes situacions són justes o injustes. (Si penses que alguna d'elles no és ni justa ni injusta, digues per què.)

1. Els de la classe sou al pati. De sobte comença a ploure. Les persones que més t'agraden es mullen igual que les persones que no t'agraden.
2. El teu germà petit, que té un mes, no ha de pagar bitllet a l'autobús, perquè seu a la falda de la teva mare.
3. Li dius al conductor que tu seuràs a la falda de la teva mare i et cobra un bitllet normal igualment.
4. Has perdut la teva entrada per al cine. Algú la troba i pot entrar, mentre que tu t'has de quedar fora.
5. En una festa et donen gelat de maduixa i te'l menges, encara que saps que hi tens al·lèrgia. Més tard, estàs malalt.
6. Uns nens no et deixen jugar a bales amb ells perquè diuen que ets massa baix.
7. No et deixen anar a la part fonda de la piscina perquè no saps nedar.
8. Un nen de la teva classe té un cavall.

D' Admirant el món, manual de Kio i Gus.

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Representeu un judici amb els càrrecs de jutge, fiscal, defensor i un tribunal. Inventeu una acusació i una defensa sobre un cas real.

Altres temes

Germans

Desigualtats econòmiques

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Socials:

- a) Importància de les monedes. Féu un mural sobre les diferents monedes que coneixeu.
- b) La rondalla permet conèixer els diferents oficis i càrrecs públics a l'època. Observeu com molts d'ells ha desaparegut, d'altres es conserven i uns altres s'han transformat.

LES VELLETES DE LA PENYA ROJA

Això va ser i era, una caseta situada en la mateixa cadena de la Peña Roja on vivien dues germanes velletes que tenien noms de flor: Margarida i Rosella... Un bon dia, un príncep que anava de cacera per la muntanya va trobar aquestes dues ancianetes. Elles, a pesar de tindre nas d'esparver i pell de pergamí, van idear un comboi per a enamorar el jove. I us deveu preguntar: com ho van fer?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

LA HISTÒRIA DE LES VELLETES DE LA PENYA ROJA.

Resum

Hi havia una vegada unes velletes que vivien en una muntanya anomenada Peña Roja. Un dia van rebre la notícia que el príncep aniria per la muntanya a caçar i Rosella i Margarida, que eren les velletes es volien casar amb ell. Margarida li va dir a Rosella que es poses el dit a la boca tota la nit, i a l'endemà, quan es va traure el dit de la boca, el tenia com el d'una xiqueta de 15 anys. Quan va arribar el príncep, Margarida li va dir que tenia una germaneta de 15 anys però sols li podia veure el dit. El príncep va voler casar-se i la nit de boda, quan va descobrir que era una vella la va tirar per la finestra, i per màgia es va convertir en jove. Quan la va veure, el príncep es van enamorar i van tindre un fill. Margarida es va voler inflar per fer-se també jove i va explotar.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 1

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Com enganyen al príncep?
- Com ho fa Rosella per tornar-se jove?
- Diries que és una rondalla èpica, còmica, de por....?
- Quin paper fa el príncep?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Engany

- **Pla de diàleg: Diferència entre dir la veritat i no dir-la.**

En aquest exercici prenem l'engany com a mentida i ens preguntem quina és la diferència moral entre dir la veritat i no dir la veritat.

1. Què passaria si habitualment les persones ens enganyéssim les unes a les altres?
2. Què passaria si tots nosaltres tinguéssim identitats falses i en les qüestions públiques no fossin fidels a la veritat?
3. Què passaria si poguéssim dir el que volguéssim, tant si fos veritat com si no?
4. Els ciutadans esperen que les persones amb càrrec públic –com ara presidents o diputats– siguin sinceres amb ells sobre la situació del país. Què passaria si es descobrís que els presidents i diputats deien mentides en comptes de dir la veritat?
5. Què passaria si els periodistes presentessin les notícies des del punt de vista

dels afectats, de les víctimes, sense preocupar-se de si són vertaderes o no?
6. Què passaria si els periodistes presentessin les notícies des del punt de vista dels botxins, dels qui tenen el poder, dels qui manen, sense preocupar-se de si són vertaderes o no?

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

El tot i les parts

Per un dit, el príncep s'imagina com és la persona. Podem fer aquesta mena de raonament?

▪ ¿Tot és compost de parts petites?

Ha estat motiu de discussió durant molt de temps si tot el que existeix és compost de parts. Els grecs, per exemple, donaven el nom d'“àtom” a partícules diminutes que ells creien tan petites que ja eren indivisibles i que, per tant, no tenien parts. Avui dia, molt pocs creuen que la naturalesa estigui feta de partícules diminutes i indivisibles.

Tanmateix, la disputa no sembla haver acabat, perquè alguns pensen que hi ha qualitats que no tenen parts. (Per exemple, alguns pensen que la felicitat no té parts, o que el blau no té parts.) D'altra banda, molts estan en desacord amb aquesta afirmació i argumenten que l'experiència d'una qualitat es compon d'elements diversos, com qualsevol altra cosa.

Potser no es pugui resoldre aquest afer. Tanmateix, la relació entre parts i tot, malgrat ser plena de dificultats, és extraordinàriament rica i suggeridora. Entre les habilitats dels humans, hi ha la d'analitzar (en parts) i la de sintetitzar (en tots). Com que l'anàlisi i la síntesi són processos mentals enormement poderosos i importants, la qüestió de si un tot es compon de parts i de si les parts poden ser organitzades en un tot és molt important, no solament en educació, sinó també en art i en ciències.

▪ Exercici: ¿Tot és compost de parts?

Llegiu en veu alta aquestes dues històries. Després, discutiu les preguntes del final.

Història núm. 1:

La Sra. Puig explicava a la seva filla Maria un conte per anar a dormir.

—“Fa molt, molt temps —va començar la Sra. Puig—, tot era fet de parts petites...”

—“Però, mare —va interrompre la Maria—, si era així, aquelles parts eren part de...”

—“Em sembla que t'explicaré un altre conte”, va dir la mare de la Maria. I així ho va fer.

Història núm. 2:

El Sr. Jorba explicava al seu fill Joel un conte per anar a dormir.

—“Fa molt, molt temps —va començar el Sr. Jorba—, res no era fet de parts...”

—“Però, pare —va interrompre en Joel—, si era així, només hi hauria hagut una cosa...”

—“Em sembla que t'explicaré un altre conte”, va dir el pare d'en Joel. I així ho va fer.

Preguntes:

1. ¿Per què la Sra. Puig i el Sr. Jorba renunciïn a explicar els seus contes?
2. Si la Maria hagués acabat de dir el que havia començat, ¿què et sembla que hauria dit?
3. Si en Joel hagués acabat de dir el que havia començat, ¿què et sembla que hauria dit?
4. ¿Et sembla que la Maria i en Joel tenien la mateixa idea, o bé idees diferents?

▪ **Pla de diàleg: ¿les coses boniques tenen parts boniques?**

1. Pel fet que una nevada sigui bonica, ¿ja és bonic cada volva de neu?
2. Pel fet que un llibre sigui bonic, ¿ja és bonica cadascuna de les seves pàgines?
3. Pel fet que un tigre sigui bonic, ¿ja són boniques les seves dents?
4. Pel fet que un desert sigui bonic, ¿ja és bonic cada gra de sorra?
5. Pel fet que sigui bonica la primera estrella que es veu de nit al cel, ¿ja és bonica cada part que puguem veure d'aquella estrella?

De Admirant el món – Manual que acompanya Kio i Gus

Coherència entre el tot i les parts

▪ **Totes les parts encaixen**

Si la relació entre mitjans i fins insisteix en el valor de la consistència, l'adequació entre les parts i el tot es deu al valor de la coherència. És una habilitat fonamental en qualsevol aspecte de la vida humana, perquè sovint els pensaments i les accions són puntuals, però s'emmarquen en contextos més amplis. Per exemple: fer una acció concreta o no fer-la (llançar un paper a terra) em porta a preguntar-me en quin món vull viure o quina mena de persona vull ser. La relació entre els detalls i el context forma part de la descoberta científica, de l'ètica, de l'estètica.

D'entrada les relacions entre les parts i el tot poden resultar molt confoses als infants. Sovint acceptem el raonament següent: com que tots els ingredients del pastís són bons, el pastís també ho ha de ser, i aquesta és una inferència errònia. El que és veritat per a les parts no ho ha de ser per al conjunt. Inversament, no és pas menys cert que perquè un conjunt sigui X cada part també ho ha de ser.

Aquestes fal·làcies són molt habituals en els terrenys lògic i ètic quan tracten indistintament individus i col·lectius. En el camp ètic i lligat als prejudicis, aquestes fal·làcies són de gran importància quan es parla, per exemple, de col·lectius com homes i dones, blancs o negres, gitanos i països, etc.

▪ **Pla de diàleg: parts i conjunts**

NOTA: La relació entre «està bé» i «és perfecte» es pot entendre més fàcilment si es té experiència de veure la relació entre parts i conjunts. Aquestes preguntes s'haurien de fer servir per entrenar els estudiants a copsar les relacions part-tot.

1. Si cau una sola gota de pluja, plou?

2. Si tot just t'has posat els mitjons, ja estàs vestit?
3. Si tens un pensament, penses?
4. Si hi ha gel a la superfície del riu, és correcte dir que «el riu està gelat»?
5. Si ets una mica dur d'oïda, ets sord?
6. Si no et trobes bé, estàs malalt?
7. Si fas un regal a algú, ets generós?
8. Si en general tens bones intencions, això fa que siguis bo?
9. Si el teu professor et diu que has aprovat el curs, això significa que l'has aprovat durant tot l'any, o només en el moment final del curs?
10. Si ets feliç un moment, això significa que ets una persona feliç?

D'Ètica i convivència – Manual que acompanya Elisa

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant situacions noves.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Fer una rèplica humorística canviant el gènere: Què farien dos germans vells per tal d'aconseguir que un d'ells es casés amb una dona famosa?

Altres temes

Mentir

Màgia

Gelosia

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Literatura:

Analitzeu els punts de semblança amb un culebrot.

Geografia:

Situar on és Penya roja

Ètica:

Els enganys: de vegades ens pot enredar la publicitat: joguets, sabatilles, etc.

EL GEGANT DEL ROMANÍ

En aquest episodi, el forner del poble de Benifallim ha de pagar un preu molt alt per molestar el gegant que s'amaga entre el romerar de la serra: entregar-li el seu fill Adolfet com a presoner per tota vida. Però un encontre casual canviarà el destí d'este jove valent i astut, que s'enfrontarà al gegant.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL GEGANT DEL ROMANÍ.

Versió completa adaptada

El poble de Benifallim és riquet, però Batiste Jeroni, el forner del poble, no és ric. No és que a Benifallim no menjassen prou pa, però eren tan pocs els veïns, que el negoci no donava per a més. I Batiste tenia cinc fills, entre xics i xiques, el major de catorze anys.

Així, que treballava com un negre. Ell s'havia de fer el forn, pastar, fényer i coure; només l'Adolfet, l'hereu, l'ajudava. La dona prou que anava espernegada darrere els criancs.

El cas que els va esdevenir, va ser un hivern que feia molt de vent tramuntanal. Una nit, que udolava que feia por, Batiste es va haver d'alçar a les quatre del matí i se'n va anar a fer llenya allà amunt en el coll de la serra del Rontonar.

Buuu, buuu!, bramava el tramuntanal. I Batiste es va posar a arrabassar romers i argelagues que era cosa de veure. Quin home més faener!

Mitja hora bona de faena duia feta, quan va ataüllar un romer ufanós i s'hi acostà a collir-lo. Deixà el fes, s'agafà al romaní i pegà estirada. De seguida, heus ací la meravella: entre la fressa del terrible huracà, sense saber d'on venia, sentí una veu grossa i amenaçadora que feia:

—Si m'estires els cabells me n'eixiré amb ells!

Ell, sense fer-ne cas, tornà a estirar el romaní.

—Si m'estires els cabells me n'eixiré amb ells!

—Torna-li! —rigué Batiste—. Ix si et dóna la gana!

I vinga pegar perxonades al romaní.

El romer se li va soltar de les mans, i resulta que se'n va pujar allà amunt, i davall isqué un gegant de quatre braces alt, que hauria fet tremolar l'home més coratjós. Batiste es féu arrere tot esbalaït. El Gegant del Romaní —puix era ell en persona—, més negre que la sutja i gros com el millor gegant, me'l va agafar del braç i me'l va alçar de terra tot sacsejant-lo com si Batiste no fos res més que una simple voliana.

—A tu com et diuen? —va bramar el gegant.

—Jo sóc Batiste el forner.

—Vaig a matar-te! —cridà amb la seua veuassa aquell tararot.

Batiste no tocava de peus en terra.

—Perdona'm, gegant —va dir encara.

—Per què t'haig de perdonar?

—Perquè tinc dona i cinc fills i ells no en deuen res.

—És que fas massa el tossut, Batiste... —s'ablaní el gegant—; però quedes perdonat. Ara: que

m'has de dur demà de matí el fill major que tingues.

—L'Adolfet? —va esborronar-se el forner.

—L'Adolfet o com li digues, i sense falta. Si no, aniré a ta casa i te'ls mataré tots. Dit açò, el gegant, a la vista de Batiste, va ficar els peus en el forat del romer i va desaparèixer davall terra.

Batiste, tot capficat i pensarós, va acabar de fer els tres costals de llenya i se'n tornà al poble. Aquell dia va estar tot trist i sense ganes de dir res, de manera que quan se'n va anar amb la dona a dormir, ella me'l va escometre a indirectes com: "A tu te'n passa alguna". "Tens mala cara". "Conta'm què t'ha succeït". I li ho va fer botzar tot.

—Reina Santíssima! Ara què farem?

Batiste sospirant li va replicar:

—Crec que no hi ha més remei, Rosa, que dur-li l'Adolfet. Si tu l'haguesses vist!... ¡Quin gegantot, Roseta!

Marit i muller van acordar per fi, entre sanglots i llàgrimes, que complirien el manament del gegant.

Però no pogueren dormir en tota la santa nit.

A la matinada despertaren l'Adolfet:

—Mira, Adolfet —li va dir Batiste—, avui te n'has de venir amb el pare a ajudar-li a fer llenya.

—Tanta son que tinc! —va retrucar el fadrinet.

Pare i mare varen fer el cor fort: ella va amanir la berena i ell va aparellar l'ase. Per fi van eixir de casa en la matinada d'hivern. Assotats per l'huracà, van fer via amunt, amunt. Pel camí, el pare li va contar el que li havia passat el dia anterior:

—Tu ho has de dir... El pare no diu res... Si no vols, ens en tornem a Benifallim.

L'Adolfet, en lloc d'acovardir-se, va esclatar en una gustosa rialla:

—Ha, ha! Per fi, un gegant! Això volia jo veure.

—Tu no estàs bo del cap! —s'esbalaïa son pare.

—Que no? Ja veurà, pare, que bé que ens entenem jo i el Gegant del Romaní.

Així, quan ja tingueren fets els tres costals de càrrega, van anar al tros on era el romer i Batiste s'hi va agafar i va pegar estrebada. Una veu de davall terra, que els féu tremolar els peus, es va sentir a l'acte:

—i Si m'estires els cabells me n'eixiré amb ells!

—Ix-te'n, que ací tens el meu Adolfet.

El romer se'n pujà allà amunt i va eixir el gegant, gran, lleig, malhumorat. Batiste s'horroritzava d'haver de donar-li un fill, però l'Adolfet se'l va mirar de dalt a baix i no li va semblar malament. Es va llevar el casquet que duia al cap, segons li havien ensenyat els seus pares, i va dir tot deseixit:

—Com està vostè, senyor amo?

—Com, com! —bramulà aquell ferotge ser—. Jo sempre estic bé... Sempre! A mi no se'm pregunta mai res... Però vaja, vaja, m'agrades: ets esparpellat i llest.

L'agafà de la mà amb la seua manassa ampla com un garbell.

—Prou de col·loqui, Batiste. M'enduc el xic.

—Adéu, fill meu —va fer el forner.

—Que estiga bo, pare, i no haja de patir de res —li respongué molt animós el xicot.

Al moment, gegant i minyó desaparegueren pel forat. El forner deixà caure de cada ull una amarguíssima llàgrima, i se'n tornà cap a Benifallim.

Davall terra, Adolfet i el gegant començaren a baixar una escala llarguíssima enllumenada. Adolfet, que tot ho volia saber, anava darrere el gegant i comptava els escalons; però quan en feia cinc-cents va perdre el compte. ¡Que fondíssim devien trobar-se!

—Et canses? —preguntà el gegant.

—Si no es cansa vostè... el que és jo, tire-li veta!

Per fi, l'escala es va acabar, i, després, caminaren per un passadís durant tres hores més llargues que curtes.

—Açò no s'acaba mai, mestre —va comentar el minyó quan ja duien una hora de passadís.

—Que calles, xiquet del dimoni!

—Jo no parle, senyor amo!

—Qui parla? —preguntà l'albercoc.

—La fam que tinc.

El gegant, a l'oir allò, tragué pa i companatge d'una alforja que duia i li donà un bon esmorzar.

Quan va veure que l'Adolfet s'ho havia acabat tot, li digué:

—Ara beu: si no, parlaràs pels colzes.

—Beure! D'a on?

El gegant tocà en una roca del passadís amb la punta del dit i féu brollar un raig d'aigua fresquíssima.

—Bona és!

—Sííí! —retronà la veu del gegant.

—M'agrada vostè; però em pense que és un poc... com ho diré?... d'aqueixos que fan proves de mans.

—Caaallaaa! —cridà fora de si el gegant, i va escopir en terra, amb la qual cosa va fer brollar una flama grandíssima. Adolfet s'hi va veure dins, al mateix temps que una olor terrible a sofre li feia perdre el coneixement.

Quan va retornar, ell i el gegant eren en una platja deserta; el sol es ponia darrere d'unes llomes, per damunt les quals s'alçava una alta serra que l'Adolfet coneixia: el Puigcampana. Eren, doncs, a la Marina.

A l'Adolfet li feia mal tot el cos i per primera vegada en aquella aventura, tingué por.

El gegant estava assegut en l'arena allí prop d'ell. "Que malvat que deu ser", es deia Adolfet tot guaitant-lo de cua d'ull. "Ara m'ha castigat per haver parlat; quasi em crema amb les seues bruixeries... No parlaré més."

—Au, anem! —digué llavors el gegant posant-se dret.

Adolfet, tot tremolós i acovardit, es va alçar també. El gegant l'agafà ferrenyament de la mà i el portà on hi havia una barqueta fora de l'aigua. El gegant la posà en un bell en sec en la mar; de seguida van pujar-hi tots dos i feren via mar endins durant la nit i el dia...

Adolfet, a poc a poc, anava recobrant les forces i l'ànim; però no badava boca. El gegant el deixava descansar i, a les seues hores, treia d'aquelles misterioses alforges tota mena de menjars i golosies i fartaven que era cosa de meravella.

El bo del cas és que la barca tenia dos remes que colpejaven rítmicament l'aigua i la feien anar a bona marxa, sense que ni ell ni el gegant els tocassen ni amb la punta del dit... Però Adolfet, mut!, ni preguntar res del món. Darrerament pensava: "Açò com allò d'abans és cosa de màgia". I no perdia d'ull aquell gegant, calçat amb babutxes com un moro, abillat amb saragüells de seda blava —cada camal

gros com una soca d'ametler—, una faixa roja i un jupetí tot brodat de mitges llunes i estreles senceres.

Acabant-se la vesprada atracaren en una pelada illa solitària, enmig de la qual hi havia un gran castell rodejat d'una espessa arbreda.

El gegant va trencar el silenci.

—Ja hem arribat a casa, Adolfet.

Adolfet va fer un signe afirmatiu amb el cap.

Amo i criad deixaren la barca, caminaren, i només feren ells que arribar davant de la gran porta, el pont llevadís funcionà sense que el gegant digués cap mot; el

passaren i abans de tocar les grans ventalles de la porta, aquestes es van obrir el temps just per a deixar-los passar. Adolfet n'estava admirat. El gegant el guià per escales, passadissos i habitacions de tota mena.

—Mira —anava mostrant-li—, ací és la cuina, ací el rebost, ací el teu dormitori. Tu, en el llit, et gitaràs a l'esquerra.

No es veia cap ànima vivent ni es sentia una mosca en aquell immens edifici. Així i tot, trobaren un menjador on hi havia una taula parada amb tota mena de savoroses menges.

—Sopem i després et diré les teues obligacions.

Així ho van fer. El gegant es va cruspí set llebres, un cabrit i dos parells de capons rossats com si no menjàs res del món. Adolfet no va passar d'una perdiu en salsa, pa, dolços, fruita i una copa de vi.

—Mira, Adolfet, ara ja vaig estant content de tu perquè no parles. La teua obligació és tenir compte de les flors de l'hort: tres hores de matí i tres de vesprada; a migjorn véns ací dins, al vespre véns i sopes, i de seguida al llit. A les nou de la nit s'apaguen totes les llànties del castell i es queda tot a les fosques i qui gosa anar a tals hores per les habitacions s'exposa a veure visions horroroses que el matarien a l'acte. De manera que tu, abans d'aqueixa hora, has d'estar gitat. De nit, no encendràs mai cap llum ni diràs una sola paraula, sota pena de la vida.

El gegant va fer una respirada i prosseguí:

—Cada dia et despertarà el cant d'una blanca que es parará en la teua finestra. Tu t'alces, obris els finestrons, et vesteixes, esmorzes en aquest menjador que té sempre la taula parada, i a fer la faena que t'he dit. Si ets bo i obedient, no et passarà res.

Adolfet es va alçar i se n'anà al seu dormitori. La cambra era petita, tenia una sola finestra amb dos finestrons, un bon llit massa ample per a ell tot sol i una tauleta de nit d'aquelles del rei de França. En el sostre lluia una llàntia de tres ciris.

El xicó es despullà i es colgà en el llit. Als pocs minuts, la llàntia, misteriosament, s'apagà. El minyó estigué un bon espai de temps sense adormir-se, però al final no pogué resistir el pes de les parpelles i s'adormí.

A la mitjanit, el so de dotze llunyanes campanades el van mig despertar, i tot seguit sentí prop d'ell una misteriosa remoreta. Però ell mut!, no diria ni un mot. En això, va notar que es bellugava el llit i que una cosa llarga i fresca i de cert pes es ficava al seu costat sota les flassades i es quedava quieta vora ell.

Molta por va tenir Adolfet aquella nit, però res no li va passar. Ja ben de dia, el va despertar el cant sorollós de la blanca. S'alçà, obrí un finestró i la garsa pegà a fugir volant. Adolfet guaità cap al llit, que era buit, es vestí i se n'anà a esmorzar. Després trobà prompte una escala que baixava al jardí.

Fora feia un sol esplèndid. Adolfet corregué a l'altra banda del jardí des d'on es podia veure que l'illa era estreta. Tot seguit es posà a contemplar les plantes, que hi eren per milers.

En un racó de l'hort albirà un cobertís i el trobà ple d'eines de conreu com aixades, aixadelles, estisores de podar, raors d'empeltador, cabassets de llata,

espart picat, rastells i altres atifells d'ofici. I com que l'Adolfet era del camp i coneixia bona cosa les plantes, començà a complir com un home en l'obligació que li havien encomanat.

Així passà tota la primavera, l'estiu i la tardor, i va arribar l'hivern, que allí era dolç, sense les neus ni els freds de Benifallim. Adolfet estava bo, encara que enyorava molt la seua família. Es recordava de tots, dels pares, dels germanets i també de la seua àvia Bertolina que sempre l'havia volgut molt i li havia contat històries de fades i bruixots.

El vint-i-dos de desembre, estant en l'hort, va sentir unes passes i va aparèixer el Gegant del Romaní a qui no havia vist d'ençà de la seua primera nit al castell. Semblava content: li posà la manassa en el muscle i va dir-li:

—Mira, Adolfet: has estat bon xic. Pots anar a passar les festes de Nadal amb tos pares i germans.

Però una advertència: no contes res d'on has estat ni què has vist, sota pena de la vida.

Adolfet va acotar el cap com dient que sí. Se'n van anar els dos a la platja, on hi havia la barca que sabem; hi pujaren, travessaren la mar, feren cap a la cala de la Marina i es van ficar pel llarguíssim passadís.

Quan van eixir pel forat del romer, era el dia vint-i-quatre. El gegant se'n tornà cap a dins, i Adolfet es va trobar sol enmig del coll del Rontonar. Quin goig de veure's a la seua terra!

—Açò són les meues serres! Quant de temps sense veure-les!

I saludà tots els tossals i carenes que s'albiraven des d'allí: l'Aitana, el Puigcampana, el Carrascal, l'Ull del Moro, la Mariola, el Benicadell... Però Déu del cel i quin fred! Adolfet s'adonà que estava xafant neu, neu pura.

Tremolant de fred i de goig, emprengué la llarga baixada i arribà per fi a casa seua. ¡Quin rebombori, Mare de Déu! Els pares ja el donaven per mort i no s'havien vestit de dol per l'àvia Bertolina, que sempre els feia:

—El xiquet tornarà: confieu en Déu.

I afegia rient:

—Jo li he contat tants de contes de fades, bruixots, gegants i gegantes, que ell bé se'n sabrà deslliurar.

Aquelles festes van ser memorables. Adolfet estava alegre sempre, llevat de quan a sa casa li preguntaven:

—A on estàs? Allí què feu?

Adolfet picava de dents de la tremolor que li entrava, es feia vermell i no responia res a ningú.

El dia de Reis, que era l'últim que hauria de passar a Benifallim, a poqueta nit va anar a dir adéu a la jaia Bertolina. Ella el rebé sola al racó del foc. Quan la besà i s'assegué al seu costat, la velleta li va dir:

—Adolfet, no tingues por de contar-me a mi la teua vida. Jo no ho haig de dir a ningú del món i segurament et podré donar un consell de vella que t'aprofitarà bona cosa.

Era cert i Adolfet li ho va explicar tot. Quan va acabar, en la cuina es féu un gran silenci. Per fi la veu de la velleta sonà tota decidida:

—Adolfet, escolta: jo ara et donaré esclavó, palletes i una pedra de foc...

Però el xicó va saltar:

—No jaia, que em mataran.

—Com t’han de matar! —rigué la velleta—. Tu, tan bon punt sentes entrar aquella cosa grossa i fresca en el llit, encens la palleta i l’apagues de seguida, com si fos un rellàmpec, i així sabràs amb qui dorms, no siga una serp o un porc embruixat o el Mal Enemic. Si és serp, li espolses canyada i la baldaràs a l’acte; si és porc, estira-li la cua i se n’anirà corrents, i si per cas fos el Mal Enemic... és la cosa

més fàcil: fer el senyal de la creu i dir ben fort “Jesús, Maria i Josep”.

—Bé, àvia —es tranquil·litzà el minyó.

L’endemà de bon matí s’acomiadà dels seus, i a l’eixir al camp tallà una canyeta. Quan ja era enmig de la serra solitària, va sentir una xiscladissa que feia feredat. S’hi acostà i va trobar-se una singular brega: un grandíssim llop, un feroçíssim falcó, un gos llebrer de bella estampa i una formiga negreta de cap gros es disputaven les despulles d’un ase que jeia mort en un bosquet.

Adolfet va començar a crits:

—Escolteu, escolteu, animalets! No us baralleu!

Cas curiós: només oir-lo els animals, pararen d’agredir-se i començaren a dir, calents d’orella:

—És que...!

Adolfet no es meravellà de sentir-los parlar, perquè tantes coses sorprenents havia vist en els darrers temps que ja no s’esbalaïa de res.

—Jo us repartiré l’ase, si voleu.

I això va fer perquè tots estiguessen d’acord.

Després el llop va prendre la paraula:

—Si no és per tu, ens hauríem mort els uns als altres. En prova del meu agraïment, jo et done un pèl gros i negre de la meua cua. Si et veus perdut alguna vegada, dius tocant-lo: “Déu i llop”, i et tornaràs un llop com jo, que pese cent-noranta lliures.

—Jas una cerra del meu bigot —diu el llebrer—. Si et veus en un gran entreval, la toques i dius:

“Déu i gos”, i et tornaràs un llebrer que correrà cent llegües per hora.

—Tin un plomissó del meu cap —ofereix el falcó—. Si et veus atracat algun dia, t’aclames “Déu i falcó”, i et tornaràs un ocell de presa reial com jo mateix.

—Mira, fadrí —parlà per fi la formigueta—: pren aquesta banyeta del meu cap. Si en alguna avinentesa t’ix al davant un perill gros, toques la banyeta i fas: “Déu i formiga”, i et tornaràs una formigueta tan xicoteta com jo.

Adolfet s’ho va alçar tot ben alçat en una butxaca, s’acomiadà d’ells i tot seguit féu cap al romer d’on eixia el Gegant del Romaní. D’allí al castell, igual que la primera vegada. Quan hi van arribar, el cel estava enfosquint-se, i de veure que anava a la seua presó, l’ànima li va caure als peus.

Ell i el gegant pujaren al menjador i soparen. Després es despartiren, i ell a dormir tot solet a la seua habitació.

El primer que va fer és clavar els atifells d'encendre que li donà la jaia Bertolina i la canyeta davall el coixí. Ell ja duia els regals dels animals en un reliquiari que li havia donat sa mare. Al moment de gitar-se, s'apagà la llàntia com cada dia misteriosament.

Però aquesta vegada l'Adolfet no s'adormia. Prop de dotze es va asseure en el llit. Tenia en les mans la palleta, l'esclavó i la pedra de foc tot ben preparat. En això, drang!, drang! Les dotze! I de seguida, sent un pes que feia cruixir el llit.

I ell, zeg!, encén. I què va veure al seu costat? iRes de serp, ni de porc ni de dimoni... sinó una fadrina bellíssima i juveniua. Adolfet tira la palleta i l'apaga. Però era tard. La fadrina pegà un crit que ressonà en aquella immensa mansió:

—Gegant del Romaní, un fadrí!

Quin rebombori s'armà per dins el castell. La llàntia s'havia encés misteriosament i en el moment que la porta s'obria per deixar pas al gegant, Adolfet toca el reliquiari i diu baixet: "Déu i formiga". I es torna una formigueta del cap gros, que s'amaga sense patir en un plec dels llençols. La fadrina no va tenir temps de veure res.

—Xiqueta, què t'ha passat?

—Que he vist un fadrí gitat ací en el llit.

—Com que l'has vist? —bramulà el gegant.

—Sí, senyor amo. És que ell ha encès llum.

El gegant ho va regirar tot, però no va trobar la formiga.

—Calla, calla —digué malhumorat—, que es veu que somies.

Però per a si deia: "On deu estar amagat aqueix Adolfet del dimoni?". Tan sabut com era, no va poder esbrinar el que havia passat.

Adolfet, quan va veure fosc i sentí silenci, va dir ben fluixet: "Déu i home" i es va tornar altra volta com era. S'enroscà amb precaució en el llit i s'adormí com l'algeps.

L'endemà en la nit va passar igual. Així que, només sentí el pes de la xicona, va i raspa la pedra de foc amb l'esclavó i encén la palleta, i iaquesta sí que va ser bona! El gegant, que es veu que estava aguantant darrere la porta, entra corrent com un llamp... i no li donà temps a fer-se formiga. El gegant, d'un revol, m'agafa l'Adolfet d'una cama i, amb les seues forces poderoses, el llança per la finestra.

—Au, ja l'he tirat a la mar! —digué tot satisfet.

Tancà la finestra i se n'anà a dormir.

Però quan Adolfet, com una sageta, travessava l'aire camí de la mar, tingué temps de tocar el reliquiari i dir: "Déu i falcó".

Quina meravella! A l'acte, es tornà un falconarro amb unes alasses fosques que valien un tresor.

I començà a planejar; després, des de l'aire, va veure el gegant, que eixia del castell amb un llum camí de la mar.

"Que preciós que es veu tot", deia per a si l'Adolfet-falcó. Hores i hores va planejar; després l'Adolfet va baixar, es parà en la finestra del seu dormitori, i, com la trobà tancada, va dir: "Déu i formiga"

i per una petita escletxa es va colar dins la seua cambra. Una volta dins, va dir: "Déu i home", i recuperà de sobte la seua figura humana. Aleshores es va asseure tranquil·lament, i a la lleu claredat que hi entrava podia veure la bella cara de la fadrina, que dormia.

La xica, d'allí a poc temps, es despertà. Ella que veu el fadrinet en la cadira:

—Ai! —fa tota sobresaltada—. ¡Gegant del Romaní!

—No crides el teu carceller, perquè és lluny —la informà calmosament Adolfet. I afegí amb un somriure graciós—: Mira, no t'has d'esglaiar de veure'm. Jo no sóc més que un de tants i tants desgraciats que aqueix maleït gegant deu tenir presos dins aquest castell.

La xica digué que el gegant li havia fet creure que, si entrava algú en el castell que no fos ell mateix, que la matarien. Ara veia que tot allò eren mentides, puix Adolfet era un xic natural i simpàtic i no un ser estranyot capaç de fer-li mal. Li digué també que el nom d'ella era Enriqueta, filla de Teulada i de pares pescadors.

—Com t'ha dut ací el gegant?

I a partir d'aquesta pregunta s'ho contaren tot recíprocament i eren dos casos quasi iguals. Adolfet li contà també la història dels talismans que havia arreplegat, i ella en restà esbalaïda.

—El que hem de procurar és saber la història i la vida del gegant per veure d'alliberar-nos-en —va proposar el xic.

—Bé —acceptà Enriqueta—; però ¿com s'ha de fer?

—Com que a tu sembla que et té una mica d'estima, veges si l'engalipes i que et conte coses. Nosaltres anirem lligant caps.

—Jo en tindrè por.

—No, dona; si és cosa molt fàcil: en tornar ell, una nit em faig formiga; aleshores tu crides com si m'haguesses vist, i, en entrar ací el gegant, li mous conversa.

Al regrés del gegant, tot aquell pla va ser posat en pràctica. Adolfet, en el llit. Toquen dotze, ell sent un petit soroll enmig la fosca. Era Enriqueta.

—Ara em tornaré formiga.

—Bé.

Tot en veu baixa.

Adolfet es torna formiga, i tot seguit Enriqueta pega un crit eixordador:

—Gegant del Romaní, un fadrí!

A l'acte, s'encén màgicament la llàntia i —trip, trop— pegant trons entra el gegant molt cremat.

—No em destorbes, Enriqueta, que ací no hi ha cap xic. ¿No et recordes que el tirí per la finestra a la mar?

—Si no és cap xic, senyor amo; és que he somiat que vostè s'havia mort.

—Haaa, haaa, haaa!

—De què es riu?

Mentrestant, Adolfet, fet formiga, allí en un plec del llençol, no en perdia cap mot.

—Mira, Enriqueta; has de saber que jo seré etern. La meua mort depèn de tantes coses, que no hi pot haver qui em lleve la vida. Ja veus: allà prop de Benifallim i de Penàguila...

(Quan va sentir "Benifallim", calculeu l'Adolfet...!)

—Allà prop de Benifallim —continuava el gegant—, davant la serra de l'Ull del Moro, hi ha un pla molt gran i molt ric que li diuen els Dubots... Allí hi ha una serp grossa com la soca d'un pi, que abans menjava persones, però ja fa anys que li donen dues ovelles diàries per tal que deixe les persones tranquil·les...

El gegant callà, perquè la rialla tan forta que tenia no el deixava parlar.

—I què —l'embronquinava Enriqueta—. A què trau cap tot aqueix romanç dels Dubots?

—Aqueixa serp —respongué el gegant tot confiat— té dins una llebre viva. Si algun dia algú fos capaç de matar la serp, aqueixa llebre eixiria corrent a doble velocitat que cap altra llebre. Així que no hi hauria gos que es fes amb ella. Però si l'agafassen per fi, només tocar-la esclataria i n'eixiria un colom de serra molt volador que s'amagaria per sempre en els pinars espessos de l'Ull del Moro. No hi hauria mans!

—Oh, en aquelles serres sí que seria difícil de tornar-lo a veure! —li afluijava el ramal Enriqueta.

—És que encara hi ha més. Si per un cas algun caçador agafàs el todó, no sabria que se li havia de traure un ouet que porta dins (perquè és coloma), i venir ací al castell, i poder entrar-hi, i poder arribar fins a mi, i trencar-me'l enmig del front. Llavors moriria jo! Però si no passa tot això, res! Així, que veges si seré etern! Enriqueta va soltar una rialla.

—Ara sí que puc dormir assossegada —digué amb un sospir molt fondo.

El gegant s'alçà tot alegre.

—Enriqueta, me'n vaig. ¿Vols que s'apague la llàntia de seguida?

—No, senyor amo: deixe-me-la encesa una mica fins que m'asserene i em vinga la son.

Adolfet de seguida recobrà la forma humana.

—Xiqueta —va vaticinar el sagal, tot fregant-se les mans—, prompte serem lliures. ¡El gegant és nostre!

La llum de la llàntia es va apagar i tots dos s'adormiren.

A la matinada, Adolfet es va despertar i, a palpes, anà i esbarrallà el finestral. Enriqueta dormia profundament i no sentia res. Llavors, ell va i diu: "Déu i falcó". I es torna de seguida el falconot que ja sabem.

Sobrevolà la mar, sempre en direcció a la Marina. Quan ja se'n trobà prop, conegué les serres: el pic del Puigcampana, l'esquena de l'Aitana, l'ampla serralada boscosa de Penàguila i Benifallim.

A tramuntana va albirar la cresta de l'Ull del Moro i, baix, el pla dels Dubots. "Allí és la cosa", es va dir de pensament.

Començà a planejar i es va acostar a un mas enorme.

Tot fent la palometa, al poc es va espuntar i es va parar en un cantal prop de la casa. A l'acte es va tornar xic.

Ell duia la seua jaca i els seus calçons de llenyater i també podia passar per un pastor. Així, que va anar a la casa. Va eixir l'estatgera.

—Què vols, fadrinet?

—Voldria llogar-me de pastor. ¿No els en fa falta cap?

—Sí que et volem de pastor. Precisament necessitàvem un sagal.

A migjorn van venir els tres fills de l'estatgera, i l'home, i també va venir la pastora amb un grandíssim ramat de precioses ovelles. Era la filla major, alta, rossa, forta. Semblava una dona valerosa.

—Mira quin ajudant t'ha vingut!

La pastora el va trobar un xicot eixerit i valent.

Després de dinar, Adolfet i la pastora s'endugueren les ovelles per la vora del barranc.

—Com et diuen a tu? —li preguntà la fadrina.

—A mi em diuen Sensepor.

Ella es posà a riure.

—I a tu?

—A mi? Maria només; però ara veurem qui té més por, tu o jo.

—I això?

—Ara ho sabràs. Mira, jo porte tres-centes ovelles i no prosperem gens, perquè cada setmana em toca deixar-ne dues per a la serp del barranc de les Capelles.

—Com? —féu ell falsament esbalaït—. ¿Però això pot ser?

—Com t'ho conte; el pastor del mas Blanc li les deixa el dilluns, el del mas del Vicari el dimarts...

A nosaltres ens pertoca el dissabte.

L'endemà era dissabte. I quan se n'eixiren a fer la volta de matí, Maria li va dir:

—Avui ens toca donar les ovelles a la serp.

—Com ho farem?

—¿Veus aquella carrasqueta que hi ha a la vora del barranc? Allí li les nugarem ara mateix. I ja veuràs amb quina pressa ix i se les engul.

—Anem, anem de pressa! —digué Adolfet tot en punxes.

Maria pensava: "Aquest xic sí que sembla de veres Sensepor".

Es van acostar a la vora del barranc i van lligar les dues ovelles a la carrasqueta que hi havia.

—Ara, apartem-nos —digué tota esglaiada Maria.

—Aparta't tu, que jo vull veure bé la cosa.

Maria es féu arrere i es quedà meravellada del valor del xic.

—Ves alerta, no se't minge a tu també —li cridava ella.

Començaren a sentir uns xiulets horrorosos pel llit del barranc. Maria es queda esbalaïda al veure que la serp trau el cap per la carena i, a l'acte, Adolfet es torna un llop espantosament gran i feroç.

La lluita que va seguir va ser molt gran. El llop va fer presa en el coll de la serpota i l'arrossegà fora del barranc. Ella li espolsava cuada, i ell mos i arrap.

Maria presènciava de llunyet la brega i estava grogueta com la paret. En això va sentir que parlava el llop:

—Si tenia un cànter de vi i un pa calent, ella moriria al moment.

La serp, sentint açò, es soltà com pogué del llop, i tota plena de nafres i sang s'arrossegà i desaparegué barranc endins.

Al moment, Adolfet era home altra vegada.

—Jas, deslliga les ovelles —va dir tot animós a la pastora.

Maria ho féu mirant a cada moment l'Adolfet no fos que es tornàs llop de bell nou.

A poca nit, se'n van tornar ben contents cap a casa.

Quan ja s'hagué gitat a dormir Adolfet en la pallissa, ella digué als del mas:

—Ací tenim les dues ovelles que tocaven avui per a la serp.

—Com? —s'esbalaïren tots.

—Sí... Si haguessen vist la palissa que ha portat la serp...

—De qui?

—Del fadri Sensepor. Mare, es torna llop.

—Qui, el xic?

—El xic.

—Jesús, Maria i Josep! Això deu ser el dimoni. Tan modoset com semblava...

Maria els contà la brega i l'estranya dita que havia soltat el llop amb veu humana:

—Si tenia un cànter de vi i un pa calent, ella moriria al moment.

—Per a la setmana que ve —digué Maria, que confiava en Adolfet— li hem de donar el cànter de vi i el pa calent.

El dissabte va arribar, i l'estatgera féu forn i amaní un pa calentet. L'home va pujar del celler un cànter de vi.

Així carregats, se n'eixiren Adolfet i Maria amb les tres-centes ovelles. Una volta arribats al lloc, lligaren a la carrasqueta els dos animalets.

No tardà gens a eixir la serp, però a males penes si s'acostà a les ovelles; venia ferida, baldada i fluixota de la lluita del dissabte anterior. Adolfet, sense necessitar tomar-se llop, se li va acostar a la monstruosa boca.

—Jas, jas, pobreta, que deus tenir més fam...

Li dóna el pa calent i després li aboca tot el cànter de vi que duia en una marraixa.

Poom! Sonà un tro terrible; les ovelles van fugir i Maria es va veure tota plena de pols i de terra. I, en això, mirà cap a l'Adolfet i la serp i va veure que d'aquesta ja no quedaven sinó els bocins escampats pel bancal. En aquell moment, veren córrer davant ells una llebre que havia eixit del lloc on esclatà la serp.

"Déu i gos", cridà l'Adolfet, i es torna un gossot enorme.

Lluny era ja la llebre, que corria com el vent pel mig del Pla dels Dubots. Però el llebrer no corria, semblava volar. Quatre marges en amunt ja la tenia en la boca. I allí, d'un mos, la va fer en mil bocins.

Maria no era pas tan lluny que no ho albiràs tot, i va veure com eixia un todó de dins la llebre i s'escapava volant com un llamp per l'ample cel.

—Què farà ara Sensepor? —es digué a mitja veu.

Però Adolfet no es va encantar ni un moment. Sense temps a recobrar la figura d'home, fa: "Déu i falcó!". I ho deia a crits, de tan nerviós com estava.

De llebrer, es tornà el falconàs que sabem. Així que, el todó, no va tenir més remei que caure en les seues esmolades ungles.

El matà, i l'abaixà en terra, vora el ramat i Maria, i llavors sí que recobrà la figura humana.

—Quin todonot! —comentà admirada la pastora garrida. —Ara veuràs, ara —féu Adolfet, i obrí la panxa del todó; hi va escorcollar entre overa i budellets i no va trobar més que un ou.

—Gràcies a Déu! —s'exclamà enigmàtic. I s'alçà l'ou en la butxaca amb molta de precaució, per tal que no se li esclafàs.

Se'n tornaren al mas a migjorn i Maria donà compte que la serp era morta. Quin goig! Tots hi feien festa, i volien donar un saquet de dobletes al fadrí; però ell no va voler res més que el bon agraïment d'aquells senzills i soferts pagesos penailencs.

A mitjanit, es va tornar falcó. Sempre sense soltar el preciós ou sostenint-lo fortament amb els ditets d'una de les potetes, se n'anà volant per la finestra, i entre les ombres de la nit tornà en no gaire temps al castell del gegant.

Enmig de l'illa, en aquella nit sense lluna, el castell destacava. Adolfet va descobrir llum en una finestra. S'hi parà, guaità dins i distingí un dormitori enorme amb un llit colossal i, gitat, amb cara de malalt, el gegant. Enriqueta, a la seua vora, li estava donant una tasseteta de camamil·la.

Què havia succeït? Doncs ara ho veurem: el gegant, segons havia anat lluitant la serp amb Adolfet aquells dies, havia anat sentint-se malaltós.

Quan Adolfet matà la serp, el gegant es sentí vertaderament malalt i es va ficar en el llit. Enriqueta anava fent-li tassetes de poliol, de timó, de romaní...; però no li provava res.

—Ai, que malalt que estic! —bramulava el gegant, però cada volta amb la veu més fluixanga i badada.

"Déu i formiga", digué Adolfet i, cas curiós, l'ou que duia es reduí de volum en la mateixa proporció.

Així se n'entrà per un badallet, i es tornà després home pel procediment de costum.

S'acostà en el llit, sense badar ni mica, i, xooop!, li esclafà l'ou enmig d'aquell frontot, que semblava una era.

El Gegant del Romaní pegà una alenada i un bramul que retronà en tot el castell, i es quedà mort a l'acte. Eren les vuit del matí.

Tot seguit, com per art d'encanteri, començaren a sonar vols de campanes; el castell es va sacsejar com si vingués un terratrèmol, i en un dir Jesús es transformà en un poble espaiós i alegre, amb un palau en la plaça major. Les flors del jardí s'havien convertit en dames i cavallers, i tots, cantant i alegres, passejaven amunt i avall.

Enriqueta i Adolfet, sense saber com ni com no, es van trobar drets en el balcó principal del palau, enfront d'una gentada que els aclamava com als seus salvadors, i el que era més gros, com a batle i batlessa perpetus.

Unes hores després, els dos joves es casaren solemniament en la capella del palau, entre nobles que els ballaven l'aigua amb una polidesa exquisida, com qui

no ho fa. Llavors tenien els novençans setze anys ben aprofitats, puix eren espigats i bells com uns prínceps fabulosos.

Després de la gran cerimònia, portaren a viure amb ells les respectives famílies de Benifallim i Teulada.

I foren tots feliços i visqueren els anys que els tenia destinats el Nostre Senyor.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 3

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment o col·lectiva) i un primer visionat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que ens transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Per què va al bosc el flequer de Benifallim?
- Com és Adolfet?
- Quina feina fa Adolfet pel gegant?
- Quina és l'amenaça o advertència que li fa el gegant?
- Qui ajuda Adolfet?
- Qui descobreix que dorm al seu llit?
- Perquè han de conèixer la vida del gegant per alliberar-se?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Els estereotips

Els gegants solen tenir mala fama. Solen ser terribles, lletjos i fan malifetes horribles. Per això fan por. Però, són com les cebes i tenen moltes capes, i en el fons, en el fons, poden ser tan dolços i delicats com qualsevol altre.

- **Quins són els estereotips habituals dels personatges de contes?**
 - els gegants
 - les princeses
 - les bruixes
 - les fades
 - els nans
 - els ogres
- **Repasar alguns estereotips i desmuntar-los, tot buscant contraexemples.**
- **Relacionar grups humans amb estereotips:**

Anglesos	cridaners
Italians	flegmàtics
Oriental	garrepes
Escocesos	enigmàtics
(Afegir els tòpics de les nacionalitats o cultures que teniu a l'aula i desmuntar el prejudici)	

Tenir por

Tenir por vol dir sentir-se insegur, notar un perill, saber-se en situació de risc. Per tant, és un sentiment desagradable, sovint paralitzant, negatiu. En general, tenim pors molt diferents i de moltes menes: por d'un accident, de la mort, de separar-nos de la gent que estimem, del fracàs, del rebuig, de no caure bé, etcètera. La llista seria interminable. Per a alguns estudiosos, la felicitat s'identifica amb l'absència de por. Però hi ha moltes pors diferents.

▪ De quines coses nosaltres tenim por?

Després de fer aquesta pregunta, deixarem una estona per pensar-hi i quan ja tothom hi hagi rumiat, farem una roda de respostes, que anirem anotant a la pissarra. Veurem si són del mateix tipus i en farem una classificació. Un criteri podria ser pors externes i pors internes, i després les podríem valorar, tot argumentant quines pors són raonables i quines absurdes.

A partir del resultat podem tractar la tipologia de les pors. Podríem dir que existeix una por impròpia i una por apropiada. Una por apropiada seria quan temem que una determinada situació de perill es pugui donar, com un accident: no cal pujar dalt de tot d'una escala si no està ben apuntalada, etc.

En canvi, una por és inadequada quan l'objecte del temor és alguna cosa que no ens pot fer cap mal (una ombra, un gat negre, etc.) o situacions que no podem evitar, com fer-se gran, posar-nos malalts.

L'antídot contra la por és el coratge, l'audàcia. La paraula coratge prové del llatí cor i vol dir tenir valor o ànim per suportar els inconvenients que se'ns presentin i per fer valer les nostres intencions, projectes, idees, queixes, etc.

El coratge és una virtut, i com a tal pot ser desenvolupada per l'educació i pel treball personal d'un mateix. Caldria reivindicar-lo, perquè la societat del nou mil·lenni necessita ciutadans amb coratge per millorar el món. Per això, proposem aquesta reflexió.

Reflexionar sobre la por

Fem un diàleg a la classe seguint algunes d'aquestes qüestions:

- La por és un sentiment evitable?
- La por és un sentiment desitjable?
- La por és un sentiment desitjable en algun moment?
- De què serveix tenir por?
- Què és el contrari de tenir por?
- Tenir por és ser un covard?
- Es pot tenir por i alhora ser valent?
- Es pot no tenir por i alhora ser un covard?
- Pot ser que tinguem pors que no coneixíem?
- Pot ser que tinguem por i que no ens n'adonem?
- Quines conclusions podem extreure sobre la por?

▪ Por saludable

El narrador diu que Adolfet comença a tenir una por saludable. Què vol dir una por saludable? Hi ha una por que no és saludable?

Possible o impossible

La rondalla permet treballar abastament situacions que es troben en la línia del possible o l'impossible. Vegem què se'n pot treure.

▪ **Què és una possibilitat?**

La idea de possibilitat pot ser vertaderament alliberadora. I és que resulta emocionant adonar-se, de cop, que és possible una cosa que no havíem pensat mai abans, o trobar que hi ha alternatives possibles a una determinada manera de pensar rígida establerta fins aquell moment. El tema de les possibilitats ha fascinat els filòsofs de tots els temps, i avui dia són temes candents de debat per part de molts filòsofs, especialment filòsofs de la ciència i de la lògica; però també en el món de l'art i de la creació el concepte de possibilitat com a alternativa és molt viu.

▪ **Pla de diàleg: Possible o impossible**

1. Pot pensar una persona sense usar paraules?
2. És possible que el temps no sigui real?
3. És possible que tot estigui en les nostres ments?
4. Pot ser que no tinguem ments, sinó que només pensem que en tenim?
5. Pot ser que el món hagi tingut començament i que tingui final?
6. Pot ser que el món tingui entremig i final, però no començament?
7. Pots dir alguna cosa que, en realitat, no sigui el que sembla ser?
8. Pots dir alguna cosa que, en realitat, sigui el que sembla ser?
9. És possible que tot sigui possible?
10. És possible que tot el que passa ja hagi passat abans i torni a passar en el futur?
11. És possible que res no passi mai dues vegades?
12. És possible que tu siguis l'única persona real i que tots els altres només estiguin en la teva ment?
13. És possible que tots els altres siguin reals, i que tu només estiguis en la seva ment?

De Recerca filosòfica - Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista. Quin paper té la noia?
- c) Feu una mena de guió radiofònic en diversos capítols. Atenció al fons musical i als efectes especials.
- d) Aquesta rondalla pot justificar fins i tot de fer una excursió per la zona o comarca per a fer fotos i diapositives

Altres temes

Els gegants

Amenaces

Fer feina

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Literatura:

Els gegants a la literatura

Naturals:

Les feines que ha de fer Adolfet pel gegant

Geografia:

On és el poble de Benifallim?

EL REI ASTORET

Astoret és un rei jove i capritxós que és encantat per la maligna Safranera. El càstic: no podrà conèixer mai la jove dels seus somnis, Margarida Blanca. Però la valenta fadrina planta cara als embolics i males arts de la bruixa per a desencantar el rei.

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL REI ASTORET

Resum

Fa molts anys en la serra de Safra, vivia un rei, anomenat Astoret. El rei Astoret anava molt de caça, ja que no sentia gens de respecte pels animals. Però vet ací un dia d'estiu, li digueren que hi havia un teixó que havia fet malbé un camp de blat. Aleshores, molt enfadat, va organitzar una cacera per a matar el teixó. Quan va trobar el teixó, l'acorralà amb els gossos i li clavà una fletxa i aleshores el teixó es convertí en una anciana, que l'embruixà, cada nit se li apareixeria la bella fadrina que no trobaria mai.

Astoret va esbrinar que es deia Margarida Blanca. Quan el rei comunicà la notícia a Baltasar, el seu institutor, aquest envià quatre criats, cadascun per un vent. Al cap de 4 mesos, tornaren tots al castell, ja que no havien esbrinat res d'aquella fadrina.

Aleshores, Baltasar i el rei anaren a vòrer l'astròleg Jeremies. L'astròleg va encendre un foguet i amb alguns suquets màgics van poder vorer una imatge de

Margarida Blanca. L'astròleg li digué que estava embruixat, per això se li apareixia per les nits.

L'astròleg va cridar la seua amiga, la fada Salina. La fada es presentà a casa Jeremies, i aquest mitjançant versos, li contà el que li passava al rei. La fada li digué que aquest encantament era de la bruixa Safranera.

L'endemà Salina amb aparença de vella, partí cap a casa de Margarida Blanca. La fada li contà com era el rei Astoret, l'home que li apareixia en somnis, i li digué que estava embruixat, i que sols ella podia ajudar-lo.

La fada li contà que a l'estiu, a les eres del castell del rei Astoret, es feia una batuda, però que els batedors mai ho acabaven. Aleshores, si ella el volia desembruixar havia d'agafar els ramals de les nou mules i batre tota l'era. Sols així podria, desembruixar-lo. Aquesta acceptà, però li costà molt als seus pares. Un dia de juliol, Margarida va emprendre camí al port d'Albaida. En arribar va veure una casa molt estranya, era alta i estreta, era la casa de Marieta, la mare del Vent de Ponent.

Margarida passà allí la nit, i l'endemà abans de partir, Marieta, li indicà el camí, i li donà una avellana, que partint-la l'ajudaria si es perdia.

Caminant, va arribar a casa Roseta, la mare del Vent de Llevant, tal i com li havia indicat Marieta. Passà la nit a casa Roseta, i l'endemà igual que havia fet Marieta, li indicà el camí, i li donà una ametla, per si li passés alguna cosa i necessités ajuda.

Després caminant arribà a casa de Hermenegildeta, la mare del Vent de Tramuntana, i allí li passà el mateix que en les altres cases, però li donà un anou.

Seguí caminat fins que ja no podia més, i decidí trencar l'avellana. D'aquesta aparegué una dona tota blanca amb un got de llet d'ametla. Aquesta se'l begué i recuperà les forces i no passés més calor.

La dona blanca li digué que, gràcies a aquest got no passaria més calor i no es caçaria. I també que tenia que acabar de trossejar la palla abans de mitjanit del dia 9.

Quan per fi va arribar a l'era, va esperar que es fera de nit, i es va plantar davant dels homes que treballaven l'era, i els digué que venia a ajudar-los.

Aquestos a la fi la deixaren, i Margarida començà a rodar les mules.

L'endemà acudiren a l'era el personal del castell, i van veure Margarida Blanca rodant, no li digueren res al rei, la deixaren rodar, tal com havia dit l'astròleg. Passaren les nou nits, i quan casi havia acabat la batuda, la bruixa Safranera adormí als homes i capturà Margarida amb els seus conjurs.

La tancà a la seua cova, i la bruixa va adoptar la forma de Margarida Blanca, encara que no era exactament igual. Va acabar de seguida la batuda, i als dos dies la bruixa es va casar amb el rei, però aquest no pareixia feliç.

Margarida es despertà a la cova on hi havia una pedra, però era molt gran i li impedia l'eixida; aleshores tragué l'ametla, la partí, i sentí molta força, i així pogué moure la pedra.

Després trencà l'anou, i d'aquest eixiren una pinta de nacre i d'or, un collaret de perles i robins, i una manilla d'or encastada de brillants.

Aleshores se li ocorregué una idea, i anà cap al poble. Allí al poble va començar a anunciar la pinteta, i les criades de la bruixa Safranera li ho comentaren. Aquesta li digué que quant volia per la pinteta, i Margarida li demanà passar una nit amb el rei. La Bruixa acceptà i aquesta, es presentà per la nit al castell. Va passar la nit intentant despertar-lo, però estava embruixat per un beuratge que li de degué donar la bruixa.

Al dia següent, feu el mateix amb el collar, però passa el mateix. I al tercer dia, quant només li quedava la manilla, la bruixa li comprà pel mateix preu, una nit amb el rei.

Aquest dia, quan estava enfosquint s'acostà a la finestra on estava l'habitació de l'Astoret i cantà la cançó. Per la nit, sopà , però no es prengué la tassetta de tomanyí, perquè, després d'haver sentit la cançó desconfiava de tothom . Després quan el rei estava ja a la seua habitació vingué Margarida, com havien acordat, i el va despertar, ja que no s'avia pres la tassetta de tomanyí, Ella li contà per damunt tota la història, i acordaren desfer-se de la bruixa.

L'endemà la tiraren com sempre al carrer, i després penjaren la bruixa a la torre més alta. Aleshores, van cridar a Margarida Blanca i, ella i el rei Astoret es casaren i van ser molt feliços.

Rondalles valencianes d'Enric Valor. Volum 4

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment o col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Com era el jove Astoret?
- Quina amenaça li fa la bruixa?
- Quines feines han de fer per aconseguir els desencants?
- Quines fruites seques li donen?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Teixó

El **teixó** o **toixó** és una espècie de mamífer de la família dels mustèlids, de potes curtes i gruixudes, cua curta, orelles petites, pèl espès, llom blanc groguenc jaspiat de negre, ventre i potes negres i el cap blanc amb dues bandes negres que van del musell a la nuca. Les bandes fosques del cap el fan fàcilment identificable. La seva alimentació és molt variada: tota mena de fruits, arrels, tubercles, cucs de terra, grans coleòpters catxaps, mel, ratolins, talpons, granotes, gripaus, serps, etc. A la tardor acumula grans reserves de greix, per això pot viure molt de temps en dejú.

- Com és el teixó?
- On i com viu?
- Què ens diu el conte sobre el teixó?

Tenir valor i coratge

La valentia és una actitud que comporta dominar les nostres pors i sobreposar-nos a l'adversitat. En alguns moments de la vida, sense valentia, per conformisme o passivitat, podríem prendre decisions equivocades. Ser valent no és senzill, perquè la valentia significa responsabilitzar-nos de les conseqüències dels nostres actes i acceptar els nostres errors. El nen o nena que admet davant els seus pares que va ser ell o ella qui va trencar la finestra del veí, que admet que ha pegat a un altre, que accepta que no es porta correctament, etc., és algú que podem considerar valent.

▪ Qui és valent?

Una persona que defensa el feble

Una persona que sap tenir a ratlla les pròpies pors

Una persona que admet els seus errors

Una persona que afronta les conseqüències dels seus actes

Una persona que no calla quan sap que alguna cosa està malament

Una persona que lluita pel que creu

▪ Comenta aquests pensaments:

- Cal ser molt valent per a reconèixer els errors propis; els dels altres es reconeixen de seguida.
- La valentia consisteix a ser forts davant de tot el que s'ha d'enfrontar en la vida.

- Ser valent no consisteix a no sentir por, sinó a tenir-ne i tot i així continuar endavant.
- Ser valent és lluitar pel que creus.

Encanteris

Un encanteri és un acte de màgia que pretén alterar la realitat i només el pot fer qui en sap, un bruixot o una fetillera. La servir objectes com varetes, o pocions elaborades amb herbes especials. També se'n diu conjur o sortilegi. És molt antic i per fer-lo se sol utilitzar una paraula (abracadabra) o frase que fa que les coses canviïn: convertir una persona en animal, en pedra, en planta. El més important és que l'encanteri canvia les coses com són, tot i que no per sempre.

- Un encanteri és veritat o és broma? Com ho sabeu?
- Diem que és màgica una cosa quan no sabem d'un ve, d'un surt? Per què?
- Els encanteris es poden desfer? Per què?

Per anar més lluny

- Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista. Com descriuríes el paper de Margalida?

Altres temes

Fades i bruixes
Enginy o astúcia

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Naturals:

Els treballs de la batuda i la trilla.

JOAN RATOT

En la més remota antiguitat hi havia un ratolí a qui deien Joan-Ratot. Un mal dia, la curiositat causa la seua perdició i la del seu entorn, on un seguit de desgràcies s'expandeixen sense control. Quina pena més gran!

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

JOAN-RATOT

Resum ample

Quan encara parlaven els animals, les plantes i les aigües, és a dir, en la més remota antiguitat, hi havia un ratolí que li deien Joan-Ratot. Aquest ratolí i la seua dona, la rateta Torna-per-més, vivien en una caseta molt llepada i alegre en un racó de la serra de Castalla.

Per davant de casa passava el camí que puja a l'alta serra, i a cent brases hi havia la font més delitosa de la Foia; a vora de la Font, la Figuera més bledana i corpulenta del terme estenia el seu cap gegantí.

Un matí van oir pregó que havia arribat al mercat el millor saladurer de la Vila. La rateta va dir de seguida:

- Me'n vaig, Joan-Ratot. No tenim ni bacallà ni bonítol i ja saps que ens agraden molt. Tindràs compte de l'olla?

- Sí; però abans d'anar-te'n, digues-me si hi has ficat ja els bocins d'orella de porc i les penques que vaig dur ahir d'Almarra.

- És clar, home, és clar que els hi he ficats.

La rateta ja estava anant-se'n.

- Haig de trencar el bull als fesols?- li preguntava ell.

- No cal, no cal. Tinc por que destapes l'olla, no siga que caigués dins.

I dit açò, se'n va anar al mercat.

Joan-Ratot, que era sabater, va asseure's a la cadira i començà a colpejar un parell de soles de sabata; però als cinc minuts ja estava dient: "Què deu haver posat la meua dona en l'olla?"

I s'acostà a la cuina.

- Quasi no té foc- va observar mentre afegia un secall al caliu.

- Si jo no tenia por- anava raonant -, veuria com estan de desfets els fesols.

Isqué de la cuina, se'n va pujar a la teulada i guaità per veure si tornava la seua muller del mercat. Com que no venia encara, se'n davallà corrents, mogut per la curiositat ja impossible de contenir, posà una cadira a la vora de l'olla i va alçar d'un pessic la tapadora.

El baf el va encegar, es cremà els dits, li rodà el cap i va caure de nassos dins del dinar, que bullia a tota paleta.

En un bell en sec, Joan-Ratot va morir escaldat.

Quan tornà la Rateta, ja en la porta, li pegà un tuf de Joan-Ratot guisat. El cor li féu una sotragada, i el bacallà i el bonítol van caure-li de les mans.

- Valga'm Déu! – exclamà plena d'angúnia.

Va acudir a la cuina corrents, s'abocà a l'olla i al veure-hi l'esgarrafós espectacle va caure redona.

Quan va tornar, els seus clams i plors i les arrapades que es pegava feien veritable compassió.

- Ai, quina malaventura la meua, morir-se'm Joan-Ratot! Què faré jo ara, sense? Tan bé com m'agranava la casa...!

I ací, com moltes viudes enamorades, s'estengué esmentant totes les bones qualitats del ratolí difunt. Així va estar-se hores i hores: en la més negra desesperació.

A mitjan vesprada, no li quedaven llàgrimes, ni li quedaven idees de rata viuda, ni li quedava ja ni desesperació. Un poc de temps després, va eixir al balconet.

En això, va passar el Pardalet, volant arran de la teulada i els arbres, i li va preguntar:

- Rateta Torna-per-més, per què plores?

- Perquè Joan-Ratot ha caigut dins l'olla i és mort.

El Pardalet, molt colpit per la desgràcia, va anar-se'n contra la branca d'un arbre i s'hi va trencar el bec.

Després va seguir volant. Així va trobar-se amb el Corb.

- Què et passa, Pardalet, que plores tant?

El Pardalet respongué:

Joan-Ratot ha caigut dins l'olla;

la Rateta sopa i plora.

- I tu, què has fet?

- Jo m'he trencat el bec contra una branca!

El Corb, va esclatar en un plor de nas que va ressonar mitja hora pel barranc del Negre, i de seguida es va tallar una ala contra una penya. Així, hagué de seguir a peu pel camí de l'alta serra.

Llavors, el Bou, que tornava de pasturar, s'hi va trobar el Corb a peu plorant a llàgrima viva:

- Corb, per què plores?

El Corb, tot endolat com sempre va, li respongué:

Joan-Ratot ha caigut dins l'olla;

la Rateta sopa i plora;

el Pardalet s'ha trencat el bec...

- I tu, què has fet?

- Jo m'he tallat una ala!

El Bou va fer:

- Muuuuu! Doncs jo m'arrancaré les banyes!

I ficant-les entre les branques d'una olivera, se les va arrancar de soca i arrel.

L'endemà de matí, a l'eixir el Bou a pasturar, tot plorós per la mort de Joan-Ratot, per la tristor de la Rateta, pel disgust del Pardalet i per la pena del Corb, va passar pel davall de la Figuera de la Font, que li va preguntar:

- On vas, Bou, tot plorós?

El Bou digué:

Joan-Ratot ha caigut dins l'olla;

la Rateta sopa i plora;

el Pardalet s'ha trencat el bec;

el Corb s'ha tallat l'ala...

- I tu, què has fet?

- Ja ho veus: m'he arrancat les banyes.

- Doncs jo – féu la Figuera tot deixant caure llàgrimes lletoses per les seues fulles, jo m'esguellaré la millor branca!

El Bou va seguir avant.

Llavors, la Font, que va sentir el cruixit de la Figuera, va preguntar:

- Què t'ocorre, frondosa Figuera, tu que m'has donat ombra i perfum durant trenta estiuades? Què et passa que el teu cos fresc i gegantí s'ha esquinçat d'aquesta manera?

(Es coneix que les fonts són totes molt afectades a la Poesia).

La Figuera va respondre-li:

Joan-Ratot ha caigut dins l'olla;

la Rateta sopa i plora;

el Pardalet s'ha trencat el bec;

el Corb s'ha tallat l'ala;

el Bou s'ha arrancat les banyes...

- I tu, què has fet?

- Ja ho veus: m'he esguellat la millor branca.

- Doncs jo deixe de rajar i m'asseque per sempre- va dir la Font.

Devers les deu del matí, venia per la senda, cap a la Font, la bella fadrina Soledat, que duia un cànter a cada mà, dues canterelles davall dels braços i una altra damunt del cap.

Va arribar a la Font i deixà en terra la càrrega; però com es va quedar d'esbalaïda en no sentir el dolç murmur de l'aigua!

- Què t'ha passat, Font delitosa?

La Font li va respondre:

Joan-Ratot ha caigut dins l'olla;

la Rateta sopa i plora;

el Pardalet s'ha trencat el bec;

el Corb s'ha tallat l'ala;

el Bou s'ha arrancat les banyes;

la Figuera s'ha esguellat la millor branca;

la Fonteta s'ha assecat...!

- Doncs jo tire cànters i canterelles riuert avall! – va acabar per dir la fadrina. I ho va asclar tot en el rierol.

No cal dir més: les desgràcies van anar enganxant-se com les cireres, i van créixer talment que no va quedar estaca en paret ni casa sense dissort.

Tot es va perdre per ser Joan-Ratot, tal com ho són molts homes al nostre temps, un empedreït manifasser.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla, preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença el conte?
- Enumerar els elements que intervenen.
- Què vol dir "empedreït manifasser"?
- Com acaba la rotllana?

TEMES POSSIBLES

Curiositat

Joan Ratot “mogut per la **curiositat ja impossible de contenir**, posà una cadira a la vora de l’olla i va alçar d’un pessic la tapadora” I ja sabem com va acabar! Això vol dir que la curiositat és dolenta? La curiositat és una bona qualitat en la majoria dels casos. Però potser Joan Ratot ha anat massa lluny? Com decidim si és bona o dolenta? Quan és profitosa? quan la curiositat esdevé indesitjable? Quan és perillosa?

▪ **Preguntes pel diàleg**

1. S’hauria d’haver contingut Joan Ratot?
2. Què significa tenir curiositat?
3. Quins tipus de coses feu o dieu per demostrar que teniu curiositat?
3. És interessant tenir curiositat? Per què sí o no?
4. Es pot ser massa curiós? Per què?
5. Tendim a pensar que la curiositat és una bona qualitat? Podria no ser-ho?
6. Per què o quan pot ser una mala qualitat tenir-la?

La mort

El tema de la mort plana sobre el conte en diferents moments. No és un tema que “calgui” tractar però tampoc el podem deixar de banda. En aquest context ens pot permetre encetar una reflexió sobre el concepte de mort i ajudar els infants a rebaixar les pors i temors que els pot provocar aquest tema.

S’aconsella parlar-ne clarament, sense enganys o fent veure que no passa res. Si no es fa així, sovint s’aconsegueix l’efecte invers i els infants tenen la sensació de doble traïció, d’efectes més negatius que els que pot tenir parlar-ne obertament.

• **Quatre conceptes clau sobre la mort**

1. La mort és universal. Tots els éssers vius moren.
2. La mort és irreversible. Quan morim, no tornem a viure mai més.
3. Totes les funcions vitals acaben completament en el moment de la mort. Quan morim, el cos ja no funciona.
4. Tota mort té una causa i unes conseqüències.

Aquests conceptes haurien de quedar clars en la mesura que es pugui, ja que, si no és així, la imaginació pot fer de les seves i la frustració, quan s’encarin amb la realitat, pot ser molt gran.

▪ **Pla de diàleg**

- Les coses comencen i s'acaben: un conte, una pel·lícula. Com et sents quan comença i com et sents quan s'acaba?
- Els ésser vius (plantes, animals i humans) naixem, vivim i morim.
- Has vist mai com una planta es marceix?
- Has vist morir algun animal?
- Ha mort alguna persona que estimessis? Com t'has sentit?
- Penses sovint en la mort?
- Creus que hi ha persones que hi pensen sovint? Qui? I per què?
- Diries que n'hauríem de parlar més a casa i a l'escola? Per què?

...

- En petits grups es comenta la frase i després es posa en comú. Un secretari o secretària anotarà les conclusions finals:
- La mort és un misteri i no cal parlar-ne.
- No en podem parlar, perquè no sabem què dir.
- Com que és molt trist parlar de la mort, val més deixar-ho estar.
- La mort forma part de la vida i cal parlar-ne.
- Mentre siguem vius, no ens hem de preocupar de la mort.

Sobre el plorar

Hi ha un lligam natural entre tenir sentiments d'infelicitat i plorar. Sovint, però, el fet de plorar és cohibit per pressió social. Conseqüentment, pot ser que l'alumnat estigui insegur en referència a les circumstàncies en què ho poden fer. Quan un fa una cosa moralment dolenta, la societat procura que aquella persona se senti culpable. Però també hi ha altres tipus de conducta que la societat controla de manera semblant. D'això últim, n'és un bon exemple el plorar. Plorar és quelcom molt personal; tanmateix, com més grans es fan els nens i joves, més conscients són de les sancions socials que pesen sobre el plor. Per això, els més inclinats a plorar estan cada vegada més capficats per la vergonya que hi va lligada. Podries obrir un diàleg sobre el fet de plorar, tot preguntant si plorar és natural, i si hi ha circumstàncies en què és propi plorar. Demana'ls també que considerin circumstàncies en què plorar sigui improp. El teu objectiu hauria de ser ajudar-los a veure que els judicis sobre si plorar és o no vergonyós depenen molt dels contextos. La seqüència de qüestions següent pot ajudar a això:

▪ **Reflexió: Sobre plorar**

1. Alguna vegada et sents millor després d'haver plorat?
2. Si a algú li han ferit els sentiments, ho pot expressar a una altra persona tot plorant?
3. Pots descriure una situació on plorar sigui el que és propi de fer?
4. Et pots imaginar una situació en què seria improp plorar?
5. És mai propi plorar a fi d'aconseguir que altres facin una cosa que, si no, no farien?

Ara el teu objectiu hauria de ser animar els alumnes perquè intentin definir, entendre i avaluar el plorar. Vigila amb atenció per evitar que no hi hagi només un enfilall de testimonis, encoratja els alumnes a explorar què pot significar plorar. Que vegin, per exemple, que el fet de plorar pot descobrir que som molt sensibles a les actituds dels altres respecte al nostre comportament.

▪ **Exercici: El plor justificat**

Digues, en cada cas, si penses que plorar és justificat o no:

1. L'Helena ja fa sis setmanes que plora, perquè tenia una gossa que estimava molt i que se li ha mort de vella.
2. Ahir, després que dos xicots alts i grossos robessin i peguessin a la Maria, ella va arribar plorant a casa.
3. En Miquel, el germanet de la Maria, es va posar a plorar quan va veure que havien fet mal a la Maria.
4. Els nois que van robar i pegar a la Maria van ser descoberts. Quan els van agafar, van començar a plorar.
5. Quan en Marc va descobrir que no l'havien convidat a la festa, es va posar a plorar.
6. L'Ester té llàgrimes als ulls perquè, en anar a penjar un quadre, s'ha picat el dit amb el martell.
7. En Maurici té llàgrimes als ulls perquè ha estat pelant cebes.
8. «Era una pel·lícula tan trista –va dir la Cèlia–, que me l'he passat plorant.»
9. Quan la Clàudia va veure que no podria estrenar cap vestit per anar la festa, es va desfer en plors.
10. Quan l'Emili va llegir les notes i va veure que hauria de repetir curs, va començar a plorar.
11. Tot i que la família es traslladava a una casa nova, li sabia tan greu a la Victòria abandonar aquell domicili, que va començar a plorar.
12. «Em passo l'estona bramant –va dir amb orgull–; al capdavant, soc el protagonista de l'obra.»
13. «És clar que ploro! –va dir l'Oriol–. Hem perdut el partit!»
14. L'Àlícia s'e la va passar tan bé que plorava de riure.
15. Sempre que la Dolors vol aconseguir alguna cosa, es posa a plorar.

De Recerca filosòfica – Manual que acompanya La descoberta de l'Aristòtil Mas

Explicacions causals

▪ **Causes, efectes i explicacions causals**

Quan hi ha una relació causal, és quan estem justificats per dir que el primer esdeveniment ha produït el segon. Si algú llança una pedra contra una finestra i en trenca el vidre, podrem dir que el llançament de la pedra va causar la

trencada del vidre. D'una manera molt elemental, trobar les causes és una manera d'explicar. Pots explicar el fet que la teva ombra s'allargui durant el captard pel fet que el sol s'està ponent. És clar, però, que una explicació completa inclouria molts factors, com ara les lleis de la física que corresponen als fenòmens visuals. En altres paraules, hi ha causes, i hi ha lleis causals. Ambdues són explicatives. (...)

Resumint: explicar és adduir causes. Això es fa bo i assenyalant regularitats o uniformitats en la naturalesa, les quals poden ser formulades com a lleis de la natura. Si volem saber per què ha aparegut rovell en el pot de ferro que vam deixar al jardí fa uns quants mesos, només hem de pensar en el fet que l'oxigen de l'aire normalment interactua amb el ferro i produeix rovell. Aquesta regularitat ajuda a explicar que el pot s'hagi rovellat.

▪ Exercici: Seqüències causals i no-causals

Explicar. A l'exercici següent et trobaràs amb parelles d'esdeveniments que passen en una seqüència. Quan el primer esdeveniment provoca el segon esdeveniment, diem que es tracta d'una "seqüència causal". Quan el primer esdeveniment no provoca el segon esdeveniment, diem que es tracta d'una "seqüència no-causal". Per exemple, si deixes caure un pot molt pesant i trenca un plat, el primer esdeveniment (la caiguda del pot) causa el segon (que es trenqui el plat). Aquesta és una seqüència causal. Ara bé, si deixes caure un plat i, al cap d'un segon, sona el telèfon, la seqüència és no-causal, perquè la caiguda del plat no ha causat que el telèfon sonés.

Digues, en cada cas, si es tracta d'una seqüència causal (SC) o d'una seqüència no-causal (SNC).

	SC	SNC	?
1. Primer hi va haver un llampec, després un tro.			
2. La pluja queia abundantment, i amarava la terra.			
3. Va arribar l'estiu, seguit de la tardor.			
4. Es va fer de nit, i els llums dels carrers es van apagar.			
5. Un moment abans de despertar-me va tocar el despertador.			
6. Un moment després de despertar-me va tocar el despertador.			
7. La flor produïa nèctar, i les abelles s'alimentaven de nèctar.			
8. El carter va arribar, i el gos va bordar.			
9. L'esquirol es va enfil·lar per l'arbre i el gat dormia.			
10. El nen va marxar corrents i va donar un cop de porta.			

*El gust per la lectura Educació primària JOAN-RATOT Enric Valor QUADERN PER A L'ALUMNAT (cicle inicial) [CONSULTAR-LO AQUÍ](#)

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Molt bonic per a dramatitzar: fàcil de memoritzar.

Altres temes

Intencions
Accidental
Desgràcia
Plorar

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Literatura:

les rondalles encadenades. Les accions encadenades que realitzen els animals són les següents: trencar-se el bec, tallar-se l'ala, arrancar-se les banyes, esguellar la branca, deixar de rajar. Podríeu inventar-ne altres de diferents, o recordar uns altres contes on es realitzen també accions encadenades.

Socials:

Joan Ratot és sabater. En què consisteix aquest ofici que encara perdura: feu una llista d'accions.

COMENCILDA, SECUNDINA I ACABILDA

En aquest capítol, vorem la història d'un llop i una rabosa que eren la cosa més amiga del món, fins que un dia la guilopa va intentar enganyar el llop. Comencilda, Secundina i Acabilda formen part del seu pla astut per a intentar furar la mel al llop. Ho aconseguirà?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

COMENCILDA, SECUNDINA I ACABILDA

Versió completa

Això va anar i era un llop i una rabosa, la cosa més amiga del món.

El llop era un animalot brau, gros i de pèl estarrufat i aspre, i tenia un geniot com un castell; però, en el fons, era un veritable albercoc.

La rabosa tenia un tipet esllanguit i de moda i una cua sedosa que valia un tresor de tan bonica. Però no tenia idea bona que l'acompanyara.

Un matí, s'estaven els dos tranquil·lament quan el llop, que estava ben satisfetot d'un robatori que havia fet la nit abans en un ramat d'ovelles, va dir a la rabosa:

–Amiga rabosa, estic molt content de tu per l'ajuda que em donares ahir de distraure el gos del ramat de les ovelles. ¿I com te les vas apanyar per a fer aquells grunyits com si fores un conill que s'haguera agarrat en un llaç? Ha, ha!

–Ai, llop. Molt m'ha costat de tenir aquestes habilitats.

El llop prosseguí recordant el cas:

El llop es va esperar al solet d'hivern que feia allí en el recer de davall la riba on es trobaven.

-He pensat que, ja que t'has portat tan bé, que dec convidar-te.

-A què?

-A menjar mel. ¿T'agrada? Has de saber que en tinc un bon gerró... i açò no ho havia dit a ningú, perquè m'agrada molt i no saps quant m'ha costat de replegar.

-On la tens?

-Allà dalt, a la vora la Replana. ¿No hi ha allí, un ginebre gros com una carrasca?

-Sí, sí; ja sé on dius.

-Doncs si apartes les branques del ginebre, que creix al peu mateix del tallat, trobaràs que tapa un ample badall de la penya. El badall té una porta de planxa, i allí dins està la cova on guarde jo totes les viandes i llepolies.

La rabosa ballava de goig per dins, perquè era molt llépola, i ja se les prometia felices si l'albercoc del llop gosava a dir-li on tenia la clau. Així que va fer els ulls més innocents que va poder i esperà les explicacions del seu compare.

-A l'esquerra hi ha una pedra grossa i davall d'ell tinc la claueta, per no perdre-la si la porte damunt.

-Vaja, vaja! Sí que ho tens tot ben arreglat.

El llop estava orgullós d'aquelles lloances.

-Ah!, i tinc allí unes coses més bones... Però, sobretot, el gerró de la mel.

Callaren tots dos: el llop, pensant en el convit que per agraïment devia fer a la rabosa i la rabosa discorrent com furtaria la mel. Anava pensant: "Ara ja sé on la té, la mel, i com trobar la clau de la cova. Hi aniré jo primer, i allà veurem què li deixaré".

-I quin dia? - va preguntar la rabosa.

-Avui a com som? A dimarts... doncs a diumenge a les 10 del matí al costat del ginebre.

S'acomiadaren d'allò més afectuosos i, quan no es veren l'un de l'altre la rabosa va esclafir una rialla tan forta que no pogué mantenir-se dreta.

-Que animalot és el meu amic. Però que bèstia i que albercoc i que de tot. Mira que dir-me a mi sense cap trellat, on té amagada la clau! Amb tot el que m'agrada la mel! Calla, que no vaig a deixar-li'n ni miqueta.

I arriba divendres de matí que feia bo i es trobaren.

-On vas, amiga rabosa? Que no vens a xarrar un poc com fem cada dia?

-Vaig a un bateig i no puc entretenir-me.

-Què bategeu: raboseta o rabosot?

-Raboseta.

-I com li posareu?

-Comencilda!

-Quin nom! Però en fi, per a bé que siga!

La rabosa continua el seu camí i el llop encara va pegar una altra bona becada. Mentre que ell becava, la rabosa va pujar com un coet serra amunt i arribà al ginebre que tapava la porta de la cova del llop.

-Per a on deu parar la clau?

Alça una pedra i no hi era; n'alça una altra i li va eixir de davall un alacrà; per fi va alçar la pedra més grossa i allí aparegué la desitjada claueta. Un minut més tard...

-Quina cosa més rebona! Es que no he tastat cosa millor en la meua vida. Avui ja en dec tenir prou! Si no, esclataria!

I torna el gerronet al seu joc. Poc més o menys s'havia menjat un terç de la mel perquè pensava fer-hi tres visites.

Dijous es repetí la mateixa escena del dia anterior. Allà a les deu del matí, la rabosa passà molt mudada per davant del llop.

-Això què és, un altre bateig?

-Sí, sí. I també és raboseta.

-Quin nom li posareu?

-Secundina!

És clar, Comencilda era la primera volta que havia anat a furtar-li la mel; Secundina n'era la segona.

I tot va passar a la cova de la mel com el dia anterior.

Divendres ja no feia bon oratge, com dimecres i dijous, però malgrat estar tot nuvolat, la rabosa, tan mudada com els dies anteriors, agafà la senda i va tirar amunt, però tot mirant on parava el llop no fos cosa que ho hagués notat ja.

Però què! Allà davall d'un cara-sol s'estava tot estirat i d'allò més tranquil! Quina nit de fartera havia tingut ell!

-Amic llop, que no véns amb mi al bateig?

-Un altre?

-Sí, un altre.

-No, gràcies, amiga rabosa; no hi puc anar: estic massa fart. Que vos faça bon profit.

-Gràcies, amic.

-Ah... escolta. Com li posareu si és raboseta també?

-Sí que és raboseta, sí, més bonica!, i li posarem Acalbilda.

-Un nom estrany.

-Ja ho crec; però ben dolç- va dir tota somrient.

I se'n va anar, com els altres dies, serra amunt a la cova del ginebre. Va traure la clau, va obrir, agafà el gerró i no en deixa res. I no per falta de ganes de menjar-se-la tota, sinó per fer una altra passada al llop.

Quan ho hagué deixat tot en ordre, se'n va anar per uns dies a cercar altres aires.

Diumenge el llop l'esperà a l'hora convinguda, però es van fer les deu, les deu i cinc, i un quart de les onze, i la rabosa no apareixia. I ja el llop es va despacientar de veure que no venia.

-Aqueixa?... És una orgullosa i una creguda! És clar!: deu haver menjat i begut tanta cosa en els bateigs que no vol saber res de la mel. Jo solet me la menjaré.

Alça la pedra grossa, tragué la clau i va obrir. Però imagineu-vos quan arribà al gerró...

-Maledicció una i trenta mil voltes! Filla de satanàs! Ahhh! Roderà, verinosa, bandida!

Per la boca li eixiren les bromeres.

-Ara quan et trobaré me les has de pagar totes... però totes! Mira que deixar sense mel a un pobre llop com jo, vell i mig desqueixalat!... Jure que, en trobar-la, si és que la trobe, del primer mos li talle aqueixa cua tan estarrufada i bonica que porta i ja no la lluirà més com si fóra una princesa.

Va estar algunes hores buscant-la, i no la trobà en cap lloc. Però l'endemà a migdia, quan estava prenent el sol, com tenia costum de fer, va sentir unes passetes fines, menudes, elegants i... estava ací la maleïda rabosa.

-Com et trobes, pillot?

-Que com estic?-preguntà el llop amb una veuarra terrible.

-Quines maneres són aqueixes! Encara estaràs enfadat, després de la passada que em feres ahir?

-Jo a tu?

-I tant!

-Explicat, que si no t'expliques, et jure... Ja t'ho havia jurat: pegar-te dos mossos...

-No digues desbarats i fes el favor d'escoltar-me! Ahir se'n va fer una miqueta tard. Al voltant de les dotze, tota acalorada, vaig arribar a la cova.

-Ja me n'havia anat! Són hores eixes de venir?

-És clar, és clar!... si ho se tot. Dalt del ginebre, quan jo vaig arribar, hi havia un pardalet, la cosa més xarradora i graciosa del món. Li ho vaig fer contact tot: tu, per davall, passejada cap ací, passejada cap allà. Tot era mirar el sol per veure-hi quina hora era i jo sense venir. Després, obrires la porta, tragueres el gerró i et pegares una fartada de mel...

-Això és...- anava a protestar el llop.

-Calla, calla i deixa'm acabar. Quan hagueres rematat la mel eixires i et quedares a la porta dormint com una soca. Però el bo del cas és el que ve ara!

Ací la rabosa esclafí una rialla.

-De seguida et posares a somiar i el pardalet vinga riure de sentir-te. Tu vinga queixar-te: "la rabosa que s'ha menjat tota la mel! La bandida que no me n'ha deixat ni per a tastar-la!". I així et despertares mig endormiscat i vas començar a córrer sense parar d'insultar-me. Pobra de mi! Quan m'ho va contar el pardalet jo li vaig demanar: "no ho digues a ningú que jo estime molt al meu amic llop i no vull que ningú se li'n riga".

-Puc haver estat jo capaç?... Jo sóc molt somiador i pot haver-me passat això que conta la rabosa... Jo ahir em vaig adormir i... Sí, és clar: tot ho he somiat! Tonto de mi! Veges si arribe a pegar els tres mossos promesos a l'amiga rabosa, l'empaestrada que faig!

Mentrestant la rabosa, que no el perdia d'ull, somreia filosòficament.

Així i tot, en el llop va quedar una mica de desconfiança. "I si tot açò que m'acaba de dir resulta una enganyifa més?".

-Escolta, rabosa. Jo, francament, em creia que tu t'havies menjat la mel. I havia jurat pegar-te tres mossos.

-Ah, sí? Això et pensaves, després d'haver-me faltat a la paraula i deixar-me sense convidat?

-No és que pense mal, amiga, però...

-Sí, sí; però... tu no n'estàs satisfet. Trobe que podem fer una cosa: el sol, que ho arregle.

-Com?

-No saps tampoc com és la prova del sol?

-Jo què en vaig a saber?

-Demà si vols, anem a un cara-sol, ens hi gitem tots dos panxa a amunt i el sol ens farà suar. A qui li sue més el melic, aquell és qui se l'ha menjada.

-I on triarem el cara-sol?

-On voldràs. Si no et sembla malament, allà prop de la teua cova hi podem anar.

-Sí que és un bon lloc. Hi anirem demà, a les deu, sense falta.

I això feren.

I no havia transcorregut ni deu minuts, que la rabosa ja va sentir uns roncs que feien por: era el llop que dormia satisfet i confiat com ell sol ser. La rabosa, veent confirmades les seues astutes previsions, somreia. I quan cregué que el seu company havia agafat la sonada forta, es va alçar de puntetes, va cercar la claueta, obrí la cova i amb el dit va agafar la miqueta de mel que havia deixat al sòl del gerronet. Després es va acostar al llop i li va untar de mel el melic, sense despertar-lo. Més tard, es va torçar bé el dit, agafà la clau i tornà a fer-se la dormida al costat d'ell.

Al despertar-se, el primer que va fer el llop és mirar-se el melic:

-Gossos penjats! Açò és mel!

I pegà manotada a la rabosa per despertar-la.

-Perdona'm, amiga. Perdona'm el mal pensament que vaig tenir!

-Eh! On estic?- va fingir.

-Mira! Veges com tinc el melic de suat. I és mel!

La rabosa s'ho mirà ben mirat i digué:

-Tenia raó el pardalet.

I l'infeliç del llop pegà una abrasada a la rabosa.

-D'ací en avant, entraràs i eixiràs en ma casa tantes voltes com voldràs i alhora que et semblarà bona, i, si alguna vegada em falta alguna cosa, no t'ho culparé a tu mai. I si tinc ganes de pegar quatre mossos ben pegats, per a desfogar-me els pegaré al pardalet, per haver estat tan xarrador."

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol. Aquest és un títol món suggerent per jugar-hi.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Per què el llop vol convidar la rabosa?
- Com enreda al llop la rabosa?
- Quantes vegades l'enganya?
- Quin sentit tenen els noms dels infants que s'inventa la rabosa?
- Com argumenta la rabosa contra el llop?
- De què tracta la prova del sol?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Llops

Els llops són animals solitaris dedicats a la seva manada. Però en èpoques passades, quan l'economia depenia de ramats d'animals domesticats, com vaques o ovelles, els llops podien ser una autèntica amenaça. Segons l'edat de l'alumnat, podeu aprofundir més en el tema: els llops al llarg del temps, simbolisme cultural, etc...

Activitat

Què sabeu dels llops? Són similars als gossos domesticats? Com és així i potser en què són diferents? Les diferents espècies de llops viuen i es comporten de manera diferent? Com a projecte, investigueu el comportament dels llops i creeu un pòster que resumeixi les vostres troballes.

Preguntes

- Aquest conte presenta el gran llop ben dòcil i babau.
- Què fa que un llop sigui el dolent moltes històries?
- El llop d'aquesta història sembla ser força humanitzat; parla i actua de maneres que sembla humà. Què representa el llop en aquesta història?

La rabosa

Actualment s'usa *guineu* i *rabosa*, amb l'addició del català pirinenc *guilla*. El terme més antic i genuí és *guineu*, documentat des del segle XIII i usat pels escriptors de tot el domini. Ara a Catalunya es parla de guineu mentre que a València s'usa el mot *Rabosa* que és parent del castellà-portuguès *raposa*, a Mallorca pronunciat *raboa*. Segons l'edat de l'alumnat podeu aprofundir més en el tema: les raboses reals, el perill d'extinció, simbolisme cultural, les raboses a les faules, etc...

▪ **Activitat**

Què sabem de les guineus? Són domesticables? On viuen?, com viuen? Les diferents espècies de guineus viuen i es comporten de manera diferent? Com a projecte, investigueu el comportament de les guineus i creeu un pòster que resumeixi les vostres troballes. Pregunteu-vos també perquè tenen aquesta fama d'astutes?

Confiança

El llop, que té fama de ferotge, aquí és un animal ben confiat, que es creu tot el que li diu la rabosa.

▪ **Confiar**

Però, ¿què és la confiança? ¿És com fiar-se (fins i tot refiar-se) d'algú o d'alguna cosa? Ens fiem de l'autocar que ens du a l'escola i del conductor de l'autocar. Pugem a l'autocar sense preocupar-nos del que pugui passar. ¿Per què la tenim, aquesta actitud? ¿Potser perquè sabem que els autocars han de passar inspeccions tècniques i que el conductor ha de ser un xofer qualificat? En el cas de la confiança, tot i no disposar de tants arguments per refiar-nos, també ens entreguem plenament.

▪ **Pla de diàleg: Confiança**

1. Si, per error, posessis una moneda de vint duros en un telèfon automàtic, quan només volies fer una trucada local, ¿et refiaries que l'aparell et tornés el canvi? ¿Per què?
2. Si el gronxador del pati estigués molt rovellat, ¿te'n refiaries? ¿Per què?
3. Si tinguessis un secret, ¿confiaries en el teu millor amic per guardar-lo?
4. Si tinguessis cent pessetes, ¿confiaries en el banc per guardar-te-les?
5. ¿Pots dir d'una persona, només a base de mirar-te-la, si hi pots confiar o no? Explica les teves raons.

▪ **Confiança**

Com que els nens són petits i dèbils, són vulnerables pels qui són més forts que ells. Com que els nens han viscut vides curtes, són vulnerables els qui han tingut més experiència que ells. Conseqüentment, els nens es troben sovint en posició d'haver de confiar que altres actuïn per ells, en nom seu. (No cal dir que aquells a qui es fa

aquesta confiança no sempre en són dignes.) Amb tot, al nen sovint li deu venir al cap la pregunta: "¿En qui he de confiar?" Una versió més sofisticada d'aquesta pregunta seria: "¿Com podria reconèixer la persona digna de confiança?" (...)

A la història de la filosofia, la confiança juga un paper important. Alguns filòsofs, com ara l'anglès Thomas Hobbes (1588-1679), han defensat que l'estat és necessari perquè no es pot confiar en els éssers humans individuals. D'altra banda, el també anglès John Locke (1632-1704), contemporani de Hobbes, va subratllar el paper de la confiança a l'hora de construir una estructura social i comunitària que capacités els éssers humans per portar una vida raonable en un context democràtic.

▪ **Pla de diàleg: confiança**

Una persona digna de confiança és aquella en qui pots confiar, amb qui pots comptar, de qui et pots refiar, i de qui pots dependre. Les preguntes següents et volen fer pensar sobre què significa ser digne de confiança.

1. ¿Una persona pot ser molt diferent de tu en algunes coses i, amb tot, ser digna de confiança?
2. ¿Una persona pot ser molt semblant a tu en algunes coses i, amb tot, no ser digna de confiança?
3. ¿Pot semblar molt amable una persona i, amb tot, no ser digna de confiança?
4. ¿Pot ser cruel una persona i, amb tot, ser digna de confiança?
5. ¿Pot ser eficient una persona i, amb tot, ser digna de confiança?
6. ¿Pot ser eficient una persona i, amb tot, no ser digna de confiança?
7. ¿Pot ser cordial una persona i ser també digna de confiança?
8. ¿Pot ser cordial una persona i, no obstant, no ser digna de confiança?

D'Admirant el món - Manual que acompanya Kio i Gus

Engany

Aquesta història sencera gira al voltant d'una colla d'enganyys. La guineu tergiversa persistentment les situacions enredant al llop de manera tan descarada, que fins sentim un xic de pietat per ell.

▪ **Preguntes de diàleg**

1. Quantes vegades actua la rabosa enganyosament en aquesta història?
2. Són mentides totes les accions d'enganyys? O només mitges veritats?
3. Podríeu enganyar algú dient la veritat? Si és així, com és així?
4. Alguna vegada t'has sentit enganyat o enganyada?
5. Alguna vegada has enganyat algú? Era per una bona causa o per enredar-lo o fer-li mal?
6. Hi ha persones o situacions que es mereixen l'engany? Posa algun exemple.
7. Si algú és enganyat, és responsable de no esbrinar-ho?

▪ Activitat

Al gràfic següent, decideu si l'acció és enganyosa o no, i si és incorrecte o bona.

Acte d'engany	Correcte de fer	No s'ha de fer	La teva raó
Sònia està jugant a cartes amb Tom i fa trampa			
En Pere sempre és amable i educat amb els seus quan els té davant, però a l'esquena els critica molt.			
L'àvia de Rosa té Alzheimer i li diuen que el seu marit encara es viu perquè no es preocupi			
L'amic de la Júlia porta un vestit inadequat per al treball, però la ella el felicita i diu que sembla genial			

Per anar més lluny

- Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- Recordeu altres contes o rondalles on la protagonista siga la rabosa.

Altres temes

Noms
Amistat
Convidar

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

- Anotar els mots que apareixen en el llibre i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)
- Aprofitarem la llista d'insults perquè l'alumnat faci un recompte dels que ells empen, afegint-hi una anàlisi. Feu observar les modificacions que pateixen amb el temps. El treball podria completar-se amb una enquesta als pares i als avis per veure els que ells utilitzaven. Podeu repetir l'activitat amb els afalacs.
- Comparacions (el llop era un albercoc)

Ciències Naturals:

Expliqueu el procés de fabricació de la mel.
Treball sobre els animals no domèstics, com el llop i la rabosa.

LA RABOSA I EL CORB

Una rabosa ben astuta enganya un corb un poc babau

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

LA RABOSA I EL CORB

Versió completa

Açò va anar i era... Fa molts anys que es va esdevenir, i passà precisament en un indret de la majestuosa serra de Castalla. Ja sabeu tots com és la rabosa: té un cos molt llarg i pelut, unes cames molt lleugeres, una cua grossa i estarrufada de pèls molt llargs, i un morret molt prim, que li dona, amb els ulls verdosos i llampeguejants, un aspecte ben astut.

Quant al corb, el deveu conèixer també. Qui no ha vist aquest gros i negre ocell que sol volar hores i hores, seré i aristocràtic, enmig del cel blau? Les seues fosques alasses brumen acompassadament mentre que s'eleva més i més, en dies de mal oratge, fins a tocar les altes núvoles. Passa seriós per damunt dels cristalls enlairats i paorosos de l'Empenyador, sobre els boscos remorosos del Carrascal, per dalt les tristes i fredes planelles de les Talaies... Sí, sí: té unes ales fortes i aquell color de les nits de temporal. Ah!, però, tanmateix té un gran defecte: que a voltes és molt babau. "Oc, oc!", així gralla seguit amb la seua veuassa de nas. I d'allà baix de la terra, els xicons que van a la dula li criden:

Oc, oc, oc!

L'àguila, el corb!

*El rei s'ha mort
davall les Penyes de Monfort!*

L'àguila no hi va, a les Penyes de Monfort; però el corb sol ser tan crèdul, que agafa el camí entre ales i allà se'n va, a veure si hi ha de veres un rei mort que espicossar enmig dels penyalars de migjorn. I hi arriba i veu que no hi ha, no dic un rei mort, ni tan sols un miserable xotet! Però com que té aqueixes al·lotes tan llargues, no s'ha cansat del viatge, i en uns minuts retorna al seu cingle de l'Empenyador amb les celles fetes. En veritat, hi ha dies que és molt alficòs el corb, tant, que una volta... Escolteu.

Un matí de primavera, la vespra del Corpus, el corb va alçar el vol per tal d'anar a comprar alguna menja extraordinària per a la festa. Eren les deu tocadetes i no es veia al cel ni una boireta. El pic del Maigmo semblava enlairar-se com una fulla blavosa d'acer; l'Empenyador s'encrespava, amb els seus pinars i cingles, com un feréstec cavall, i les altes serres que tanquen la Foia de Castalla prenen uns matisos avellutats, com si allò fos el paradís terrenal. Pertot arreu hi havia flors i floretes. Fins en els semblants es veien ja roselles roges i morades, citrons i les blanques flors de les ravanisses. El corb estava molt content de veure tot allò, la primavera, que a tots fa bullir la sang. A ell, li donava ganes de menjar, sobretot de menjar menges delicades. Tingué una pensada... I va enfilegar cap a les Illes Balears, que són allà passades les serres i un bon braç de mar, cap a llevant.

Van passar prop, per davall d'ell, els rumbosos masos de la Canal d'Alcoi, els abismes i timberes del Rontonar, els verds altiplans de Penàguila, els avencs i el cretall suprem de l'Aitana; després, molt pregons, els blancs pobles de la Marina amb els emblanquinats riurats; d'allí a un quart, els feréstecs penyals de la Nau i Sant Antoni, i, de seguida, la mar, ampla, blavíssima i amb aquell fumet misteriós en la ratlla de l'horitzó.

El corb volava alt; la remor de les ones arribava a les seues oïdes com una temerosa carícia. Dues hores més tard, ja era a la mateixa illa de Mallorca.

Va davallar en un camp d'ametlers, de la banda de ponent, i, ara un pas ara un altre, va fer cap al primer poblet i en una botiga dels afores. Darrere el taulell hi havia una dona endolada, vella i ganxuda de nas, que s'agradava molt de la presència dels corbs.

–Què desitgeu d'aquesta vostra casa? –digué tota complida.

–Vull comprar un bocí de formatge per obsequiar la corba i els corbatons. La vella li'n serví un bocí del més bo, d'aquest groc i mantegós que tan bé saben fer a les Illes. Ara un pas ara un altre, el corb va travessar de bell nou el camp d'ametlers, i, arribat al marge, va començar a enlairar-se suaument, suaument, i a batre les ales amb un bon compàs per a tornar-se'n. Va refer el camí de vinguda, pel Puigpunyent, la Dragonera, per ben prop de les 4 terres eivissenques, i, a la no gaire llarga estona, ja li apareixien a l'horitzó les altívoles muntanyes alcoianes. Prompte passaren els mateixos vistosos paisatges per davall dels seus ulls, i heus-lo ja de retorn volant per la seua estimada Foia de Castalla.

Quan creuava per damunt dels grats olivars del Racó de l'Espartosa, clapejats de mates de romaní i espígol, va sentir una veu amable que venia d'allà fondo.

–Eh, compare corb! Era la rabosa, que passejava per la vora d'una rambla. El corb la va albirar allà baix, i va comprovar satisfet que ella li feia un gest amistós amb la pota. Tot seguit, baixà i planà uns metres al seu damunt per saludar-la. Ell duia la compra, com tenia per costum, en el seu bec descompassat.

–Bon dia, corb! –va dir la rabosa somrient-li-. D'on véns tan enjorn? El corb, que era educat i professava una bona estima a la rabosa, va obrir la seua bocota i va respondre:

–De Mallorca!

Però l'havia oberta tant i tant per dir "Mallooorca", que li va caure el formatge. Sentí un esglai al cor i un esclafit de rialla de la pèfida amiga, la rabosa que empomà el formatge abans que arribàs a terra i va eixir fugint com un llamp cap als espessos boscos del Gentisclar.

El corb, revolantigant desconcertat, ben prompte la va perdre de vista en l'ombra d'un barranc, i se n'hagué d'anar, caent-li llàgrimes amargues com l'asséver, al seu niu de l'alt de l'Empenyador a contar la malaventura a la família corbera.

Però algunes setmanes més tard, es va esdevenir que el corb, volant un dia pausadament al voltant de l'Altet Redonet, que tanca l'eixida de la valleta de l'Espartosa, es trobà com qui diu cara per cara de la rabosa. Ell, al primer colp d'ull, distingí que ella duia un bon tros de carn entre les dents i que anava de pressa camí del seu cau, que no s'esqueia lluny. I va pensar: "Ara, espuntant-me per la seua vora, li preguntaré d'on ve, com ella va fer amb mi, i , quan li caurà la carn, li la llevaré d'un arrap i quedarem en pau del formatge que em furtà!. I com ho pensà, ho digué, mentre que revolava a tocar de la rabosa:

–Bon dia, comare! D'on véns? Ella, tan astuta com sempre, va serrar les dents estretament i va deixar anar:

–De Sardenya! –que no li isqué clar del tot. I continuà corrent sense que li caigués la carn, puix la paraula "Sardenya" no tenia cap "o" d'aquelles tan obertes de les terres Valencianes de migjorn, i podia dir-se mitjanament bé sense obrir massa la boca.

El pobre corb se'n va haver d'anar una altra volta amb les celles fetes i dient-se tot desconhortat: "Com és de sabuda la comare rabosa! Mai no la podré enganyar!"

Ja se sap que qui percaça troba, i, a la fi, un dia o altre es pot presentar l'avinentesa, i el pèrfid ha de tenir molta memòria, i arriba l'hora o el moment en què es distrau i cau en la seua perdició.

Aquell dia, només eixir del seu cingle, el corb ja albirà la rabosa allà fondo, passejant molt a pleret per mig d'un pla de romanins i timons i argelagues negres florides, que hi ha al capdamunt d'un alt pinós i piramidal que es diu el Puntal d'Amorós.

–Oc, oc, oc! –va grallar el corb alegrement. És que ja la duia més que pensada, pel que direm.

–Hola, compare corb! –saludà defenent la rabosa.

–Fa bon dia, comare –prosseguí el corb, tot conversador i fins i tot una mica poeta-: veig moltes flors, el sol em calfa, l’aroma del timó puja fins a mi... Estic content!

–Ja ho veig, ja! –comentà ella una miqueta envejosa-. Però es pot saber que et passa que balles de satisfacció? Perquè el sol calfa molts dies, el timó sempre fa la seua flaire agradívola i flors n’hi ha pertot d’ençà que s’ha acabat l’hivern.

–Ah! –començà a explicar-se ell-. És que allò que passa avui, no s’esdevé cada dia. Avui és festa grossa!

–Parla d’una vegada!– cridà la rabosa tota encuriosida-. I sobretot, no t’estigues allà dalt, tan alt, vinga de volar. Para’t en aqueix pi descopat i en parlarem. El corb no s’ho féu pregar dues vegades; s’espuntà, davallà per l’aire clar i es parà molt ufanós damunt d’un cim al trencat per la neu. Des d’allí, continuà la conversa:

–Estic convidat a una boda, comare: per això em trobe tan content... Et recordes de cert bocí de formatge de Mallorca?... Doncs allà on vaig, n’hi trobaré uns pans tan preciosos i de tantes varietats, que ja no en faré cas d’aquell.

–No en parlem –argüí la rabosa-, que aquell formatge me’l vaig guanyar en lluita neta, i el passat passat és.

–No... si t’ho dic perquè sàpies quant que vaig a divertir-me. Hi ha allà tota mena de menges delitoses: dolços de tota classe... el carabassat alficossenc, el torró de Xixona, els pastissos d’ametla, les ametles ensucrades d’Alcoi, el padou de Castalla... També hi ha coses salades que et fan unes ganes de beure!... com el torrat d’Elx, els tramussos de la Ribera... I fruites? Fruitas de tota llei: figues de Benicarló...

–Ai! Amb tant com a mi m’agrades les figues!- no pogué estar-se d’interrompre la rabosa.

–Figues de Benicarló- continuà el corb torturant-la-, llimes de Sant Jeroni, taronges de Carcaixent, cacauets de l’Horta de València, raïm de Xixona i de Novelda, pomes de Penàguila, Alcoleja i Beneixama...

–No digues més, corb de la picoleta- digué l’envejosa, que ja no hi podia més-, puix se m’entelen els ulls i se’m fa la boca aigua.

–Tenia una enveja i una quera, que se li n’eixien pels ulls.

–I carn? –Allà no n’hi ha, raboseta meua. Allà no maten cap animal. Però les fruites... i els dolços...

–Bé dius, compare corb. Jo, de carn, n’estic més que farta.

–M’estimaria més ara menjar de tot això que contes amb la teua llengua tan llimada. –Està bé... però...

–El corb es quedà dubtant.

–Però què? –inquirí ella àvidament.

–No res... Que anava a convidar-te, perquè em dóna llàstima que no tastes tanta cosa bona... però...

–Ah, gràcies, compare corb. Però, què és això de tant de “però”?

–És que tu, animeta de Déu... És que tu no pots venir on fan la boda!

–I això?

–Perquè la boda és en el cel. La rabosa obrí la seua boca presumida i va mostrar uns queixals lluentos com a navalles.

–Ah! –Ah! –l’escarní el corb.

–I tu, no m’hi podries apujar? –proposà ella. Això és precisament el que el corb volia. Va dissimular, però, el seu gran goig.

–Dona, si no tens por... Perquè podries caure.

–Apuja’m, apuja’m allà dalt- digué la goluda

– No en tinc por, jo. Et muntaré damunt l’esquena i m’agafaré bé de les teues plomes. El corb ja no hi va objectar res més. Saltà del cim al terra, al costat de la rabosa.

I ara direu vosaltres: “¿Com és que un babau com ell, havia tingut tanta soltesa per a aquella comèdia? Doncs el misteri estava que ell i la seua corbessa, o siga la muller, ho havien consultat a la seua cosina, la comare blanca, aqueixa garsa que té fama de ser l’ocell més astut i desvergonyit del món. Ella els havia ben alligonats.

–Munt, raboseta– continuà fingint el corb–; així aniré acompanyat i no m’avorriré en tan llarg viatge.

–Allò és molt amunt?

–Mil voltes més amunt que els núvols més alts, comare rabosa.

–M’esgarri de pensar-ho! –feia ella–. Però no puc, no puc resistirho... Raïm de Novelda, torró de Xixona...i, per no embafar-nos massa, taronges, llimes, els tramussets...

–Munta, munta, comare, que farem tard– deia el corb rient per davall del bec. La rabosa se li eixancà damunt l’esquena; el corb estengué les seues alasses negres i blavoses i pegà un botet... Ja volaven!

–Eu! Amb quina facilitat! –se’n meravellava la rabosa. I alhora s’agafava com podia a les plomes de darrere del coll del corb.

–Donava gust de veure l’estranya parella que feien: el corb amb les ales esteses, que semblava un negre avió; i, al damunt, era cosa de riure contemplar la carotxa ingrata de la rabosa, que duia en la fesomia retratats els mil pecats que tenia fets per tota la foia.

Alguns ocells que els passaven prop, se n’anaven morts de riure. Les rialles esclafien per totes bandes. Les blanques, en els flocalls dels arbres, apujaven i abaixaven la llarga cua i els feien estrambòtiques veuarres i ganyotes. Fins una àguila, tan seriosa sempre, no podia estar-se de riure després d’esguardar tan extraordinària parella.

–Estem ja molt alts? –preguntava temorenc la raboseta.

–No massa: a cent cinquanta brases. Zag, zag, zag, feien les ales del corb.

–Què és això negre que tenim al damunt? –s’encuriosia ella amb recel.

–És un núvol de morisc– respongué el corb–. Ara hi entrarem. De sobte, a tots dos se’ls va fer de nit. Eren dins el núvol, gros i espès. D’allí a un poc de temps –deu, quinze minuts?–, n’eixiren per dalt i els lluí una altra vegada l’esplèndid sol. Mentrestant, el ventet es va endur a poc a poc el núvol cap al confí de l’horitzó, i el dia fou bonic de nou en l’ampla i arrodonida vall. Zag, zag, zag. El corb no

parava de volar, amunt, amunt, i de guanyar centenars i centenars de brases. Ell ben bé podia mirar cap avall, però ella no veia més que cel i l'esquena del corb.

–Corb, com es veu el món?

–Com una foia de gran. Zag, zag, zag.

–Corb, com es veu el món?

–Com una era.

–Corb, arribem ja?

–Encara no. Zag, zag, zag.

Allò no podia ser! Ella continuava sense veure res; però ell mateix ja no veia ni terra, ni pobles, ni muntanyes. Tot el món, tan gran com és, amb els seus rius, llacs, mars, camps, serres, ciutats i viles, arbredes, núvols, tempestes... tot era una bola blava allà avall, molt avall, que esgarriava de pensar-ho i de veure-ho. El corb i la rabosa, al seu torn, de tan alts com es trobaven, ja no es distingien des de baix de la terra tampoc, ni amb ulleres allargavistes.

–Compare, com es veu el món?

–Em fas un tocat, rabosa...! Com una pilota!

“Ja deu ser bo el bac!”, va pensar el corb.

–Rabosa, amiga, estimada comare– va dir tot melós, com li havia ensenyat la blanca garneua (i el cor li remordia)– ¿vols fer-me un petit favor?

–Tu diràs, compare corb.

–Dessolta't una miqueta del meu coll, que m'agafa pantaix.

–Tinc por de caure.

–Amitjana't bé, que no cauràs... És que no puc alenar com cal, comare rabosa, i, si no alene bé, caurem tots dos.

Ella tingué un horrorós dubte; però què havia de fer? Confia, accedí i es va soltar del coll, amb la qual cosa es quedà, com qui diu, sense cap aguant damunt aquella esquena lluenta. Llavors, ell, ràpid com un llamp, va pegar dues fortes alades i es girà panxa en amunt amb una gran llestesa, i la rabosa va caure rabent per l'immens i deseparat espai. El corb arribà a sentir in crescendo:

–Ah, traïdor, més que traïdor...! que ella digué amargament mentre s'allunyava baixant.

I ja no oí res més.

Ell, per la seua posició, no la perdia d'ull, del seu ull poderós, i li semblà que, aquella cosa petita que s'empetitia cada vegada més, feia ridícules contorsions de desesperació i impotència, mentre que augmentava la celeritat de la seua caiguda pel mig del blau cel del matí.

El corb, que no anava a cap boda –com ja deveu haver endevinat–, es va quedar volant gloriosament en cercles majestuosos, quan ja no podia veure-la ni sentir-la, i després començà un suau i descansat descens. Somreia amb una indubtable satisfacció (la de la venjança), però no completa, puix que, ben endins del cor, sentia una gelor estranya. Perquè la rabosa és segur que anava a morir estavellada contra terra. Com que estaven tan alts, tan altíssims, tardaria qui sap quant a arribar-hi; però quan ho fes, pegaria amb la força d'una bala de canó i no en trobarien ni la pols.

Mentre que ell assaboria i sofria la seua venjança, la rabosa baixava, baixava com una centella. Però el món era tan lluny! Tenia temps a tot: a pensar, a mirar, a sentir por i desesperació.

Per fi, ja veia la terra com una era; a l'acte, més gran, com una foia... Ara més, ara més!... Ja s'hi destriava tot clar: les serres, com enormes arrugues; els boscs, com immenses taques verdes; els bancals, com amples pelats de l'escorfa del món. El personal també com a formiguetes!

La rabosa s'encomanà a Déu nostre Senyor. Demanà perdó, la pobra, dels conills devorats, dels nius de perdiu beguts i desbarats, de les gallines degollades i fins i tot dels xotets desapareguts. I cridava amb amarguesa:

Si d'esta escape i no morc

no aniré a més bodes amb corbs!

Després, la seua súplica a la divinitat contenia pràctiques suggerències:

–Senyor, féu-me caure en un pallús o en un regat! I es posà a repetir frenèticament:

–Pallús o regat! Pallús o regat! Pallús o regat! O siga, caure damunt un munt de pallús ben gran i ben tou o en un bancal tan regat, tan regat, que fos un autèntic aiguamoll. Zzzzz! Zzzzz!

La infeliç bèstia de bosc brumia literalment com una pedra, contra l'aire encalmat del matí. I de sobte, xooop! Havia arribat a terra! I on direu que va caure? Doncs en la mateixa bassa dels Ullals, on naix el riu de Castalla, enmig enmig de la rica marjal d'Onil, és a dir, en una terra pantanosa on el tarquim tenia qui sap els pams.

I allò que isqué en totes direccions brumint com si fossen fonades de pastor? Doncs allò era, senzillament, fang tarquimós i argilenc, aigua llotosa, granotes saltironaires, unflats gripaus i tortuoses sangoneres, que el colp fortíssim de la rabosa va engegar per l'aire com una apegalosa metralla.

Ella sí que va salvar la vida, però es va quedar com atarantada del bac, de la por i del remull, i, a més, el fang si li n'havia entrat pels ulls, la boca i les orelles. Tanmateix va poder fer un esforç a sang calenta, va pegar quatre espoltides, va aconseguir traure el cap del fangar i va eixir ranquejant per la riba de la bassa tan de pressa com podia. I, orientant-se de seguida, per bé que quasi d'esma, tirà cap a la pròxima serra Tella, llavors negra i emboscada, mentre que sentia, com en un somni, unes veus d'home i de xic que deien:

–Pare, pare! Això que volava i ha pegat dins la bassa dels Ullals, era una rabosa?

–Calla, calla, fill! Com pot volar una rabosa?

I ja veem que era ben de veritat, encara que no ho semblàs, l'observació del fill del llaurador: havia volat una rabosa, i havia caigut, i s'havia salvat. I també és veritat que ja no va enganyar cap altre corb ni a ningú més en tota sa vida.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 8

Guia

http://xtec.gencat.cat/web/.content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0046/48948a9d-fe82-4060-8c1f-00adbb4f4ecb/cm_la_rabosa_i_el_corb-professorat.pdf

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE O MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis. I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR O MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Com és la rabosa?
- Com és el corb?
- Quants aliments enumera el corb que hi haurà a la boda?
- Com és que un babau com el corb tenia un pla per enganyar la rabosa?
- Per què es decideix pujar sobre el corb la rabosa?
- On va a parar la rabosa?
- És una rondalla o una faula?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Corbs i ocells

Els corbs són bells ocells negres. Els ocells sempre han fascinat els éssers humans amb la seva capacitat per volar alt al cel. La gent antiga els veia com a missatgers dels déus o simplement com a missatgers en general. Els romans estudiarien les entranyes dels ocells com a pràctica d'endevinació. Es podria preguntar d'on van treure aquesta idea. Tot i que potser aquest no sigui un tema filosòfic adequat, pot ser interessant aprendre més sobre els animals per apreciar millor el seu món. Hem explorat ocells en altres contes de fades, però com que són tan destacats en aquest, és possible que vulgueu desenvolupar un projecte al voltant dels ocells.

▪ **Projecte: Aprendre sobre els ocells**

- ✓ T'agradaria ser un ocell?
- ✓ Per què sí o per què no?
- ✓ Quina mena d'ocell t'agradaria de ser?
- ✓ Què en sabeu dels ocells en general?
- ✓ I dels corbs?
- ✓ Quina diferència hi ha entre els corbs, merles i una àliga?
- ✓ Mireu si podeu trobar alguna informació sobre tipus d'ocells i fer un llibre il·lustrat o un pòster per ajudar els altres a conèixer distints tipus d'ocells.

Penseu en aquest tipus de preguntes i temes:

- On viuen aquests ocells?
- Què mengen i quin tipus de nius construeixen?
- Com es pot reconèixer els seus ous i les seves cries?
- Com s'han relacionat els humans amb aquests diferents tipus d'ocells?
- Hi ha algun d'aquests ocells en perill d'extinció?
- Sabem alguna cosa sobre la intel·ligència que tenen aquests ocells?
- Algunes d'aquestes aus són bones mascotes? Per què sí o per què no?
- Els ocells són una forma de plaga? O ofereixen serveis valuosos als humans i altres animals?
- Ens hauríem de preocupar pels ocells?

Engany

Enganyar és una forma de mentir, d'enredar, d'amagar la veritat. Aquest és el sentit de la pregunta que fa l'Aris en aquest capítol: «Creus que la Júlia ens enganya amb això dels diners?». Enganyar, segons el diccionari de l'IEC, és induir a error, enredar, mancar a la fidelitat sigui empresarial o conjugal, estafar, ensarronar, etc., en definitiva. mentir.

▪ **Exercici: engany**

Digues quin sentit donaries a l'ús que es fa de la paraula engany en aquests casos:

1. Els antics s'enganyaven creient la Terra immòbil.
2. T'ha enganyat la semblança, el color, l'olor.
3. Va trobar una manera d'enganyar el comprador.
4. Què n'acabes traient d'enganyar-lo amb mentides?
5. La teva parella t'ha enganyat.
6. Anaven xerrant per enganyar el temps.
7. Beu per enganyar les penes.
8. He estat enganyat en les meves esperances.
9. Si la vista no m'enganya. diria que són més de deu.
10. Enganyar és d'humans!

Revenja

El corb es vol revenjar, de la mala passada del formatge, i amb ajuda trama un pla per fer-li mal

▪ Revenja

La revenja és justa? Hauríem d'intercanviar mal per mal, tal com intercanviem béns per béns o diners per béns? Hauríem de seguir la regla «ull per ull i dent per dent»?

Alguns alumnes potser assenyalaran que si algú et roba alguna cosa, tu no t'hi tornes pas i li robes alguna cosa, però que, en canvi, el denuncies a la policia i suposes que les autoritats assumiran el dret que tens que se'l castigui. Per tant, encara hi ha reciprocitat.

Ara bé, si algú et fa mal amb les seves murmuracions, o enganyant-te, o marginant-te d'un grup, o ferint els teus sentiments, o tractant-te com si fossis una cosa, llavors se't planteja si li hauries de fer el mateix, a aquella persona. Hauries de mantenir la reciprocitat? Bàsicament, aquesta és la pregunta de l'Aris i ell admet que no n'està pas gaire segur. Des del punt de vista d'en Tomàs, el càstig és adequat perquè completa el cicle. Torna a posar les coses allà on eren, perquè un cop t'hi has tornat, no cal pas fer res més, i es pot continuar sent tan amics com sempre. El que l'Aris potser està pensant és que la teoria d'en Tomàs no és vàlida. I és que, quan una persona s'hi torna, els altres sovint pensen que ells han de respondre al fet que ella s'hi hagi tornat, i això, per l'efecte de bola de neu, acostuma a acabar en un enorme odi ancestral, en què el mal va augmentant per a tothom.

▪ Pla de diàleg: tornar-s'hi (estar en paus)

1. Si el teu amic et demana cent euros i després te'ls torna, esteu en paus?
2. Si el teu amic explica coses teves i tu li retires la paraula, esteu en paus?
3. Si el teu amic és desagradable amb tu i després l'atropella una bici, esteu en paus?
4. Si el teu pare et renya i tu no li passes un encàrrec telefònic que ha arribat per a ell, esteu en paus?

▪ Exercici: què faries si...

1. El Nadal passat vas enviar una felicitació a un amic de l'escola. Ell no te'n va enviar cap. Que faràs aquest Nadal?
 - a. Enviar-li malgrat tot una felicitació, perquè t'agrada enviar felicitacions.
 - b. Enviar-li una felicitació perquè potser ell te n'enviarà una aquest any.
 - c. No enviar-li cap felicitació perquè ell no te'n va enviar cap l'any passat.

2. La teva germana petita torna plorant de l'escola perquè la germana gran de la seva companya de taula l'ha pegat. La raó d'haver-la pegat és que, el dia abans, la teva germana petita havia pegat la seva companya de taula. Immediatament aniràs a buscar la nena que ha pegat la teva germana per:

- a. Pegar-li i així estar en paus.
- b. Veure si pots discutir amb ella com es podria posar fi a aquest problema entre les respectives germanes.
- c. Mirar de calmar-la, de manera que no torni a pegar més la teva germana.

3. És la vigília de l'aniversari de la teva mare, i la teva mare està acostumada a rebre un regal teu. Però tu acabes de tenir una enganxada molt forta amb ella i estàs molt, molt enfadada. La veritat és que no et ve gens de gust fer-li un regal. Decideixes:

- a. Fer-li un regal lleig, perquè sàpiga que no l'has perdonat.
- b. Mirar d'oblidar les vostres diferències i fer-li un regal, perquè se sentiria molt dolguda si no li fessis.
- c. No fer-li cap regal, perquè no seria sincer fer-ho, si no és de cor.

De Ètica i convivència – Manual que acompanya Elisa

▪ Reflexionem

Per acabar, proposeu a l'alumnat de pensar en els ensenyaments que proporciona la rondalla en relació amb la convivència, amb l'escola, amb la família, amb els amics i amigues, i amb el barri o el poble. Organitzeu l'alumnat en grups perquè parlin d'aquesta qüestió i arribin a una conclusió en relació amb cada un dels personatges protagonistes. Després, feu que posin en comú les conclusions dels diferents grups. A partir de les conclusions a què arribi el grup, podeu proposar que cada un faci un anunci mural en què proposi idees per millorar la convivència al centre. Això mateix pot portar-se a terme treballant amb vídeo.

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.

Altres temes

Enveja

Venjança

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

1. Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los).
2. Recull de vocabulari sobre menges típiques de pobles: carabassat, torró de Xixona, pastissos d'ametla, les ametles ensucrades d'Alcoi, el padou de Castalla, torrat d'Elx, tramussos de la Ribera, figues de Benicarló, etc. Aproveu el camp lèxic per fer un receptari propi de la comarca o del poble.

Socials:

Expliqueu que és un riu-rau i feu un mural sobre diferents tipus de cases: barraques, caserius, gratacels. Veure la distribució de l'hàbitat, etc. Podeu consultar el llibre *Temes d'Etnografia Valenciana* (Diputació de València, València, 1983).

Geografia:

L'alumnat, utilitzant un atlas i/o ajudat de la Viquipèdia, localitzarà en un mapa del País Valencià i les Illes Balears els indrets següents, que formen part del viatge del corb cap a Mallorca: a) La Foia de Castalla (1), la Canal d'Alcoi (2), la Marina (3), la Marjal d'Onil (4) / b) Els caps de la Nau (5) i Sant Antoni (6). c) El Pic del Maigmo (7) , Penàguila (8) i el riu Castalla (9). I aquests altres, que formen part del recorregut de tornada: Mallorca (1), Dragonera (2) i Eivissa (3).

Matemàtiques:

L'alumnat calcularà, utilitzant un atlas i/o ajudat d'altres eines d'Internet, la distància entre Castalla i Mallorca (el viatge del corb) en quilòmetres. En un segon moment i després d'introduir-los en les milles marines com a unitat de mesura en la mar, calcularan eixa mateixa distància en milles marines.

Resposta a) 207 km aproximadament entre Castalla i Andratx, en línia recta. b) 1 milla nàutica = 1.852 km. 207 km són 111,7 milles nàutiques.

EL JUGADOR DE PETRER

Un jugador arruïnat ven la seva ànima al dimoni per aconseguir recuperar la fortuna perduda. Però el tracte amaga un pla ben astut amb el qual intentarà embolicar el diable. Funcionarà l'estratègia del jugador de Petrer?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

EL JUGADOR DE PETRER

Versió completa

Açò va passar en aquells temps antics que hi havia dimonis ben abillats, els quals solien visitar els camps i les viles quan algú se'ls encomanava.

En el carrer Major de Petrer, en una casa noble i gran com un convent, vivia tot sol un fadrinot d'uns quaranta anys, que li deien don Pere Mestre.

Aquell senyor tenia una bona colla d'amics molt inclinats tots a moure tabola, organitzar soparots i passar les nits entre saraus i festes.

Don Pere tenia també un altre vici: el de jugar-se els diners, i, com sol esdevenir a tots el jugadors que hi ha hagut en el mon, a la llarga perdia les orelles.

De primer es juga tots els diners de les collites; després vengué un mas per jugar-se'l. Per fi es va quedar amb la casa del carrer Major com a única heretat.

Ell abans tenia una vella serventa —Francisqueta— molt fidel, molt fidel... Però la Francisqueta morí quan ell es trobava més agoniat de diners.

Una nit, estava ell amanint-se un miserable sopar mentre que pensava: "Ah, si jo pogués jugar...!"

Segur que em rescabalaria de tot el que he perdut". Irritat, va bramar en veu alta:

—Però no tinc un clau! No tinc un clau i no podré jugar ja mai més de la vida, i em podré ací dins, i un dia em trobaran en el meu llit, ert de fam i de misèria.

Una idea esgarrifosa va creuar pel seu cervell.

—Si em feia ric altra volta —prometé en forta veu—, donaria la meua anima al dimoni.

Com a resposta, un tro va fer tremolar la casa pairal dels Mestres fins als seus mateixos fonaments, i don Pere, esbalaït, a la mitja claredat que feia un llum d'oli, va distingir a la punta del corredor un cavaller alt, ben abillat, de refinat aspecte.

—M'heu cridat, don Pere? —va dir inclinant-se en una lleugera reverència.

—Si, si, us he cridat —va respondre l'hereu tot serè. I pensa de seguida: "Estic en presència del dimoni", cosa que l'alegra—. Passeu si us plau —prega polidament.

I va menar el misteriós personatge al seu escriptori.

—Encara que ja us ho deveu suposar, us haig de dir que jo soc el dimoni i que em diuen Capralenc el Fi —es presenta la visita.

Don Pere digué que se n'alegrava molt. I era la veritat.

—He sentit dir que voleu ser ric.

—Si, no hi aneu gens enganyat. .Podeu dir-me, vos, dimoni muntanyenc, com puc tornar a ser ric?

Us haig d'advertir que estic disposat a tot.

—Mireu, distingit cavaller —informa Capralenc—, us convé, per no moure una dienda en el poble de Petrer, tornar a jugar. Si... tornar al joc, perquè jo us hi duc diners... i ara guanyareu sense parar.

Capralenc el Fi tragué de davall la capa una bossa de monedes d'or de les que s'estilaven en aquella època, i la deixa damunt la taula escriptori.

—I açò, com m'ho doneu?

Capralenc somrigué i es retira el serrell de cabells que li queia una mica damunt el front, i llavors se li van veure les puntes de les banyes. Es dugué una ma al cor per traure's de davall del vestit un pergami finament enrotllat.

—Teniu, don Pere, i llegiu.

—Si que ho heu preparat en pocs segons —observa el cavaller.

—No... Es que en tenim ja redactats... dos o tres models. No m'ha calgut més que posar-hi el vostre honorable nom.

Don Pere va llegir el pergami, que contenia les clàusules habituals: ell es faria càrrec de la bossa de monedes que el farien ric, i, barata això, signava el document i es comprometia a donar l'anima al dimoni a partir del terme de deu anys.

—Us semblen prou deu anys? —pregunta Capralenc.

—Be.

—Teniu temps de ser feliç. Us podreu casar amb una rica hereva; podreu tenir fills i assegurar la dinastia. Jo no vindré per la vostra anima sinó durant l'any onze...

—Be —advertí don Pere—; però us vull posar una petita condició. Us la donaré tot volenter, a partir dels deu anys comptats des d'avui, però no podreu venir per ella mes que quan no hi haurà garrofes en els garrofers.

—I quin capritxo? —somrigué el diable.

—Manies de terratinent, bon collidor de garrofes...

—No hi tinc res a oposar —atorga el dimoni. I ho consigna com volia don Pere en el curiós pergami.

Després tots dos signaren el contracte. I, en aquell moment, amb una flameradeta de sofre, discreta i curta com les seues banyes, el diable va desaparèixer.

Llavors, don Pere, calcula que devia ser la mitjanit, l'hora de la partida a ca don Antoni, el del Pla de Dalt. Es vestí com corresponia i poc després ja li responien de darrere la porta de la mansió:

—Qui truca?

—Soc don Pere.

Grinyola el forrellat, rotllaren una clau, despenjaren una cadena i badaren la porta just per deixar-lo passar. A l'arribar al salonet on era la partida, don Pere saluda tothom.

—Quant de temps sense tenir l'honor!... —va fer el mes jove de tots, un baronet.

—Penseu de jugar? —va dir don Antoni.

—A això vinc —respongué don Pere després que hagué donat la capa al criat.

Quan tragué la bossa, la va mig obrir i feu lluir un grapat de monedes d'or. Tots se'n feren creus.

Començaren la partida i eixiren les quatre cartes.

—A la sota! —feu don Pere. I hi va posar deu monedes com deu sols.

I va sortir la sota. Ell recordava aquella cançoneta de xic:

Sota manrota

s'empina la bota

i no en deixa ni gota.

Segui la partida. I va sortir un set. Don Pere, mentre que hi posava deu monedes mes, pensava la cançó d'infant:

Set setaire,

set seras,

a presidi

m'aniràs

i ja no

me n'eixires

tancadet

amb forrellat

Dues vegades guanyava ja quan crida:

—Al rei! —i amolla vint monedes vora la carta.

I aparegué l'altre rei
vestit de burell,
les calces arnades
i sense capell,

que cantaven els xics del poble.

—Al cavall d'espases! —posa don Pere.

I no tarda a sorgir, de dins d'aquella maleïda
baralla, un altre cavall
botejant cap amunt,
botejant cap avall,
des del capdamunt,
fins al capdavall.

Don Pere guanyava tant, que necessitava que li deixessin una altra bossa on poder alçar-se les monedes.

—A mi ja no em queden diners —confessa el baronet—, però dema ens heu de donar la revenja.

—Demà no —clama un altre—, deixem-ho per a dissabte.

Tots quedaren d'acord i s'alça la partida.

Per a que contar mes? Don Pere va tornar a ser ric en poc mes de mig any. Compra totes les seues antigues propietats amb els diners que guanyava, que, per cert, no eren tots de Petrer. Quan en aquest poble no queda ja una moneda que jugar-li, anà a Monover i a Novelda.

L'any següent va parar de jugar. La dienda era massa grossa, i a mes a mes, ja en tenia prou. Ara, a cercar promesa. I la troba a Novelda, alta i ferma, rossa com l'or. Es casaren ben prompte i ella fou la brillant mestressa de la casa del carrer Major; tingueren tres fills i una filla i, mentrestant, passaren els deu anys que el dimoni havia posat de terme a la seua felicitat terrenal.

Ara el que el preocupava era saber fer complir el tracte al dimoni; si no, estava perdut.

"Ho sabre fer. I a mes tinc tota la raó... de l'astúcia", es deia.

I en aqueixes, va arribar l'any onze, es a dir, l'any que es presentaria Capralenc el Fi a endur-se la seua anima.

Aquell any la collita de garrofes havia estat magnífica. I el dimoni, allà a l'agost, una nit va deixar la serra de Castalla i baixa a la vall de Petrer.

Es para davall d'un garrofer coput. Les garrofes eren ja madures i nomes tocar-les, pegaven en terra.

Capralenc es va dir molt fluixet:

—Dins quinze dies no en quedarà cap dalt i llavors m'enduré l'anima d'aquell calavera de don Pere.

Millor... Li donaré un mes encara. Així ben cert que no hi haurà garrofa que ens destorbe el tracte.

A darrers d'octubre, don Pere, acabat de sopar, en tranquil·la companyia de tota la família, xarrant de sobretaula, va veure aparèixer a la porta del menjador l'elegant figura de Capralenc el Fi. El cor li feu un bot!

Per sort no el veia ningú mes que ell, perquè ni la seua dona ni els fills, ningú no va fer cap escarafall.

Veient-lo tan preocupat pels altres, el dimoni es posa a riure.

—No em veu ningú mes que vos, hereu don Pere. I ningú no em sent tampoc. Si us alceu i dieu d'anar a casa de don Antoni, la vostra muller no ho estranyarà gens.

Don Pere es va alçar.

—Ara me'n recorde —va fer tot natural—; aquesta nit tinc promesa una visita al meu amic del Pla de Dalt.

—No tardes a tornar, espòs meu! —digué tota afectuosa Maria.

Don Pere va besar un per un fills i filla.

—Beseu la dona, si us plau —va dir tot irònic Capralenc—, i així els teniu tots acomiadats. Es dolorós, però no els tornareu a veure mai mes.

Don Pere no es va immutar gens i isqué de la casa amb capa i capell i seguit del dimoni.

Pels carrers no passava ningú.

—Doneu-me ja l'ànima —va dir el dimoni.

—Espereu, Capralenc... Els tractes son tractes —s'oposa tot content i serè don Pere.

—Quins tractes? !Ja passa molt de temps del terme promès!

—Aneu a espai, amic! —prosseguí tot cortesa l'hereu—. Vosaltres teniu fama de ser seriosos i formals.

—Ja, ja —feu impacient Capralenc—. Però jo tinc pressa.

—I les garrofes? Hem de comprovar això de les garrofes.

—Ja no en queda cap —rigué el dimoni—. He baixat tres o quatre vegades de la serra per veure com les arplegaven els camperols.

Enfilaren carrer avall i eixiren al camí d'Elda i cavaller i diable es pararen davall del primer garrofer que els vingué al davant.

—Fa bona lluna —digué el dimoni—. Vegeu si en veieu cap, de garrofa, ni dalt ni baix.

—Segons a que us referiu, dimoni Capralenc. Vos no es just que digueu solament garrofes a les que heu vist ensacar durant l'arplegada. Doneu-vos-en compte; acosteu-vos ací.

I l'hereu, amb cara afable, mostra al dimoni les garrofes tendres que hi havia agafades per totes les branques, des de les grosses fins a les fines.

—Que es això? —bota el diable desconcertat.

—No s'ha complit el terme fixat, Capralenc —sentencia en veu forta don Pere—, perquè el garrofer es un arbre que no para mai: !quan no en té de madures en té de verdes!

—Brrr! —comença a bramular Capralenc—, jugador, mes que jugador, !m'heu fet trampes en el joc del contracte!

I es que aquell dimoni vivia a les terres altes, on no hi ha garrofers, i li eren quasi per complet desconeguts, almenys en el detall de la collita.

—Si no us agrada el tracte, culpeu-ho a la vostra ignorància —digué don Pere, que, tes com un fus, no sabia que fer: si anar-se'n com si fugís o quedar-se i

veure en que parava la cosa. Llavors li vingué a la imaginació, d'encomanar-se al patró del poble, a sant Bonifaci gloriós.

—Sant Bonifaci, pare nostre... —comença en veu alta.

I Capralenc es queda quiet i tot tremolós.

—Teniu raó, don Pere! He perdut! Me'n vaig! —escridassa.

S'obri un forat enmig de terra i Capralenc el Fi, amb una gran flamerada, desaparegué per sempre.

Don Pere torna a pleret a casa seua. Hi regnava un gran silenci. Tots dormien un son tranquil i confiat.

Rondalles valencianes d'Enric Valor · volum 6

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Què vol dir "donar l'ànima al dimoni"?
- Quin pacte fa amb el diable?
- Com és el dimoni de la rondalla?
- Com enreda al dimoni el jugador?
- Quina condició posa al contracte?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Les addiccions

El terme addicció serveix per a descriure la inclinació, una obsessió o dependència física o psicològica. Hi ha diversos tipus d'addicció: addicció a les drogues (drogoaddicció), als videojocs, al joc (ludopatia), al tabac (tabaquisme), a l'alcohol (alcoholisme), a l'ordinador, a la pornografia, al menjar, entre d'altres. Des del punt de vista mèdic una addicció és un estat en què el cos depèn d'una substància per a funcionar normalment, quan aquesta substància se li retira, causa en el malalt una síndrome d'abstinència, que presenta un conjunt símptomes de caire negatiu. L'addicció està associada a la dependència i té a veure amb el benestar o plaer que produeix el consum d'algunes substàncies.

▪ Què sabem de les ludopaties?

La ludopatia és una alteració progressiva del comportament per la qual un individu sent una necessitat incontrolable de jugar, menyspreant qualsevol conseqüència negativa, fins i tot "vendre's l'ànima al diable?". Si actualitzem l'expressió, significa que perd el nord i és capaç de robar, perdre diners, estalvis, fer "qualsevol cosa" per poder seguir jugant, com li passa al jugador de Petrer. Podem detectar un ludòpata per una colla de símptomes:

- Sempre li calen més diners?
 - Menteix o enganya
 - S'enfada sovint o té canvis bruscos de caràcter
 - Evita el contacte directe amb els familiars o amb els amics d'abans
 - Evita la mirada
 - Ha canviat d'amistats
 - Ha deixat de freqüentar alguns amics
 - Ha canviat de gustos i preferències
 - Està desmotivats o desmotivada
 - Té menys o molta més gana que abans
 - Dorm malament
 - Té oblit o distraccions i problemes de concentració
 - Ha empitjorat el rendiment escolar o esportiu
 - Ha deixat de banda alguna de les seves responsabilitats
 - Falta a classe o a la feina
 - Té menys paciència, és més brusc i fins violent (a) o agressiu (va)
- S'ajusta a aquesta descripció el protagonista de la rondalla?
- Si coneixes algú amb addiccions pots afegir alguna altra característica a la llista?
- Creus que tu tens algun d'aquests símptomes?

Pacte o compromís

El jugador pacta amb el dimoni i per tant té el compromís d'entregar-li l'ànima al cap de 10 anys. En quins casos parlem de compromís o pacte ?

	Compromís	No compromís	?
Et prometo que sempre t'estimaré			
M'he compromès a créixer encara 5 centímetres			
Pactem que em deixaràs copiar en els exàmens			
Tinc el compromís d'ajudar a casa			
Prometo que no em tornaré a equivocar			
Pactem que a cada partit faré un gol			

- Els pactes o compromisos que fem amb nosaltres mateixos

Probablement en alguna ocasió ens hem promès alguna cosa a nosaltres mateixos. Que cadascú pensi i digui amb veu alta alguna promesa que s'hagi fet en alguna ocasió. Per exemple, aprofitant que fem anys, o a començament de curs o a final d'any, hi ha persones que es fan promeses respecte de certs hàbits: deixar de fumar, estudiar més, anar al gimnàs, no fer tard, no menjar més dolços, etc.

- Les complim?
- Com ens sentim quan les complim?
- Com ens sentim si no som capaços de complir alguna de les decisions que hem pres?

Fem una anàlisi dels nostres sentiments quan ens adonem que no complim el que ens havíem promès a nosaltres mateixos. Aquí no intervé la censura dels altres, es tracta de saber com ho vivim nosaltres i quin sentit té aquest sentiment de frustració, d'impotència, i la manera de superar-lo.

Saber o no saber

A les persones, ens incomoda particularment la ignorància, perquè no ens agrada ser considerats estúpids o curts. En aquest cas el dimoni s'ha de rendir, perquè no sap que els garrofers fan garrofes tot l'any.

▪ Exercici: saber

Es pot dir que sabem una cosa quan (1) el que sabem és veritat i (2) sabem per què és veritat. Un pot pensar que els fantasmes existeixen; pot creure que els fantasmes existeixen; però difícilment pot saber que els fantasmes existeixen. No es pot saber res de debò sense estar-ne segur. (El que no és tan clar és què cal realment per estar segur d'una cosa: quantes bones raons? quantes proves?) En els casos següents, digues si estàs d'acord (A) o estàs en desacord (D) amb qui parla, i per què:

	A	D	?
1. Jaume: "Sé que els gegants existeixen, perquè si no, la gent no aniria cantant que n'hi ha un que 'ara balla pel camí', oi?"			
2. Nausica: "Sé que un i un fan dos, ja que no podria esbrinar res, si això no fos veritat."			
3. Marta: "Només que sospitem que algú és un lladre, ja sabem, immediatament, que és un lladre."			
4. David: "Tot el que crec, ho sé."			
5. Carla: "Trobo que hi ha d'haver, en algun lloc de la terra, un quadrat rodó. Ho sé, i prou."			
6. Flora: "'El món és com un escenari.' És ben veritat! Almenys això sí que ho sabem del cert!"			
6. Víctor: "Quan hem après una cosa, la sabem."			
7. Carles: "Quan saps una cosa, ja no l'oblides mai."			
8. Cristina: "Els únics pensaments dels quals no dubto són aquells que jo sé."			
.....			

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi de caràcter sexista.
- c) Cançons de jocs de cartes: intenteu localitzar la melodia o inventar-ne una.

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)
Recollir frases, acudits i refranys relacionats amb el joc.

Naturals:

El garrofer que sempre té fruits: feu un mural sobre les característiques d'altres arbres propis de la comarca.

Geografia:

Situar Petrer en el mapa.

Ètica:

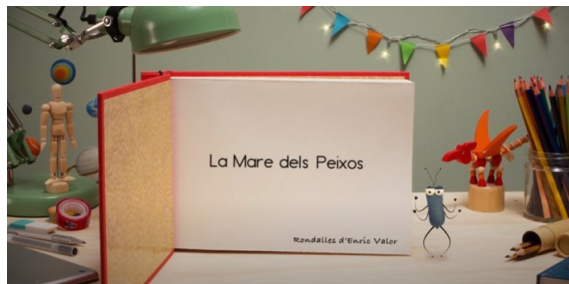
Fer un debat sobre els diferents aspectes de les ludopaties.

LA MARE DELS PEIXOS

La Mare dels Peixos, un ésser marí màgic que viu al Mediterrani, canvia la vida d'una parella de pescadors. Decidit a córrer món, un dels fills del matrimoni es troba al seu camí un drac de set caps i una maligna bruixa d'aigua. Podrà l'heroi de Dénia combatre les bèsties?

Fent clic a la imatge, aneu al vídeo

LA MARE DELS PEIXOS

Versió completa

Fa moltíssims anys vivia prop de Dénia i de la mar un matrimoni que es deien Jaume i Jordina. Habitaven en una caseta que tenia al davant la platja pedregosa i al darrere un bon tros de terra amb llimeres i altres fruiters i un guaretó de sembradura. Posseïen també una gossa perdiguera, una egua vella i una barca nova a vela i a rem, poc més gran que un bot, que Jaume, tot sol o ajudat per la dona, podia varar en la mateixa vora. Així, doncs, eren pescadors i terrassans, com passa sovint a les terres de València.

Dins el seu modest treball, ells tenien un bon passament; però no estaven contents de deveres, perquè feia deu anys que eren casats i no havien tingut xiquets. Jaume havia somiat moltes vegades en un fill que l'acompanyàs en la penosa pesca i en un altre que li ajudàs en el conreu dels bancals. Quantes

voltes havia pensat a fer-se una parella de barques, i també a eixamplar els seus camps! Però per a això, li calien fills.

-Per a què calfar-se el cap i fer-se il·lusions debades? No tenim fills, i, pels anys que han passat, es veu clarament que Déu no ens en vol donar -es resignava la muller,

Jaume era un home lleig, revingut i de pit pelut i ample, aqueixos forts que no es descoratgen fàcilment. Es mirava la dona, que era morena i garrideta, i feia:

-quina llàstima! Perquè et semblarien a tu i eixirien de cap de peça.

Va arribar una nit de les calmes de gener, i a Jaume havia estat tot el sant dia pescant, li agafà una son molt forta. Jordina, segons ell li havia dit, prova de despertar i a les cinc del matí (ell volia anar a córrer tota la costa de Xàbia) i li costà un argue de fer-li obrir els ulls. "Ell no té mai tanta son!", s'estranyava ella. Per fi, l'home es va asseure en el llit tot refregant-se les parpelles.

-Què et passava, Jaume?

—iCalla, dona —somrigué el pescador—, que he tingut un somni més bo!...

-Què has somiat?

- Jo anava en la barca devers els caps, i se m'aparegué una senyora molt blanca amb un vestit també blanc. En un instant, tragué la vareta de les virtuts, tocà en l'aigua i aquesta començà a rebullir de peixets... aladroc, esparrallons. "Tira la xarxa, Jaume", m'ordenà. Jo vaig calar la cega, i al poc ja sentia que pesava... La traguí, i tot era desempescar peixets, que, al caure en el sòl de la barca, es tornaven xiquets molt boniquets, rossos com el fil de l'or. Estant en això, m'has despertat tu, refosca!, i ni tan sols he pogut donar les gràcies a la senyora.

-Ai, Jaume! Tu t'has cregut el somni!

—No, dona, no. Però fins en els somnis, u ha de ser ben criat.

Es va alçar, Jordina li donà una galta de pa i un poc de peix torrat, i Jaume s'ho menjà tot amb una bona gana. I mitja hora més tard, ja navegava mar endins.

L'aigua remugava tota mansa a les envistes del creïll enlairat del Montgó, que s'enfilava cel amunt en un aire quiet, rentat i blau; la barca, a rem, vela pansida, feia via lentament, petita com una closca d'anou, i a la seua dreta passaven a poc a poc els penya-segats de color mel del cap de Sant Anton. Sobtadament, però, va moure un llevatet inquietant, començà a picar-se la mar, abans massa assossegada. Jaume hissà la vela, i, a bona marxa, va doblar el morro del cap... i es trobà en un bell en sec a les envistes de la badia de Xàbia.

Eixia el sol, i la seua llum aclaria les façanes del poble, blanc i recolzat en els seus grisos tossals.

Jaume, proa a migjorn, es passà el matí pescant a frec del cap de Sant Martí, quasi a tocar de la illeta del Portitxol, i la barcona anava omplint-se d'una càrrega llustrosa i platejada. Després passà el boscós i imponent cap de la Nau, i, al darrere, cessà bruscament el vent, puix allí fa redós del llevant, i calmaren les ones. La barca, dolçament impulsada per una alè suau, s'atansà a poc a poc a la llunyana cala de Granadella, que és un recés profund i bellíssim, silenciós i solitari, endinsat entre dues altes i escarpades moles on xisclen els esparvers i les gavines.

Era devers migjorn; feia un sol que enlluernava; Jaume s'havia cansat de pescar tot el sant matí i tenia els braços fluixots; damunt d'això, havia plegat la lleugera brisa i hagué d'entrar en la cala a força de rem.

-Bé - es va dir entre dents-, ja he gastat prou la xarxa; ara usaré el salabre.

Era fet d'ell —un pal llarg, descompassat, amb un filat a la punta on cabia més d'una arrova de peix. Què pensava pescar ara amb aquest ormeig, ni ell mateix ho sabia. Fou com un impuls. Cert que, des de la nit abans, és a dir, d'ençà de l'estrany somni de la senyora blanca, ho feia tot un poc d'esma.

-Ací sí que agafaré bon peix! es deia a mitja veu.

I en ser que es va acostar a la vora dreta de la cala, prop de les roques adornades de xara, de pins i de blavenques atzavares, va ataüllar una cosa que relluïa, com si entràs i eixís en la quieta superfície. Una cosa ben estranya, a fe!

-Quin polp, Mare de Déu!

Amb quatre fortes remades, prompte hi va fer cap. Llavors soltà els remes, empunyà el salabre, el jugà amb fúria entre dues aigües, i, a l'acte, sorprès ell mateix de la facilitat del seu èxit, havia fet presa. I quina presa! Una que havia entrat de cap dins el filat i no hi cabia tota.

-Estira, Jaume, estira! es cridava a si mateix tot excitat.

Per fi, refermat en l'orla, començà a hissar a bord salabre i peix, allò llarg, acolorit i lluent que havia entrellucat.

Era un animal molt rar, que saltà al fons de la barca i allà es quedà remenant-se, viu, vivíssim, com si tal cosa. Jaume, de veure'l, es posà a tremolar de cap a peus, i era home valent. Aquell singular ser, semblant a una serp de mar, era bastant més llarg que un home i de colors cridaners, a llistes, sobre un fons argentat delicadíssim; en lloc de cap, en tenia tres, units en un sol entronc amb el cos, i eren aplatats, camussos, cadascun amb dos ulls grossos i expressius, com de persona. Tenia dues cues, que es movien talment dos ventalls.

Al veure-li aquells sis ulls, Jaume, amb els cabells erigats, agafà la fitora i s'encarà amb el monstre.

-Tu qui ets? — li preguntà.

Com si allò pogués entendre el llenguatge humà i, més encara, sabés parlar! Doncs sí, sí que parlava!

-No em tingues por, pescador —va dir, alhora per les tres boques, aquell misteriós habitant de la cala—. No t'esglaies pels meus tres caps i les meues dues cues. No et faré cap mal. En canvi, tu sí que me'n faràs a mi!

-Jo? —protestà ell cada volta més meravellat- A quin sant! Jo no mate peixos que parlen com a persones! ¿Ets tu, potser, la Senyora? —acabà tot recordant el somni.

-No retrucà el monstre—; jo no sóc pas la Senyora: jo sóc la Mare dels Peixos... I vull saber què vas a fer de mi.

-Eh digué a colp Jaume-, com a bon pescador, la meua obligació és vendre't a la subhasta.

-Tal no faràs! Jo et diré el que et convé, home de Déu! -explicà aquell estranyíssim ser-, Mira, em tallaràs ara mateix tots els meus caps i també les dues cues; el meu cos, el tires a l'aigua, que jo m'hi refaré; t'endús a casa caps i

cues, i dones un cap a la teua muller, un altre a la gossa perdiguera i el tercer a l'egua vella que tens. Que se'ls mengen sense tirar-ne cap bocí. Les dues cues, les plantes, a tall d'esqueixos, enmig de l'hort de llimeres.

Jaume es meravellava que el peix conegués tan bé la seua vida.

-Ho fas ja? -insistí la Mare dels Peixos.

Els ulls del pescador espurnejaren de llàgrimes a punt d'eixir.

-Com penses que puga matar-te després d'oïr-te parlar? Això, ni somiar-ho! —es va fer fort ell.

-Jaume, no tingues compassió; fes el que et dic i serà la salvació vostra.

Ell féu el cor fort, tragué una ganiveta i tallà a trossos la Mare dels Peixos segons li havia manat. Els caps i les cues, sangonosos, quedaren dins la barca, i el tronc del cos fou llençat dins les amargues aigües.

Quan Jaume va arribar de nit a casa, la dona li pregunta: -Quant de peix portes?

-Porte... la nostra salvació —respongué ell. I li contà el cas tan gros que li havia esdevingut.

Jordina sentia repugnància de guisotejar els caps; però tot es va fer per fi com la Mare dels Peixos tenia dispost. La dona es menjà, sopant, el cap del monstre ben adobat en un suquet de pebrera i tomaca; la gossa es va engaldir cru el seu i el trobà com la bresca; l'egua se l'hagué d'empassar molt dificultosament i a petits bocins que li mesclaren amb la palla, les garrofes i les safanòries. Jaume, amb llum de lluna, va anar a l'hort de llimeres, hi féu dos petits clots amb una aixada i hi va colgar les dues cues dins terra, amb les puntes en amunt.

Pel seu temps, la gossa va tenir dos gossets iguals, d'aquella casta de Gorga tan anomenada. Eren de color aixocolatat, amb una estrella blanca en el front i una caixa de vents que llevava un pesar de mirar-la. Uns mesos avant, la muller de Jaume, bans estèril com sabem, infantà dos bessons, tan bonics, que hom s'embadalia de veure'ls. I al bell mig de l'hort de llimeres, on havien estat colgades les cues de la Mare dels peixos, hi van brollar dues espases, puntes en amunt, que relluïen a llegües de distància. I, encara després, l'egua posà al món dos finíssims poltres negres.

Passaren els anys, i Jaume, esperonat per la seua bona sort, comprà una parella de barques per a la pesca del bou, i es féu un patró d'allò bo bo i ben famós. Els xiquets, Jaumet i Joan Batiste, ja s'havien fet grans. El Jaumet, de geni molt aventurer i arriscat i agosarat des de petit, havia estat ensinistrat per son pare com a bon pescador, i es feien a la mar tots dos alhora, per bé que cadascun en una de les barques, en companyia d'homes llogats, que anaven a la part. Les seues pescades eren famoses a totes les subhastes del Marquesat de Dénia.

El Joan Batiste era alt i trempat com el seu germà, però de geni tranquil, callat i seriós, i havia après el noble i pacient ofici de la terra. Ben treballats els bancals que tenien, collien de tot: llimes, llimons, préssecs, pomes, blat, dacsa, ordi, herba alfals i tota mena de verdures per a casa.

No cal dir com, les fadrines del terme de Dénia, admiraven aquells dos fadrins forts i llebrencs i feiners.

I els gossos i els cavallets? ¡Allò sí que era un altre cas de misteri! Els primers cresqueren molt, es feren grandíssims, amb uns caps grossos i proporcionats, de

bella estampa, uns ulls nobles i ferotges alhora i unes potes llargues i nervioses que els permetien córrer molt i escometre amb esbalaïdora celeritat les seues preses. Els cavalls, esvelts i afinats, eren d'una boniquesa com no podeu pensar-vos-ho: talment cavalls de duc, de príncep o de rei! I el més gros és que no es feien vells –cap de tots quatre – puig seguien en joventut i fortalesa la dels seus amos Jaumet i Joan Batiste. L'egua i la gossa sí que havien mort en la seua edat, animalets.

Jordina, amb un bon passament, uns fills tan polits i revinguts i un marit tan plenament lliurat al seu encís de la pesca, era la dona més satisfeta del món.

Però res no dura complet en aquesta vida. Al complir els vint, Jaumet començà a sentir deficiència de la que duia de pescador a les ordes de son pare, no per res sinó perquè en volia conèixer una altra. I va plantejar la cosa un dia amb aquestes paraules:

-Pares meus: vull anar-me'n a córrer món i a cercar pro mesa per a casar-me.

-Ai, fill meu!

Jordina li va plorimicar un poc, Jaume li donà uns consells plens de seny, el germà li pegà unes cordials esplanissades en l'espatla, i tots es resignaren que Jaumet complís un desig força enraonat.

L'endemà ja estava tot amanit: cavall i gos, breu equipatge i berena, una petita bossa de doblons i l'espasa en la seua beina, puix que, amb tota cerimònia, anaren a l'hort i en descolgaren una del seu lloc (mai no havien estat tocades). L'espasa... ni un rovell, ni una mossa... res: lluenta i bonica, partia un cabell a l'aire.

Eren les deu del matí; abril florejava per tots els termes del Marquesat; brumidors insectes feien una música celestial en l'ambient calmos. Davant la casa, hi havia Jaume, Jordina i Joan Batiste, i es miraven el Jaumet, que ja estava disposat dalt del cavall, espasa al costat, vestit nou que semblava un cavaller, i gos saltironant al davant.

El fadrí pren comiat de pares i germà, i recomana a Joan Batiste:

-Tu guaita sovint per l'hort, i, si veus que es rovell la espasa que hi queda, és **senyal** que em passa alguna cosa roïna.

-I tu com ho saps? —pregunta el germà. Jaumet va prémer els llavis en un gest pensarós. —

-Home... ho he somiat aquesta nit...

-Doncs farà com tu dius; te'n done paraula -concloué Joan Batiste.

Trac-trac!... Jaumet cavalcà senda avant al damunt d'un nuvolet de pols rogenca que alçaven les ferradures, i desaparegué sense girar-se. En la seua memòria es gravaven les darreres paraules de la família: "Te'n done paraula... Adéu, adéu!".

S'esdevenia en aquell temps que, molt lluny de Dénia, cap a les altes foies de ponent, hi havia una rica població enmig d'una bella comarca senyorejada per un duc anomenat Frederic de les Dues Aigües. I en aquella població i comarca, abans florent i feliç, ja d'uns mesos en arrere tenien una desgràcia al damunt que feia malviure i atemoritzava tots els seus habitants. Era que, sense saber com ni com no, ni si era cosa del cel -un castic— o de l'infern -una ocasió de rebombori i desgavell de passions—, el cas és que eixia un drac de set caps —ni

un de més ni un de menys— que es menjava les persones. Calculeu com devia ser de gros i de ferotge!

Per tal que el drac no entràs en el poble ni menys en el seu enlairat castell-on vivien el duc i tots els seus familiars (guàrdies i servents inclosos)—, sortejaven una persona cada quinzena i la deixaven lligada de mans i peus als afores, en un punt que deien la Penyeta de les Hortes, a fi que se la menjàs el monstre i amb això se li llevàs l'enyor de ficar-se a la població i fer-hi una malesa més grossa encara. Tot açò, és clar, després de moltes temptatives, fracassades sangonosa ment, per a matar-lo.

La situació, naturalment, era greu per a tothom, puix que ningú no es sentia segur en aquells sorteigs, que feien saltar la malaventura per damunt les famílies aterrides, i ja pensaven molts que allò acabaria en un avalot que desfaria el ducat i no en quedaria estaca en paret. Doncs en aquell mateix mes d'abril que sortia el fadrí Jaumet de sa casa, va i fan el sorteig i toca a la filla del duc de ser lligada a la Penyeta de les Hortes i menjada pel drac. Allò era una prova davant de tots els súbdits del duc, que en la temible rifa es jugava net. Però què m'has dit! Frederic de les Dues Aigües, que fins aleshores s'ho havia pres amb molt digna flema, s'espolteix la peresa i fa fer crida per tots els pobles de la muntanya i el pla, que el qui matàs el drac es casaria amb la seu filla (s'ho valia, de bonica), fos aquell ric o pobre, vell o jove, noble o plebeu.

Jaumet, malgrat haver pres la devesa de ponent, no se'n va assabentar, puix, en aquells temps, les notícies corrien poc, i ell, a més a més, en el seu viatge no feia altre que caminar de dia, menjar pel camp de la seua berena i descansar de nit en algun hostalet de camí, i així havia arribat al Comtat de Cocentina sense quasi tocar poble. Feu-vos compte que no havia parlat amb ningú, llevat de quan entrà en algunes botigues a comprar recapte.

Des del Comtat, seguint la mateixa devesa, féu via pel peu de la serralada del Carrascal d'Alcoi, plena de boscos, d'ocells xiscladors i de feres boscanes, i arribà per fi al port de l'Aigüeta Amarga.

D'allí estant, se li apareixia cap a migjorn una contrada ampla, verda de sembradura, rodejada d'allunyades muntanyes, amb una població gran, potser de tres mil ànimes, la qual tenia enmig un castell coronant-la sobre un tossal, que no era altre que el castell de Frederic de les Dues Aigües.

Jaumet aturà el cavall i es posà a contemplar la dilatada i fresca foia, i pensava si no era allà on es devia criar aquella promesa seua, mai no vista per ell. Al seu darrere, el gos s'havia gitat a la vora d'un alt i pompós ginebre, però prompte es va alçar d'un bot i llançà una bona lladrada. Allò va distraure Jaumet dels seus pensaments, i, en lloc de davallar del cavall i descansar una estona, es posà a escoltar i mirà el gos i el va veure tot erigit i feréstec. Llavors, vora un pilot de pins i carrasques que creixien a la dreta del camí, al peu de l'alta serra de Biscoi, sent una remor com de cosa grossa que s'arrossegava i un xiulet ronc que es tornava a poc a poc eixordador i terrible. Jaumet se'n quedà esbalaït, i cavall i gos amb una tremolor que els acorava. I què era? Ja us ho deveu haver pensat: que li eixia a l'encontre el fabulós drac dels set caps.

Jaumet el va entreveure per damunt la xara, les set boques obertes, les set llengües flamejants, amb aquell cos fortíssim, escatós i musculat i les potes de davant acabades en potentíssimes arpes. El cavall es vinculà cap a terra tot nerviós, el gos ensenyava els ullals, i el monstre se'ls en venia al damunt. El pescador, sense dubtar-ho, tira peu a terra, branda l'espasa l'escomet amb tota la força del seu braç de mariner. El drac, les set boques preparades per a fer-lo a bocins, es troba amb un molinet que Jaumet feia amb l'espasa, la qual brumia com el vent. En un punt, amb gran sorpresa del mateix Jaumet, la temible arma acerada, soltant-se de la seua mà, tallà els set colls del rèptil com qui talla set tendríssimes safanòries. Els set caps cauen per terra amb les set llengües viperines fora, i el monstre comença a botar i a remenar-se, que amb la cua dessocava pinatells com la cuixa; però no li valgueren romanços ni rabioles, puix que ben prompte restà estenallat i mort.

Jaumet arplegà l'espasa i ho comprovà tot satisfet. I es feia creus de veure la miraculosa serenitat amb què s'havia encarat amb aquella esgarrifosa feta, ell que no estava acostumat més que a les lluites, tan diferents, amb la bravesa de les ones.

-Tot açò ve de l'espasa, que deu ser màgica —es digué a mitja veu.

Aleshores, amb la part fina de l'acerada fulla, una per una, tallà les set llengües estretes i llargues del drac, que eixien penjolloses de los boques entreobertes, i ho feia per guardar-se-les com a record. Anà després a la font de l'aigua amaritjosa, que rajava vora camí; hi va rentar espasa i llengües, i alçà aquestes darreres dins el serró. Tot seguit, torcà la suor al cavall, acaricià el gos, que encara s'erigava de veure i olorar el descomunal cadàver, muntà, i a fer via s'ha dit! Sense ni tan sols girar-se, trotà cap a l'encimbellat i allunyat castell.

Aquell port de l'Aigüeta Amarga és molt bonic, i s'obre pas entre el Carrascal d'Alcoi a esquerra i l'alt de Biscoi a dreta, segons mirem el migdia. És grat de veure i grat d'estar-hi quan, acabat el llarg temps hivernal d'aquelles altures, sol Ofrenar una deliciosa fresca primaveral. Els seu pinars tenen tres verds, perquè hi ha pins rojals i pins blancs i n'hi ha devers carregats de dolços pinyons. Allò, altrament, és un para los forners i llenyataires, perquè hi abunda la xara, composta especialment d'argelagues negres, cadiretes de pastor, Ca romanins, espígol, timó, estepa, ginebres i coscolles... i de llenya grossa, la gana que en tingueu, amb tanta carrasca, tant de pi i algun que altre gal·ler que s'hi entremescla.

Així, hi anava cada dia, o dia part altre, un forner de la pintoresca població d'Onil, que es deia de sobrenom el Blanet era més lleig que un fes. Aquell mateix dia, el Blanet baixava a mitjan matí per la falda de Biscoi amb un ase carregat de fornilla, i va oir els xiulets aïrats del drac quan s'esdevenia la curta lluita amb Jaumet. El forner s'acovilà davall d'un ginebre, com si fos una papalbra, i deixà l'ase a la dula. "Que se'l menge el drac i que em deixe a mi tranquil", pensà. Però passà un quart, en passaren dos... i allò era un silenci que feia feredat; només la remoreta del vent en el brancatge. "Què hi deu haver succeït?", es digué. I entre encuriolit i poregós, anà a cercar el seu ruc, i el va trobar, prop del camí travessar del port, olorant l'espantós i immòbil cos de la fera.

El forneret, és clar, sí que havia sentit dies arrere la crida desesperada del duc. Així que, pegant un bot de goig, va dir:

-Ara és la meua!

I s'acostà al drac i, amb no massa repugnància -ell tenia lleu—, n'agafà els caps i els ficà dins un sac que duia. I caps i llenya, s'ho emportà tot cap a cal duc, després d'haver tingut cura de tacar de sang la fulla de la destraleta que portava.

Al veure'l passar i sentir-li dir la gent del poble major de la foia, que pujava al castell a lliurar els caps del drac que ell havia mort, s'avalotà d'alegria tot el personal i corregueren a avisar el batle i el rector, i començà un vol de campanes que feia goig, des de la grossa, d'un drong-drong commovedor, fins a la xicoteta, que, amb el seu ting-ting, posava com un contra punt rialler. Quin rebombori, Reina santíssima! Pertot arreu es sentien crits alegres d'homes, dones i xiquets. I el Blanet d'Onil, amb el seu ruc al davant tot carregat, amunt amunt, pel carrer del Carril i l'ermita de la Sang, cap al castell de don Frederic.

Hi arriba, li esbarrallen les portes, deixa l'ase al compte de la guàrdia, agafa el sac dels caps, demana audiència i el condueixen per fi al saló principal del castell i a presència del duc, de la duquessa i la filla i de tots els cortesans. Els ducs seien en un doble tron, i la filla, galaníssima, estava dreta al costat de sa mare.

El Blanet se'ls planta davant, fa una reverència amb poca traça, obre el sac i en trau -millor dit, li cauen damunt la pulcra catifa— els set espantosos caps, més grossos que caps de moltó. També presenta la destràl.

-Oooh! —crit d'horror i fàstic de tothom.

Criden dos notaris, un manescal, tres criats i un secretari. El manescal mira els caps, que els criats han posat damunt una tauleta, els palpa per fora i, fet un torpall acabat, no té esment d'obrir-los les boques.

-És cert -diu sentenciosament, són de drac. -Són els caps del drac! -recalca el notari segon.

-Altesa -certifica solemnement el notari primer-, açò són els set caps del drac que assolava el vostre ducat.

El secretari, assegut en terra damunt un coixí, n'estén l'acta en un pergami tan groguilló com ell.

El Blanet, allí plantat, destraleta en mà, les cames estevades, un muscle més alt que l'altre, el nas camús i uns ulls de puça a l'ombra d'unes celles com a ribes, somreia amb una boca negra com la del seu forn, satisfet i sense sentir l'empudegament creixent de la sala. I no treia l'esguard de damunt d'aquella rosa fina i delicada, blanca com la llet i rossa com el blat, que era Elionor, la filla dels ducs, que ja tenia els desset ben complits.

Entre els cortesans planava un silenci de gelada matinal; tots quiets, tots moixos, s'esborronaven de veure com anava a caure en les arpes d'un forner tan malforjat aquella poncella de què tots s'enorgullien; de tal manera, que els sotaiguava la festa que el seu cor feia per la mort del drac i el consegüent salvament de la filla del duc i de tot el territori. Per fi, don

Frederic s'escombrà molt finament la gargamella i digué el següent breu parlament:

-Puix que sembla de veres que aquest home ha mort el drac, ja que ens n'ha presentats els caps com establia la meua crida ducal, jo, que sóc duc i que tinc paraula de rei, promet la meua filla en matrimoni a...

Un titubeig ben explicable: ell, sense que ningú li'l digués, no anava a saber el nom d'aquell seu súbdit. Però el desvergonyit i agosarat del forner, bé que va dir amb veu melosa i fent alhora una altra servil i desficaciada reverència:

-Altesa... a Tonet Cantó, per sobrenom de família el Blanet, forner de la vila colivenca.

Era ja massa! Afegit a la desagradable presència dels caps, allò! Elionor va caure redona en els braços de sa mare, la duquessa esclatà el plor, i el duc va manar:

—Tothom als seus quefers! Dos criats, que aposenten el qui va a ser el meu gendre, a la torre dels convidats.

Quan l'hi menaven, el Blanet es deia somrient: "Ni dubte! Bona idea que he tingut de dur l'estraleta regallant de sang!".

Quan va passar aquell rebombori, pel poble tot eren rotles de personal que, celebrant el seu alliberament per la mort del monstre que els tenia acoquinats, no paraven tampoc de començar la lletjor i el malforjament del matador i la dissort de la bellíssima filla dels ducs.

-Tal volta hauria estat millor que se la menjàs el drac! -deia alguna dona exagerada.

Era encara el sol fora que hi va arribar Jaumet, ben regaladament cavaller del seu cavall, llarga espasa neta al costat i gos de casta saltant al davant i al darrere. Ell havia tardat hores i hores des del port de l'Aigüeta Amarga, ací pegue un mos, allà em pare a beure, més avant m'assec davall d'un pi a admirar aquella terra alta.

Preguntant preguntant, cercà allotjament al punt i el trobà en l'hostal de la Creu, davant d'una replaça; després isqué a peu a pegar un born per la rica població, i s'assabentà, molt esbalaït les xarramenteries de la gent. Les dones, sobretot, contenen tot punt per randa. I moltes afegien:

-Si el forner fos almenys un xicot tan garrit com aquest!...

I no paraven de mirar el Jaumet, que ja sabem que havia eixit espigat de mena. Especialment aquelles que tenien filles casadores.

El voltant per ací per allà, arriba davant per davant mateix d'un bell edifici, i demana a uns veïns:

-Això què és?

-La Casa de la Vila, senyor —l'informen. -Gràcies. S'hi acosta i diu a un agutzil:

-Voldria parlar amb el senyor batle.

L'agutzil, tot respectuós, el mena a presència d'aquella autoritat, que, al veure el foraster, s'alça del seu seient i li pregunta:

-Què se us ofereix, cavaller?

iCom era la planta del denier, que el batle el prengué per tal! I aquest era home cinquantè, llest i experimentat, que no badava.

-Vull pujar al castell del duc, perquè tinc una declaració a fer sobre el tal Toni el Blanet i el drac dels set caps —respon Jaumet.

La gent, xarrant, li havien fet saber el nom del forner, que ja s'havia escampat per tot el poble.

-Jo us hi acompanyaré -disposa el batle.

-Gràcies, senyor - li agraeix el jove—. Abans, però, haig de passar per l'hostal a arreplegar un present.

Anaren a l'hostal, batle i Jaumet, seguits de l'agutzil i voltats de curiosos, i, des d'allí, cerimoniosos i amb poques paraules, Emprenen la pujada a la fortalesa que dominava la població i o era pas lluny. La gent que els seguia, augmentava conforme puaven, i, a l'arribar a la porta del castell, eren quasi una multitud, que feia tota mena de comentaris:

-Diu que ha dit que farà una declaració.

-Quina declaració?

Sobre el forner.

-Ah!

-I sobre el drac.

-Açò fa olor de misteri!

El batle condueix el jove davant el duc, que es trobava encara al saló principal, assegut en el tron i rodejat de la seua cort. La duquessa i la filla s'havien retirat a les seues cambres.

Moments abans d'arribar Jaumet, els presents deliberaven sobre el refús d'Elionor a maridar-se amb aquell poc agraciat de forner, que, a més a més, ja era de mitjana edat. Però el duc s'entossudia:

-S'ha de complir la meua paraula!

-I com, altesa? —s'atrevia a dir un dels més vells cortesans en llenguatge pla—. A missenyora Elionor, això li costarà la pell.

I en aquell instant... el batle i Jaumet que demanaven audiència.

Els fan passar avant i resten plantats al davant del duc.

-Senyor -fa el batle a un indicació d'aquest—, us porte el present cavaller, Jaumet de la Barca Nova, que diu que vol donar-vos notícies certes sobre la mort del drac.

(Això de la Barca Nova s'ho havia posat ell mateix, és clar.)

Tots els circumstants pogueren observar que el jove duia a la mà una bossa de couro més gran que petita.

- Més certes? —s'estranya el gran senyor—. Us previnc, batle, que les que en sabem són ben certes. Tenim els caps del monstre, i hem vist en la mà del forner la destraleta sangonosa amb què ha estat morta la fera.

-Tot això està però que molt rebé, altesa —atorga respectuós i una mica picat el batle - Jo us he dit només allò que m'ha pregat que us digués el cavaller de la Barca Nova, ací present. Ell ja s'aclarirà amb vós, si ho permeteu.

Jaumet, capell en mà, esperava ser preguntat.

-Parleu, jove cavaller —ordena llavors el duc.

-Senyor, jo sóc qui de veres ha mort el drac i a qui correspon l'honor de casar-se amb la vostra excelsa filla diu ben clar i sense botiges ni barrals el denier.

Entre els presents a tan important col·loqui, es va sentir una vaga remor de satisfacció.

-Silenci! –mana en 'to comminatori el duc, home sever secardí i de fesomia guerrera. I prossegueix: —Ho sent, cavaller de la Barca Nova, però deveu estar confós; no en podeu vós ser el matador, per bé que m'agradaria que ho fosseu... perquè jo tinc al meu poder els set caps del drac i me'ls ha portats un forner, que, sols amb això, ja prova que és ell qui l'ha mort.

La cara de Jaumet s'aclareix en un somrí.

-Perdoneu, altesa... Aqueix embolicador de forner no us els ha duts complets, els set caps. Vós els teniu, és cert, però jo en tinc les set llengües!

-Coom! —un crit d'estupor i... s'ha de dir, de goig, va esclatar entre els presents. Els cortesans aplaudien.

– Visca el cavaller de la Barca Nova!

Porten els caps, el manescal els obre les boques amb un aixol, i, aleshores, el duc i tots els cortesans veuen que, efectivament, els falten les set llengües. Jaumet obre la bossa de cuir, el manescal en trau les llengües a la vista de tothom i, en acabant, les hi torna a alçar.

-Dueu-me ací el forner! —sona la veu acerada del duc.

Li'l porten, notaris davant, tothom pendent d'aquella escena decisiva. Jaumet, ell, tranquil, somrient; no badava boca.

-M'has dut els set caps complets? —pregunta el duc al forner en un to carregat de non sanctes intencions.

-Sí, altesa -respon tot fresquíssim aquell cama-roja.

-Ments! Els falten les set llengües!

Toni Cantó, àlies el Blanet, encara va tenir lleu de badar cada una de les fastigoses boques i comprovar que no tenien llengua, i es quedà tot esbalaït i tremolós. Llavors, li mostra ren la bossa que havia dut Jaumet.

Així es va descobrir la simulació.

-Saps què faig jo amb els mentiders? —pregunta el duc amb gran severitat.

-No, altesa.

Doncs els faig penjar dalt la torre Grossa. El forner va caure agenollat.

Senyor, perdoneu-me, que tot m'ho ha fet fer la gran devoció que sent per missenyora Elionor.

El duc, que estava massa content i tot pel canvi de gendre, no es va contrariar gaire a perdonar-lo. El perdonà, sí, però li donà de castic, sota pena de la vida, ficar-se en el seu forn, la seua farina i la seua llenya i no fer res mai dels mais que posàs en perill la bona fama d'aquella noble i laboriosa vila d'Onil.

Uns dies després, amb pompa i vistositat i una gran alegria per tota la contornada, es van celebrar les noces de Jaumet i la filla del duc. I estatjats els novençans en la torre Prima, que tenia unes vistes molt boniques i rebia uns vents aromats de les verdes messes de la marjal, transcorregueren unes setmanes de gran felicitat per a una parella tan encertada i lluïda, i per a tot el ducat, que no parà de fer festa en una pila de dies.

Però el cor aventurer de Jaumet el féu un dia agafar el cavall i posar-se a recórrer la foia, altrament cosa molt lògica i natural, puix que el seu deure era conèixer la comarca on algun dia manaria com a senyor, posat que Elionor era

pobila. Ell conservava espasa, gos i cavall, aquests dos ben conreats en la canera i la cavallerissa del castell, i sempre l'acompanyaven en les seues forades.

Un matí se'n va anar a Onil, que era a una llegua de cal duc. Travessà la plana verda que hi ha entre els dos pobles, cavaller del seu cavall, a esplaiet, gos davant i darrere saltironant contentot. Era un dia de juny que fresquejava encara per la foia; al davant de Jaumet, s'alçava aquella robusta serra d'Onil barrant tot l'horitzó de tramuntana; al centre de la marjal, llua la llacuna dels Ullals, breu espill on s'emmiralla en les fotges i els martinets, i, al fons, el jove veia grisejar la vila, i li sembla que tenia un aspecte bell i misteriós allà a l'eixida d'uns barrancs costerosos i imponents.

Quan hi va fer cap, el va meravellar molt un edifici que trobà a l'esquerra de l'entrada del poble. Estava voltat d'un amplíssim clos de paret verdinosa, de dins el qual sobreixia una arbreda pomposa i fresca que quasi tapava la casa, i hi ressonaven, tènues i allunyats, dolços refils de rossinyols i caderneres. Per damunt la tàpia, el ventijol treia bafarades de roses veres, de violetes boscanes i de la flor del cascall. A Jaumet, li semblà un paradís en la terra. Però la veritat és que aquell casalici estava habitat per una bruixa d'aigua que havia baixat feia més de cent anys a estatjar-se allí, des d'un toll fondo i ample com un estany que hi ha en una clotada de la serra, la qual bruixa passava per una gran senyora que rarament es deixava veure i que ningú no sabia qui la servia.

Jaumet atura el cavall davant les portes reixades, i llavors sent dins els jardins una dolcíssima veu de fadrina que li deia:

-Passeu, passeu, cavaller, i oireu el pardal que parla.

Ell, refiat per valerós, passa avant, gos al costat, i no veu ningú ni sent més ocells que aquells moixons que ja hem dit que refilaven dins el fresc fullatge de les acàcies, dels àlbers i dels llorers.

Arriba al casalici, baixa del cavall, lliga el gos a l'arnés, deixa el cavall travat a la vora d'un arbre, i ell s'acosta i truca a la porta. I, a l'acte, no se sap d'a on, ix una flamerada que l'embolca de cap a peus: Jaumet havia quedat encantat! Després es sentí una terrible riallada.

Quan el pescador es despertà, com d'un somni, dins un gran saló, i es va veure rodejat de multitud de belles estàtues de dames i cavallers i volgué fer un moviment i no va poder fer-lo... llavors s'adona que ell també havia estat convertit en estàtua. El seu cor, de pedra, sentí tanmateix una forta melangia, i el seu cervell de marbre pensà amargament en sos pares, en son germà i, més que en ningú, és clar, en la seua encisadora muller, que prompte el ploraria com a des aparegut.

Mentrestant, a Dénia la vida continuava igual com ell se l'havia deixada per bé que Jordina tenia les seues quimeres com tota mare. (Ell, com sol passar, en la fortalesa del novençanatge i en la seua assedegamenta inescotable d'aventures sempre deixava, per a demà trametre un propi que contàs als seus on estava i la bona sort que havia tingut.) Massa temps i no n'havia passat com sabem; però Jordina s'hauria agradat de tenir alguna notícia de Jaumet, ja que mai no s'havien separat i els dies li semblaven anys.

Joan Batiste, un matí de tants, agafa la mula i se'n va allà al darrera de la casa a trencar la crosta de l'hort de llimeres: a l'arribar-hi, guaita com cada dia l'espasa que hi resta. I el cor li fa un bot. Estava rovellada!

-Això és senyal que al meu germà li'n passa alguna! -diu a mitja veu, tot esglaiat.

Torna corrents a casa, ho conta a sa mare - el pare era en mar- i es disposa a anar-se'n sense perdre punt en cerca de Jaumet.

-Però si no sabem per on ha pegat! —s'agonia la mare.

-Sí que ho podem saber. ¿No tenim el meu gos amb tan bona caixa de vents?

Dessolta el gos, l'entra a la cambreta de Jaumet, li fa olorar el llit i robes del germà, i li diu tot engrescant-lo: "Ilirea

-Busca, busca!

Després agafa el cavall, l'espasa rovellada, recapte i una manta de Morella, i, ben muntat, emprèn el camí que el ca li anava assenyalant. El gos donava gust! - olorà un moment la terra del caminet, ensumà l'aire i tirà cap a Pego. D'allí, on arribaren ben passat migjorn, féu via cap a la Vall de Gallinera.

Camina que caminaràs, sempre emmenat pel gos, descansant una mica quan en tenia gana i fent nit en algun hostal i fins al ras, Joan Batiste, en quatre o cinc dies, féu cap e l'Aigüeta Amarga, on es va esbalair contemplant, com el seu germà, aquella espaiosa foia.

Joan Batiste no era comunicatiu i parlador com Jaumet a pesar de semblar-se el els dos tant; com a bon llaurador, tenia un posat observador i reservat, i no obria la boca més que quan estava ben segur que li calia dir la seua. Així, a l'arribar a la població de Castalla (que tal nom tenia la que s'estenia al peu de l'alterós castell), el seu designi era escoltar la gent i, de tant en tant, fer algun preguntat que el posàs en coneixença del parador de Jaumet, puix es deia que el seu germà devia ser prop segons assenyalava el gos.

Ell, d'ençà de descobrir el rovell de l'espasa, estava ben desficiós i preocupat; però trobava que, com més pressa hi ha, amb més melsa s'han de fer les coses.

Entrà en el poble per un carrer costerut, al final del qual, a mà esquerra, topà en una placeta d'on ja es veien pròximes les majestuoses i intrèpides torres i torrelles del castell, per damunt les teulades. I el que més el meravellà, va ser que, els qui el veien passar, es deien els uns als altres:

-Ja ha tornat el cavaller don Jaume!

També va sentir que una dona, a la porta de sa casa, al veure'l, feia a algú que hi havia dins:

-Ja passa el gendre del senyor duc.

Joan Batiste pensà: "Ui, això és que el meu germà s'ha casat. I ben casat!... Ja veurem en què para tot açò; perquè el rovell de l'espasa no ment, i Jaumet deu estar en gran perill". Tot barrinant doncs, fa cap al castell, i allà el saluden els de la guàrdia i uns cortesans se li acosten.

-Ben vingut, don Jaume- li diuen uns i altres. I torna-li!

- Jo no sóc don Jaume; sóc el seu germà bessó -els declara Joan Batiste.

I tots se'n feien creus.

Uns criats li guarden cavall i gos, i els cavallers el menen als salons del castell. Allà, el terrassà, amb senzilles paraules, es presenta i ho conta tot als ducs i a la seua cunyada Elionor, els quals, malgrat la diferència de vestit (ell duia el seu, nou, de llaurador lliure i benestant del Marquesat), el veien tan paregutíssim a Jaumet, que no se'n podien avenir. La novençana, com!, no sap com al primer moment no se li va tirar al coll.

A l'oïr allò del rovell de l'espasa i de la dolenta significació que encloïa, la consternació fou general. Els ducs i Elionor no tenien més notícies de Jaumet que la seua darrera eixida a For la contrada, i ara la seua quimera pujava de punt.

-Sí, sí -repetien-, deu trobar-se en greu perill.

-Així -concloué Joan Batiste-, no puc detenir-me ací més: haig de seguir el rastre amb el meu gos i pegar amb el meu germà al més prompte possible.

Elionor estava agoniada d'impaciència i de temor, i s'alegrà bona cosa de la decisió del seu cunyat. Però la duquessa, tot i estar també preocupadíssima, el féu descansar i prendre un refrigeri.

-Si no, cauríeu extenuat i encara fóra pitjor —va dir.

Després, Joan Batiste, amb cavall, espasa i gos, s'acomiadà i partí per on el portava el perdiguer, al qual li havien fet ensumar un altra vegada robes de Jaumet. En lloc de tirar per la porta principal que baixava al poble, l'animal el féu eixir per una porta del darrere de la fortalesa, que donava a una senda, tossal avall, directa a la terra marjalenca que separava els dos pobles.

Travessa doncs la marjal, arriba a Onil i al davant del casa lici misteriós, i s'atura en la porta del jardí. Joan Batiste sent llavors la veu harmoniosa que el convidava a oïr el pardal que parla; entra en el parc, gos olorant al davant —puix ell li ho manava seguit seguit-, i, com ja havia passat a Jaumet, tampoc no sent parlar cap pardal, encara que, en aquelles contrades bé podia ser, puix hi ha dues castes d'ocells que s'hi ensenyen amb facilitat: les blanques i els gaigs.

El jove, tot allò el va escarotar, i així, més caut i malpensat que el germà, ni baixa del cavall, ni desempara un moment espasa ni gos, ni deixa un instant d'escodrinyar amb l'esguard tot el que es veia del parc i dels jardins i la frontera de la mansió. Tampoc no s'acosta a la porta. Mentrestant, no parava amussar el gos perquè batés les foranes, i ell vigilava.

Sobtadament, va sentir allà davant, dins un pilot de fullatge terror, una remor estranya, com d'algú que caminàs amb temptet per no ser oït. Joan Batiste què fa?

-Porta-me'!! -crida.

El gos, com un llucet, però sense lladrar, pega bot dins la verdor i trau a rossegons una bruixa agafada pel bescoll. Va ser tot tan ràpid, que, a la bruixa, ja vella, la vareta de les virtuts li caigué en terra i, amb això, es quedà sense poder malèfic. Joan Batiste tampoc no s'hi va encantar: de dalt del cavall mateix, abaixant-se un poc, d'un sol colp li tallà el coll amb l'espasa, i allà finà la maleita. Després, el jove des cavalcà, irrompé en el palau tot espentant la porta, que trobà oberta, i, amb el gos per davant, que clapia de goig, trobà el saló de les estàtues i començà a galtejar-les per una inspiració que li vingué, puix li sembla que estaven totes endormiscades. Cas gros! Galtada que pegava, estàtua que

recobrava la vida de persona de carn i os. Galtada a Jaumet!, i aquest es torna viu i abraça fortament el seu germà, de modo que allò esborronava d'emoció tots el desencantats.

Ja són totes les estàtues persones vives i bellugadisses més de vint n'eren—; rialles, visques, enhorabones; ixen tots en gran tropoll per les portes i s'escampen per arbredes i horts, després de contemplar, satisfets i eriçats, el cos de la bruixa d'aigua, que anava ja candint-se misteriosament, i cerquen les eixides per tornar-se'n cadascú a sa casa en acabant de donar mil gràcies al seu salvador.

Tots dos sols per fi els germans, diu Joan Batiste:

—Germanet, hem de trobar el teu cavall i el gos.

El que duïen que sent allò -quin coneixement!-, ix corrent pel parc i, al moment, en torna portant de la ramalera el cavall de Jaumet, que encara tenia lligat a l'arnés el pobre de l'altre gos, flaquiut de la famolenquera passada; no així el cavall, que es veia bé que s'havia atracat de verd.

Tornaren tots a poc a poc al palau del duc, i, en el camí, els joves es contaren les coses que d'ençà de separar-se els havien esdevingut, sobretot a Jaumet.

-A mi em va sorprendre molt que em rebessen com un gran personatge i que el meu gos em conduís directament al castell i, després, els cortesans, a la presència del senyor. Però no diguí res. Tu ja em coneixes... El que jo volia era trobar-te -comentà Joan Batiste.

-Doncs ja ho saps tot i la sort que he tingut —concloué Jaumet.

Joan Batiste, content de deveres, el felicità moltes vegades amb calor. Jaumet li preguntà per sos pares i per tot.

-Allà totes les coses continuen com sempre. Ja els duré les bones noves —respongué el germà.

A l'arribar a la presència dels ducs i d'Elionor, que al veure junts els dos bessons comprovaven una volta encara el seu ressembla extraordinari, Jaumet els va contar l'aventura, i tots es feren creus de la sort que havien tingut que tot acabàs en bé. El duc manà, com era el seu costum, de fer unes altres festasses, que van durar quinze dies ben complits. Passades aquestes, Joan Batiste refusà discretament, per bé que amb les seues poques paraules, les proposicions dels ducs, que, meravellats del seu gran amor pel germà i de la grandesa del seu cor, pertot i pertot volien fer-lo cavaller i cercar-li promesa entre les filles dels cortesans. Però allò que ell delerava era tornar a Dénia i seguir fent companyia a sos pares, viure una vida senzilla, amerar-se de sol i aire enmig dels seus horts i els seus guarets, i continuar així la tradició camperola de la família, ja que no la marinera, que s'extingiria en Jaume després d'haver donat l'esplet meravellós de la benèfica troballa de la misteriosa Mare dels Peixos.

I Jaume, Jordina, Jaumet i Joan Batiste, que es casà pel seu pas amb una veïna molt bonica i feinera, seguiren les vides que havien encetat i que tenien destinades.

ABANS DE D'ESCOLTAR, LLEGIR EL CONTE o MIRAR EL CURTMETRATGE

El títol de la rondalla. Abans d'explicar (llegir o mirar) la rondalla preguntar-se pel títol. Assegurar que entenem tots els conceptes i fer una hipòtesi del que pot passar a partir del títol.

VISUALITZACIÓ O LECTURA

Caldrà fer una lectura atenta (ja sigui individualment i col·lectiva) i un primer visualitzat per captar l'argument i el sentit de la rondalla. Després un segon, aturant, si s'escau, per prendre nota dels mots que apareixen en el llapis.

I a la fi de l'exploració d'algun dels temes proposats, un tercer visionat per acabar d'assimilar els diversos missatges que transmet la rondalla.

DESPRÉS D'ESCOLTAR, LLEGIR o MIRAR EL CURTMETRATGE

Comprensió

- Com comença la rondalla?
- Què li passa a en Jaume quan va a la mar?
- Amb què es troba en Jaumet?
- Què fa el forner?
- Con segueix la vida de Jaumet després del casament?
- Què fa Joan Batista quan veu l'espasa rovellada?
- Com acaba la rondalla?

TEMES POSSIBLES

Somnis

El desencadenant de la rondalla és el somni del pescador.

▪ Somiar

Un dels problemes d'abordar la qüestió del somni amb els nens és que estan més desitjosos de relatar els continguts dels seus somnis que no pas de considerar el procés de somiar. Si els teus alumnes es volen obsequiar mútuament amb els seus somnis, podries mirar de capitalitzar el seu desig de parlar-ne, fent que els reexpliquessin *com si fossin històries*. (Així, en lloc de dir: "La nit passada, vaig somiar que volava", algú començaria dient: "Fa molt, molt temps, hi havia un noi que volava...") Si vols més informació sobre aquest procés de descentrar els somnis per convertir-los en històries interessants, pots consultar Sigmund Freud (1856-1939), "La relació del poeta amb el somieig."

▪ Pla de diàleg: Somiar

1. ¿Quines diferències hi ha entre somiar adormit i somiar despert?
2. En un somni, ¿el teu sentit de l'espai és el mateix que quan estàs despert? ¿I el sentit del temps?
3. En somnis, ¿ets la mateixa persona que en el comportament que tens quan estàs despert?
4. ¿És especialment significatiu el que passa en un somni?
5. ¿Prediuen el futur els somnis?
6. ¿La gent fa sovint en somnis les coses que té prohibit de fer quan està desperta?
7. ¿Què revelen més els somnis: el que esperem o el que temem?

D'Admirant el món - Manual que acompanya Kio i Gus

Perill

Aquesta història és plena de perills. El pescador es troba amb un monstre marí. En Jaumet amb un drac de set caps, i en Joan Batista amb una bruixa. El perill sembla que s'amaga a tots els racons d'aquest conte. Què constitueix el perill i com el podem reconèixer? Alguns dels personatges s'ho plantegen? Canvia això la naturalesa del perill?

▪ **Preguntes pel diàleg**

1. Quins perills trobem en aquesta història? Enumereu-los.
2. Els desconeguts són perillosos? Per què sí o no?
3. Els perills sempre són causats per les persones?
4. Intenteu descriure els criteris que farien perillosa qualsevol situació.
(Pista: un esdeveniment, una situació, una persona que condueix a la incertesa, possibles danys, la sensació de descontrol, l'aprehensió del futur, la manca de confiança, novetat que sembla massa nova o diferent, etc.)
5. Els perills poden ser emocionants i divertits? Posa exemples.
6. El perill pot ser avantatjós o bo per a nosaltres? Dóna raons.

▪ **Activitat**

Al quadre següent, indiqueu quin esdeveniment / situació individual és perillosa i quins criteris heu utilitzat. Afegiu els vostres propis exemples i demaneu que altres responguin.

Exemple	Perillós? Sí o no	Criteris utilitzats	Bon perill o dolent?	Raons de la tria
Una abella vola a la vostra finestra				
El teu pare condueix i els frens del cotxe fallen				
El teu millor amic decideix jugar amb un altre				

Una tempesta de neu enorme colpeja la teva ciutat				
Anar en metro a Nova York				
Camines per la casa del veí i el seu gos borda				
Fas immersió en una piscina				

Per anar més lluny

- a) Allargueu la rondalla inventant noves situacions.
- b) Comenteu si trobeu algun episodi o tret de caràcter sexista.

Altres temes

Germans

Valentia

VINCULACIÓ CURRICULAR

Llengua:

Anotar els mots que apareixen en el llapis i fer un llistat de vocabulari entenent el sentit dels mots (i si no els sabem, buscar-los)

Geografia:

Situeu la rondalla en un mapa comarcal.

Literatura:

Les aventures del protagonista poden ser comparades amb les de molts herois de la literatura o del cinema. Tria un personatge que t'agradi (Spiderman, Indiana Jones, etc. i digues quines semblances i diferències hi trobes?

Naturals:

Comentar els productes que cultivaven en el bancal: "limes, llimons, préssecs, pomes, blat, dacs, ordi, herba alfals i tota mena de verdures per a casa".

El gust per la lectura Educació primària LA MARE DELS PEIXOS Enric Valor GUIA PER AL PROFESSORAT – Consultar-lo [AQUÍ](#)

Versió d'òpera: [AQUÍ](#)

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS WEB

Gemma Lluch i Rosa Serrano. *Noves lectures de les Rondalles valencianes*, Edicions Albatros, València, 1995

Enric Valor. El valor de les paraules

[Material didàctic](#) Educació Secundària Obligatòria Batxillerat Víctor Labrado

[Aprofitament didàctic](#) de les rondalles en E.P

Paula de Val Mora. [Los aspectos socioculturales de las Rondalles valencianes de Enric Valor](#) Treball final de grau en traducció i interpretació Departament de Traducció i Comunicació – Universitat Jaume I.

[La música en les Rondalles valencianes d'Enric Valor](#)